

Mănăstirea Glavacioc

Peceți ale istoriei, pecetei ale spiritualității românești

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Mănăstirea Glavacioc : peceti ale istoriei, peceti ale spiritualității

românești / lucrarea apare cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului

Părinte Calinic, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului. - Curtea de

Argeș : Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, 2015

ISBN 978-606-8181-45-5

I. Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului

726.71(498 Glavacioc)

75

Editor: Preot Lect. Dr. Radu Tascovici

Proiect subvenționat de: Secretariatului de Stat pentru Culte

(Mulțumiri: domnului Secretar de Stat Victor

Opaschi și domnului Director Florin Frunză)

Proiect inițiat și implementat de: Obștea Mănăstirii Aninoasa,

Grafică și prelucrare imagine: Obștea Mănăstirii Aninoasa

Fotografii: Arhiva Mănăstirii Glavacioc și Inginer Mihail Oprescu

Corectură: Lect. Univ. Dr. Florentina Bucuroiu

Mănăstirea Glavacioc

Peceți ale istoriei, peceți ale spiritualității românești

Lucrarea apare cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte
CALINIC
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului

Editura Arhiepiscopiei
Argeșului și Muscelului

2015

Cuprins

Argument.....	7
Predoslovie.....	11
Coordonate	
Topografie, toponimie și organizare administrativă	15
Pечеți ale istoriei	
Portrete de ctitori.....	23
Mircea cel Bătrân.....	24
Vlad Călugărul	27
Neagoe Basarab	29
Mihnea Turcitul	34
Egumenul Ștefan	35
Costache Faca	36
Arhiepiscopul Calinic	37
Etape istorice.....	41
Zapise de ctitorire și hrisoave de danie din vremea lui Mircea cel Bătrân, a lui Vlad Călugărul și a lui Neagoe Basarab	42
Reînnoirea străvechiului edificiu. De la Mihnea Turcitul până la Egumenul Ștefan	54
Lăcașul ridicat din ruine. De la epoca brâncovenească la cea pașoptistă	60
Monumentul distrus și reclădit. De la paharnicul Faca până astăzi.....	69
Mănăstirea Glavacioc în zilele noastre. Arhiepiscopul Calinic și starețul Casian.....	95
Patrimoniul mănăstiresc	105
Patrimoniul mobil. Inventare vechi și noi	105
Obiecte de patrimoniu pentru o posibilă colecție muzeală	112
Patrimoniul imobil. Moșiile	126
Clădirile. Biserica	136
Pечеți ale spiritualității	
Legendă și revelație	151
Oameni ai lui Dumnezeu	155
Domnitori sfinți. Voievodul sfințit și isihast Neagoe	160
Domnitorul Mărturisitor și Martir Constantin	162
Clerici. Mitropolitul evlavios și erudit Neofit	168
Mitropolitul cărturar și gospodar Varlaam	171
Mitropolitul înțelept și cumpătat Grigorie	178
Vatră de cultură și artă.....	187
Școala de grămătică.....	188
Dascălul Mincu zugravul și ucenicii săi	191
Obștea de ieri și de azi	193
Egumenii și viețuitorii cei de demult.....	193
Preoții de mir	195
Starețul Casian și obștea din zilele noastre	
Părintele Stareț Casian	197
Părintele Econom Metodie.....	204
Biruit-au gândul.....	207
Listă de abrevieri.....	211
Note	211
Bibliografie	227
Anexe.....	231

Argument

Au trecut mai bine de șase veacuri de la cea dintâi atestare pe care o cunoaștem a Mănăstirii Glavacioc. Și odată cu anii care s-au scurs, unele zidiri s-au dărâmat și altele, mai noi, le-au luat locul. Unele suflete au plecat la cer și altele s-au născut pentru a face lăcașul să dăinuiască. Vechea vatră monahală vlăsceană adună sub auspiciile trecutului său numele mai multor domnitori, dintre care câțiva canonizați, precum și biografii de mari ierarhi, care au păstorit sau catehizat obștea în vremurile cele de demult.

Colina aleasă de către însăși Maica Domnului pentru a i se clădi sihăstrie, în care monahii să se nevoiască în asceză și rugăciune, păstrează vestigii ale unei lumi apuse, pe care noi, astăzi, le percepem ca pe niște peceti ale istoriei și spiritualității poporului român. Aici se școleau grămăticii, care erau cel mai adesea dascăli de biserici, viitorii preoți ori logofeți domnești și boierești. Aici au învățat ucenicii lui Mincu Zugravul să mânuiască pensula și să amestece pe scoică vechile culori de apă și tot aici s-au cizelat metale îmbogățind tezaurile de orfevrărie, s-au caligrafiat și miniat pomelnice și alte acte de cancelarie; câteva dintre ele păstrate până astăzi.

Pentru Mănăstirea Glavacioc unii domnitori au emis hrisoave, iar alții au dat zapise de întărire. Marii dregători ai țării au scris acte de danie, inginerii hotarnici au stabilit limitele moșiilor întinse, iar divanurile au ascultat diversele jalbe, dând răspuns pricinilor zapciilor

pentru nesupunere la clacă, la darea zeciuiei de către cei din sălașele de robi, sau de țărănimea dependentă de pe hotarul ctitoriei, care uneori lucra cu tocmeli și soroc de plată la schiturile metoc de la Văleni, Gălățeni sau Tătăraști. Mulți au îngenunchiat și s-au rugat în biserica de la Glavacioc, și-au donat averile pentru a fi înhumați și pomeniți în mănăstire. Au lepădat caftanele boierești și au fost tunși în marea schimă.

Drumurile străbătute de mai marii timpurilor de demult, adesea călare, treceau prin dumbrăvile Vlăsiei și prin codrii Teleormanului, intersectându-se, ca într-o răscruce, în dreptul sihăstriei de la Glavacioc. Acestea duceau fie spre cetatea de scaun, mereu alta, fie spre târguri, ori spre hotarul de la Dunăre, fiind importante pentru slujitorii din obștea devălmașă ai oștii celei mari a domniei, ori pentru sfaturile de taină ale dregătorilor care aveau loc în casa de popas a lăcașului.

Fiecare dintre aceste licăriri de taină ce străbat către noi din vremuri îndepărtate reprezintă o pecete a istoriei și a spiritualității străbunilor, ai căror urmași demni trebuie să fim. În ultimii ani, la Glavacioc s-a zidit și rezidit. Cele pe care le purtam în suflet au început a prinde contur. Făcând ascultare, Starețul Casian a izbutit să renoveze și să reconstruiască ceea ce s-a păstrat din vechea vatră monahală.

Obștea care viețuiește astăzi la Mănăstirea Glavacioc, a îndeplinit o datorie de credință prin reunirea câtorva dintre aceste pecetei ale românismului, ancorat și îndătinat în trăirea ortodoxă, în cadrul prezentului studiu monografic, a cărui apariție o binecuvântăm și noi, cu bucurie.

A handwritten signature in black ink, reading "Calinic Argeș". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal flourish extending to the right.

Predoslovie

Sunt momente din viață care ți se întipăresc în ființă pentru totdeauna. Nu le mai poți șterge de pe răbojul inimii. Le porți cu tine pretutindeni. Sunt persoane care odată intrate în suflet, nu vor mai ieși niciodată: oameni prin care Dumnezeu a lucrat și lucrează cu tine, prin care providența se face resimțită în mica lume în care trăiești, în contextul existenței tale...

Să rememorăm, dar, un astfel de moment, o atare persoană... Anul 1983... Mănăstirea Cernica, în proximitatea Capitalei românești... O zi caniculară de august, în care razele soarelui se răsfrângeau în apele cristaline ale lacului, făcându-l să strălucească nefirec, asemenea unui giuvaier de mare preț. Strălucea deopotrivă de puternic raza de nădejde și de iubire dumnezeiască din sufletul unui tânăr de 17 ani.

Pornise la drum cu Iisus... Pornise la drum spre Iisus... Și poteca cea strâmtă se oprea în acea zi la ușa stăreției lavrei cernicane. Arhimandritul Calinic Argatu, maiestuos în înfățișare și în cuvânt, l-a îndemnat atunci părintește pe tânărul Constantin Crețu să satisfacă stagiul militar și să revină pentru închinoviere. Patru ani mai târziu, tot pe o vreme toridă, același adolescent, de acum școlit în tainele mânăuirii armelor și ale apărării împotriva atacatorilor, bătea de data aceasta la ușa Arhiereului Vicar Calinic Argeșeanul. Fusese mai întâi la Cernica, de unde i se vestise că starețul de demult se află la Argeș. O chemare lăuntrică, o tresărire de taină păstrată de la prima întâlnire în suflet, îl purtaseră spre catedrala ridicată de Neagoe Voievod, spre locul binecuvântat, ales de însăși Sfânta Filoteia.

Învăluit în lumina revărsată din scânteierea privirii blânde a episcopului, aflat și el la început de drum, novicele Constantin a rămas în apropierea acestuia, spre *diakonie*¹, spre slujire și ascultare, spre încetățenire în viața monahală, atât de mult râvnită... Atât de mult așteptată...

Parcă mai ieri am trăit aceste clipe minunate. Parcă deunăzi am îngenunchiat sub omoforul arhiereului de la Argeș, fiind tuns în

monahism cu numele de Casian. Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscopul de astăzi, îi datorez primirea în mănăstire, tunderea în monahism, hirotonirea întru diacon și preot, precum și hirotosirea ca stareț și protosinghel.

Și acestea sunt doar câteva dintre motivele pentru care îi sunt recunoscător. Timp de patru ani am slujit împreună, ținându-i cârja, lipindu-mi fruntea de Sfânta Masă și primind pe creștet binecuvântarea sa. Timp de patru ani l-am privit și admirat la fiecare pas, în toate activitățile desfășurate, învățând cât în zece, sau poate cât în douăzeci de ani trăiți altundeva. M-a format pentru viață. Ca un părinte grijuliu față de propriul copil, mi-a arătat cum să mă port, cum să-i ascult și să-i respect pe ceilalți, respectându-mă, astfel, pe mine. M-a învățat să nu iau niciodată lucrurile grave în tragic, ci să glumesc pe seama lor, rezolvându-le cumva în joacă, într-o atmosferă de jovialitate. Căci fruntea e bine să fie mereu descrețită și puțină voie bună este binevenită în orice situație.

Râvnind la o viețuire sihăstrească, am cerut eu însumi să plec de la Curtea de Argeș. A fost bine? A fost rău?... Singur Dumnezeu știe și vom afla judecățile Sale abia când vom părăsi lumea aceasta. Deși nu ar fi vrut, Înaltpreasfințitul Calinic a avut și atunci, în anul 1991, ca întotdeauna, acea delicatețe duhovnicească de a nu mă refuza. *Îmi tai mâna dreaptă și o dau la Glavacioc!*, a spus. Toți monahii reprezintă, de fapt, mâinile chiriarhului lor, care, la rândul-i, întruchipează mâinile Arhiereului ceresc, ale lui Dumnezeu Însuși.

Ne-am simțit și ne simțim de aproape un sfert de veac datori să purtăm grijă de acest lăcaș de rugăciune. Tocmai de aceea obștea de la Glavacioc ar vrea ca prin fiecare lucrare îndeplinită să aducă un prinos de mulțumire ierarhului care o păstorește. Îl purtăm pe Înaltpreasfințitul în gândurile înălțate spre cer. Îl purtăm în suflute. Îl avem înscris în pomelnicul ctitorilor Glavaciocului, alături de doi dintre sfinții ortodoxiei românești: Neagoe Basarab și Constantin Brâncoveanu, de vlădici asemenea Mitropolitului Varlaam al Ungrovlahiei și de marii noștri oameni de Stat din vremuri de demult, care trimiteau adesea solie înaintea Preasfintei Treimi.

Îi dedicăm această carte, pe care am redactat-o făcând ascultare de Înaltpreasfinția Sa. Este un studiu despre valorile spirituale românești, despre istoria poporului nostru, atât de profund legată de Ortodoxie. O carte care era necesară, dar care nu s-ar fi scris fără îndemn și binecuvântare arhierească; fără încurajarea și povățuirea Părintelui Spiritual al Argeșului.

Acest volum reprezintă pecetea peste vreme a unei etape din istoria Mănăstirii Glavacioc, etapă ce va fi încununată de slujba de resfințire a bisericii, restaurată cu pași mici, de-a lungul anilor, cu trudă și perseverență. Tot ce s-a făcut la Glavacioc poartă amprenta deciziilor pline de har ale ierarhului și a trudei micuței, dar râvnitoare obști a lăcașului. Pentru acestea Îi mulțumim lui Dumnezeu și Maicii Sale, ocrotitoarea de fiecare clipă a monahilor și a mănăstirii noastre.

Protosinghel Casian Crețu,
Starețul Mănăstirii Glavacioc

Coordonate

Topografie, toponimie și organizare administrativă

Constituirea statului medieval Țara Românească a avut la bază formarea județelor, care, anterior secolului al XIV-lea, se întemeiaseră foarte adesea pe văile unor râuri, păstrând numele acestora ca toponim. Județele erau alcătuite atât din sate libere și cât și din sate dependente (domnești, boierești sau mănăstirești). Județul Vlașca, având reședința la Giurgiu, cuprindea satele Glavacioc și Ștefan cel Mare. Între anii 1952 și 1960 ele au aparținut Regiunii Pitești, iar din 1968 și până astăzi, județului Argeș, cu reședința la Pitești.

Județul istoric Vlașca își trage numele din vremuri de demult, când popoarele slave, bulgarii ziși și *vlăsceni*, invadeau văile Argeșului și Oltului.¹ Acesta îngloba 32 de sate, dintre care 7 aveau așezări boierești, după cum relatea stolnicul Constantin Cantacuzino în anul 1700; și anume: Albele Bănești, Bâțcoveni, Brănișteni, Câlcești, Căminești, Ciocănești, Clejani, Coiani, Corbi, Copăcenii, Crețoi, Culubești, Daia, Gemeni, Grădiște, Greci, Jugureni, Ionești, Izvoarele, Mătăsaru, Mogoșești, Nănești, Nicolești, Ogrăzeni, Petrești, Petroaia, Popești, Rătești, Roata, Strâmba și Vânători.²

În cadrul județului Vlașca existau trei mănăstiri: Comana, Glavacioc și Căscioarele întemeiată în anul 1431. În aceeași zonă este atestată și Mănăstirea Cobia, întemeiată în anul 1571 de către jupan Badea, marele stolnic al lui Alexandru al II-lea.

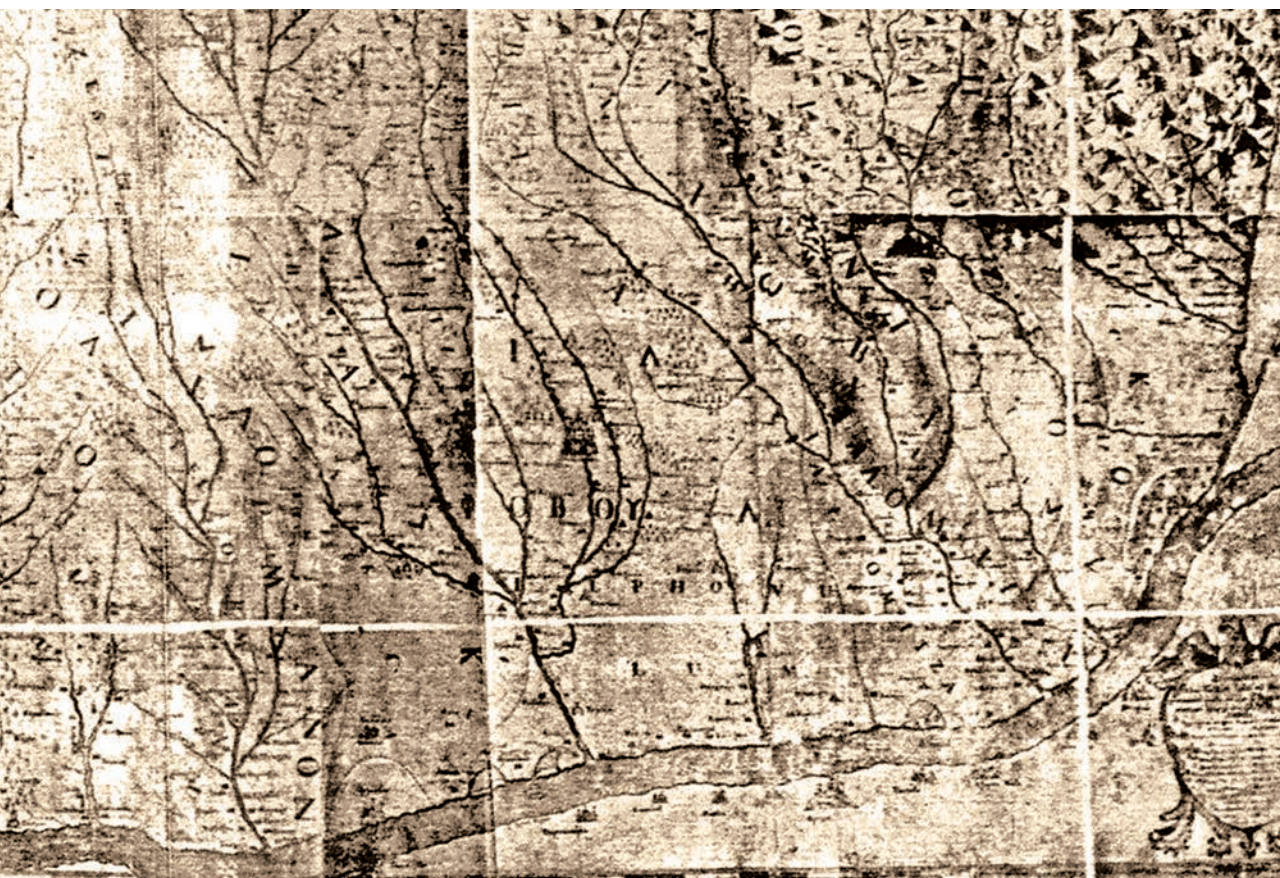
Cât privește toponimul *glavacioc*, cel care dă numele mănăstirii, în anul 1441 se scria *glavecev*, în 1496 apare în documente ca *glavaciou*, iar în secolul următor regăsim forma *glavaciog*, urmată de cea de *glavacioc* alternativ cu cea de *zglavacioc/ izglavoci*.

*Harta Stolnicului
Constantin
Cantacuzino*

Toponimul *Glavacioc* poate avea ca rădăcină cuvântul slav *glava* (ГЛАВА), care înseamnă cap, colină, sinonim cu vocabula traco-iliră *coce*, ambele fiind folosite alternativ de către masele populare locale. Era utilizat și traco-ilirul *coci,oc*, cu sensul de baltă. După asimilarea slavilor de către daco-romani, în secolul al X-lea, cele două cuvinte s-au unit, rezultând termenul *Glavacoe*, respectiv *Glava(co)oc*. Deci toponimul se referă la „aspectul geografic al zonei, anume colinele și cocioacele (bălțile) deseori întâlnite în amonte și-n aval pe firul apei”.³ Părintele Ilie Diaconescu invocă drept rădăcină a numelui satului și mănăstirii și alte cuvinte grecești, etnonime ce desemnează titulatura unor pescari din Beoția, nume substantivele ce se referă la fauna și flora locală: soi de pește de culoare argintie, ciuf, mac sălbatec, sau adjectivul strălucitor, încetățenite în lumea traco-dacă, fie prin traficul militar și comercial, fie prin transhumanța pastorală. Pentru lingvistul Iorgu Iordan, cuvântul *Glavacioc* exprimă înfățișarea locului, pentru A. Scriban, rădăcina aceluiași toponim este din bulgărescul *glavoci*, cu diminutivul *glavociok*, din care se trage românescul *glăvoagă*, o specie de pește de munte. Ovid Densușianu atrage atenția asupra numelor de persoane derivate din *glava*, exemplificând prin cuvântul ceh *Hlavaciou* (în cehă litera h se citește g).

Sătenii mai bătrâni își amintesc de la străbunici o frumoasă legendă pe care o spun celor tineri și copiilor, pentru a nu fi uitată. Preotul Ioan Mușețeanu a cules-o din gura acestora, mai exact din spusa cântărețului Constantin Ferbințeanu și a consemnat-o în teza sa de doctorat despre Mănăstirea Glavacioc: „Pe vremuri era un ciocoiu, cum s-o fi chemat el nu se

știe, căruia i-au fost tăiat capul Turcii, și i l-au aruncat în apa, numită după aceia Glavaciocul. Oamenii din sat, când treceau pe lângă locul acela ziceau: *aici este glava ciocoiului nostru*; apoi din glava ciocoiului a ieșit prescurtat Glavacioc”.⁴

În aprilie 1864, Al. I. Cuza, a dat *Legea comunală* conform căreia mai multe sate formau o comună. Comuna Glavacioc era alcătuită la acea vreme din cătunele Glavacioc și Tigănia Monastirii, cu 362 de case, 408 familii și o biserică, făcând parte din plasa Glavacioc. În anul 1873, plasa Glavacioc îngloba și comuna omonimă, compusă din satele Glavacioc și Șelaru. Glavaciocul era sat reședință, numit „Tigănia monastirească”. Patru ani mai târziu, comuna Glavacioc, formată din cătunele Glavacioc, Șelaru și Ștefan cel Mare, făcea parte din plasa Glavaciocu-Neajlovu. Această comună avea 461 de contribuabili și un buget cu venitul de 6 174 lei și cheltuieli în valoare de 4 454 lei.

Satul Ștefan cel Mare a fost înființat în anul 1881, în urma *Legii privind împroprietărirea însurășilor*. În 1896, acesta forma comuna Glavacioc împreună cu alte două cătune, Glavacioc și Șelaru, aparținând plasei Glavacioc-Neajlovul.

În luna iulie a anului 1908 satul Șelaru, reședința comunei Glavacioc, a devenit comună de sine stătătoare, satele Ștefan cel Mare și Glavacioc rămânând în continuare în comuna Glavacioc. După mai multe reorganizări succesive, în anul 1939, comuna Glavacioc a dispărut, satul omonim formând, împreună cu satul Ștefan cel Mare, comuna Ștefan cel Mare, din plasa Siliștea.⁵

*Ansamblul Mănăstirii
Glavacioc, vedere
panoramică*

În 1950, teritoriului Republicii Populare Române de atunci a fost divizat, după modelul Rusiei Sovietice, în regiuni, raioane și comune. Una dintre cele 28 de regiuni înființate, era și regiunea Argeș, redenumită Pitești când numărul regiunilor a scăzut la 18 și din nou Argeș în 1960, când mai erau doar 16 regiuni. Același toponim s-a păstrat șase ani mai târziu, când s-au reînființat județele. Comuna Ștefan cel Mare cuprinde, de atunci și până astăzi, satele Ștefan cel Mare și Glavacioc, făcând parte din județul Argeș, fiind situată în sud-est. Este poziționată pe câmpia Găvanu-Burdea, din punct de vedere hidrografic făcând parte din bazinul Argeșului, fiind drenată de râul Dâmbovnic și pârâul Glavacioc, cu afluenții lor.⁶

Satul Glavacioc se află la intersecția vechii dumbrăvi a Vlăsiei cu Codrii Teleormanului. Din timpuri străvechi, în zonă se practica agricultura, păstoritul, exploatarea pădurilor. Poienile din zonă, izlazurile, viile, grădinile au fost și rămân sursa principală de asigurare a existenței sătenilor.

Peceti ale istoriei

Portrete de ctitori

Fiecare loc de pe pământ poartă amprenta celor care au pășit pe el. Fiece zidire are încrustat în pietrele și cărămizile sale, în temeliile suprapuse, cel mai adesea, ceva din sufletul celor care au ctitorit-o. Și dacă ar fi să analizăm, chiar și numai în câteva cuvinte, viața și structura interioară a acelor care au ridicat din nimic sau din ruine preexistente Mănăstirea Glavacioc, am vedea bine că acest lăcaș binecuvântat poartă întru sine întreaga istorie a neamului nostru. De la Mircea cel Bătrân, ctitor ori poate numai donator, la nepotul său, Vlad Călugărul, apoi la Neagoe Basarab, probabil fiul lui Țepeluș, strănepotul lui Mircea cel Bătrân¹ și la Mihnea Turcitul; de la Constantin Brâncoveanu, în timpul căruia a fost restaurată, la perioada pașoptistă, când a fost refăcută, printr-o intervenție prea abuzivă, de către un paharnic boem, antibonjuristul Costache Faca.

În cele ce urmează vom arăta în puține cuvinte cine au fost aceia care și-au înscris numele în pomelnicul ctitorilor sihăstiriei vlăscene. Am ales șapte nume, la care ar putea fi adăugat cel al domnitorului tăiat de către turci în ziua praznicului Adormirii Maicii Domnului a anului 1714. Pe acesta l-am înscris în ceea de a doua parte a prezentei lucrări, printre personalitățile cărora Providența le-a purtat pașii către Mănăstirea Glavacioc. Să purcedem, dar, la cunoașterea acelor care au întemeiat și întărit bătrânele sau mai nou ridicatele ziduri de pe colina aflată la confluența râurilor Glavacioc și Balaban, din sudul județului Argeș.

Mircea cel Bătrân

„Anii 1395-1396 au avut o însemnătate capitală în istoria Țării Românești; ei au închis în sine evenimente cu valoare paradigmatică pentru desfășurarea istoriei românești din secolele următoare, [când] a falimentat încercarea sultanului Baiazid de a include spațiul dintre Carpați și Dunăre în așa-numita Casă a Islamului, adică a teritoriului guvernat de legea islamică și

având împlântate structurile sistemului timariot (feudalismul otoman). În condițiile eșecului invaziei otomane, clasa politică a Țării Românești a manifestat două atitudini: lupta armată prin integrarea în cruciada târzie și recunoașterea supremației otomane, a cărei expresie era plata tributului. Istoria relațiilor româno-otomane are în filigran această paradigmă.”²

Lui Basarab cel Mare, cel care a întemeiat statul independent și a dat numele dinastiei, i-a urmat Nicolae Alexandru, organizatorul Bisericii, apoi Vladislav, care s-a extins peste munți, în Ardeal și al cărui frate, Radu, împreună cu întâiul său născut, Dan, a întemeiat mănăstiri și a făcut cuceriri pe malul drept al Dunării. Al doilea fiu al lui Radu, Mircea, având-o ca mamă pe Calinichia, pomenită în hrisoavele Mănăstirii Tismana și care nu îi era mamă și lui Dan, va duce la maximum extinderea teritorială, precum și realizările din sfera economică și religioasă.

Dacă la 3 octombrie 1385 domnea încă Dan, la 27 iunie 1387 Mircea semna ca domnitor și va pecetlui astfel documentele țării până la 31 ianuarie 1418, când a trecut la Domnul. Cei 32 de ani de domnie au menținut țara în prima linie de război, perioada amintită fiind „marcată de: bătălia de

Mircea cel Bătrân

la Rovine – 10 octombrie 1394 – când victoria a rămas de partea românilor; alianța militară și politică româno-ungară împotriva Porții – tratatul de la Brașov, 7 martie 1395; participarea lui Mircea cu trupele sale la Cruciada cavalerilor Europei, încheiată catastrofal pentru creștini la Nicopole (25 septembrie 1396); respingerea a trei noi atacuri otomane la nord de Dunăre, încheiate cu trei victorii românești; sprijinul dat de voievodul muntean unor pretendenți la tronul otoman, după bătălia de la Ankara (1402) și anume lui Musa – care a și cârmuit imperiul și a fost aliatul lui Mircea –, lui Mustafa și reformatorului musulman Beddredin.”³

Într-un hrisov din anii 1402-1408, referitor la mănăstirea Cozia, domnitorul, prin titlul purtat, arată cât de întinsă îi era stăpânirea: „Io Mircea mare voievod și domn, din mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, stăpânind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, încă și către părțile tătărești și Amlașului și Făgărașului herțeg și domn al Banatului Severinului și de amândouă părțile pe toată Podunavia, încă și până la Marea cea Mare și stăpânitor al cetății Dârstorului”⁴

Se știe că a fost însurat cu o rudă a lui Vladislav Iagello. Totodată, într-un pomelnic era menționat numele soției sale, Mara, care este sârbesc. S-ar putea, deci, să fi avut două soții. Dintre fiii săi, îl știm pe Mihail, care i-a fost și asociat la domnie, pe Radu Praznaglava,⁵ pe Alexandru Aldea și pe Vlad Dracul,⁶ care au domnit pe rând în Țara Românească.

Strategia pe care domnitorul avea s-o adopte în ce privește relațiile externe trebuia să atingă mai multe puncte, care gravitau în jurul celui mai important: pericolul turcesc. De aceea, pe cale diplomatică, a reglat raporturile cu ungurii, cu Moldova și cu polonii.

Se pare că Mircea cel Bătrân l-a ajutat pe cneazul Lazăr al sârbilor, care în bătălia de la Plocnik, împotriva otomanilor, ieșise biruitor. La 15 iunie 1389 pe Câmpia Mierlei se aflau și trupele românești, alături de cele sârbești, în momentul asasinării sultanului Murad, tatăl lui Baiazid.

Prin intermediul Moldovei, al cărei domn, Petru Mușat,⁷ se declarase vasal al Poloniei, Mircea și-a consolidat relația cu regele Vladislav Jagello, de curând stăpânitor și al Poloniei, și al Lituaniei, o putere care s-ar fi putut opune lui Sigismund și ungurilor, care amenințau oricând ca să redevină un pericol pentru Țara Românească. De aceea, în anul 1390 s-a semnat un tratat în acest sens, la Suceava, care a fost reînnoit treisprezece ani mai târziu. Totodată, cele două țări au încheiat și un tratat comercial, prin care li se dădea un privilegiu de comerț negustorilor din Lemberg (Lvov), ca trecând prin Moldova, să poată veni să cumpere și să vândă și în Țara Românească, plătind vama la Râmnicul Sărat.⁸ În cazul unui atac turcesc, Țara Românească, Ungaria și Polonia se angajau să se susțină reciproc.

După cucerirea Bulgariei, în 1393, Baiazid îl atacă pe Mircea la Rovine,⁹ unde sultanul este învins. Cu toate acestea, românii nu-și pot permite o urmărire a armatei turcești spre a fi alungată peste Dunăre. Mircea se retrage spre Argeș, de unde, în urma unei alte lupte, pleacă în Ardeal. Baiazid așază pe tron un boier, Vlad, probabil vreo rudă de-a Basarabilor. În aceste condiții, Mircea încheia o alianță cu Sigismund, regele Ungariei la 7 martie 1395, la Brașov.

Bulgaria era supusă turcilor în 1396, așa încât regele ungar, amenințat mai mult ca oricând, se decide să pornească o ofensivă antiotomană, susținut de marile puteri creștine coalizate: Imperiului german, al cărui vicar general devenise, feudalii din Franța și din Anglia, Veneția cu flota ei, Bizanțul, Țara Românească. Plecând de la Buda se îndreaptă cu toții spre Nicopole, unde, la 28 septembrie 1396, are loc o rușinoasă înfrângere a creștinilor. În anul următor, turcii trec Dunărea în Muntenia, dar sunt învinși de Mircea, așa cum se va întâmpla și în anul 1400.

După moartea lui Baiazid, în 1403, fii acestuia s-au luptat pentru tron. Mircea a intervenit cu armata sa pentru a-l susține mai întâi pe Musa, apoi pe Mustafa. Această atitudine a declanșat ura sultanului Mahomed, care în 1417, a atacat și a învins Țara Românească. Dionisie Fotino a ticluit un pseudo-firman de birnicie al lui Mircea, care, însă, nu a existat niciodată. De patru ori biruise armatele sultanilor. Nu se temea de noi lupte. Dar înțelegea, cum o va face într-un final și fiul său, Vlad Țepeș, în Țara Românească sau Ștefan cel Mare în Moldova, că „disproporția de forțe era prea mare, iar înțelegerea puterilor creștine, care ar fi trebuit să facă un front *comun* și *permanent*, prea redusă.”¹⁰

*Mircea cel Bătrân
la Nicopole*

Mircea cel Bătrân este cunoscut pentru dărnicia pe care a arătat-o lăcașurilor sfinte ctitorite de înaintași; cărora le-a adăugat multe altele, zidite de el însuși în țară și peste hotare. Mitropolit și primat al țării la acea vreme era Antim, iar în Severin păstorea cel de-al doilea mitropolit, Atanasie, pe care Mircea însuși îi numise, obținând acest privilegiu de la Patriarhia din Constantinopol.¹¹

Dacă tatăl său ctitorise mănăstirile Cozia și Cotmeana, pe care le înfrumusețase fratele său, Dan, nici Mircea nu le va neglija. La Cozia, care va deveni necropola sa, înălță un nou lăcaș având ca model biserica din Kruševac (Serbia), ctitorită de ruda sa, cneazul Lazăr.¹²

El a înzestrat lăcașul cu numeroase moșii, sate, mori, sălașe de ȝigani și cu un mertic anual pentru hrană și îmbrăcăminte: 220 de găleți de grâu, 10 buți de vin, 10 burdușe de brânză, 20 de cașcavaluri, 10 vedre de miere, 10 sloi de ceară și 12 bucăți de postav.¹³ După pilda domnitorului, boierii fac danii aceluiași lăcaș: Stanciul Turcul îi lăsa cu limbă de moarte satul Crușia; Stanciul Bancov îi dădea o moșie la Argeș și cu vie; alți boieri scriau zapise pentru diferite locuri și vii; iar Tatul îi închina o curte la Hinătești.¹⁴

În anul 1388, mănăstirea Cotmeana era subordonată Coziei,¹⁵ care fusese și ea dăruită cu satele Călimănești, Jiblea, Brădășanii, Seaca și Hinăteștii. Cozia mai deținea: a patra parte din satul Jiblea, satul Cireșovul, mai sus de Slatina, satul Poroinița, la Dunăre, un sat la Luncavăț, anume Bucureștii, două sătișoare la Olt: Bogdăneștii și Luncenii; satul Cărarea sau Cărărenii, la gura Ialomiței, satul Hinătești *până la Troian*, satul Bujoreni, balta Mamino de la Orlea în sus, o moară la Râmnic, o altă moară la Catalui, la Giurgiu, și o uliță în târg, în Râmnic, satele Micleușevețul, Curila și Gărdanovățul, precum și toate bălțile de la Dunăre, începând de la Săpatul până la gura Ialomiței, împreună cu gloabele, dușegubunile și dijmele din miere și ceară ce se vor percepe pe aceste bălți și în județul Vâlcea, precum și vama de la Genune.¹⁶

Mănăstirii *Tismana* Mircea îi întărea vechile posesiuni și-i dăruia satele Jarcăuți, amândouă Văronicele, Prilepețul, Petrovița, Vârlița și seliștea Stancișor, pe balta Bistrețului, la Bdeala, unde a fost odinioară satul Bresnița, și satele Hârșova cu Sălcișoara, Trufești, Piatra, Obedinul, Ceurăii, Ugureii (probabil Ungureii), Duseștii, Ploștina, Sușița și Novoselții, satele Groșani, Aniniș, precum și a patra parte din Dăbăcești,¹⁷ aceasta fiind cea mai bogată mănăstire a țării, înainte de Cozia.

Mănăstirea de la *Strugalea*, cu hramul Maicii Domnului, Glavaciocul de mai târziu, al cărei sat, Pulcouții, era scutit la 11 mai 1409 de toate slujbele și dările mari și mici, adică de oierit, de goștină, de albinărit, de găleată, de vinăriciu, de gloabă, de cărături, de podvezi, precum și de îndatorirea de a pescui moruni trei zile pe an pentru domnie, primea ca mertic anual de la curtea domnească 15 găleți de grâu și 2 buți de vin.

Mănăstirea *Snagov*, din codrul Vlăsiei, zidită mai demult, după cum atestă monedele găsite într-un mormânt din dreapta pronaosului bisericii, datând de pe vremea lui Vladislav I (1364-1377), a reprezentat un bun refugiu pentru domnitor. El i-a întărit vechile moșii, cum ar fi satul Ciulinița de pe Buzău, și nu este exclus ca el însuși să fi zidit o nouă biserică sau să o fi lărgit pe cea veche. O altă mănăstire care exista la acea vreme era cea de la *Dealul*, precum și mănăstirile *Sfântul Nicolae* din București, numită mai târziu *Mihai Vodă*, mănăstirile *Govora*, *Coșuștea*, și *Vișina*, ultimele două rămase doar ca ruine. Mircea a ctitorit și schitul *Brădet* din Argeș. Numele domnitorului este trecut și pe peretele ctitorilor la mănăstirea Curtea de Argeș.

El a făcut donații și în Sfântul Munte Athos, la mănăstirile *Cutlumuș*, și *Zografu*. Pe vremea lui Mircea se pare că moaștele Sfintei Filoteia au fost aduse de la la Târnovo și Vidin, cucerit de turci în anul în 1396, în Biserica Domnească din Curtea de Argeș. Toate acestea arată evlavie și credința nestrămutată care îl întăreau pe domnitor în actele sale de vitejie și guvernare.

Vlad Călugărul

„Bucurându-se în timpul domniei sale de liniște și pace, înclinat spre cele spirituale, Vlad Călugărul se preocupă mai mult de cele bisericești: înalță, după cât cunoaștem, o mănăstire și un schit, ajută și înzestrează cu averi nu numai mănăstirile din țară, ci și pe cele din Sfântul Munte.

El e ctitorul Mănăstirii Glavacioc din ținutul Vlașca. Căci pisanie acestei mănăstiri [...] mărturisea: acest domn au făcut mănăstirea Glavaciocului și murind, au isprăvit fiul său, Radul Vodă la leat 1490. Asemenea, hrisoavele de danie ale mănăstirii, care se referă la începutul ei, numesc pe Vlad Călugărul și pe fiul său, Radul, ctitori ai Glavaciocului.”¹⁸

Totodată, se consemnează în vechile documente că „A doua fundație bisericească a lui Vlad Călugărul e un schit în comuna Babele, tot în Vlașca; [acesta] azi nu mai există, dar [...] exista încă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Din norocire ni s-a păstrat în copie pisanie fostului schit.”¹⁹ Pisanie suna astfel: „Acest schit s-au făcut de către Vlad Voevod și fiii lui, Radul și Mircea Voevod la anul 7001 [=1493] de la Adam, fiind mitropolit al Ungro-Vlahiei Ilarion și egumen al schitului Visarion.”²⁰ Schitul a dăinuit un secol, iar apoi, „de multă nevoie și răutate ce au fost aici, în țară, [...] au rămas numai zidul sărac, fără de bucate și fără de nimic împrejur.”²¹, după mărturia de la 21 mai 1625 a lui Alexandru Voievod Cuconul, când l-a întărit ca egumen pe Paisie.

Vlad Călugărul a înzestrat cu proprietăți și a acordat privilegii mai multor mănăstiri: Tismana, Govora, Bistrița, Cotmeana, Cozia, Snagov, Rusicon și Sfântul Ilie, ultimele două din Muntele Athos. El a domnit în Țara Românească timp de trei ani, fiind fiul natural al lui Vlad Dracul. „A fost căsătorit de două ori: prima dată, se pare, cu sora boierului Gherghina, pârălăbul de Poenari. Cunoaștem numele ei de călugărie, Samonida. A doua oară cu Maria, care s-a călugărit și ea, numindu-se Eupraxia.”²²

În anul 1457, într-o scrisoare redactată din Târgoviște, la 14 martie, Vlad Țepeș se plângea sibienilor din cauza unui *sacerdos wolachorum qui se nominant filium vaivodae*. Desigur că era vorba despre Vlad Călugărul. El ținea în Almaș²³ posesiunea lui Vlad, *in nostram veram hereditatem*, cu ajutorul sașilor și avea sfaturi de taină cu Petru Gereb și cu Peterman, pe care se angaja să-i recompenseze dacă îl vor ajuta să ajungă pe tron. „Incursiunea lui Vlad Țepeș în Almaș stă desigur în legătură cu uneltirile lui Vlad Călugărul cu sașii acestui ținut. [...] Călugărul scapă și nu-i mai dăm de urmă decât tocmai peste două decenii încheiate, în 1480, an în care-l regăsim iarăși așa cum l-am cunoscut, ca pretendent domnesc, de astă dată, însă, în părțile Brașovului.”²⁴

Aliat cu Laiotă, răpește averea și familia – mama, soția și sora – lui Țepeluș Vodă, așa încât „prin protecția lui Ștefan Bathori, prin partizani influenți ca cei de mai sus și prin împrejurarea că era, pe cât reese din izvoare, unicul pretendent mai cu greutate la tronul Țării Românești, Vlad Călugărul devenise adversariul temut al lui Basarab Țepeluș.”²⁵

De aceea Țepeluș îi cheamă în ajutor pe turci împotriva lui Vlad, a lui Bathory și a ardelenilor. În luna aprilie a anului 1481 a încercat chiar să-l ucidă pe rivalul său la Brașov. Neizbutind, Țepeluș își va pierde tronul în urma unei lupte purtată cu Ștefan cel Mare, care îl întronizează pe Vlad Călugărul. La scurt timp după aceasta, Basarab cel Tânăr și Craioveștii îl izgonesc pe Vlad în Transilvania și Țepeluș preia din nou tronul Țării Românești, dar pentru

scurt timp, deoarece va fi ucis în curând de către Vlad la Mehedinți, în satul Glogova.

Cum ultimul document semnat de Țepeluș care ni s-a păstrat este datat 25 martie 1482 și cel dintâi semnat de Vlad ca domnitor este din 13 iulie 1482, deducem că toate aceste lupte au avut loc între cele două date. „Vlad Vodă al III-lea²⁶, zis și Călugărul”²⁷ va fi recunoscut de turci, primind steag și cuvânt de pace de la Poartă prin Ali-Beg.

„Călugărul” îl numesc analele moldovene contemporane, *Kaluger*, analele sârbești; *sacerdos Kalager* și *kalagyor* documentele ardeleni; *caloiero*, un raport venețian din Constantinople și, în sfârșit, *Călugărul* hrisoavele domnilor următori.”²⁸ El fusese călugărit de nevoie, după moartea tatălui său, Vlad Dracul, pentru a nu fi ucis de Dănești, ca un posibil pretendent la tron.

Întărit de turci, el le devine supus. Ștefan cel Mare se așteptase la o cu totul altă atitudine din partea noului domnitor al Țării Românești și pentru a-și întări granița în partea de jos a țării, cucerește Ținutul Putnei și Cetatea Crăciuniei, din părțile

Neagoe Basarab

Vrancei, care până acum ținuse de Țara Românească (1482).

Moldova nu mai avea un aliat nici în Matei Corvin, care în 1483 plătise pentru a încheia pace cu turcii, fără însă a se gândi și la Ștefan, al cărui suzeran se declara, nici în Țara Românească. Căci „orice încercare s-ar fi făcut de a se aduce Țara Românească în sfera de influență a Moldovei, ea era sortită, mai curând sau mai târziu, insuccesului, din pricina amenințării continue pe care o reprezenta pentru domnul din București garnizoana turcească din Giurgiu și din celelalte cetăți dunărene. Zece ani încercase Ștefan, cu o admirabilă tenacitate, să-și impună voința; împrejurările, însă, erau mai puternice; de aceea, după experiența cu Vlad Călugărul, el n-a mai perseverat.”²⁹

Vlad Călugărul avea să susțină ofensivele sultanului împotriva Moldovei, participând cu armata sa la asediul din 1485 al Cetății Albe și Chilieii.

Un an mai târziu, în anul 850 al Hegirei, luna ramazan (11 septembrie-11 octombrie) Baiazid, reprezentat de beglerbeii Rumeliei, eunucul Ali-Hadâm, secondat de aceleași oști din Țara Românească, pe când Ștefan depunea omagiul regelui Cazimir, în Polonia, a ars Cetatea Sucevei. Puțin mai târziu, în decembrie, Ștefan va înfrânge o nouă expediție turcovalahă, condusă de această dată de Iskender-Beg, fratele lui Ali-Beg, la Catlabuga.

Suferința lui Ștefan era cu atât mai mare cu cât atacul era susținut de frații săi din Țara Românească. „Basarab Laiotă, Țepeluș sau Vlad Călugărul, treceau de partea turcilor numai ca să-și prelungească o stăpânire fără strălucire și fără glorie.”³⁰

La 6 aprilie 1490, după moartea regelui Mathias Corvin, pacea dintre Ungaria și Turcia se încheia. Turcii dorind să cucerească Belgradul, se izbesc de refuzul lui Ștefan de a trece pe teritoriul Moldovei, dar primesc acordul lui Vlad Călugărul de a tranzita Țara Românească. Acesta, nefiind deranjat de moldoveni și ardeleni, menținând pacea în interiorul țării și fiind supus turcilor, va rămâne în scaunul domnesc până la moartea sa. La tron îl va succeda fiul său Radu, care va domni tot până la moarte, menținând aceeași atmosferă de supunere față de Imperiul Otoman.

Relațiile cu Ardealul au fost bune până la moartea regelui în 1490 și chiar câțiva ani mai târziu. Apoi au devenit încordate și caracterizate de rivalitate. „La 23 iunie [1492] ginerele domnului, logofătul Staico, prevenea pe brașoveni că s-ar putea să fie prădați de Ali, begul de Nicopole. Iar la 30 decembrie 1492, voievodul însuși anunța pe sibieni de schimbările de la Dunăre și de intenția turcilor de a călca pacea, atacând Ardealul. Prin urmare, raporturile erau amicale. Începând însă din primăvara următoare, tonul scrisorilor se schimbă.”³¹ De pildă, în anul 1493, Vlad avea disponibilitatea de a-i lăsa pe turci să treacă prin țara sa spre Ardeal. Comerțul, care până atunci se desfășura în bune condiții, căci brașovenilor li s-au reconfirmat privilegiile vamale de pe vremea lui Radu Voievod, este și el zdruncinat din cauza neînțelegerilor politice. Așa încât Vlad ajunge să se plângă din cauza castelanului de la Bran, care îi nedreptăța pe negustorii din Țara Românească.

Vlad Călugărul avea să părăsească lumea aceasta în anul 1496, lăsându-l pe tron pe fiul său, Radu cel Mare,³² care îi fusese asociat la domnie în ultima perioadă a vieții.

Neagoe Basarab

Neagoe Basarab (12 ianuarie 1512-15 septembrie 1521) are o origine controversată. Se presupune că a fost fiul domnului Basarab al II-lea cel Tânăr-Țepeluș (20 octombrie 1474 - ante 10 ianuarie 1475; ante 9 ianuarie 1478 - iunie 1480; ante 7 noiembrie 1480 - 8 iulie 1481; ante 16 august 1481- între 23 martie și 13 iulie 1482), despre care se crede că ar fi avut o legătură extraconjugală cu Neaga, care se trăgea din neamul boierilor din Hotărani, ori a fost fiul lui Pârvu Craiovescu, soțul Neagăi.

Manole Neagoe invocă argumentele aduse de I. C. Filitti, care consideră că Neagoe nu a fost fiul lui Țepeluș, aducând în prim plan alte trei mărturii documentare care susțin aceeași idee. Printre acestea, se numără două documente din arhivele constantinopolitane, unul redactat de beilerbegul Rumeliei, celălalt de boierii pribegi care se plâneau sultanului împotriva lui Neagoe. Acestea vorbesc despre originea boierească a lui Neagoe, „fiul lui Pârvu (Pârvul-oglu), un boier (sipahi) și nu os domnesc.”³³

Un alt document, semnat de Mihnea Turcitul în anul 1589 atestă faptul că Preda banul și Marga, fiii lui Pârvul vornicul au fost frații lui Neagoe Basarab. Manole Neagoe conchide că „Neagoe s-a considerat fiul lui Țepeluș, nu pentru că n-ar fi fost el însuși un Basarab, ci pentru a justifica drepturile sale la scaunul țării. După legile nescrise ale țării, nu se putea proclama domn decât cineva care putea să dovedească originea lui domnească. A fi os domnesc era echivalent

cu dreptul de a năzui la scaunul țării. Neagoe Basarab este primul boier care ajunge domn.”³⁴

Deducem, analizând datele istorice și genealogiile vremii, că Neaga, mama viitorului domn, era soră cu mama viitorului domn Radu Bădica, fiu natural al lui Radu cel Mare. Boierii din Hotărani aveau moșii în Romanai, unde posedau pământ și Craioveștii. Așa se face, după cum se pare, că Nega îl va cunoaște pe Pârvu Craiovescu, devenindu-i soție.

Mărimea domeniului boierilor Craiovești și aria lui de răspândire este explicată de către Manole Neagoe prin aceea că între Craiovești și Basarabi au existat legături de rudenie.

Fiii lui Neagoe de la Craiova au avut demnități însemnate: Barbul, mare ban, Pârvul, mare vornic, Danciu, comis, Radul, postelnic fiind influenți în viața politică a timpului. Erau, totodată foarte credincioși, ctitorind mănăstiri, cum ar fi Bistrița olteană, ridicată în 1488. Jupan Barbul zidea Mănăstirea Sadova, din lemn, înzestrată cu patru sate și sălașe de ȝigani. Craioveștii au donat moșii și sate mănăstirilor Cozia și Tismana.

Craioveștii l-au susținut pe Țepeluș și după uciderea acestuia, în primii ani ai domniei lui Vlad Călugărul (1482—1495) nu fac parte din sfatul domnesc. Mai târziu, în 1486 are loc reconcilierea relațiilor dintre familia boierească și domn.

Mulți dintre domnitorii Țării Românești din acea epocă, printre care și Țepeluș și mai apoi Vlad Călugărul, adoptă aceeași politică de acceptare a unei relații amiabile cu Imperiul Otoman, condus la acea vreme de Mahomed al II-lea, devenind astfel inamici politici ai Moldovei condusă de Ștefan cel Mare.

„Mircea cel Bătrân, Dan al II-lea, Vlad Țepeș s-au opus turcilor, au acceptat înfruntarea cu cea mai mare putere militară a Europei și în lupte de proporții neîntâlnite, dacă le comparăm cu bătăliile purtate în lumea feudală occidentală, au asigurat autonomia țării, independența ei spirituală. Această epopee mai demonstra un lucru: confruntarea la infinit cu turcii putea duce la epuizarea fizică a țării și la supunerea ei de către turci. Luptele lui Ștefan cel Mare nu făceau altceva decât să recapituleze experiența Țării Românești. În final, Ștefan va recunoaște o evidență simțită mai de multă vreme de către domnii Țării Românești.”³⁵

Vlad Țepeș³⁶ se bazase pe ajutorul lui Matei Corvin și al regatului maghiar care, însă, nu îi fusese dat în timp util. Văzând care era realitatea, tratatele ulterioare lăsau românii libertatea de a decide când este și când nu oportun să fie aliați sau opozanți ai sultanului. Nu mai considerau aceasta drept trădare, ci era unica posibilitate de salvare a țării. La fel era conceput și tratatul dintre Neagoe și regele Ludovic din 1517. O atare politică ancorată în prudență, fără aventurări în riscuri care puteau deveni letale întregului neam, a fost politica boierilor Craiovești, ei susținându-i pe domnitorii care se încadrau în coordonatele gândirii lor.

Neagoe Basarab s-a născut în luna mai a anului 1482, fiind educat în spiritul ortodoxiei de către monahii evlavioși, dar și erudiți ai timpului, probabil de la mănăstirea Bistrița din Oltenia, ctitorie a Craioveștilor. Astfel, va învăța limbile greacă și slavonă, care se întrebuițau în cult.

Legile Evului Mediu prevedeau ca pe tronul țării să poată urca doar un urmaș – legitim sau nu – al familiei domnitoare. În contextul luptelor susținute dintre familiile Dăneștilor și Drăculeștilor,³⁷ era foarte primejdioasă viața oricărui posibil pretendent la tron și, deci, și a lui Neagoe.³⁸

La acea vreme, după anul 1481, însuși Ștefan cel Mare (1457-1504), nu mai practica războiul deschis împotriva Imperiului Otoman. Ridica biserici și mănăstiri și vorbea mulțimilor

prin predicile rostite de clerici de la amvonul acestora. La fel proceda și domnitorul Țării Românești, Radu cel Mare (după 8 septembrie 1495-23 aprilie 1508).

Neagoe, devenea slujitor al curții aproximativ în anul 1500, fiind mai întâi, se pare, grămatic; dregătoriile deținute ajutându-l la formarea pentru viitoarea sa chemare, pe care Sfântul Nifon, patriarh al Constantinopolului, duhovnicul său, i-o proorocește.

Se știe din *Viața Sfântului Nifon*, lucrare scrisă de către Gavriil Protul, la cerea domnitorului Neagoe Basarab, că în urma unui conflict dintre Radu cel Mare și Patriarh, întrucât sora domnitorului trăia în păcat, sfântul ierarh a fost izgonit din țară și s-ar fi retras la Mănăstirea Bistrița, fiind acolo ocrotit, pe ascuns, de către tânărul boier Neagoe de atunci.

Și în acest sens există păreri controversate. Unii istorici spun că „Nu s-ar fi putut face nicio mișcare în vederea susținerii Sfântului Nifon fără știrea și aprobarea domnului. Cum și conflictul dintre fostul patriarh ecumenic și domn se găsește inserat numai în *Letopisețul Cantacuzinilor*, în ultima variantă, cea poruncită de Craiovești, dar el nu există în Manuscrisul nr. 38 de la Mănăstirea Varlaam de la Meteore, desigur că, în mod practic, acest episod nu este real. Acest din urmă text, aprobat de sinodul din 17 august 1517 de la Curtea de Argeș, conține și *Viața Sfântului Nifon*. Informațiile din cuprinsul lui sunt mai credibile în raport cu cele scrise de Gavriil Protul. În textul din anul 1517 informațiile sunt mai apropiate de sfârșitul Sfântului Nifon (8 august 1508), de evenimentele bine știute de membrii sinodului, care îl cunoscuseră pe Sfântul Nifon. Acolo nu se înregistrează o ruptură între domnul Radu cel Mare și Sfântul Ierarh Nifon. Probabil, retragerea acestuia din urmă la Mănăstirea Bistrița a fost temporară, impusă de normele vieții de sihastriu. Atunci, foarte probabil, tânărul Neagoe s-ar fi putut duce să-l ajute pe Sfântul Nifon. În același sinaxar din anul 1517 se precizează că domnul Radu cel Mare nu a ajuns la o ruptură cu Sfântul Nifon, ci dimpotrivă. La părăsirea țării de către ierarh, acesta a fost încărcat cu daruri și bunuri pentru el și pentru clericii de la Muntele Athos.”³⁹

Ceea ce este sigur, este faptul că de la Sfântul Nifon a învățat Neagoe multe în ce privește credința ortodoxă. Rugăciunile și trăirea isihastă a duhovnicului se vor fi răsfânt asupra sufletului ucenicului râvnitor întru ascultare, care, mai târziu va scrie și va zidi folosindu-se de aceste daruri unice înscrise în inima sa. Cu siguranță că tânărul Neagoe a primit și binecuvântarea bătrânului patriarh ecumenic Ioachim, în primăvara anului 1504, când acesta a venit la Târgoviște, unde avea să și treacă la Domnul, câteva luni după aceea.

După ce a ajuns domn, în anul 1515, Neagoe a adus în țară de la Mănăstirea Dionisiu, din Sfântul Munte Athos, o parte din moaștele Sfântului Nifon, care au fost depuse la Mănăstirea Dealul, ctitoria lui Radu cel Mare. Deoarece trecuseră șapte ani de la moartea lui Radu cel Mare, i-au fost deshumate osemintele. Aceia care susțin conflictul dintre cei doi, urmat de o

*Sfântul Nifon
al Constantianei*

afurisanie din partea patriarhului, consideră, după spusa lui Gavriil Protul că la acea dată s-a produs iertarea și că trupul neputrezit al fostului domnitor a devenit pe loc țărână.

După moartea lui Radu cel Mare, turcii l-au ridicat pe tron pe Mihnea, fiul lui Vlad Țepeș, care a vrut să-i distrugă pe boierii Craiovești. Aceștia au trecut Dunărea pentru a scăpa de urgia domnitorului, care le-a incendiat conacele, a distrus zidurile mănăstirii Bistrița și a dărâmat biserica. În 1510, boierii cer ajutor turcilor și-l primesc de la Mehmed beg, pașa de Nicopole. În atacul dat, Neagoe Basarab a condus una dintre oști, biruindu-l pe Mircea, fiul lui Mihnea, la Cotmeana.

Urmează la domnie Vlăduț, care va fi ucis de către turci și boierii Craiovești, datorită unor neînțelegeri iscate. Domnia îi va fi dată lui Neagoe la 23-25 ianuarie, cu sprijinul sangeacului de la Vidin. Neagoe și-a asigurat stabilitatea atât din interior, prin uciderea lui Bogdan, care îl făcuse pe Vlăduț să se opună Craioveștilor și-i trimite pe boierii adversi ai Craioveștilor în pibegie în Transilvania, în Moldova și în Imperiul Otoman, dar și din exterior, prin consolidarea unor relații cordiale cu puterile statele vecine, cu regatul ungar, cu polonezii și cu Transilvania, cu celelalte puteri creștine și cu Papa. Cu turcii păstrează relații bune, plătindu-le tribut pentru a nu-i ataca țara. Negocierile duse la Constantinopol exprimă încă o dată abilitățile diplomatice ale lui Neagoe Basarab.

În acea perioadă, sultanul Selim era preocupat de reglarea neînțelegerilor din Asia Mică și expansiunea spre nordul Africii. În acest timp, Țara Românească ajută popoarele din Balcani aflate sub jugul turcesc și stabilea relații de prietenie cu țările vest-europene. Cu voievodul Transilvaniei și cu regatul ungar avea relații economice extrem de bune, deși existau conflicte cu brașovenii, revoltați împotriva negustorilor munteni. Neagoe avea însă legături comerciale bune cu Sibiul.

După moartea lui Selim, pe tronul turcesc urca Soliman Magnificul, la începutul lunii octombrie a anului 1520. Acesta atacă Belgradul și Timișoara. Neagoe, neprimind niciun ajutor din partea regatului ungar, a lui Ludovic, a trecut de partea turcilor, participând la o expediție împotriva secuilor, dar care nu a avut prea mare amploare. Oricum, toate acestea erau făcute de nevoie de către un susținător și trăitor al Ortodoxiei, care și-a demonstrat credința prin întreaga sa viață.

Neagoe Basarab se căsătorise în jurul anului 1504 cu Despina, era fiica naturală a despotului Ivanko, fratele lui Maxim Brancovici, monahul care va deveni mitropolit al Țării Românești. Fundamentele credinței pe care a cunoscut-o de mic erau prin această căsnicie și mai mult puse în valoare. În întreaga sa viață, acestea vor da roade diverse, cum ar fi înălțarea și restaurarea de biserici ori oferirea de daruri către Locurile Sfinte.

Un alt monument ridicat de către același domnitor în anul 1517 este și biserica *Sfântul Gheorghe* din Târgoviște, consemnată în opera lui Gavriil Protul și în *Letopisețul Cantacuzinesc*. Biserica Mitropoliei din Târgoviște a fost înălțată tot de către Neagoe, un an mai târziu, pe locul alteia, de la începutul secolului al XV-lea, dorind-o „mare și frumoasă cu opt turla și tot rotunde, cum se satură ochii tuturor de vederea ei”⁴⁰. Târnosită la 17 mai 1520, cu hramul *Înălțarea Domnului*, biserica nu era terminată. Ea va fi acoperită și zugrăvită cu cheltuiala urmașului ctitorului, domnitorul Radu Paisie (1535-1545). Biserica schitului Ostrov din Călimănești este și ea o ctitorie voievodală a lui Neagoe Basarab și

a soției sale, doamna Despina, construită între anii 1520 și 1522, pe ruinele unei alte mănăstiri vechi, din secolul al XV-lea. Aici s-a retras doamna Despina după pierderea fiului Teodosie și a soțului, unde a îmbrăcat și haina monahală du numele de Platonida. După 33 de ani de rugăciune și asceză, va trece la Domnul la 30 ianuarie 1554, contaminată de necruțătoarea boală a ciumei.

Pe lângă lăcașurile de cult ridicate din temelii, Neagoe Basarab a restaurat și înzestrat numeroase biserici și mănăstiri, cum ar fi: biserica mănăstirii Tismana, biserica mare a mănăstirii Snagov, biserica mănăstirii Dealu, biserica mănăstirii Glavacioc, pe care a zugrăvit-o, mănăstirile Cozia, Cotmeana, unde este cea mai veche biserică de mănăstire păstrată, Vișina, mănăstire dărâmată în secolul al XVIII-lea, Dobrușa, Govora, Nucet, unde a împodobit o icoană cu aur și pietre scumpe, Corbii de Piatră și Comana, precum și alte mănăstiri din Sfântul Munte Athos, cărora le-a întărit moșii și le-a făcut donații.

Dintre acestea amintim Mănăstirea Cutlumuș, ctitorie a lui Vladislav I, pe care a zugrăvit-o și a îmbogățit-o cu o nouă biserică cu hramul Sfântul Nicolae și dependențele necesare. Tot acestui lăcaș i-a întărit sate și i-a dat o subvenția anuală, precum și sumele aferente pentru întreținerea bolniței. Neagoe Basarab e refăcut biserica mare a mănăstirii Marea Lavră a Sfântului Atanasie, a construit cimitirul de acolo și a donat obiecte de cult valoroase și subvenții anuale.

La Mănăstirea Dionisiu din Sfântul Munte Athos, unde și-a petrecut ultima parte a vieții fostul patriarh Nifon al II-lea, a zidit o biserică avându-l ca protector pe acesta. Donațiile însemnate pe care le-a dăruit lăcașului, printre care și un chivot de forma unei biserici cu cinci turlă de argint suflat cu aur și bătut cu pietre prețioase, având pe capac pe însuși domnitor, care se închină Sfântului, au făcut ca Neagoe Basarab, împreună cu fiul său, Teodosie, să fie pictați în arhondaric.

Donații au primit și alte mănăstiri athonite: Hilandar, Iviron, unde a adus apă pe conducte de la o distanță de două mile, a dăruit numeroase moșii, a împodobit icoana Maicii Domnului Portaitissa, Pantocrator, Vatoped, unde a împodobit cunoscuta icoană Vimatarissa cu un măr de aur împodobit cu pietre scumpe, Xiropotamu, Xenofont, Sfântul Pavel, precum biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim, mănăstiri din Muntele Sinai, biserica Patriarhiei din Constantinopol, mănăstirea Meteora din Tesalia. A ajutat, de asemenea, mănăstiri din Tracia, din Rumelia (aproape de Lamia), din Peloponez, din Grecia de Nord, din zona Nausa-Edesa, din Macedonia (Mănăstirea Kuznița sau Kosinița). Nu a neglijat nici lăcașurile de cult din Bulgaria (mănăstirea Oreisku sau Oreskovița de pe măgura Misia, cum și metocul ei Minorlina de la sud de Dunăre sau în regiunea Veliko Târnovo), din Albania (Mănăstirea Uliria), din Serbia (mănăstirea Hopovo, din localitatea Srem, la nord-vest de Belgrad), din Turcia, din Epir, mănăstirea Sosinou, situată la nord-est de Ioanina, din Croația (Mănăstirea Dalmația), Mănăstirea Treskobița, un lăcaș din zona Pelagonia, astăzi în Macedonia.⁴¹

Totodată, în vremea când în Europa Occidentală Machiavelli scria *Principele*, operă ce pune pe prim plan interesul propriu, pentru care orice mijloace, oricât de crude, pot fi scuzate, Neagoe Basarab concepea opera sa testamentară, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, în care principiile diplomatice și cele autentice ortodoxe, de iubire și îngăduință creștină coexistă.

Mihnea Turcitul

Petru cel Tânăr, fiul lui Mircea Ciobanul, murind fără urmași de parte bărbătească în surghiunul de la Alep, unde fusese exilat de către sultan, împreună cu mama sa, Chiajna, turcii îl numeau pe tronul Țării Românești pe Alexandru al II-lea. Acesta era nepotul lui Mihnea cel Rău (1508-1510), fiul lui Mircea și fratele lui Petru Șchiopul. El a avut un băiat, pe Mihnea, care l-a succedat la tron. La început a domnit sub tutela mamei sale, Ecaterina Salvaresso, deoarece avea doar 13 ani. Tronul i-a fost încă de la început amenințat de răzmerițele unor boieri, care, însă, au eșuat.

El a continuat într-o activitate de restaurare și zidire de biserici începută de tatăl său. Alexandru zidise mănăstirea cu hramul Sfânta Troiță „din jos de București”, înzestrase și ajutase mănăstiri atonite ca: Simonos Petras (Simonopetra), Xenofont, Dochiariu, Xiropotamu, precum și mănăstirea cu hramul Schimbarea la Față de la Muntele Sinai. Evlavios, purta veșminte monahale și astfel a și trecut la Domnul. Soția lui ctitorea și ea biserica din Slătioara - Vâlcea.

Cu astfel de părinți, este lesne de înțeles de ce și Mihnea a refăcut biserica mănăstirii de la Podul Colentina, pe cea a Mănăstirii Glavacioc, din județul Vlașca, a întărit niște prăvălii bisericii cu hramul Sfântul Dimitrie din Bucureștii de Sus. Mai greu de înțeles este, însă, cum de s-a *turcit*, trecând la mahomedanism.

Începând cu anul 1579, Petru Cercel, fiul lui Pătrașcu cel Bun, a început să râvnească tronul pe care stătea Mihnea al II-lea. „Tânăr, frumos, cult, talentat, vorbind și scriind în mai multe limbi, Petru a ajuns în 1579 în Franța, unde domnea Henric al III-lea și a cerut acestuia sprijin pentru realizarea planului său. Câștigat de însușirile fermecătorului pribeag, regele Franței dădu într-adevăr ordin ambasadorului său de la Constantinopol ca să-i sprijine cauza pe lângă sultan. Rezultatul fu chemarea lui Petru la Poartă. Acesta se grăbi să se prezinte: trecu prin Veneția unde, foarte bine primit și dus să viziteze Arsenalul, i se făcu un dar de o mie de ducăți; coborî pe țărmul celălalt al Adriaticii, la Ragusa și ajunse la 8 mai 1581 la Stambul. Dar puternicul sprijin diplomatic pe care-l avea și darurile pe care le împărțea erau combătute de repetatele argumente sunătoare ale doamnei Ecaterina și de darurile ei și mai numeroase. Așa încât Petru trebui să aștepte mai bine de doi ani până să-și vadă visul îndeplinit. În iunie 1583, soseau carele cu tributul Țării Românești; îndată după aceea ieși numirea protejatului lui Henric. În același timp, porneau ceașii să aducă pe Mihnea și pe mama sa la Poartă, de unde aveau să plece în surghiun - pentru puțină vreme, e adevărat - în «Barbaria», la Tripoli, pe coasta Africii.”⁴²

Petru Cercel intra în București în ziua de 29 august (st. v.), venind dinspre Adrianopol. La început îi câștigă pe boieri prin ospete și pe cei săraci prin milostenie. A isprăvit mitropolia din Târgoviște, a zidit un frumos palat domnesc, a adus apă în oraș pe olane, a făcut tunuri de bronz, după modelul celor din Arsenalul din Veneția. Doritor de a aduce multiple inovații prin cercul de francezi și italieni care îl înconjurau, intră, însă, în conflict cu marii dregători ai țării, cu Mihăilă vornicul, cu Dobromir banul și cu Gonțea paharnicul, pe care îi și decapitează.

Împrumuturile făcute la Constantinopol, datoriile cu care îl lăsase predecesorul său, îl fac să mărească impozitele, introducând *goștina*, un impozit pentru ovine. Aceste acte, secondate de intrigile urzite de către Mihnea la Poartă, duc la mazilirea lui, fiind închis în cetatea Hust,

în Maramureș. De aici va evada în anul 1587. Merge la Roma, căpătă sprijinul Papei și pe cel al regelui Franței. Se reîntoarce la Stambul pentru a cere din nou tronul Țării Românești.

Mihnea al II-lea, reabilitat în scaunul domniei, făcuse multe daruri sultanului, câștigându-i bunăvoința. Sporise, însă birurile adăugând „un bir ce i-au zis *năpaste* (numele însuși e elocvent!) și pe megieși găleata de pâine și dijmă din cinci stupi un stup. Acest fapt, apoi, probabil, executarea unui mare boier și, cu siguranță, necontenitele intrigă constantinopolitane, ca și nesfârșita lăcomie a meghistanilor, provoacă, în iulie 1589, mazilirea lui Mihnea.”⁴³

A fost substituit cu un nepot de-al lui, Vlad, fiul lui Miloș, în vârstă de douăzeci de ani, care a murit la doar câteva zile de la întronizare, fiind, poate, otrăvit. Așa se face că Mihnea, se afla și el la acea dată la Poartă, odată cu Petru Cercel, voind să obțină același tron al Țării Românești. Având mai mulți bani, Mihnea câștigă. Se pare că totuși „cheltuiala cea mai mare pentru Moldova și Țara Românească o prilejuiește obținerea tronurilor domnești și lupta dată de domni spre a se menține în scaun. Într-o vreme în care cumpărarea slujbelor se practica, în forme felurite, în multe părți ale Europei, domniile Țărilor Române ajung obiect de tranzacție, în beneficiul în primul rând al sultanului și al marelui vizir, dar și într-acei al altor factori de influență. Astfel, lupta pentru obținerea și păstrarea tronului, dată în special între Mihnea și Petru Cercel, a costat Țara Românească, între 1581-1590, cel puțin 3 500 000 de galbeni.”⁴⁴

Petru Cercel, învins de Mihnea, „care obținu prin bani detronarea lui, în cele din urmă fu înecat în Bosfor din porunca sultanului. Dar nici Mihnea nu se bucură multă vreme de această crimă, căci turcii îl învinuie de trădare și el nu scapă de pedeapsa cu moartea decât lepădându-se de credință și îmbrățișând mahomedanismul, de unde și porecla lui de Turcicul.”⁴⁵

Convertirile la islamism au fost foarte rare pentru domnitorii români. Iliaș Rareș (1551) devenea, sub numele de Mehmed, pașă de Silistra, iar Mihnea al II-lea (1591), sub același nume de Mehmed era numit bei de Nicopole.⁴⁶ Și totuși, ele au existat...

Egumenul Ștefan

Ștefan a fost viețuitor și logofețel la Mănăstirea Glavacioc. El poate fi considerat ca un ctitor al acestui lăcaș, căci a renovat biserica și a ridicat odăi cu plafoane boltite și casa de oaspeți pe temelia celei bătrâne. A fost un corect și priceput gospodar, folosind fondurile chinoviei sau, după cum mărturisea, „ce s-a putut din venitul mănăstirii.”⁴⁷

Nu știm foarte multe despre originea sa, dar considerăm că a fost numit egumen de către Mitropolitul Teodosie, care îi era duhovnic, poate la cererea domnitorului Constantin

STEMA DIN SIGILIUL LUI MIHNEA TURCULUI, 1589

Stema lui Mihnea
Turcicul

Brâncoveanu, așa cum reiese din pisania de la 1704, care astăzi străjuiește pridvorul bisericii: „Iar cându au fostu acum în zilele Mării Sale Domnu nostru Ioan Costandin B[râncoveanu] B[asarab] Voevod, fiindu păstoriu Țării Rumânești Chir Theodosie Mitropolitul, trimis-au Măria Sa Vodă și cu blagoslovenia Sfenției Sale Părintelui, pe Ștefan clisearu de la Mitropolie, care și ucenicu i-au fostu Sfenției Sale ca să fie egumen, fiindu fostu el mai dennainte la

această mănăstire lăcuitor și logofețel, s-au apucat den dragostea lui Dumnezeu cu ce au putut den venitul mănăstirii și de la dânsul o a pardosit peste tot și au făcut ferestrele cu stâlpi de piatră scriși, și preastolul, și proscomidia, și treaptele ce sântu suptu jețiile domneștii, și piatra peste Vlad Vodă, și omivelnița și-nfrumusițata ușă de afară, la anul de la zidirea lumii ani 7212 Martie 12, iar de la mântuirea lumii 1704.”⁴⁸ Tot atunci s-a rezugrăvit biserica și s-au ridicat casele de piatră boltite, foișoarele și contraforții bisericii, în număr de trei.⁴⁹

Costache Faca

Costache Faca se trăgea dintr-o familie de origine grecească. Tatăl său, trecut la Domnul în anul 1810, pe nume Ioan, împreună cu mama sa, Maria Hrisoscoleo, au avut alți patru copii: pe Iancu și Zinca, mai mari și pe Manolache zis și Mache și Catinca, mai mici decât Costache.

Iancu, însurat cu Arghira, a răposat în anul 1832, Zinca, măritată de două ori, cu un Constantin Filipescu și apoi cu Manolache Florescu, a murit în 1858. Manolache era serdar la 1837, un an mai târziu paharnic și în 1848 clucer, a fost

Clucerul Costache
Faca

însurat întâi cu Maria Brăiloiu, apoi din 1845 cu Anica Racoviță, iar Catinca (1809—1853) a fost măritată cu Mihail Ghica, fratele domnitorului Alexandru Ghica, având un fiu Gheorghe Mihalache Ghica. Acest Costache Faca⁵⁰ a fost însurat cu Ruxandra Castriș sau Castrișoia fata lui Gheorghe și a Saftei Castriș.⁵¹ În anul 1834 Costache era vtor-postelnic în 1842 paharnic, fiind în numit la finele aceluiași an președinte al Tribunalului de Comerț din București. La 1 august 1843, domnitorul îl investea ca procuror la Divanul Înalt, secția banului Teodor Văcărescu, în 1844 devenind clucer. A trecut la Domnul un an mai târziu de peripneumonie.

Costache Faca era un iubitor al literaturii, fiind el însuși unul dintre autorii de comedii ai vremii sale, după cum reiese dintr-un manuscris de la Academia Română, intitulat „*Comodia vremii. Comedie în trei acturi, alcătuită de dumnealui clucerul C. Faca în anul 1883, luna lui aprilie, București.*”⁵²

Piesa a fost scrisă în aprilie 1833 și publicată 27 de ani mai târziu de către Eliade sub titlul *Franțuzitele*. Autorul fiind un bun cunoscător al limbii franceze scria în genul lui Molière uzând de un limbaj caricatural, fără să alunece în vulgaritate, exprimând scindarea dintre generații, dintre care cea tânără se află în incapacitatea de a găsi un limbaj românesc adecvat năzuințelor lor modernist bonjuriste, de neacceptat pentru vârstnicii conservatori. Avem, deci, de-a face cu o tragicomedie a occidentalizării.

În final, nu putem să nu atașăm portretului de față al poetului paharnic și descrierea pe care George Călinescu o face unei epoci în care se încadrează într-un mod neobișnuit de firesc Costache Faca, pe care, vrând-nevrând, avem a-l trece alături de Mircea cel Bătrân și de Neagoe Basarab cel Sfânt, între ctitorii Mănăstirii Glavacioc. Redăm mai jos cuvintele marelui critic literar.

„Sunt unii însă cu atitudini retrograde, rezistente cu sarcasm la occidentalizare. Aceștia par boieri, dar nu sunt marii boieri, ca Văcăreștii, Goleștii. Ei sunt îndeobște ajunșii ultimelor decenii, boiernașii intrați în lumea privilegiilor pe calea slujirii la curțile mari, ispravnicii, sameșii, pitarii, clucerii dintr-o vreme de vânzare deșăntată a caftanelor. Toți aceștia vor să înainteze, să guste din plin noua lor stare. Liberalismul tinerei boierimi generoase îi sperie și ei devin apărătorii unui vechi regim nemișcat, creând clasa *tombaterelor*, a bătrânilor mici slujbași cu parapon, îmbinișafi și îngiubelați. Tombaterismul se observă și la oamenii mai inteligenți cu porniri liberale, ca I. Eliade, C. Faca.

Este caracteristic că de înveșmântarea europenească râd, după spusele lui Al. Russo, nu boierii mari, ci vătafii, vizitii: *Ivirea pantalonului în prințipate, ca lucrul venit de a preface societățile, fu întâi rușinoasă, răsă, hulită și bagiocorită. Cel dintâi român care și-au schimbat hainele pe-un frac și o pălărie au fost multă vreme pentru curțile boierești din Iași și din București un soi de caraghioz, sau, după limba rusă, un bufon. Vatazii de prin ogrăzi râdeau, rândașii și țiganii s-ar fi rușinat să-și ia căciula înaintea unui frac, iar boerii, netezindu-și bărbile mari și tufoase după rang și cin, striga: - măi neamțule ! cu un haz nespus. Iarna, ștregarii a l u n g a surtucile pe uliță... cald... cald... domnule... și alte multe iscodiri ale duhului de pe acea vreme. Boerii și cocoanele leșina de râs; un boer mare din capitalie, în zioa care mai mult de glumă decât denadins se sfăbiza, eși pe ulițele Eșului:...o mână neagră și vâjnoasă îl apucă de mâneca surtucului și un glas îi striga în ureche: a ce dracul!... domnule... parcă ești surd... de când te strig!... hai degrabă să dregi trăsura, că așteaptă boerul să iasă la Copou!... Vezeteul luase pe boer sade de caretaș!*⁵³

Din păcate epoca vizată își va spune cuvântul și în lucrarea pe care paharnicul Faca o realiza la Glavacioc. Așa cum vom vedea în descrierea din subcapitolele următoare, el a zidit de mântuială, iar nu de mântuire, a comandat un tablou votiv care să-i sublinieze imaginatele merite personale, distrugând orice urmă valoroasă a trecutului...

Arhiepiscopul Calinic

S-a născut, în satul Cracăul-Negru, comuna Crăcăoani, județul Neamț, pe 6 iunie 1944, din părinți ortodocși evlavioși, Elena și Haralambie. După terminarea școlii generale în satul natal și în comuna Bălțătești, a urmat cursurile Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamț, pe care l-a absolvit în anul 1964.⁵⁴

Și-a continuat studiile la Institutul Teologic Universitar Sibiu, pe care le-a absolvit în anul 1968, cu teza *Lupta profeților împotriva formalismului*, susținută la disciplina Vechiul Testament, sub îndrumarea profesorului Nicolae Neaga. A fost hirotonit diacon celibatar pe 6 septembrie 1964, iar preot pe 8 septembrie 1964, de către Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Clujului. De la 1 octombrie 1964 la 1 septembrie 1966, a slujit ca preot paroh la Parohia Tioltiur din protopopiatul Gherla, mai apoi, prin transfer în interesul serviciului, la Parohia

Înău, protoieria Târgu-Lăpuș, de la 1 septembrie 1966 până la 1 noiembrie 1971. În cele două parohii a construit și restaurant biserici.

La cerere, dorind să intre în viața monahală, a fost închinoviat la Mănăstirea Căldărușani din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, unde a viețuit din noiembrie 1971 până la 1 ianuarie 1974, îndeplinind diferite ascultări administrative. Acolo a fost tuns în monahism de către răposatul Mitropolit al Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală, la 31 decembrie 1972, primind numele Calinic.

De la 1 ianuarie 1974 a fost transferat la Mănăstirea Cernica cu binecuvântarea Patriarhului Justinian, unde a rămas până la 1 august 1977. Încredințările primite au fost de: muzeograf, secretar și preot-slujitor. La 27 septembrie 1975 a fost hirotosit *protosinghel* de Roman Ialomițeanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. La 1 august 1977 i s-a încredințat stăreția Mănăstirii Sinaia, județul Prahova, până la 1 martie 1981.

În acest timp i s-a conferit de către Sfântul Sinod distincția de arhimandrit pentru merite deosebite, hirotesia fiind săvârșită de Preasfințitul Roman Ialomițeanul, episcopul vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

De la 1 martie 1981, Patriarhul Justin i-a încredințat stăreția Mănăstirii Cernica. În timpul ascultării de stareț la cele două obști monahale, s-au făcut lucrări de restaurare integrală a complexelor muzeale prin consolidările monumentelor istorice în urma cutremurului din 1977, prin restaurări de picturi murale, prin reînnoirea personalului monahal atât de greu încercat, și prin corecta gospodărire a patrimoniului mănăstirilor încredințate.

În această perioadă de strictețe și sărăcie, Mănăstirea Cernica, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și a Sfântului Calinic, a putut să sprijine restaurarea bisericilor din Balotești – Ilfov și a mănăstirilor: Pasărea, Ciorogârla, Suzana, Zamfira, Sinaia, Polovragi, Govora, Toplița. Multe alte schituri din țară s-au bucurat de roua binefăcătoare a Sfintei Mănăstiri Cernica, primind cu îmbelșugare daruri din mila lui Dumnezeu și a Sfântului Calinic.

În toamna anului 1985, la 30 septembrie, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, apreciind munca depusă și împlinirile ei, l-a ales arhieru vicar pentru Episcopia Râmnicului și Argeșului, cu titlul de *Argeșeanul*, stabilindu-i-se ca reședință Mănăstirea Argeșului, dorința de inimă a marelui Patriarh Iustin.

Consacrarea într-un arhieru și întronizarea au avut loc în ziua de 17 noiembrie 1985, în Catedrala Episcopală de la Curtea de Argeș, în urma confirmării primite prin Decretul Prezidențial nr. 224/28 octombrie 1985.

În perioada 1985-1990, când a fost lucrător împreună cu Preasfințitul Episcop Gherasim al Râmnicului și Argeșului, în cele trei județe componente ale Eparhiei: Argeș, Vâlcea și Olt, s-au desfășurat vaste lucrări de consolidare și restaurare a numeroase mănăstiri și biserici monumente istorice care au suferit din pricina timpului și a cutremurelor din 1977 și 1986, care le-au adus pagube enorme.

După mutațiile social-politice din 1989, gândul mai vechi și stăruitor al Patriarhului Justin s-a împlinit în 1990, când Sfântul Sinod a aprobat reînființarea Episcopiei Argeșului, iar la 4 aprilie 1990, Patriarhul Teoctist, prin Decret Patriarhal, i-a încredințat organizarea, după legiuirile Bisericii Ortodoxe Române, a Eparhiei reînființate, cuprinzând două județe: Argeș și Teleorman.

La 27 septembrie 1990, Adunarea Național Bisericească, întrunită în Colegiu Electoral, l-a ales prin vot secret, episcop titular al Episcopiei Argeșului și Teleormanului. În primăvara democratică a României, argeșenii i-au dat votul pentru a fi deputat în Parlamentul României, în prima legislatură. În cei doi ani și jumătate a lucrat la legi noi, încununate cu elaborarea Constituției României democratice.

Văzând greutățile mari în păstoria Eparhiei, care se întindea din Carpați la Dunăre, Preasfințitul a propus Sfântului Sinod înființarea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului în limitele administrative ale județului Teleorman. Părintele Patriarh Teoctist a îmbrățișat cu căldură ideea, și a propus Sfântului Sinod aprobarea cererii.

Tot prin Decret Patriarhal i s-a încredințat organizarea structurii Eparhiei Alexandriei și Teleormanului, în calitate de episcop locțiitor, până la alegerea titularului, Preasfințitul Galaction Stângă, întronizat ca episcop la 1 septembrie 1996, spre păstoria minunaților „oameni de soare” ai Teleormanului.

În această perioadă a făcut câteva călătorii misionare în Balcani. Pentru Albania a hirotonit pe Dumitru Tache Veriga care slujește în orașul Korcea și zidește o biserică românească, cea mai mare din Balcani, după mărturia domnilor Micu și Teodorescu, ambasadorii României în Albania.

În grija Prea Sfințitului Părinte Episcop Calinic au studiat, la Facultatea de Teologie „Sfânta Muceniță Filoteia” din Pitești, studenți din Albania, Macedonia, Basarabia, cu sprijinul al Eparhiei Argeșului și Muscelului.

Văzând aromânii din Balcani și din alte părți ale lumii că are dragoste și sprijină identitatea aromână, i-au acordat recunoașterea publică a acestor eforturi, la Congresul aromânilor de la Freiburg, Germania, în iulie 1993.

Pentru pregătirea personalului bisericesc a înființat Școlile de Cântăreți Bisericești de la Turnu Măgurele și Curtea de Argeș, Seminarii Teologice la Turnu Măgurele, Pitești, Curtea de Argeș și Câmpulung Muscel, precum și Facultatea de Teologie „Sfânta Muceniță Filoteia” – Universitatea Pitești, cu secțiile: Pastorală, Teologie Asistență Socială, Artă Sacră, Litere, și Limbaj Mimico-Gestual. Astfel, învățământul religios în școlile de stat din cuprinsul Eparhiei Argeșului și Muscelului a fost acoperit integral cu absolvenți ai Facultății de Teologie din Pitești. Pe data de 12 iunie 2000, Prea Sfințitul Calinic a primit titlul de „Doctor Honoris Causa” al Universității din Pitești.

Prea Sfințitul Părinte Calinic, Episcop al Argeșului și Muscelului este vicepreședinte pe țară al *Societății pentru Învățătura Poporului Român* (din 1992), președintele *Ligii de Prietenie Româno-Sârbe* (din noiembrie 1999), cetățean de onoare al Municipiului Curtea de Argeș (din februarie 2001) și membru de onoare al *Societății Profesorilor de Muzică și Desen din România* (din anul 2002).

*Arhiepiscopul Calinic
al Argeșului și
Muscelului*

Ziua de sâmbătă, 26 septembrie 2009, pentru Biserica Ortodoxă Română, în mod special pentru Eparhia Argeşului şi Muscelului, este o zi istorică. Prea Fericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ierarhii Sfântului Sinod, preoţi, oficialităţi centrale şi locale şi mii de credincioşi argeşeni şi musceleni au fost prezenţi la proclamarea locală a canonizării Sfinţilor Iachint, Mitropolitul Țării Româneşti (1359-1372), Neagoe Vodă Basarab (1512-1521) şi Ioanichie cel Nou de la Muscel (†1638), precum şi la ridicarea Episcopiei Argeşului şi Muscelului la treapta de Arhiepiscopie şi a Ierarhului ei, Prea Sfinţitul Părinte Episcop Calinic, la treapta de Arhiepiscop.

În decursul anilor, a ctitorit numeroase biserici de enorie şi mănăstiri din arhiepiscopie. Multe alte edificii au fost restaurate sub privirea atentă şi participarea activă a aceluiaşi ierarh. Printre acestea, se numără şi Mănăstirea Glavacioc. Nu doar că s-au refăcut zidurile, dar aici, ca pretutindeni în Argeş, cu purtarea de grijă a Arhiepiscopului Calinic s-a înfiripat o obşte care, chiar dacă este puţin numeroasă, liturghiseşte zilnic întru slava Preasfintei Treimi.

Toate acestea poartă cununa harului pogorât asupra sufletului care s-a dăruit fără nici o rezervă Domnului Hristos şi Maicii Sale. Ele sunt rezultatul dragostei pe care hăruitul arhieru o poartă turmei sale, ale cărei oi rănite le ridică pe umeri, vindecându-le prin prinosul de rugă înălţat către cer. Mulţumim Părintelui Luminilor pentru darul pe care ni l-a făcut printr-un asemenea Păstor şi ne rugăm să ne fie alături pentru cât mai mulţi ani, povăţuindu-ne pe calea ce duce spre Cer.

Etape istorice

Istoria unui atare edificiu străvechi, care exista în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, ne determină să-i înfățișăm evoluția pe etape, folosind informațiile păstrate în documentele din arhive. Dacă la începutul cercetării priveam cu îngrijorare rafturile golite de condici, catagrafii, zapise, hrisoave ori hotărnicii ale mănăstirii, ulterior, am conchis că locul acestora, nu este, într-adevăr, la Glavacioc. Arhivele Naționale ale României ori Biblioteca Academiei Române sunt cele mai firești spații de găzduire a documentelor, care amintesc vremuri de demult. Vremurile vechi și realitățile lor nu se mai regăsesc astăzi la Glavacioc, decât ca poveste rememorată din auzite sau din citite, ori ca infrastructură subpământeană a unor edificii distruse de oameni și de timp.

Din prima etapă de zidire a mănăstirii, după înlocuirea celei dintâi biserici de lemn a voievodului Mircea, care există doar ca legendă și ca înscris în vreo câteva acte de danie, ni se păstrează, din timpul lui Vlad Călugărul, un grup de fundații masive din bolovani de râu și mortar argilos.

Etapă a doua, din secolul al XVI-lea, cuprinde restaurările de pe vremea lui Mihnea Turcitul și este amintită astăzi de urmele fundației clopotniței de piatră, ale contraforților de pe latura de sud și de hemiciclul de chilii de pe latura de nord.

Etapă brâncovenească, de pe vremea egumenului Ștefan, este atestată de urmele caselor boltite de pe latura de nord-vest, zidite între 1705-1708, de casa de popas așezată pe temelii

de secol XV, de fundația pridvorului prismatic al acesteia, de pivnița veche, tot din secolul al XV-lea, refăcută și secționată, de pe latura de sud, adaptată pentru a putea fi folosită în caz de refugiu pentru depozitarea valorilor care trebuiau salvate, de coridorul de protecție al acesteia de sub foișoare, o altă subterană cu semicalotă, refăcută și adăugată umivalniței¹ menajere, de urmele contraforților prismatici, și ale palisadelor care împiedică alunecările de pământ, de vestigii ale unor ziduri rectangulare și semicirculare, de elementele decorative ale cornișei aparente, ale ancadramentelor, ale orificiilor de aerisire și de lumină, ori de portalul de secol XV.²

A patra etapă, datând din perioada pașoptistă, este cea care, în secolul al XIX-lea, a dat monumentului o imagine mai apropiată de cea din zilele noastre. La 1820, Eforia Școalelor ridică o clopotniță monumentală la intrarea în incintă, spre a o înlocui pe cea care tocmai fusese dărâmată de cutremur. Aceasta avea o fundație stabilă, fiind făcută din cărămizi subțiri de apă și mortar argilos și un acoperiș din șindrilă în patru ape, cu o cornișă reliefată în tencuială, cu streșină, care astăzi nu se mai păstrează. Existau două încăperi, lipite de turn, care erau flancate de zidurile fațadei, unite cu fosta școală de grămătică și cu stăreția. Biserica, rezidită din temelii, este cea pe care o vedem astăzi, cu mici retușări realizate în zilele noastre, total diferită de vechiul lăcaș dispărut.

În ultimii ani a fost zidită o nouă clădire pe latura de nord, care cuprinde trapeza, bucătăria, o cameră de oaspeți și cămara. Pe latura de sud, se află stăreția și camerele destinate găzduirii chiriarhului. Pe lângă renovarea corpului de chilii semicircular și a casei domnești, a fost restaurată și pictura bisericii. Lăcașul de cult, *in memoriam* vremurilor trecute, a primit o nouă turlă pe naos, în anul 2001, un pridvor deschis în anul 2004 și un acoperiș în stil moldovenesc, sub cornișă fiind adăugat un brâu de cărămidă în dinți de ferăstrău.

Așa cum se poate observa din descrierea care va fi prezentată mai pe larg în subcapitolele următoare, ceea ce există astăzi la Glavacioc diferă mult de lăcașul de altădată. Este, totuși, interesant de știut ce a fost, cum a evoluat, măcar documentar, neavând nici măcar un bogat inventar de fotografii vechi.

Zapise de ctitorire și hrisoave de danie din vremea lui Mircea cel Bătrân, a lui Vlad Călugărul și a lui Neagoe Basarab

Nicolae Constantinescu arăta că lăcașul monahal ar putea fi ctitorie boierească,³ mai veche decât domnia lui Mircea cel Bătrân. Alți cercetători cred că ea a fost ridicată de către domnitor însuși: „Mănăstirea Glavacioc, numită la început *Strugalea* (la sud de Găiești), cu hramul Bunavestire, datează tot din timpul lui Mircea, căci un hrisov dat la 20 iunie 1507 de Radu cel Mare preciza că acel domn îi dăruise două sate: Călugărenii de pe Neajlov și Călugărenii din Teleorman. Alte două sate i-a dăruit Vlad Dracul în 1441, cu scutirea lor de toate impozitele către domnie.”⁴ Acestea erau ocinele lui Berilă și Micu, după cum reiese dintr-un alt document: „Cel întru Hristos Dumnezeu binecredinciosul și binecinstitorul și de Hristos iubitorul Io Vlad Voevod și domn a toată țara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, Amlășului și Făgărașului herțeg, a binevoit domnia mea cu a sa bunăvoie, cu inimă curată și luminată a domniei mele și am dăruit acest bine închipuit și prea cinstit, ce este mai presus de toate cinstile și darurile, hrisov al domniei mele, ca să fie mănăstirei de la Glavacev,

lăcașul Bunavestirei Preacuratei Născătoare de Dumnezeu și fraților cari sânt în acest lăcaș, ca să le fie lor satele anume: la Neajlov, ocina lui Berilă și la Butești, ocina lui Micul Bancul și la Teleorman Mirceștii cât este partea lui Radul ban, acestea să le fie lor de ohabă și (cele) două sate: din Butești și din Mircești gălețile ohabnice cari sânt ale domniei mele și aceasta am dat mânăstirei. Drept aceia oricine va fi găletar sau începând de vama oilor, de vama porcilor, de albinărit, de dijme, de gloabe, de posade, de transporturi, de care, zicând de slujbele mari și mici câte sânt în cuprinsul domniei mele, de toate acestea să le fie lor de ohabă. Și cine se va încumeta din slugile sau din boierii domniei mele, și de a-i supăra măcar de un fir de păr, va primi rău și mare urgie de la domnia mea ca un necredincios al domniei mele. Încă și după moartea domniei mele, pe cine va voi Domnul Dumnezeu a fi domn Țării Românești, sau din rodul inimii domniei mele, sau după păcatele noastre, pe oricare din alt neam, acesta de va înnoi și va întări, pe acesta Domnul Dumnezeu să-l întărească în domnia lui, iar de va strica, pe acesta Domnul Dumnezeu să-l strice și să-l ucidă sufletește și trupește și să aibă parte cu blestematul Iuda și Arie, în veci, amin. Martorii acestui hrisov: jupan Tatul, jupan Nanul, Manea Vornic, jupan Stanciul Honoi, Radul Borcea, Dumitru spătar, Șerban protovistier, Semen stolnic, Miclea păharnic, logofăt Ștefan. În anul 6949, luna Maiu 14. Dat în Târgoviște. Semnătura ne autografa a domnului în monogramă: † Io Vlad Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn.”⁵

*Document din 1441
emis de Vlad Dracul
pentru Mănăstirea
Glavacioc*

Redăm mai jos și hrisovul de întărire al lui Radu cel Mare pentru cele două moșii omonime, ambele denumite Călugăreni, care suna astfel: „† Cu mila lui Dumnezeu Io Radul Voevod a toată țara Rumânească, fiul marelui Vlad Voevod, dat-am domnia mea această poruncă a domniei mele acestui hram și lăcaș al sfintei și prea Curatei, prea Blagoslovitei stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Marii (unde să cinstește și să slăvește a ei Bunavestire) și sfintei mânăstiri ce să cheamă Glavaciocul, și părintelui egumenului și tuturor celor întru Hristos frați, cari lăcuiesc întru acest sfânt loc, ca să le fie lor satele anume Călugărenii după Neajlov toți, și Călugărenii de la Teleorman jumătate, pentru că au fost închinat aceste sate de moșii noștri, încă de Mircea Voevod, iar celălalt sat ce să cheamă Velea toată și Isvârta și cu tot hotarul, și cu morile, le-au închinat părintele domniei mele Vladul Voevod sfintei mânăstiri, ce să scrie mai sus, pentru că le-au fost cumpărat părintele domniei mele Vlad Voevod de la Radul Trămândan, fratele lui Cazan logofătul, drept 200 florinți ungurești, și drept 16 coți coftirie, și drept 24 de coți de giure de aur, și încă drept 500 de aspri, și Crângarii toți cu tot hotarul, pentru că i-au cumpărat de la feciorii Mircii, de la Tatul și de la Tacsaba, drept 100 de florinți ungurești, și Sumărineștii toți cu tot hotarul, pentru că i-au cumpărat dele Voico al Tatului drept 140 de florinți ungurești, și Călineștii jumătate însă cu vinăriciul domnesc, cât este pe acele hotară ale Călineștilor, pentru că au schimbat cu Cârștian dvornicul de i-au dat satul domnesc Cernăteștii toți,

pentru jumătate de Călinești, și Braniștea de la Slatină, cât este loc domnesc, pentru că o au închinat părintele domniei mele sfintei mănăstiri, și din vama Prahovei jumătate, și din vama domnească a treia parte, și din județul Vlăsicii în tot anul găleți de grâu 13, și găleți de orz 13, însă din gălețile ohabnicilor (adică moșnenilor), afară din satul lor, și vămășeria din județul Teleormanului toată, și plaiul ce să chiamă Prislopul a treia parte, pentru că l-au cumpărat părintele domniei mele de la egumenul de la Brădet, de la Lazăr drept un tetravanghel prețul 1000 de aspri, însă să ia călugării de la Glavacioc din plaiul care țin, și viile de la Topoloveni, viile Rujii, pentru că le-au cumpărat drept 12 florinți ungurești, și via lui Blaj Cheacichea o au cumpărat drept 60 de florinți ungurești, și via pe care o au cumpărat drept 36 de florinți ungurești, și via lui Blaj cel negru o au cumpărat drept opt florinți ungurești, și iar să le fie vinăriciul domnesc și boieresc de la acele mai sus zise vii, pentru că l-au iertat și l-au închinat părintele domniei mele, așijderea și domnia mea l-am dat și l-am dăruit sfintei mănăstiri, pentru sufletul părinților domniei, mele, și ȝiganii anume. Pentru că acestea toate mai sus zise sate și ȝigani, și vii și vinărici, și vămi, și găleți, și plaiuri, și vămășerii și tot ce scrie mai sus întru această carte a domniei mele, le-au cumpărat și le-au închinat, și le-au dat părintele domniei mele Vladul Voevod, ca să, fie sfintei mănăstiri Glavaciocul moșii drepte, ohabnice, și stătătoare și neclintite în veac și dumnezeieștilor călugări spre hrană și îndulcire, iar noă și părinților noștri celor mai din nainte răposați domni, vecinică pomenire, și de nimeni să nu se clinească, după zisa domniei mele. Și mărturii sânt, jupan Barbul și Părvul Craioveștii, și jupan Cârștian Buzescul, și jupan Stroe vel Vornic, și Staico vel Logofăt, și Bogdan Spătarul, și Calotă Vistierul, și Părvul Comisul, și Badea Paharnicul, și Dragomir Stolnicul, i Radul Stratornicul, și am scris eu Oancea Grămăticul în cetatea Târgoviștei luna Iulie 20, leat 7015. Io Radul Voevod”.⁶

Neagoe Basarab la 30 Iulie 1512, apoi Mihnea Vodă Turcitul la 8 Ianuarie 1580 și Matei Basarab la 14 Aprilie 1643, și la 27 Octombrie întâreau aceeași străveche danie. Din hrisovul de întărire a satului Călugăreni, numit și Coșofenești de lângă Neajlov, emis de Mihnea Turcitul la 8 ianuarie 1580, reiese că „îi este sfintei mănăstiri veche și dreaptă ocină și de moștenire și dată de Mircea Voievod cel Bătrân.”⁷ La 26 octombrie 1645 Matei Basarab amintea și el despre aceeași danie din vremuri de demult a satului Călugăreni, care „fost-au dat și adaos la Mănăstirea Glavaciogul de răpostaul Mircea Voievod încă de multă vreme.”⁸

Alexandru Mircea, într-un hrisov prin care se întărea mănăstirii Glavacioc moșia Neagra, emis la 9 ianuarie 1576, menționa ca hotărnicie a ocinei „drumul *răposatului* Mircea Voievod, unde au fost puse vechile hotare de răposatul Vlad Voievod Călugărul”⁹. Acest drum, încetățenit ca fiind al „răposatului Mircea Voievod”, era, desigur, unul pe care domnitorul va fi mers adesea, poate spre ctitoria sa de la Glavacioc, pe atunci, probabil, cu o biserică din lemn, așa cum ne scria preotul Ilie Diaconescu, amintind despre vremurile de demult, cu „Drumuri mari de pământ deschise, ori poteci ascunse de mers călare ce legau așezarea cu scaunul adeseori schimbător al domniei sau cu posadele și târgurile ciscarpatine ori cu cele din stepă, potențând comerțul *ctitoriei*, alt drum de apărare al Mircii Vodă cel Bătrân (1386-1418) ce străbătea nord-estul Câmpiei Române trecând prin hotarul vetrei și-ndreptându-se spre Dunăre, slujirea obștei devălmașe la oastea cea mare a domniei ori dese sfaturi de taină ale dregătorilor domnești întâmplare în casa de popas a *ctitoriei* în scopul promovării libertății

și unității, apărarea ortodoxiei antieretice și antischismatice la ea acasă ori a celei bizantine prin închinarea de bunuri funciare unor ctitorii aghiorite în paralel cu renașterea culturală feudală, promovarea de către sobor a vechiului cetit-scris, reclamat de relații comerciale tot mai deseori de pregătirea logofeților domnești și boierești sau a cadrelor bisericești de prin sate depărtate și vecine.”¹⁰

Însuși preotul Nicolae M. Popescu, în referatul pe care l-a întocmit cu privire la teza de doctorat a preotului Ioan Mușețeanu, considera „că mănăstirea Strugalea, citată în 1409, este vechea mănăstire Glavacioc supt altă denumire.”¹¹

Cunoaștem un singur document despre această mănăstire, hrisovul lui Mircea cel Bătrân, din 11 mai 1409, prin care scutește *satul pe care l-a dăruit jupan Gal mănăstirii Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, care este la Strugalea, numit Pulcovți* de slujbe și dăjdii mari și mici, în afară de oastea cea mare, unde trebuia să slujească, dăruind și el soborului, nu mult numeros, obroc anual de 15 găleți de grâu, 2 butii de vin și pescuitul de 3 zile în bălțile domniei.¹²

Cei care nu respectau aceste prevederi din hrisovul domnitorului, erau amenințați că vor primi „mare rău și urgie”¹³, inclusiv domnii care urmau să vină ori boierii fiind blestemați a fi nimiciți și risipiți de Dumnezeu, uciși aici și în veacul viitor.

Preotul Ilie Diaconescu identifica unul dintre satele mănăstirii Glavacioc, Purcăreni, cu satul amintit la 1409, Pulcovți, „așezarea îndestulată de turme de oi și cirezi de cornute... închinată Strugalei (Glavaciocului) de către jupan Gal.”¹⁴ Daniile, făcute probabil de neguțători aromâni, în timpul domniei lui Radu Pleșuvul (1421; 1423, 1424-1427), sunt certificate de monedele bizantine datate 1425-1448 descoperite în urma săpăturilor arheologice într-una dintre necropolele din incintă.

Același cercetător susținea că niște schivnici români veniți din Sfântul Munte Athos au întemeiat o „sihăstrie vlaho-carpatică [...] undeva în singurătatea Văii Glavaciocului, nu departe de Vâlceaua Strungei, de unde derivatul – Strugalea [...] va fi servit de nume în paralel cu cel de Glavacioc [...] va fi existat într-a doua jumătate a veacului al XIV-lea cu știrea domniei și învoirea canonică a mitropolitului Antim (1371-1388), el însuși schimnic. Devenită ctitorie boierească (ante 1409), străvechea sihăstrie aflată de Vlad Călugărul în sărăcie de istov, vechită și risipită, o așeza în noile zidiri, când numele Strugalei se pomenea tot mai rar...”¹⁵

Se consemnează totodată, în mod eronat de către alții, că „Mănăstirea Glavacioc, atestată documentar în primul deceniu al secolului al XV-lea, nu mai apare în documente până la Vlad Călugărul, care i-a dăruit în [...] 1493 o jumătate de sat și apoi o braniște la Slatina în 1495. De altfel, Vlad Călugărul a acordat acestei mănăstiri o deosebită atenție, ridicând o biserică de zid¹⁶ în care a și fost înmormântat (septembrie 1495). Fiul său, Radu cel Mare a isprăvit biserica¹⁷ în primul său an de domnie, dându-i și câteva hrisoave de întărire a proprietăților.”¹⁸ Este important de subliniat tocmai faptul că acesta nu și-a așezat tatăl „în biserica de la Deal, în Târgoviște, pe care el o dresese, făcând dintr-însa necropola cea nouă, care înlocui Cozia”¹⁹, ci l-a lăsat la Glavacioc.

Braniștea de la Slatina și așezarea vâtafului Tatul de la Hințești suna astfel: „† Cu mila lui Dumnezeu Io Vlad Voevod și domn a toată țara Ungrovlahiei, feciorul marelui Vlad

Voevod, dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei mănăstiri de la Glăvăciuv și preacinstului părinte egumen chir Visarion și tuturor celor întru Hristos frați cari viețuiesc în acest sfânt lăcaș ca să le fie lor braniștea domniei mele de la Slatina, veri cât este însemnată, pentru că am dat-o domnia mea sfintei mănăstiri de la Glăvăciuv. Drept aceea, cine va intra din țara domniei mele, sau din orașele domniei mele, sau dintr-altă parte, apoi aceia să întrebe pe egumenul de la Glăvăciuv și până ce nu-i va slobozi într-această braniște să intre, ei să nu fie volnici fără știrea lor și fără întrebarea lor să intre. Iar cine va intra, aceia să plătească sfintei mănăstiri ce-i va fi legea, iar cine se va găsi intrat în braniște fără știrea lor, apoi călugării să fie volnici, rău să-i facă. Și tu Tatule de la Hințești, iată te așează domnia mea vătaf, ca să-mi păzești această braniște și să-mi păzești (și) aceste albine cum vei ști mai bine, să te nevoești. Și cu această carte a domniei mele, să strigi în târg, să auză tot omul, căci singur am dat domnia mea sfintei mănăstiri, însuși am lăsat această braniște și aceste albine pe capul tău să le păzești. Și altfel să nu fie, după spusa domniei mele. S-a scris Septemvrie 4 în Glăvăciuv în anul 7004. Semnătura neautografă a domnului în monogramă: † Io Vlad Voevod cu mila lui Dumnezeu domn.”²⁰

Jumătatea de sat donată în 1493 reprezenta moșia Isvorani, după cum reiese din următorul hrisov de danie: „† În lege a poruncit Domnul Dumnezeu fiilor lui Israil, ca în fiecare an să zeciuiască oricât se va agonisi. Și aceasta știind-o Sfinții Apostoli și de Dumnezeu purtătorii Părinți au sfătuit spre ajutor și facerea de bine a sufletelor noastre și ne-au predat nouă celor din urmă copii ai lor acestea cu rugăciune și cu privighere și cu postire, acestea cu milostenie și cu pocăință a se depărta de tot răul cu toată credința și virtutea, să fim gata a auzi acel glas: veniți la mine toți cei osteniți și îngreuiți și eu vă voi odihni, luați jugul meu asupra voastră, și învățați-vă de la mine, că blând sânt, și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre, căci jugul meu bun este și sarcina mea ușoară este; veniți binecuvântații părintelui meu și moșteniți împărăția pregătită vouă de la alcătuirea lumii; căci am flămânzit și mi-ați dat să mănânc, am însetoșat și m-ați adăpat, rătăcit am fost și m-ați aflat, gol și m-ați îmbrăcat, bolnav și m-ați cercetat; în temniță și ați venit la mine. Iată și eu binecredinciosul și binecinstitorul și de Hristos iubitorul și de sine stăpânitorul Io Vlad Voevod și domn, fiul marelui Vlad Voevod, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu oblăduind și domnind peste toată țara Ungrovlahiei încă și a Predealului de peste munți, Amlășului și Făgărașului herțeg, râvnind a urma împăraților și domnilor din vechime, cari cele pământești prin facere de bine în pace le-au petrecut și împărăției cerești s-au învrednicit, știm că tuturor celor ce iubesc pe Dumnezeu toate le merg spre bine, înțelepciunea trupească moarte (este), iar înțelepciunea sufletească viață și pace (este). Acestea dar aducându-și aminte domnia mea (și) cuvântul proorocului David împărat ce zice: fericiți cei ce li s-au slobozit fărădelegile, și cărora li s-au acoperit păcatele, fericit bărbatul căruia Domnul nu-i va socoti păcatul. Și iarăși după cum dorește cerbul către izvoarele apelor așa dorește sufletul meu către tine Doamne. Iată dar am dorit și domnia mea către mănăstirea Glavaciuv, hramul sfântului lăcaș al Preacuratei Stăpânitoarei noastre, Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Mariei și al cinstitei ei Bunevestiri și Preacinstului părintelui și egumenului Kir Sava și tuturor celor întru Hristos frați, (cari) lăcuiesc în acest sfânt loc, ca să le fie lor jumătate din Izvorani, partea jupanului Deatco paharnic și a jupanului Raul paharnic pentru că am schimbat domnia mea cu jupan

Deatco și cu jupan Radul, de am dat lor toată balta și cu vinăriciul domnesc, dar numai dea vecinii lor să ia, iar în țară să nu se amestece, și două sălașe de ȣigani anume, iar jupan Deatco și jupan Radul, au dat domniei mele jumătate din Izvorani partea lor, iar domnia mea am adăogat-o sfintei mănăstiri ca să fie spre hrana fraților și spre vecinica pomenire a domniei mele și a părinților domniei mele și a copiilor domniei mele și de nimeni neclintit după porunca domniei mele. Și nimeni să nu îndrăznească să-i turbure dintre slugile sau dintre dregătorii domniei mele trimiși după milele și după muncile domniei mele, pentru că cine va îndrăzni să le împiedice măcar și un fir de păr, apoi unul ca acela va primi mare rău și urgie de la domnia mea ca necredincios și călcător al acestei porunci a domniei mele. Încă și blestem așează domnia mea, pe cine va alege Domnul Dumnezeu să fie domn al Țării Românești, sau din rodul inimii domniei mele, sau din ruda domniei mele, sau după păcatele noastre din alt neam, încă să cinstească și să întărească și să înnoiască și să păzească, pe unul ca acela Domnul Dumnezeu să-l cinstească și să-l întărească și să-l păzească în domnia lui; însă dacă va împiedica și va distruge, pe unul ca acela Domnul Dumnezeu să-l ucidă aici cu trupul, iar în veacul viitor sufletul lui și să fie blestemat de cei 318 sfinți părinți de la Nicheia și să aibă parte cu Iuda și cu întreit blestematul Arie și cu acei Iudei, cari au strigat asupra Domnului Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos zicând: sângele lor asupra lor și asupra copiilor lor, căci este și va fi în veci amin. Martori: jupan Drăghici Stoica, jupan Barbul Craioveseu, jupan Crăstian fost vornic, jupan Pârvul, mare vornic, jupan Staico logofăt, Teodor protovistier, Stroe spătar, Danciul comis, Albul stolnic, Dumitru paharnic, Radu stratornic. Ceucuț am scris în cetatea București, luna Iunie 16, în anul 7001. Semnătura neautografă a domnului în monogramă: Io Vlad Voevod cu mila lui Dumnezeu domn.”²¹

Un document din 20 iulie 1507 arată că satul Călugăreni de Neajov în întregime și jumătate din Călugăreniul de Teleorman erau întărite Mănăstirii Glavacioc.²² Tot aici, același Radu cel Mare scria și alte hrisoave, prin care „dădea Govorei o bucată de moșie lângă Poiana.”²³

Totodată, braniștea dată Glavaciocului de către Vlad Călugărul, va fi ulterior confirmată și întărită aceluiași lăcaș de Neagoe Basarab, la 30 iulie 1512. Din acest document, pe care îl redăm în continuare, vedem că Vlad Călugărul a înzestrat mănăstirea Glavacioc cu mai multe moșii, care îi erau întărite: „Întru Hristos Dumnezeu binecredinciosul și de Hristos iubitorul Io Basarab Voevod și Domn, fiul marelui Basarab Voevod, cu mila lui Dumnezeu, cel ce ȣiu și obläduesc tot pământul Ungrovlahiei, de la bunul Dumnezeu, viindu-mi în gând, am binevoit cu toată adevărata și curata inimă ca să mulțumesc și laudă să dau bunului Dumnezeu, carele cu a sa voință și bunătate, dintr-ale sale bunătăți dintru noă ne-au dăruit și pre scaunul părinților noștri răposați de mai înainte, pre noi, ne-au așezat, și pe aceasta de Dumnezeu dată stăpânire în mâinile noastre ne-au încredințat-o, pentru aceia cu toată inima către sfintele de Dumnezeu înfrumusețate dumnezeiești biserici, iar mai vârtos către cea vestită sfântă mănăstire ce se numește Glavaciocul, hramul prea curatei și de lume mântuitoare, prea sfintei, prea cinstitei și prea blagoslovitei stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Marii, cinstita si slăvita ei Bunavestire, pre care învechită am văzut-o că au rămas, făcută fiind de cei întru sfințenie răposați moși ai noștri. Drept aceia ostenindu-ne o am ridicat și pre cât a fost cu puțință o am înnoit, după, aceia i-am și adăogat sfintei

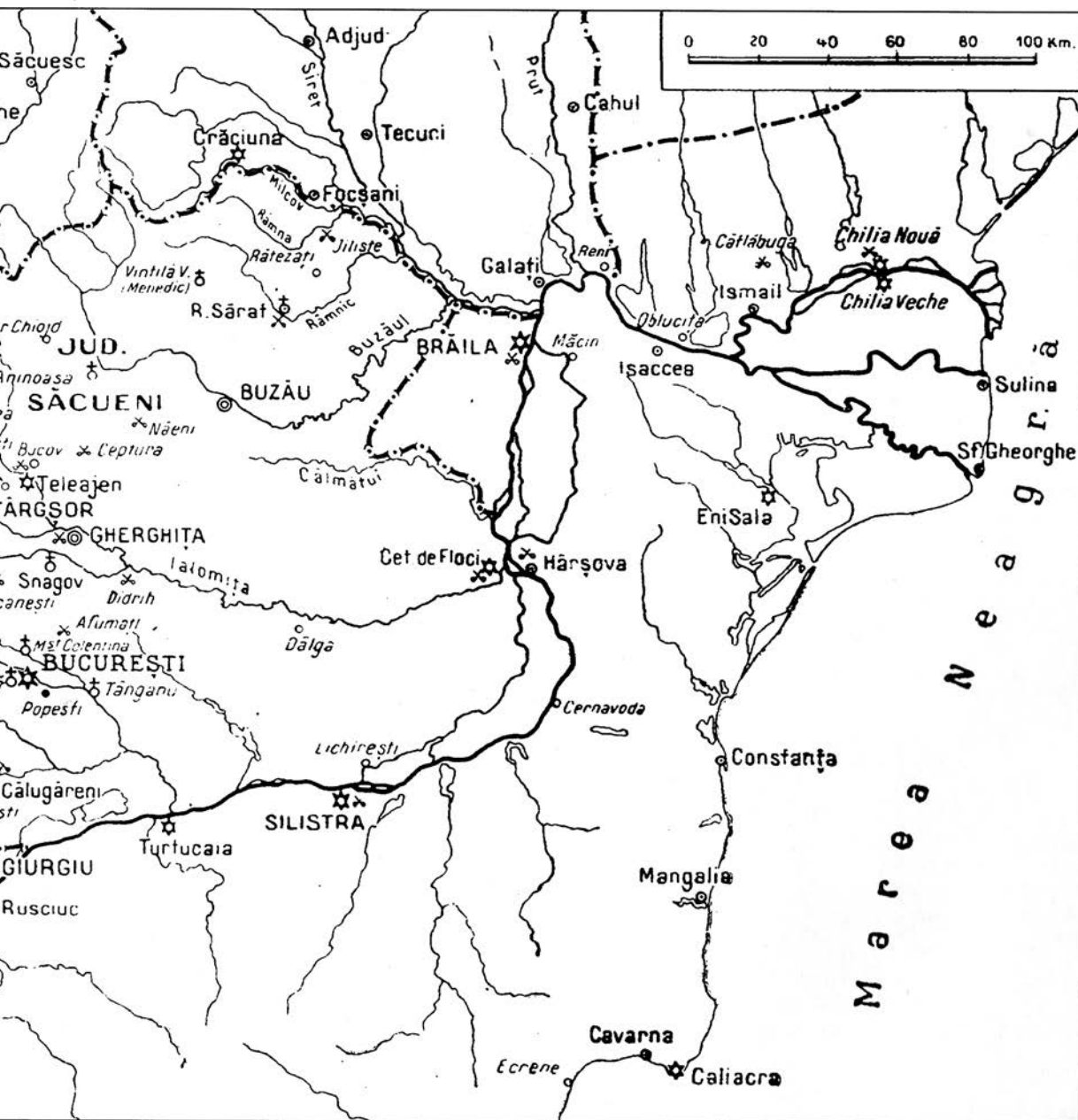
ȚARA ROMÂNEASCĂ DE CONSTANTIN

Ă ÎNTRE 1418 ȘI 1601

IN C. GIURESCU

HARTA NR. 1

mânăstiri în stăpânire satele anume: Călugărenii toți de la Neajlov și Călugărenii la Teleorman jumătate, pentru că sânt aceste sate adăogate de moșii noștri încă de Mircea Voevod și de cei ce au fost după dânșii Domni; iar alte sate le-au cumpărat sfintei mânăstiri Vlad Voevod Călugărul, anume, Velea toată cu tot hotarul ce i-a fost cumpărat de la Radu Tramandan, fratele lui Cazan Logofătul, drept 200 florinți ungurești, și drept 16 coturi de epriu, și drept 24 coturi giure de aur, și încă, drept 500 aspri, și Crângarii toți i-au cumpărat Vlad Voevod Călugărul de la fii lui Mircea de la Tatul și de la Tocsaba, drept 100 florinți ungurești, și Sumărineștii toți i-au cumpărat iară Vlad Voevod Călugărul de la Voico al Tatului drept 140 florinți ungurești și Călineștii jumătate, însă cu vinăriciul domnesc câte este pre acele hotară, pentru că și pe acestea le-au cumpărat iarăși Vlad Voevod de la Cârștian Vornicul, ce-a fost dat satul domnesc Cernăteștii toți, pentru jumătate din Călinești, și Braniștea de la Slatină cât este loc domnesc, pentru că au adăogat-o iarăși Vlad Voevod Călugărul sfintei mânăstiri, fie moșie din Izvoară ce au dat-o Neagoe Grămăticul pentru al lui suflet, fie Zăvârca toată cu tot hotarul și vama Prahovii jumătate, și din vama domnească a treia parte, și din județul Vlașca pe tot anul grâu obroce 260 din gălețile ohabnicilor și vămășeria toată din județul Teleorman, și via din Topoloveni, via lui Rujă o au cumpărat iarăși domnia sa Vlad Voevod Călugărul drept 105, via lui Blaju Cheaciche au cumpărat-o iarăși Voevodul drept 60 florinți ungurești și via Lorinții, iar a cumpărat-o drept 36 florinți ungurești, și via lui Blaju cel Negru, iar a cumpărat-o drept 50 de florinți, pentru că aceste toate de mai sus zise sate, le-au cumpărat Vlad Voevod Călugărul de le-au adăogat sfintei mânăstiri. Drept aceia și domnia mea le-am adăogat, încă iarăși și țigani să se știe anume. [...]

Pentru că sânt ale sfintei mânăstiri aceste toate vechi și drepte moșii de moștenire, pentru aceia și domnia mea am dat sfintei ca să-i fie întru moștenire și ohabnice, iar dumnezeieștilor călugări și părintelui egumen ieromonahul Chir Ilarion și tuturor fraților cei ce viețuiesc în sfânta mânăstire să le fie spre hrană și spre întărire, iar nouă și părinților noștri spre vecinică pomenire și de nimenia să nu se zăticnească după hotărârea domniei mele. Încă și blestem lasă domnia mea, ca după moartea domniei mele pre cine va alege Domnul Dumnezeu a fi Domn Țării Rumânești, sau din rodul inimii domniei mele, sau din rudeniile domniei mele, sau după păcatele noastre, din altă seminție, de va cinsti, și va păzi, și va întări, și va renoi aceste de mai sus zise, pe a-cela Domnul Dumnezeu să-l cinstească, și să-l întărească, și să-l păzească întru domnia lui; iar dacă, cumvaș nu le va cinsti, nu le va întări, și nu le va păzi, ci le va strica și le va risipi și le va călca, pe acela Domnul Dumnezeu să-l prăpădească, să-l calce, și să-l rușineze, și să-l ucidă, aci cu trupul, iar în veacul ce este să fie, sufletul lui, și să aibă împărtășire cu Iuda și cu proclutul Aria, și cu ceilalți idei, cei ce au strigat asupra Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „Sângele lui asupra lor și asupra copiilor lor”, ceia ce este și va fi în veci amin. Si să-i fie împotrivoare prea curata Născătoare de Dumnezeu la înfricoșata și nemitarnica judecată, unde fățarie nu este, și să fie blestemat de 318 sfinți purtători de Dumnezeu părinți cei de la Nicheea. Martori: jupan Barbul Banul, și jupan Calotă marele Vornic, jupan Ivan Logofătul, jupan Harvat marele Vistier, jupan Radul Căpățână Spătar, jupan Drăghici, marele paharnic, Hamza Comisul, Barbu Stolnicul, Udrea Armașul, Radu Postelnicul, și eu alcătuitorul cu mâna mea scriitorul Stoica Grămăticul cel ce am scris, în capitala Târgoviștei luna Iulie în zile 30, anul 7020. Io Basarab Voevod.”²⁴

Dacă în 1526 Radu Voievod îi poruncea lui Puța de la Neagra să dea Mănăstirii Glavacioc cartea sa de frăție cu Țigănuș, la 26 mai 1529, Moise Voievod întărea aceluiși lăcaș zălogirea făcută de Radu al lui Văsiu pentru partea sa din moșiile Călinești și Neagra.²⁵

Un act de schimb datat 29 ianuarie 7081 (1573) atestă primirea de către Mănăstirea Glavacioc a unei vii în dealul Topolovenilor pentru două sălașe de ȝigani: „Cu mila lui Dumnezeu, creștinul Alexandru Voevod al Țării Românești, feciorul marelui și prea bunului Mircii Voevod, porunca domniei mele sfintei și dumnezeieștii mănăstiri ce se numește Glavaciocul, unde este hramul Preacinstitei și de Dumnezeu Născătoarei și Pururea Fecioară Maria, cinstita ei Bunavestire, ca să-i fie ocină în Topoliovani și cu doi rumâni, anume Buta i Bădescu cu delnițele lor, oricât să va alege din câmp, din pădure, din apă și din dealul cu viile și vinăriciul [...] și din pădure pentru că au făcut schimb Mănăstirea Glavaciocul cu Mănăstirea Nucetul, de a dat Mănăstirea Glavaciog Mănăstirii Nucet două sălașe de ȝigani, anume Dancul cu ȝiganca lui și șase fete și Calina ȝiganul cu ȝiganca lui Si două fete. [...]

Și blestem am pus, care dintre ei s-ar lepăda și ar vrea să întoarcă si să risipească această tocmeală să fie proclat de 318 Sfinți Părinți ce au fost la Nicheea și să aibă cinste cu Iuda și cu Arie la un loc. Și Intr-aceea să fie în pace Sfânta Mănăstire Glavaciog cu Sfânta Mănăstire Nucet, de a lor bună voe.

Drept aceea am dat Domnia Mea Sfintei Mănăstiri Glavaciog, ca să-i fie ocina și rumâni ohabnici și dumnezeieștilor călugări de hrană și Domniei Mele de vecinică pomenire. Și marturi am pus domnia mea pe jupan Dragomir vel vornic i Ivașcu vel logofăt i Dumitrașco vistier i Stan spătar i Mitrea comis i Badea stolnic i Gonțea paharnic i Stoica velichi postelnic și ispravnic Dragomir vel vornic. Și au scris Stoica grămăticul ot Ciolan în scaunul Bucureștilor, luna Ghenarie 29, leat 7081 (=1573)”²⁶

La Glavacioc se află mormintele Neagăi (+1499), soția marelui vornic Părvu Craiovescu (1487-1512) și a strănepotei sale, Marga (+1588-1591), fiica banului Matei din Caracal (+1560). Lespedea de mormânt a Neagăi Craiovescu, pe care unii istorici o consideră soția nelegitimă a lui Basarab IV cel Tânăr a fost pusă în iarna anului 1491 de către ginerii Marcea mare postelnic (1510-1512) soțul Margăi și Vălsan mare vistiernic în 1528 și mare logofăt în 1530-1531, 1534 soțul Vlădaiei, străbunica lui Matei Basarab (1663-1654), cei doi vlasteli, boieri mari și jupanul Danciu, fiul lui Țepeluș, pretendent la domnie, ucis în luptă la Sibiu (1510) alături de Mihnea cel Rău (1508-1510), care îi prigonea pe Craiovești, omorât la rândul său de către ruda acestora, Dimitrie Iașici, sârbul trecut peste Dunăre.

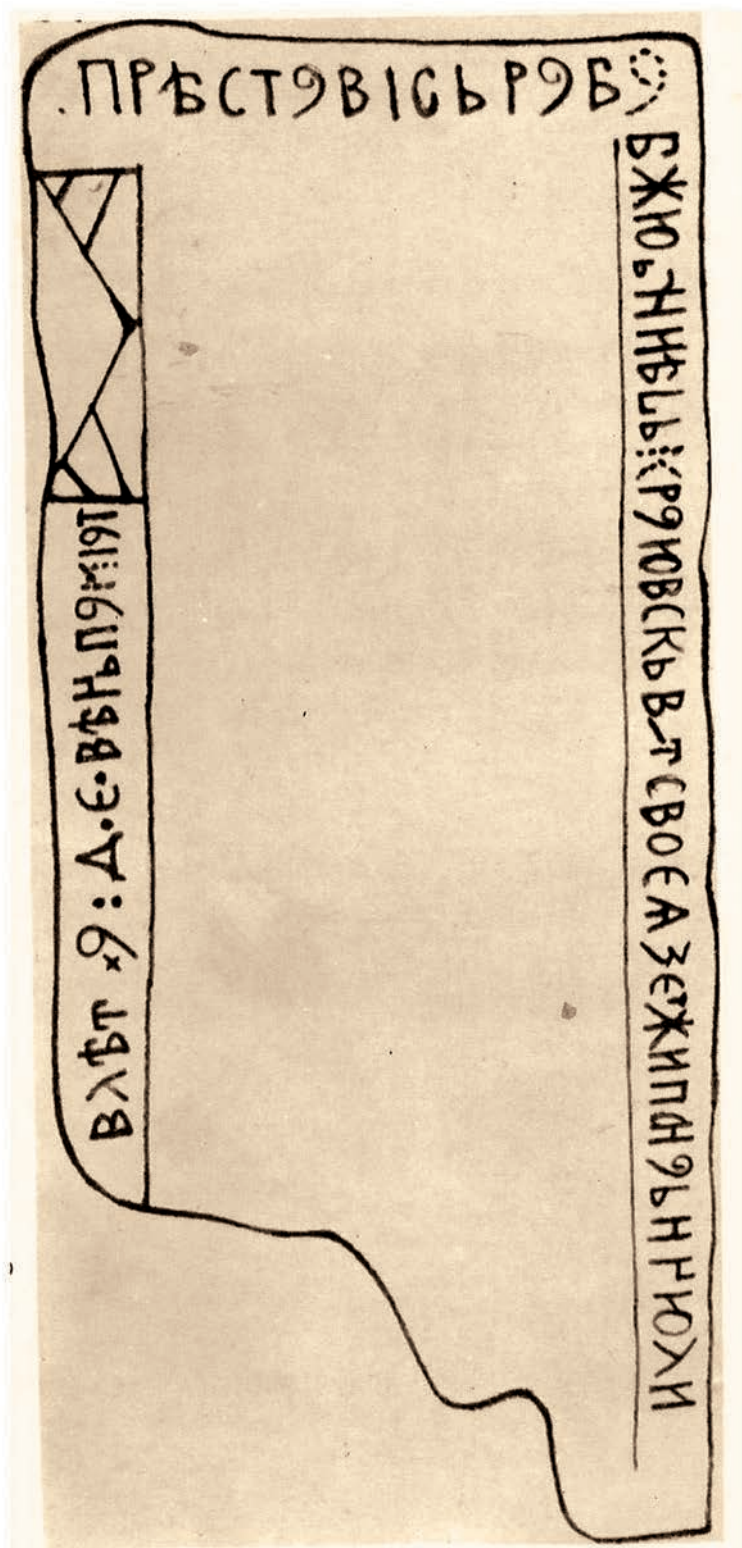
Neagoe Basarab, considerat și el fiu al lui Țepeluș, este cel care a dus la Argeș osemintele mamei sale, concepând o scrisoare către acestea, precum și către osemintele fiilor lui, Petru și Ioan, și ale ficei sale, Anghelina, care este cuprinsă în *Învățăături*.

În vara anului 1704, pietrarii lui Constantin Brâncoveanu, pe care îi tocmise cu soroc egumenul Ștefan și meșterul Stoica, pardoseau biserica, lăsând piatra tombală a Neagăi la locul ei. Rezidirea lăcașului din anii 1840-1843, deteriorat de cutremure, a dus la punerea lespezii cu fața în jos, printre dalele folosite drept paviment.

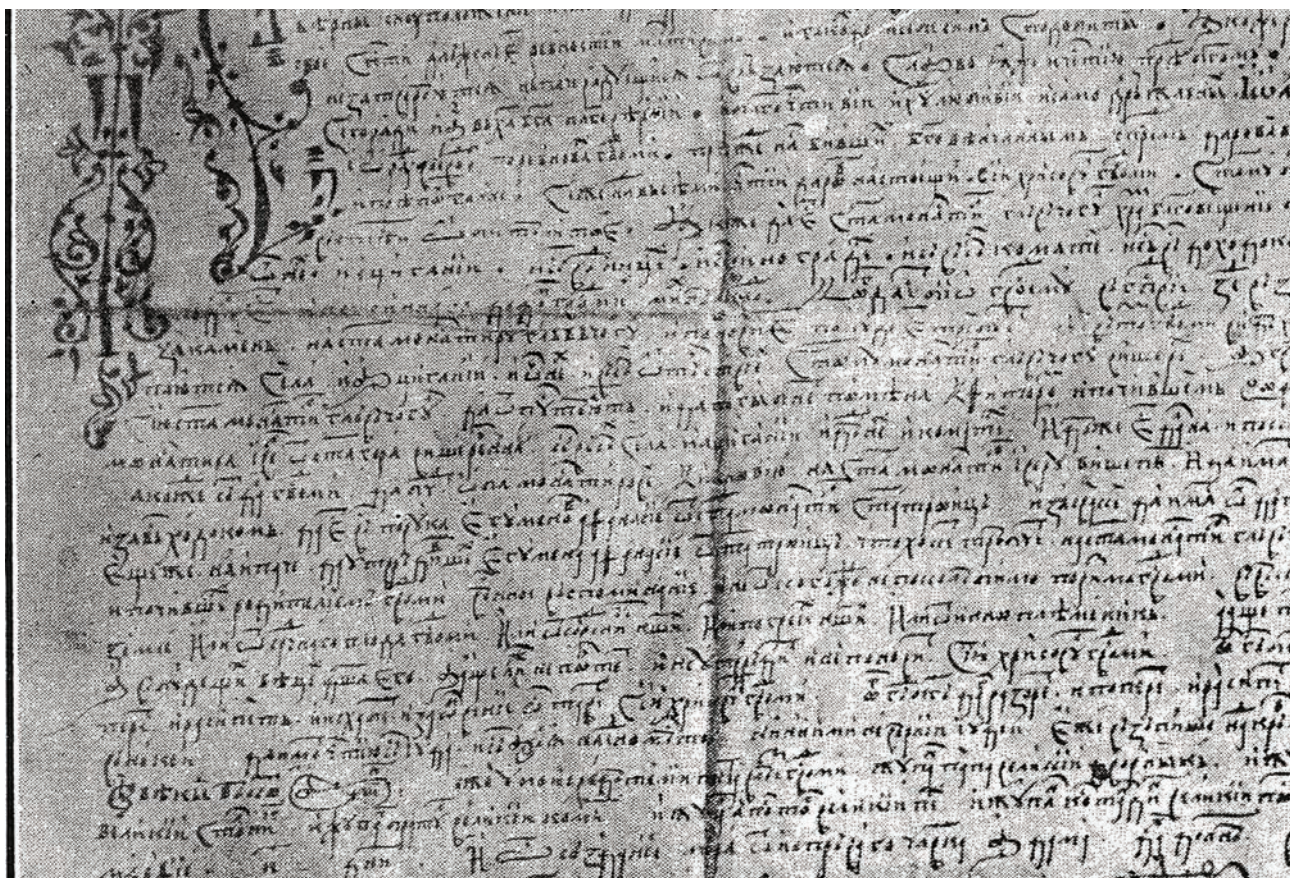
Astăzi, blocul calcaros din piatră de Albești având 1,50x0,54x0,27 m este încastrat în peretele absidei stângi, a naosului bisericii, cu marginile așchiate, spart în partea dreaptă, sus și aproape șters de vreme.

*Piatra tombală a
Neagăi Craiovescu*

Inscripția de pe
lespedea de mormânt a
Neagăi Craiovescu

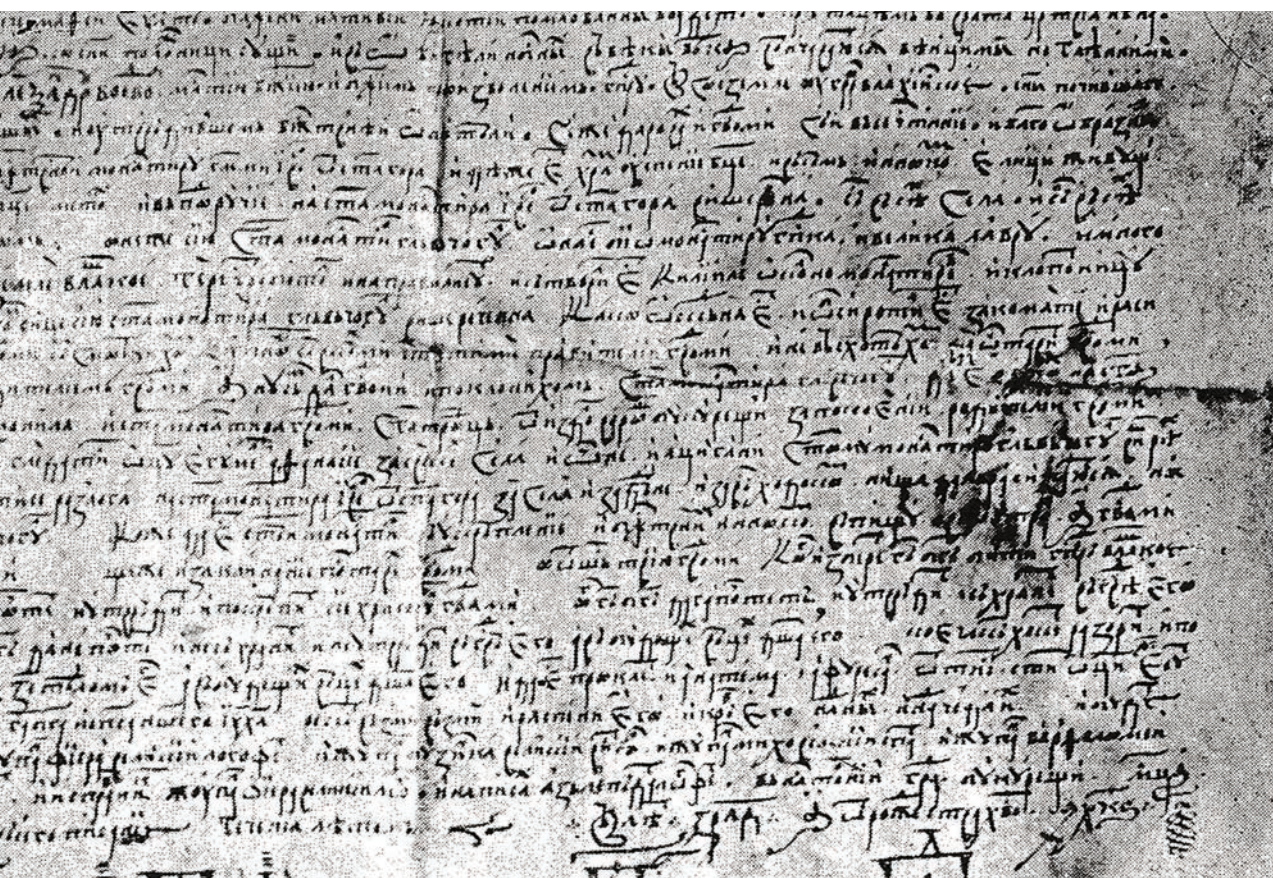
„Un chenar marginal zgâriat în spațiul căruia s-a săpat în grabă, textul slav redactat mintal de către client, pietrar ori grămătic cu majuscule reliefate și un profil de linii ce înscriu două delte ale căror vârfuri cad pe laturile unui unghi decorează sobru câmpul pietrei, iar prescurtarea necorectă ori lipsa vorbelor ce reclamă completarea lor în text, săparea disproporționată a caracterelor, înlocuirea unor majuscule cu spirala, sau a virgulei cu punctul simplu, ștersătura, îndesirea uncialelor, ba chiar comprimarea lor de către meșter ori ucenic în scopul economiei spațiului și vitezei de lucru îngreuiază lectura, dar nu depreciază valoarea documentară a obiectivului unde se mai citesc cuvintele: [...]

A răposat roaba lui Dumnezeu Niagă (C)raiuvască. (Au făcut această piatră) ginerii ei Vlasteli și jupân Dănciul... văleat 7000 (1491) d(ecembrie) 5 ; veșnică pomenire.“²⁷

Înhumarea jupânesei Neaga la mănăstirea Glavacioc poate fi pusă fie pe temeiul înruderii acesteia cu Rada (Samonida), prima soție a lui Vlad Călugărul, fie pe cel că Neagoe Basarab nutrea sentimente aparte față de lăcașul pe care el însuși îl preînnoise.

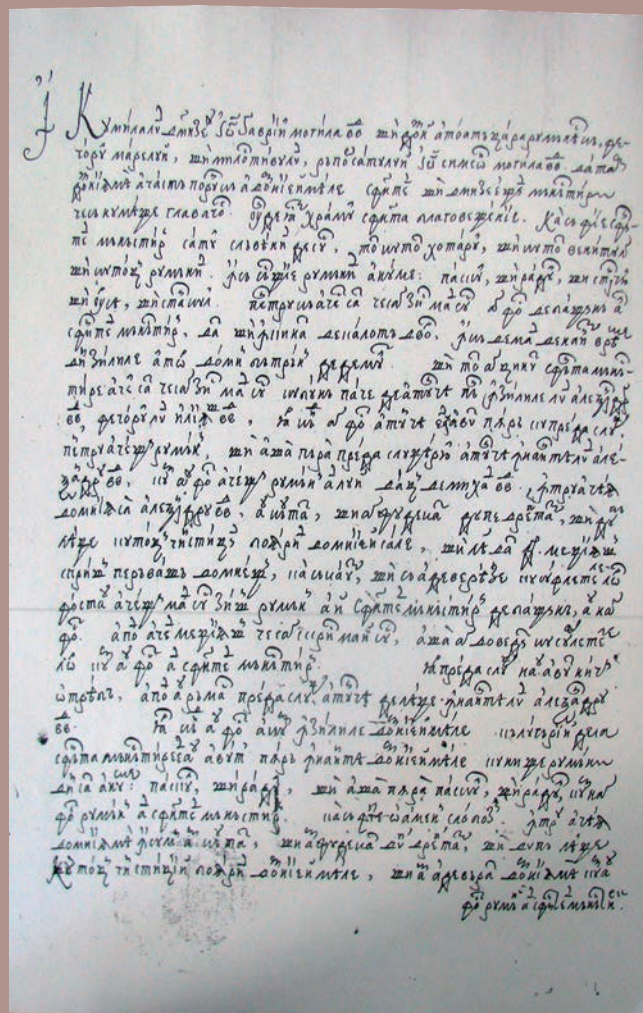
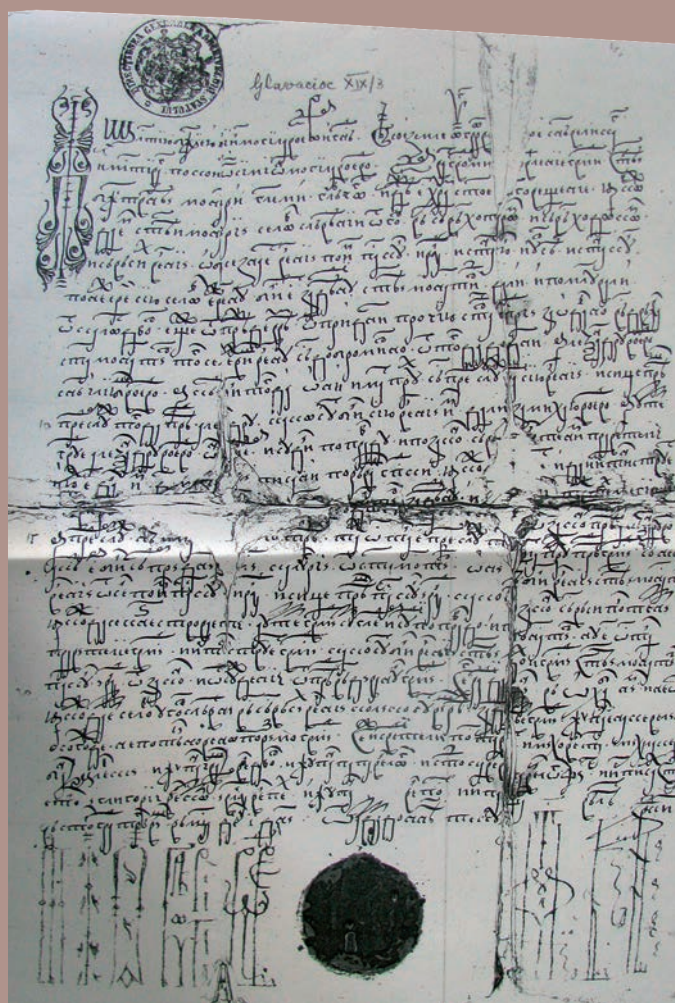
Reînnoirea străvechiului edificiu. De la Mihnea Turcitul până la Egumenul Ștefan

Mihnea Turcitul (1577-1591) este cel care a refăcut Mănăstirea Glavacioc, ruinată de trecerea anilor și de intemperiile vremii. El a zidit chiliile din jurul bisericii, clopotnița din piatră și a restaurat biserica.

Pe 18 iunie 1591, egumenul Mănăstirii Glavacioc, Vasile, era volnic printr-o carte dată de Ștefan Voievod să-și apere braniștile mănăstirii și să-i pedepsească pe toți care ar îndrăzni a intra într-însele.²⁸

Fiul lui Radu Mihnea, îngropat la Mănăstirea Radu Vodă din București, Alexandru Cuconul, a închinat două mănăstiri românești Sfântului Munte: Clocociovul, Cutlumușului, prin hrisovul din 14 iulie 1625 și Glavaciocul Ivronului, prin hrisovul din 8 martie 1626, pe care îl redăm mai jos. Notele paleografice ale documentului sunt și ele importante. Acesta se găsește în original la Mănăstirea Ivron. Este scris cu semiunciale. Crucea și inițiala, monograma de cancelarie și crucea dinaintea monogramei au ornamente de foi stilizate. Peste prima parte a monogramei se găsește semnătura autografă a domnului. La mijloc, jos, sub monogramă, se vede, trecut prin pergament, restul rămas din șnurul răsucit de care a atârnat sigilul. Iată, deci, conținutul efectiv: „† Cei ce vor fi milostivi și cei ce vor avea râvnă pentru înțelepciune și toți cei ce se vor strădui să facă fapte bune și vor face acestea, nu altfel ci de duhul lui Dumnezeu cârmuiți, aceia se vor învrednici de starea celor credincioși ai Fiului și de moștenirea împărăției care s-a pregătit pentru cei sfinți de la începutul lumii, precum spune apostolul Pavel: cei ce se poartă cu duhul lui Dumnezeu aceia sunt fiii lui Dumnezeu. Drept aceea oricine dorește să-și mântuiască sufletul dator este să râvnească la cele milostive și de asemenea să se învrednicească și pe sine de acestea precum spune evanghelistul Matei: fericiți cei milostivi căci aceia vor fi miluiți, și înaintea acelora porțile împărăției cerești nu se închid,

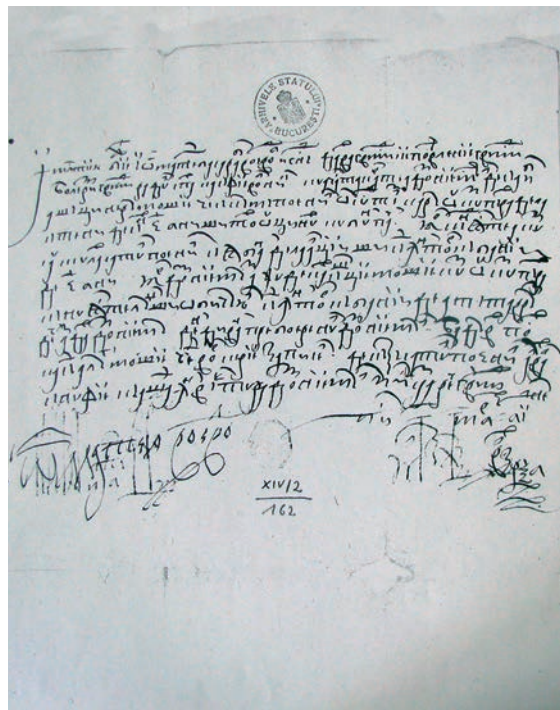
Cartea lui Moșilă Voievod către Mănăstirea Glavacioc, prin care îi dăruiește moșia Slăveni de Sus (10 decembrie 1619)

ci cu bucurie se deschid, cu mărire și cu cinste înaintea lui Dumnezeu ca niște fii așezați fiind și în lăcașurile cerești în vecii vecilor cu cununi nepieritoare se încununază.

Drept aceea și eu întru Hristos dreptcredinciosul și drept-cinstitorul și de Hristos iubitorul și singur stăpânitorul Io Alexandru voevod, fiul răposatului Io Radu voevod, cu mila lui Dumnezeu și cu voia lui Dumnezeu domn a toată Țara Ungro-vlahiei, am răvnit Domnia mea ca și cei ce înaintea noastră au fost încununați de Dumnezeu domni, dăruind

și întărind sfintele lăcașuri. Astfel am dăruit și Domnia mea acest preacurat și cu frumos chip și preacinstit, acest hrisov al Domniei mele, care stă mai presus de toate cinstitele daruri, sfintei și dumnezeieștii mănăstiri numită Iver de la sfântul Munte, unde este hramul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu și tuturor călugărilor câți trăiesc în lăcașul acela ca să fie sfânta mănăstire numită Glavaciogul, cu hramul Buna Vestire a Născătoarei de Dumnezeu, mitoc și în stăpânirea sfintei mănăstiri Iver dela sfântul Munte mai sus numită, cu satele și cu toate ocinile și cu toți ȋiganii și cu morile și cu viile și cu toate bucatele și cu toate veniturile. Pentru că această sfântă mănăstire Glavaciogul mai sus numită a fost mănăstire domnească și mare lavră și mult s'a ostenit și răposatul bunic al Domniei mele Mihnea Voevod, când a fost Domnia sa la domnie aici în Țara Românească și a lucrat și a îndreptat chiliile din jurul mănăstirii și clopotnița de piatră la sfânta mănăstire Glavaciogul și a înnoit și a întărit pe unde a trebuit. Deci întru aceea Domnia mea văzând astfel această mănăstire sfântă Glavaciogul, numită mai sus, cum este lipsită și săracită de bucate și cum se risipesc satele și ȋiganii și ocinile și bucatele

și toate moștenirile sfintei mănăstiri Glavaciogul care s-a numit mai sus, Domnia mea am căutat împreună cu toți cinstiții dregători ai Domniei mele și nu am voit Domnia mea să las această mănăstire Glavaciogul să se pustiască și să se prăpădească pomenirea ctitorilor și a răposaților părinți ai Domniei mele, ci am dat Domnia mea și am închinat sfânta mănăstire Glavaciogul mai sus scrisă, să fie mitoc la sfânta mănăstire Iver de la sfântul Munte, care a fost numită mai sus, cu toate satele și cu ȋiganii și cu viile și cu morile și cu bucatele și cu toate moșiile, precum a fost dată și închinată și sfânta mănăstire a Domniei mele Sfânta Treime din jos de orașul București de către răposații părinți ai Domniei mele; de asemenea am dat Domnia mea să fie amândouă mănăstirile chinovie la sfânta mănăstire Iver mai sus scrisă. Și are să caute părintele egumen Atanasie de toate satele și de ocinile și de ȋiganii sfintei mănăstiri Glavaciogul și de toate veniturile, toate să fie pe mâna egumenului Atanasie de la Sf. Treime și pentru toate să aibă el a da socoteală la sfânta mănăstire Iver de la Sf. Munte, pentru sate și pentru moșii. Nimic să nu se risipească ci încă mai mult să întărească părintele egumen Atanasie de la Sf. Troiță ce va fi de trebuință la sfânta mănăstire Glavaciogul, ca să fie sfintei mănăstiri spre întărire și cucernicilor călugări spre hrană și spre folos, iar Domniei mele și răposaților părinți ai - Domniei mele spre veșnică pomenire. Și de nimeni să nu se clintească

Cartea lui Matei
Basarab pe numele
Radului Spătaru
pentru Moșia Poeni
(11 martie 1653)

în veci după porunca Domniei mele. Și am pus încă și blestem Domnia mea, după trecerea domniei mele, pe cine va alege Domnul Dumnezeu să fie stăpân și domn al Țării Românești, fie din rodul inimii mele, fie din rudele noastre, sau din pricina păcatelor noastre din alt neam, dacă va cinsti și va înnoi și va întări acest hrisov al Domniei mele, pe acela Domnul Dumnezeu să-l cinstească și să-l păzească în domnia lui, iar în veacurile viitoare sufletul lui. Iar dacă nu va cinsti și nu va înnoi și nu va întări acest hrisov al Domniei mele, pe acela Dumnezeu să nu-l cinstească și să nu-l păzească și să nu-l întărească în domnia lui și nici în veacurile viitoare sufletul lui. Iar acel om care va rupe și va strica și va rușina și va risipi și va lăsa ne înnoit acest hrisov, pe acela și Domnul Dumnezeu să-l rupă și să-l risipească și să-l strice, aici trupul lui, iar în veacurile viitoare sufletul lui; să fie de trei ori blestemat și anatema și afurisit de cei 318 sfinți părinți cari sunt în Niceea și să aibă parte cu Iuda și cu Aria și cu alți Iudei necredincioși cari au strigat asupra sângelui Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Isus Hristos și au zis: ia-l, ia-l și răstignește-L, iar sângele lui asupra lor și asupra copiilor lor, precum este și va fi în veci, amin. Iată deci și martori am pus Domnia mea: jupan Papa, marele vornic și jupân Miho, marele spătar și jupân Vartolomei, marele stolnic și jupân Bratul, marele comis și jupân Apostol, marele paharnic și jupân Costandin, marele postelnic și ispravnic jupân Fiera, marele logofăt și eu Lepădat logofăt am scris în cetatea București, luna Martie, 8 zile și de la zidirea lumii de la Adam până acum în anul 7134.

†Io Alexandru voievod (1. s.) cu mila lui Dumnezeu domn. (m. p.) Io Alexandru voievod.”²⁹

În răstimpul cât a fost închinată, între anii 1626 și 1639, Mănăstirea Glavacioc devenise foarte săracă, de aceea Matei Basarab găsește cu cale să strice actul de închinare, motivând astfel: „mănăstirile ce s-au zidit după vremi și ctitorii lor nu le-au închinat nicăieri, ci unii din Domnii ce au stăut după vremi le-au închinat prin țări străine, acea închinare a lor să nu se țină în seamă, ci să fie iarăși precum le-au așezat ctitorii lor, slobode pe seama Țării.”³⁰

Să vedem ce găsea la Glavacioc Patriarhul Macarie al Antiohiei în anii 1653-1658, conform mărturiei secretarului și însoțitorului său, arhidiaconul Pavel din Alep: „Sâmbătă ajunserăm la o mănăstire cu hramul Bunei-Vestiri, numită Glavacioc, zidită de unul dintre vechii bei, al cărui nume e Neagoe Voievod, în unire cu Petru Vodă.”³¹ [...] Biserica e mare. [...] Noi n-am mai văzut în această țară vreo biserică asemenea acesteia. Seamănă cu biserica Ada, din Terapole. Chiliile mănăstirii sunt toate din piatră. În partea dinspre miazăzi se află un mare lac. Ea e situată în mijlocul unei mari păduri și drumul ce duce la ea e ascuns. Sâmbătă am slujit liturghia în mănăstire și am investit pe egumen cu un brâu, iar la urmă am hirotonisit preoți și diaconi.”³²

Leon Vodă dădea la 8 mai 1632 o carte pentru ca Manea din satul Cornătești să fie rumân cu toți feciorii lui mănăstirii.³³ Zece ani mai târziu, Matei Vodă îl făcea volnic pe egumen și

Actul de vânzare de la 1660 al lui Tebau, fiul Dragoslavei, către Neagu pentru o funie și jumătate din moșia Negreni

pe călugări pentru a opri „tot felul de om de a intra pe moșia mănăstirii, nici cu aratu, nici cu cositu.”³⁴

La finele anului 1643, megieșii care ședeau pe moșia mănăstirii erau pârâți de slugă că nu dădeau ajutor.³⁵ Matei Vodă dădea voie mănăstirii să ia anual câte 200 de bolovani de sare de la Ocnele Mici, de lângă Târgoviște.³⁶ Vameșul de la Câmpina era silit de Grigorie Ghica să dea în anul 1661 milă 100 de unghi mănăstirilor Glavacioc și Snagov.³⁷ La 12 februarie 1663, Pavel Monahul semna un zăpis către căpitanul Radu pentru moșiile Poieni și Bunești.³⁸

Cinci ani mai târziu, la început de octombrie, Radu Leon Voievod îi silea pe locuitorii din Cornătești, ca rumâni ai Mănăstirii Glavacioc, să presteze diverse munci, fiind ascultători de conducerea acestui lăcaș,³⁹ iar în anul următor dădeau dijmă, împreună cu sătenii din Curiești, din grâu, mei și alte cereale.⁴⁰ La protestele acestora, care încearcă să se sustragă condiției lor de rumâni ai mănăstirii, egumenul îi pune pe cei doisprezece boieri hotarnici din Cornătești să jure care este adevărul.⁴¹ În 1660, Tehău, fiul Dragoslavei, vindea o funie și jumătate din moșia Negreni.⁴² La începutul anului 1695, Radu vindea egumenului Daniil de la Glavacioc niște saduri de vie din dealul Cernăteștilor.⁴³

Cu atare îndeletniciri gospodărești, dar și cu programul liturgic specific vetrelor monahale românești dintotdeauna, urmat și de preocupări culturale, se scurgea, mai molcom sau mai agitat, viața în lăcașul de la Glavacioc.

Lăcașul ridicat din ruine. De la epoca brâncovenească la cea pașoptistă

O nouă etapă de reînnoire a Mănăstirii Glavacioc s-a desfășurat între anii 1701 și 1704. Cert este că aceasta l-a avut ca inițiator pe Constantin Brâncoveanu. Nu știm dacă l-a trimis doar pe egumenul Ștefan ca să refacă stricăciunile din lăcaș „cu ce s-a putut din venitul mănăstirii,”⁴⁴ sau dacă însuși domnitorul a restaurat străvechea vatră monahală.

Pisania de la 1704 arată că Mitropolitul Teodosie îl trimisese pe eclesiarhul Mitropoliei și ucenicul său, fost „locuitor și logofețel” la Glavacioc să zugrăvească și pardosească biserica, să-i facă ferestre cu „stâlpi de piatră scriși”, prestol și proscomidie reînnoite, trepte sculptate în piatră sub scaunul domnesc (azi arhieresc), să refacă piatra tombală a lui Vlad Vodă, și umivalnița, să înfrumusețeze ușa de la intrare.⁴⁵ Tot atunci, în anul 1704, s-au ridicat casele de piatră boltite, precum și foișoare și trei răzămători (contraforți) bisericii.⁴⁶

Dincolo de lucrările de renovare, viața lăcașului curgea ca întotdeauna, cu scrieri de zăpise și hrisoave, cu pricini înaintate la domnie, cu hotărniciri de moșii, cu strângerea dărilor. Niște podgorii de vie din dealul Topolovenilor, primite în anul 1573, provocau monahilor neînțelegeri pe termen lung, care, în anul 1680, ajungeau să se judece în divanul țării. Egumenul Gavriil de la Glavacioc cerea de la Mănăstirea Nucet, pe lângă podgorie, alte două delnițe de pământ, aspra cărora nu obține drept de proprietate. În vremea lui Constantin Brâncoveanu încă nu încetase disputa și interesant este modul în care acesta a rezolvat problema, așa încât la 22 aprilie 1696 el întărea „stăpânirea Mănăstirii Nucet peste Topoloveni cu tot hotarul și tot venitul și tot vinăriciul.”⁴⁷

În luna ianuarie a aceluiași an înainte de a se pronunța asupra pricinii, domnitorul ceruse sfat printr-o carte orășenilor din Câmpulung, pe care îi chema în ajutor spre a elucida pricina. Iată răspunsul acestora: „Deci Măria Ta necrezând nici pe unul, nici pe altul, ai poruncit la

noi la toți, care avem vii bătrâne în dealul Topolovenilor, ca să mărturisim cu acest pământ, după cum vom ști, cu sufletele noastre, al cui va fi, al Nucetului au al Glavaciogului. De care lucru, văzând cinstită porunca Mării Tale și cartea Sfinții Sale părintelui mitropolit, am trimis de am chemat și pe popa Daniil Topoloveanu, care iaste fecior lui Manole comisu, care sunt moșnani dealului [Topolovenilor, n.n.] și viind aici ne-am adunat cu toții, bătrânii și preoții care avem vii într-acel deal la un loc și ne-am socotit și ne-am întrebat foarte cu amănuntul și am aflat și oameni vii între noi care ajung la 90 de ani și i-am întrebat.”⁴⁸

Un document din 30 august 1701 atestă donația unei moșii pentru înhumarea unui boier: „Rafail Monah Știrbeai, care mi-au fost numele pe mirenire Radul Comis, dă zapis Glavaciogului, unde e egumen Ștefan, care a venit la el la Argeș și i-au vorbit pentru o moșie care-o am fost dat la Sfânta mănăstire Glavaciogu, pentru îngroparea frățâni-meu, Ivan Slugeariul, încă din zilele lui Matei Vodă o am fost dat, anume Conțeștii: această moșie o au fost cumpărat frate-meu Ivan Slugeariul de la socru-său Mitrea Rudeanul. Mărturii: călugăru Ghenadie, egumen de Argeș, Pahomie, Ivan, tot de acolo, clisearul și paraclisearul.”⁴⁹

La începutul anului 1721, Căpitan Ion lua prin zapis de la Mănăstirea Glavacioc un vad de moară de pe moșia Velea, dând chirie câte 10 ocale de untdelemn pe fiecare an,⁵⁰ iar la 4 ianuarie 1723 era semnat un act de învoială între Iordache vel postelnic și Nicodim, egumenul de la Glavacioc, prin care cel dintâi dădea acestei mănăstiri moșia Homul pentru moșia Velea.⁵¹ Tot atunci, erau însemnate lucrurile schitului și moșiei Văleni, dăruită Mănăstirii Glavacioc,⁵² iar schitul Gălăteni din județul Vlașca era și el închinat aceleiași mănăstiri, prin carte semnată de Mitropolitul Daniil al II-lea al Ungrovlahiei.⁵³ Zece ani mai târziu, Voica îi vindea egumenului Nicodim o vie în dealul Cernăteștilor.⁵⁴

La leat 7250, adică în anul 1741, la 20 decembrie, era numit egumen Iona, arhimandritul de la mănăstirea Rumele, care mărturisea: „Și când am venit amu găsit mănăstirea slabă fiind neînvălită și apucându-mă am învălit casele cele mari de la cloponiță până la ma[n]gopie⁵⁵ și am făcut și grajdu nou și l-am învălit și du<pă> grajd slomnu și am dres și foișorul cel mare fiind stricat și lămnele putrede, și l-am pardosit și am învălit și casele ce sânt la Cernătești

și altele multe care au fostu stricate, și amu ferecatu pe Maica Precista cu argintu și poliitu cu aur.”⁵⁶

La 28 aprilie 1745 se redacta cartea de învoială a postelnicului Ioniță Bălăceanu cu arhimandritul Iona, egumenul mănăstirii Glavacioc, pentru hotarele moșiei Siliștea.⁵⁷

În anul 1752, Ilarion, egumenul lăcașului, nu avea voie, prin carte domnească, să ia bani pentru clacă, ci fiecare trebuia să muncească 6 zile pe an.⁵⁸ Același stareț avea probleme cu sătenii, care băgau vitele să pască iarba mănăstirii.⁵⁹

La 9 aprilie 1758, la cererea lui Constantin Nicolae Mavrocordat, Mitropolitul Grigorie, lua în subordinea sa Mănăstirea Glavacioc: „† Milostiiu Bojieiu Io Costandin Nicolae Voevod i Gospodin, dăvat Gospodsvami sie poveleanie Gospodsvarii. De vream ce mănăstirea Glavaciogul den nechiverniseala egumenilor rămăsease la rea stare, și după aceasta orânduindu-se și epitrop, necum ca să facă, adaos la ale mănăstirii, ci și acela cu aseamene proastă chiverniseală s-au arătat. Pentru aceasta dar, am socotit domnia mea de am dat acea mănăstire asupra duhovnicului domniei mele Sfinția Sa părintele Vlădica Mireon, să ia toate ale acei mănăstiri, mișcătoare și nemișcătoare supt zaptul Sfinției Sale. Și pe cine va socoti și

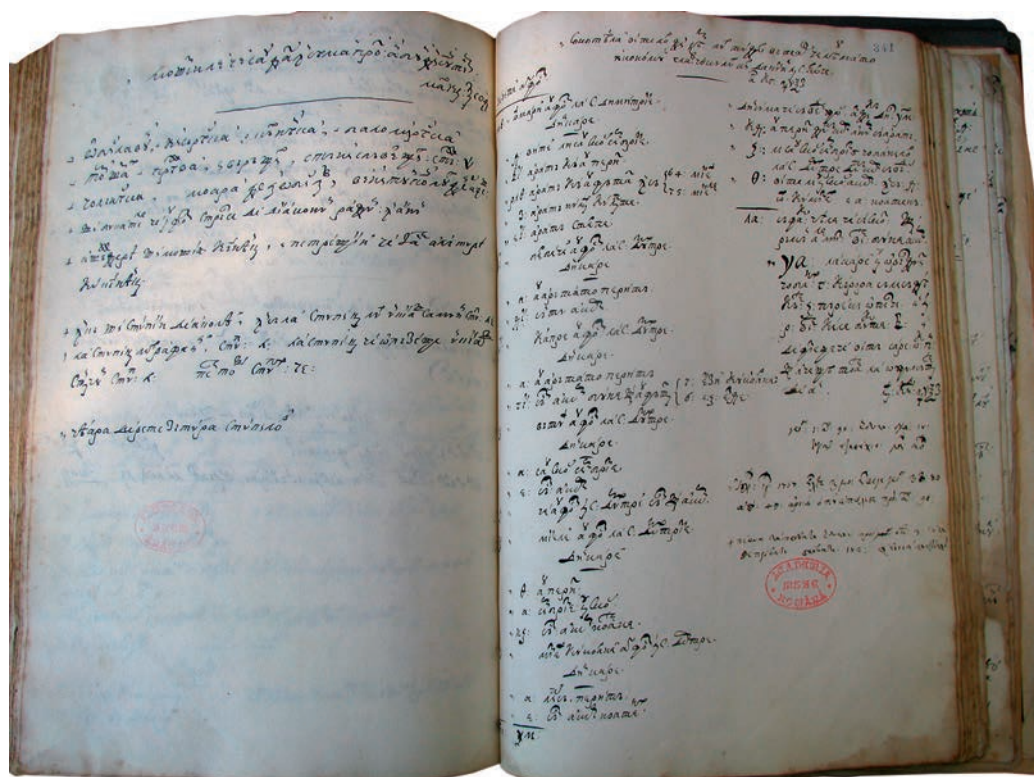
va alege să orânduiască iconom. Căruia să-i dea ascultare săborul și toți poslușnicii mănăstirii. Că toată seama și îndreptarea acei sfinte mănăstiri vom și o cearem dela Sfinția Sa mai sus numitul arhiereu. Și să ia seama celui ce au fost epitrop, de când s-au orânduie și până acuma, de tot venitul și cheltuiala cu catastih, arătând adaosul sau lipsa de va da den ceale ce i s-au dat în seamă, de când s-au, pus. Tolico pisah Gospodsvami. Semnătura neautografă Domnului în monogramă: Io Costandin Nicolae Voevod, Bojiu Milostiiu Gospodin. 1758 Aprilie 9 dni Procit vel Logofăt. (Pecetea.) Io Costandin Nicolae Voevod i Gospodin. Acum fiind prea. Sfinția Sa Mitropolit, am întărit și cu a doao pecete.”⁶⁰

Mitropolitul, duhovnic al voievodului, își lua îndatorirea în serios și numea iconomi destoinici la Glavacioc, dintre care cel dintâi de la care ni s-au păstrat documente a fost arhimandritul Samuil. Acesta, la 20 septembrie 1761 realiza un gen de listă a obiectelor aflate în lăcaș, pe care o reproducem în subcapitolul cu privire la inventarele mănăstirii.

În anul 1761, același domnitor Constantin Nicolae Mavrocordat dispunea ca veniturile mănăstirii Glavacioc și al bisericilor Domnița Bălașa și Curtea Domnească să fie folosite pentru plata lefurilor clericilor și anaghoștilor de la biserica Domnească, îndatorindu-i ca să intre și în școală să învețe carte: „Io Costandin Nicolae Voevod i Gospodin, †Mănăstirea Glavacioc, i mănăstirea Bălașa, i biserica Curtii Domnești, acestea câte, treale după hotărâre sânt legate la un loc și fără dajdie și veniturile lor și privileghiurile clirului bisericii domnești sânt una și date asupra prea sfinții sale părintelui Mitropolitului și dintr-acele venituri să se dea cliricilor și anaghoștilor plata lor, și de vreme ce dă treizeci și mai bine de ani, încă din vârsta tinereților domniei mele, am avut această râvnă, ales și pentru cliricii bisericii domnești ca să învețe carte și am mersu și iar am venit, și ei n-au stăut apristan asupra învățaturii. Iată și acum hotărâm domnia mea, și prea sfinția ta părinte Mitropolit să le iei seama tuturor, cliricilor ai biserici doninești, și cari or fi de vârsta lor a intra să învețe carte, carte să învețe, iar cari vor fi de anagnosis, să facă anagnosis, iar cei ce nu vor vrea niciuna, nici alta, afară, să fie dintre clirici și privelegionul lui și dajdea sa să o dea celui ce-i va intra în locul său, aceluia zicem ce va urma învățaturii, cum hotărâm, ci prea sfinția ta părinte Mitropolit, așa cum zisem pune la orânduială fără greșală. 1761 Dekemvrie 28. Numele și titlul Domnului în monogramă: Io Costandin, Nicolae Voevoda Milostiiu Bojiu Gospodin. Procit vel Logofăt. (Pecetea) Semnătura autografă a Domnului, Io Costandin Voevoda.”⁶¹

Domnitorul îl făcea volnic pe stareț să apere pășunile și pădurile mănăstirii.⁶² El dădea voie în anul 1763 Mănăstirii Glavacioc să ia dijmă de la tot omul șezător pe moșiile ei.⁶³ Nouă ani mai târziu, ispravnicul de Vlașca, din porunca aceluiași domnitor, clăcuia câte un zlot pentru cele 12 zile de peste an pentru toți cei care stăteau pe moșiile Glavaciocului.⁶⁴

La 26 aprilie 1763, domnitorul Constantin Racoviță plătea din veniturile aceleiași mănăstiri Glavacioc salariile dascălilor de la Școlile bucureștene *Sfântul Sava* și *Sfântul Gheorghe*.⁶⁵ Această decizie va fi întărită și de către Ștefan Racoviță, urmașul la tron al celui dintâi, prin două hrisoave din anii 1764-1765.⁶⁶ Probabil că acest fapt s-a împlinit până la 1769, când școlile moldovenești și muntenești erau închise din cauza războiului ruso-turc.⁶⁷ Membrii Divanului Țării Românești, îl îndemnau mai târziu pe domnitorul Ioan Caragea să întrețină școlile din venitul Mănăstirii Glavacioc, ca pe vremea voievozilor Constantin și Ștefan Racoviță.⁶⁸

Un alt iconom de la care ne-au rămas însemnări și acte din anii 1763-1767 a fost părintele Daniil, care semna un zapis de luare în arendă pe cinci ani, achitând 2300 de lei anual: „† Adeverez cu această scrisoare a mea ca să fie de bună. Încredințare la cinstită și blagoslovitoare dreapta sfinții sale: părintelui Mitropolitului Țării Chiriu Chir Grigorie, precum se știe, că mi-au dat sfinția sa asupra mea mănăstirea Glavaciogului ca să o aibu pre această mănăstire și să o țin pre seama mea de acum până-n cinci ani. Și așa m-am învoit și m-am așăzat cu sfinția sa ca să dau la sfinția sa pre fiește care an câte taleri doao mii trei sute și să port și toată cheltueala mănăstirii și a oamenilor poslușnici duple cum le iaste obiceiul și măcar să se întâmple vreun tempu cu pagubă (Dumnezeu ferească!), dar ce m-am așăzat cu sfinția sa precum arată mai sus să aibu a împlini, și mănăstirea nici cum să nu o îndatoresc măcar de un ban, fiindcă eu la dăjdiile vistierii nu iaste să răspunzu la nimic, încă și la oerit și la văcărit, pre câte oi și vite mi se va da acum în seamă cu catastih, sfinția sa iaste să răspunză și la oerit și la văcărit. Iar eu, după așezământul ce m-am învoit cu sfinția sa, să aibu purtare de grijă, pentru banii ce scrie mai sus că far' dă zmințeală, rânduri, rânduri, să-i trimitu la sfinția sa și de vreme ce sfinția sa pre mine m-au orânduit la această mănăstire, ca pre omul casii ce sânt, și nu strein, și eu să aibu a mă nevoi pentru toate împrejmuirile mănăstirii și ale casii, ca să nu las să se strice și să se dărapene, ci să dreg și să înnoesc atât înlăuntru cât și pre afară și toate câte prin catastih pecetluit de sfinția sa mi s-au dat în seamă la împlinirea acelor cinci ani să aibu toate a le da pe deplin, nearătând lipsă dela nimic, că așa m-am așezat cu sfinția sa. Iar sporul ce voiu spori de la orice din ceale ce mi-au dat în seamă, acela să fie al meu, și am dat această scrisoare la mâna sfinții sale să fie de adeverință. Avgust, 18, 7271. Daniil iconom Glava[ciotșeanul], adeverez.”⁶⁹

Condică de venituri și
cheltuieli (1761-1766)

Въспомогательный текст на старославянском языке, содержащий церковные прошения и молитвы. В тексте упоминаются имена святых, таких как Николай, и различные церковные должности. Внизу документа имеется несколько подписей и печатей, включая круглую печать с изображением святого.

Второй документ, также на старославянском языке, содержит продолжение молитвенного текста. В нем упоминаются имена святых, включая Николая, и различные церковные должности. Внизу документа имеется несколько подписей и печатей, включая круглую печать с изображением святого.

Începând cu deceniul al șaptelea al secolului al XVIII-lea, mănăstirea va avea din nou egumeni, după cum reiese și din Anaforaua Mitropolitului Dositeiu din 3 Septemvrie 1798, care cerea să numească oamenii ai Mitropoliei la conducerea lăcașului.⁷⁰ Această situație se va menține până în anul 1810, când obștea număra trei viețuitori, alături de care slujeau și preoți de mir: „Igumen, părintele Neofit arhimandrit, Naftanail monah, Ioanichie monah, popa

Dumitru sin popa Ștefan, popa Ivan sin diacon Cârstea, popa Dumitru sin Isaia monah, diacon Barbu sin popa Mitran, Călin dascăl.”⁷¹

Anii 1788-1789 erau grei, conducerea Mănăstirii Glavacioc fiind nevoită să ia bani împrumut pentru a se achita de datorii. Astfel, egumenul lua 500 de lei cu dobândă de 6 lei pe lună pentru a plăti birul,⁷² 550 de lei cu adeverință de la Mitropolitul Grigorie pentru a achita zaharea⁷³ și 500 de taleri cu dobândă de 5 taleri la pungă în soroc de un an pentru a-i da Măriei Sale când va trece prin județul Vlașca.⁷⁴

La 5 iulie 1790, mănăstirea beneficia de vinăriciu din Cernătești ot sud Saac, plus 2 bani pe vadră, adică părpărul și venitul de la scaunul de carne.⁷⁵ „De vreme ce Sfânta Mănăstire Glavaciogulu are milă cu cărți domnești de ia vinăriculu din poporul Cernătesciloru din sud Saacu, precum din cartea domniei Sale fratelui Domnul Alexandru Ipsilantu Voevodu ot let. 1775 Septembrie 16 i din cartea Domniei Sale răposatului Domnu Nicolae Caragea Voevodu ot let. 1782 Augustu 28 și din chrisovulu Domniei sale fratelui Michaiu Vodă Suțulu ot 1783 Decembre 18, ce le vedumuă, ne adevेरimu, și Domnia

Mea m-am milostivitu de am înnoită și am întărită această, milă, ca să iea sfânta mănăstire acestu vinăriciu. Dreptă aceea, să aibă volnicie egumenulu, sau omulu ce-lu va orendui, să ămble împreună cu vinăricerii domnesci, să scrie vinăriciulu din acestu poporu totu de odată, și să facă deua catastișe, totu asemenea unulu ca altulu, iscălite fiindu amândouă de vinăricerii domnesci și de omulu mănăstirei, și așa, împreună strângându banii vinăriciului, ce este de plătescu dajnicii, de vadră, de vinu câte bani patru și ploconulu de nume, din care bani să iea vinăricerii domnesci câte bani doi de vadră și ploconulu, după cum se cuprinde în cărțile Domniei Mele, ce li se va da la mâini, iar cei-lalți câte bani doi de vadră să aibă a-i lua oamenii mănăstiresci împreună cu părpărulu, precum au luat și mai nainte vreme, după, obicei. Așisderea și pentru scaunele de carne, ce sunt în poporu pe moșia stintei mănăstiri, vinăricerii sau alții să nu se amestece, fără numai omulu mănăstirei, urmându-se după ponturile ce sunt la mâna vinăriceriloru. Dreptu aceea dară, dămu și Domnia Mea acestu chrisovu alu Domnie Mele sfintei mănăstiri, cu care să aibă volnicie în toți anii a-și lua această milă de vinăriciu, după cum au luat și până acum, întărindu-lu cu însăși credința Domniei Mele, Io Alexandru Constantinu Moruzi Voevodu, și cu credința prea iubițilorlu Domniei Mele fii, Constantinu Voevodu, Dumitrașco Voevodu, Nicolae Voevodu, martori puindu și pe dumne-loru cinstiții și credincioși boerii cei mari ai divanului Domniei Mele:

Cartea lui Duca
Voievod prin care
întărește Mănăstirii
Glavacioc stăpânirea
peste Satul Cernătești
(30 mai 1677)

Nicolae Brâncoveniu Vel Vist., Dumitrașco Racoviță Vel Banu, Ienache Văcărescu Vel Spătaru, Ienache Moruzi Vel Vornicu de Țera-de-sus, Manolache Brâncoveniu Vel Vornicu de Țera-de-jos, Manolache Crețulescu Vel Vorniu, Nicolae Filipescu Vel Vornicu, Costache Ghica Vel Logofetu de Țera-de-sus, Scarlatu Ghica Vel Logofetu de Țera-de-jos, Nicolae Hangerlău Vel Hatmanu, Dumitrache Manu Vel Postelnicu, Isaacu Raletu Vel Cluceru, Dimitrie Schina Vel Comisu, Nicolae Racoviță Vel Paharnicu, Iordache Palada Vel Stolnicu, și Ispravnicu Searlatu Ghica Vel Logofetu; scriindu-se chrisovulu acesta la let. 1793 Iulie 4, de Gheorghe Logofetu za taină.”⁷⁶

În aceeași perioadă, egumenul Eremia se jeluia domnitorului pentru moșia de la Galateni, care era împesurată de locuitorii din zonă.⁷⁷ Același proestos cerea de la domn doi armași pentru a aduce niște țigani care nu mai voiau să vină la mănăstire.⁷⁸

În 1796 egumenul Serafim dădea o carte de blestem pentru a se stabili prin boierii hotarnici limitele moșiei Obislavu.⁷⁹ Tot în această perioadă, Casandra Colfeasca făcea schimb cu mănăstirea pentru doi copii de țigan.⁸⁰ Un an mai târziu, Neagu, țigan al mănăstirii Glavacioc, deja însurat, dat de egumen rob pitarului Schilita, era silit să se cunune cu o altă țigancă a lui.⁸¹

Hrisovulu lui Hangeri din 26 Maiu 1798 „datu monăstirei Glavacioc, județul Vlașca, pentru mila de vinăriciu și scaune de carne este în coprindere identic cu cel alu lui A. Moruzi din 4 iulie 1793. Deosebirea e în formă, căci pe când Moruzi întăresce hrisove anterioare ale monăstirei, de la Alexandru Ipsilant în prima domnie și a lui M. Șuțu, Hangeri întăresce hrisovulu predecesorului său, Al. Ipsilant în a doua domnie din anulu 1797.”⁸²

La 3 septembrie 1798, Mitropolitul Dositheii al Ungrovlahiei cere ca averile mănăstirilor Glavacioc și Dealu să-i fie date pentru întreținerea mitropoliei: „Prea Înălțate Doamne, † Cu smerită anafora înștiințăm Mării Tale, că în zilele răposatului Ștefan Vodă Racoviță, aflându-se patriarh Țarigradului întru fericire răposatul prea înțelept Samuil unchiul. Mării Tale, răposat Mitropolitul Grigorie, socotind greutatea eparhii cu lărgimea ei, cu sfat de opște au provalisit Mării Sale ca să facă și la Argeș nooă episcopie cu dooă județe Argeș și Olt, spre a se afla deapaurarea și nelipsit arhieru de la acele părți de loc spre cele duhovnicești cercetări și povățuiri ale creștinilor și din peristasis al vremilor au rămas atunci de nu s-au săvârșit. După ce ne-am făcut noi mitropolit știind cea, de atunci hotărâre a răposatului mitropolit Grigorie, și cunoscându-mă de trebuință, și folos am provalisit-o și noi Mării Sale Alexandru Vodă Moruzi și cu sfat de opște au luat sfârșit făcându-să nooă episcopie cu dooă județe Argeș și Olt, cu a căroră județe scăzământ din eparhia Mitropolii s-au pricinuit înpuținare venitului casii Mitropolii și cheltuelile tot cele obicinuie de mai nainte încă putem zice și mai cu asupră după curgerea vremilor de acum. De aceia fusesem rugat pe Măria Sa atunci atât prin graiu cât și prin deosebită anafora de ne-au dat mănăstirea Căldărnsani și mănăstirea Znagovului într-ajutor casii Mitropolii și oareșcum spre mai bună purtarea lor de grijă a nu ajunge la dărăpănare după cum le fusesem avut mai nainte și răposat fratele mitropolit Filaret, acum însă nu să află, pă seama casii mitropolii din pricină că la mănăstirea Căldărușani sânt adunați mulți părinți, și la mănăstirea Znagovului nu încetează cheltuelile cu hrana celor trimiși de Domnie acolo surghiun. Acum dar rugăm ca să te milostivești Măria Ta cu aceeași orânduială de ajutor casii mitropolii să, ni se dea mănăstirea Glavacioc și mănăstirea Dealului

întru purtare-ne de grijă a le avea pe seama casii mitropolii și a orândui egumeni pe care vom socoti din oamenii mitropolii, ca și casa mitropolii să, se ajutoreze într-această vreme la necurmatele cheltueli ce deapaurarea are, și mănăstirile oareșcum să-și vie la mai bună și lăudată stare, mai vârtos că, aceste dooă mănăstiri și mai dinainte își avea egumeni orându-iți, tot dintr-ai mitropolii oameni, și tot întru purtarea de grijă a mitropolii, iar anii Măriei Tale rugăm dei Dumnezeu să fie mulți și fericiți. 1798 Septemvrie 3. Al Măriei Tale către Dumnezeu ferbinte rugător și smerit părinte sufletesc. Dositheii al Ungrovlahiei.”⁸³

„Io, Ioan Gheorghe Caragea Voevod, gospodar zemle vlachscoe”⁸⁴ primea la începutul veacului al XIX-lea o jalbă de la egumenii mănăstirilor pentru”havaetul ce sunt datori a da la înnoirea chrisovelor și a sineturilor ce au, [...], ce este cu cale și cu cuviință a da fieșcare mănăstire după treapta stării sale.”⁸⁵ De aceea s-au împărțit lăcașurile monahale în trei categorii.

Printre mănăstirile cele dintâi, de frunte, se număra și Glavaciocul, alături de: Episcopia Buzăului, mănăstirea Mărgineni, mănăstirea din Câmplung, mănăstirea Dealul, mănăstirea Sfântul Ioan din Râmnicului Sărat, mănăstirea din Slobozia, mănăstirea Mislea, mănăstirea Nucet, și mănăstirea Vieroșul din Muscel. Toate acestea trebuia să dea „havaetul Logofetei cei mari taleri 600, i la al doilea logofet taleri 200, i la muhardar taleri 100, i la scris și la cheltuială, taleri 50.”⁸⁶

În 1812, mănăstirea dădea unui preot vecin, la schimb, via sa pentru o alta de 10 pogoane și jumătate, aflată la Geamăna, lângă Pitești, cu acareturile de acolo. În plus, acesta mai dădea alte 10 pogoane de livadă de pruni.⁸⁷

Domnitorul era anunțat la 13 mai 1813 că „Proegumenul chir Neofit nu urmează a-și da socoteala acolo în fața locului, zicând că catastihul mănăstirii de zestre îl are aici în București și deosebit mă încredințează că sfânta mănăstire se află la o stare foarte proastă, arătând odăile cu zid crăpat și acoperământul stricat și biserica cu zidul din dreptul turlei dărâmat de curge prin multe locuri; apoi și din vitele mănăstirii lipsesce aproape a 3-a parte, cum și moșiile le are vândute toate în arendă pe acest viitor an și banii toți luați de proin egumen, aretând și datorii taleri 25 500 vechi cu nouă făcute de numitul.”⁸⁸

La 2 iunie același an, Domnul dispunea ca „de va fi adevărat că pârâțul proin egumen nu are catastișele lângă sineși să-l ei de acolo să-l aduci aici la mănăstire, unde să-l îndatorezi a-și paradosi socotelile de venit și cheltuială după orânduială, precum și zestrea mănăstirii după catastihul de perilavi care au primit.”⁸⁹

La 23 februarie 1816, Ioan Caragea Voievod îl investea pe boierul Grigore Brâncoveanu cu atribuțiunile administrative care până atunci fuseseră de competența egumenilor, trecând moșiile mănăstirii în arenda Eforiei Școalelor, care, după cum se pare, a înființat o școală pentru copii, cu dascăl român.⁹⁰ Această modificare nu a însemnat încetarea slujbelor din lăcaș.

Nu putem trece cu vederea întâmplarea trăita de către Ioniță Socolescu din Pitești, mai sus amintit, care în anul 1819, cumpărând via mănăstirii Glavacioc împreună cu alte podgorii vecine, a scos butașii de viță pe ascuns și i-a înlocuit cu pruni, „dând pildă rea în tot dealul, ca toți cei ce au vii cu otaștină pe moșia mănăstirii să facă asemenea.”⁹¹ Cercetat de către ispravnici, acesta a fost obligat să replanteze via și să despăgubească mănăstirea, semnând

un act în acest sens, pe care îl redăm, fragmentar, în cele ce urmează: „Fiindcă de când am cumpărat pământul, nu am plătit otaștina mănăstirii, cum și în trei ani de acum înainte, până să va da via pă rod, să plătesc mănăstirii câte vedre două și jumătate de vin pe tot pogonul, pă câte pogoane vor ieși la măsurătoare, fără de a mai îndrăzni să mai pun un prun fără de știrea și voia mănăstirii, la niciuna din viile ce am cumpărat pe moșia mănăstirii. [...] Semnat: Ion Socolescu.”⁹²

La 1 mai 1824, Scarlat Grigorie Ghica Voievod permitea conducerii Mănăstirii Glavacioc să-i constrângă pe oamenii cu vii în moșia Valea Călugărească să plătească otaștină, după obicei.⁹³

Monumentul distrus și reclădit. De la paharnicul Faca până astăzi

Satul Glavacioc avea în anul 1835 cu 14 cătune: Mănăstirea, Balaban, Negrișoara, Ciungulești, Gloderu, Spătaru, Șelaru, Martinești, Crucea de Piatră, Mocani, Glavacioc, Nebunești, Guși, Cârciunari.⁹⁴ Din aceeași perioadă se păstrează și următoarea informație: „Glavacioc, pă moșia Școalelor (vatra mănăstirii Glavacioc); 90 familii [la care trebuie adăugate alte 135 de familii de robi ai mănăstirii]; 1 biserică Blagoveștenia-mănăstire. Preoți: Ioniță sin popa Radu, Andrei sin popa Radu, Dimitrie sin Ivan Monahu de prisos, Danil monahul, ierodiacon Călin. Cântăreți: Nicolae sin popa Ioniță, Ioan logofătul.”⁹⁵

Cât privește situația bunurilor imobile ale lăcașului, acestea fuseseră subordonate Eforiei Școalelor, așa cum reiese din înștiințarea tipărită în același an în *Buletinul. Gazeta Oficială*: „Moșiile în număr de 15 ale Mănăstirii Glavaciocului, ce acum se află sub îngrijirea Eforiei Școalelor ies din arendă pe trei ani trecuți acum, la 23 aprilie 1835. Aceste moșii se vor da în arendă de către Eforia Școalelor încă pe trei ani, de la 23 aprilie 1835, până la 23 aprilie al anului 1838. De aceea se face cunoscut că cea dintâi strigare se va face la 10 februarie, duminică și a doua la 17 februarie, tot duminică, a treia, la 21 februarie, joi. Moșierii trebuie să fie prezenți la cancelaria Eforiei din Colegiul *Sfântul Sava* la 10 ceasuri înainte de amiază.”⁹⁶

*Tabelul de veniturile mănăstirilor pământenești din care se alcătuiește Casa Centrală pe anul 1839*⁹⁷ menționează pentru „Mănăstirea Glavaciocul ot sud Vlașca”, la rubrica de sume intrate, 105 330 lei. În 1843 arenda aceleiași mănăstiri de clasa a III-a era de 95 435 lei pe moșia Curiești și de 98015 lei pe moșia Vatra. Cheltuielile erau de 30 000 lei, birul Țiganilor era de 8790 lei de la 293 de familii. Un an mai târziu, venitul era de 82 530 lei, iar birul acelorași 293 de familii de Țigani rămânea constant.

Fiind foarte dărăpănată în aceasta perioadă, mănăstirea primea ajutor pentru a fi renovată: „Pe temeiul ofisului Înălțimii Sale cu No. 3, dat în urma raportului Preaosfinției Sale Părintele Mitropolit, s-a slobozit pentru facerea odăjdilor preoțești, cumpărătura cărților, argintărilor, îmbrăcămintea odăilor și alte lucruri de trebuința bisericii mănăstirii Glavaciocului”⁹⁸ sumele de 12126 de lei, respectiv 37351 de lei.

Buletinul. Gazeta Oficială din anul 1840 îi înștiința, ca și altă dată, pe toți cei interesați că moșiile mănăstirii se dădeau în arendă începând cu 23 aprilie 1841, licitațiile având loc la 15 și 25 ianuarie și la 6 februarie, la cancelaria Eforiei Școalelor din Colegiul *Sfântul Sava*.⁹⁹ „Venitul moșiilor mănăstirii trece acum la Departamentul Credinței și arenda se varsă la Casa Centrală, iar mănăstirea Glavacioc primește anual pentru plata slujitorilor bisericii și

a întreținerii cultului lei 24.240. Suma trecută în ștat era de lei 30.000, însă reținea Casa Centrală 5.760, în chip „de rezervă a mănăstirii.”¹⁰⁰

Articolului 10 din *Regulamentul Organic* privind organizarea mănăstirilor, prevedea la acea vreme ca „la mănăstirile Glavaciocul, Strihaia, Arnota și Govora, ce-au fost pe seama caselor făcătoare de bine, să nu se orânduiască egumeni până se vor săvârși clădirile acestor mănăstiri, aflându-se în mai mare dărpănare”.¹⁰¹ De aceea

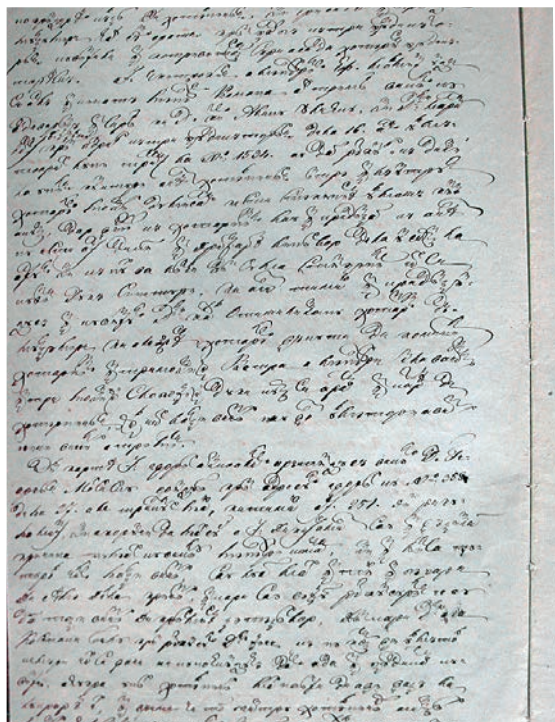
în anul 1840 s-au realizat numeroase lucrări de întreținere și recondiționare a ansamblului monahal. A fost refăcut turnul de la poartă, după dărâmarea celui vechi,¹⁰² cheltuindu-se 4 803 lei pentru această lucrare. Chiliile și biserica, dărâmate și ele, au fost reînnoite pe vechea temelie.¹⁰³ Deși egumenul Ștefan intervenise pentru a le repara, totuși, acestea erau din nou dărăpănite. Lucrarea de ridicare a noilor edificii, a bisericii, având pronaos și o turlă (dărâmate mai târziu), a fost contractată de către paharnicul Costache Faca¹⁰⁴, viitor clucer, și de către polcovnicul Anastasie Gudin, după un proiect semnat de arhitectul Xavier de Villacrosse. La 1840 biserica era înconjurată de zece chilii, un arhondaric, casa egumenească, o școală cu patru odăi și o sală mare pentru predare,¹⁰⁵ o bucătărie și o jimblărie. Târnosirea bisericii a avut loc la 29 iunie 1844.

Plata acestei renovări pe care Costache Faca o primea era arenda moșiei Vatra Glavaciocului pe opt ani. La jumătatea anului 1841, prin sentința Judecătoriei Vlașca cu numărul 46, era hotărnicită moșia Vatra Glavaciocului, proprietatea Eforiei

Școalelor, după planul lucrat de paharnicul Gr. Oteteleşeanu, inginer hotarnic.¹⁰⁶

Dacă paharnicul a ridicat clădirile, obiectele de cult și îmbrăcămintea caselor trebuia achiziționate din banii de rezervă ai mănăstirii - 63.219,25 lei - aflați la Casa Centrală.¹⁰⁷ La 21 august 1842 perioada de arendă asupra moșiilor Mănăstirii Glavacioc a Eforiei Școalelor încetase, egumenul lăcașului fiind protosinghelul Daniil. Alături de alte lăcașuri monahale (Arnota, Govora și Strehiaia), care erau legate mai înainte de „casele făcătoare de bine”, Glavaciocul intra în rânduiala celorlalte mănăstiri pământene.¹⁰⁸ De aceea egumenul Ierotei este nevoit să se descurce așa cum poate, cu acordul Mitropoliei. I s-a permis să folosească suma de 37.351 lei pentru a cumpăra: șase rânduri vestminte preoțești, două rânduri diaconești, îmbrăcămintea sfântului prestol, îmbrăcămintea proscomidiei, vasele sfinte de argint, candelă și sfeșnice împărătești, cărțile de ritual, mobilarea a patru odăi, vase pentru bucătărie, tacâmuri, cheltuieli cu sfințirea bisericii.¹⁰⁹ Redăm cererea pe care Mitropolitul Neofit al Ungrovlahiei o adresa la 4 februarie 1844 domnitorului țării în acest sens: „Prea Înălțate Doamne,

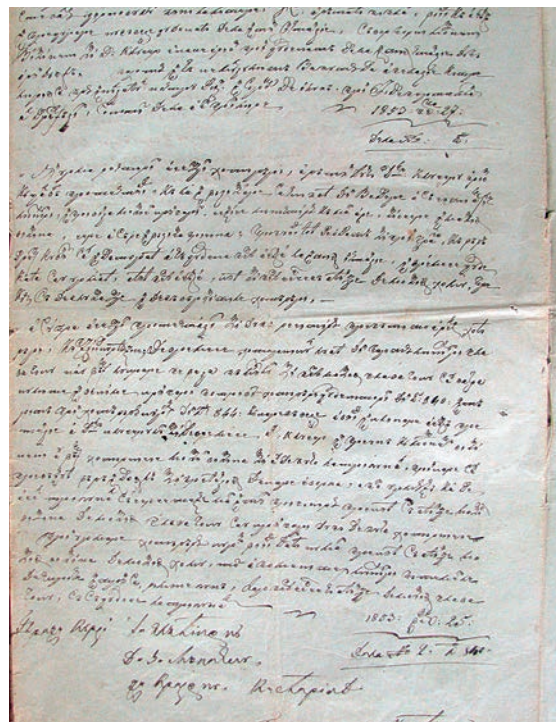
Clădirea din temelie a bisericii mănăstirii Glavacioc din sud Vlașca precum și toate încăperile și împrejurimile ei fiind învechite și zdruncinate din cutremur la leat 1840, pe când adică această mănăstire era supt îngrijirea cinstitei Eforii a Școalelor, s-au dat prin contract

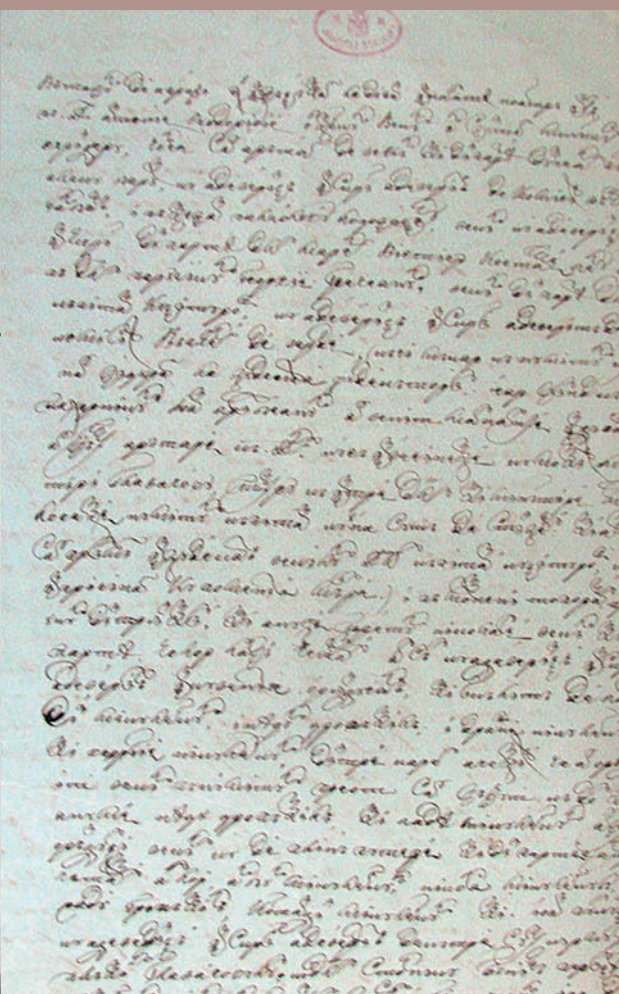
Filă din Sentința
Judecătoriei Vlașca
pentru hotărnicia
Moșiei Vatra Glava-
ciocului, proprietatea
Eforiei Școalelor

asupra dumnealui paharnicului Costache Faca, să le desăvârșească toate, și dumnealui să stăpânească moșia Vatra Mănăstirii în soroc de opt ani de zile, ce se împlinesc la viitorul leat 1849. Iar de la anul 1842 după dezbaterile urmate în cinstita Obștească Adunare, și potrivit cu articolul al zecelea, periodul al treilea din proiectul mănăstirilor, luându-se de supt îngrijirea pomenitei Eforii încă de la acel leat 1842, și intrând și ea în rândul celorlalte mănăstiri slobode, s-au și orânduit la dânsa igumen răposatul protosinghel Daniil, și în locu-i după încetarea-i din viață, cuviosul Ierotheiu ce se află și acum igumen, carele văzând că sorocul acelei zidiri după contract s-au împlinit încă de la trecutul Octomvrie (rămânând numai ca să facă cercetare de s-au desăvârșit toate întocmai după cuprinderea contractului), și că în primăvara viitoare după ce mai întâiu să vor face și cele de neapărată trebuință și fără care nu se poate săvârși sfintele slujbe, urmează să se sfințească, mai cu seamă că praznicul acestei mănăstiri este la 25 Martie ziua Bunevestiri, au făcut raport către noi arătând cu deslușire felul lucrărilor ce trebuiesc a se face acum, adică șase rânduri veștminte preoțești (cu toate că ar fi trebuit șapte), două rânduri diaconești, îmbrăcămintea sfântului prastol și a proscomidiei, sfinte vase, cărțile bisericești, argintăria, sfeșnicile și altele, îmbrăcămintea la patru case, și două săli, vase pentru cuhnie și tacâmurile mesei, cheltueala sfințirii bisericii și altele, cum și prețul fiecăruia lucru, care peste tot însumează lei 37.351, precum mai deslușit să va vedea anume din alăturata listă, și fiindcă mănăstirea aceasta nu are de nici unele din cele arătate în listă și trebuiesc neapărat a se face toate. Noi, pe temeiul articolului al treilea din proiectul organizației mănăstirilor, rugăm pe Măria Voastră ca să binevoiți a da deslegare de a se face toate din lei 63.219, parale 25, ce are rezervă această mănăstire și cari se află în păstrare în Casa Centrală, luați de la Eforia Școalelor, ca după săvârșirea acestora, cât s-ar putea mai fără zăbavă, să se poată sfinți biserica, să se mute igumenul cu șederea acolo și să puie și la dânsa orânduiala și regulile ce au și celelalte mănăstiri slobode, iar anii Înălțimii Voastre, rugăm să fie de la Dumnezeu mulți și fericiți. 1844 Februarie 4. Neofit Mitropolitul Ungrovlahiei”.¹¹⁰

Comparând descrierea făcută de Pavel din Alep bisericii vechi, a lui Vlad Călugărul, care era mare, cu două turlle, una pe naos, susținută de bolți pe trompe, și cealaltă pe pronaos, cu cea făcută de Cezar Bolliac bisericii zidite de paharnicul Costache Faca, având o singură turlă din lemn, simplă, tencuită cu var la interior, cu 5 ferestre mari și una mică la altar, având catapeteasma din lemn fără sculpturi, pardosită cu lespezi de piatră, cu stâlpi de zid în pridvor, uși de lemn îmbrăcate cu fier, ne putem lesne da seama de marea diferență. Deoarece materialele folosite ca și mâna de lucru, a clăcașilor de pe moșia Vatra a mănăstirii, nu au fost de bună calitate, la numai nouă ani după rezidire, grinzile pivniței de sub casele egumenești au putrezit, ducând la dărâmarea acestora. Așa se face că arhitectul I. Schlatter scria un raport către Departamentul Credinței, datat 20 August 1857, în care arăta că „Lucrarea acestei

Document privind
Moșia Vatra
Glavaciocului, călcată
de moșnenii Vișimeni la
25 februarie 1853

Documente de arhivă referitoare la moșiile Mănăstirii Glavacioc
datând de la jumătatea sec. al XIX-lea

mănăstiri a fost mai cu seamă rău executată, precum și cea mai mare parte a materialurilor de lemn întrebuințată la lucru de tâmplărie a fost de calitate proastă”.¹¹¹ Totodată se știe că „Învelișul a fost făcut cu șindrilă rău pusă, căci pe alocurea ploua înăuntru. La strașină avea jgheaburi de tinichea. Locuitorii din satul Turbatu-Vlașca fac o biserică nouă [...]. Între alte materiale trebuitoare, ei au cumpărat 70 000 șindrilă, cu 11 lei mia.”¹¹² În portretul votiv al noului edificiu, paharnicul Faca este reprezentat în frac și pantaloni de culoare deschisă, cu decorații turcești și rusești.

Dacă ar fi să estimăm pierderea bănească, aceasta ar fi cu mult mai mică decât cea a valorilor artistice și istorice distruse fără milă în urma acestei așa-zise restaurări, care „nu a schimbat numai înfățișarea zidurilor înălțate de bătrânul Vlad Vodă IV Călugărul și de urmașii săi, dar a pricinuit și risipa zestrei cultural-materiale a marelui și vestitului așezământ. S-au nimicit atunci podoaba vechilor zugrăveli, pietrăria scrisă din vremea Brâncoveanului, lespezile ctitorilor răposați, precum și casele făcute cu bolți, de la clopotnița mănăstirii aruncându-se în ograda noilor zidiri. S-au pierdut în aceeași vreme și în anii de mai târziu obiecte de mult preț: icoane, cărți de slujbă și odăjdii, zapise de dani, cumpărări și schimburi, planuri de moșii, catagrafii și alte documente, între care și pecetea de argint a mănăstirii. [Urma rotundă a pecetii (0,03 m) arată o biserică cu două turle, una pe navă și alta pe cor, acoperite în două ape, un turn cu patru creneluri, ușa semicirculară, părți din zidurile înconjurătoare, chipurile îngerului vestitor și al Sfintei Fecioare la intrarea boltită a mănăstirii, iar în margine se citește: Bl(s)σov(e)štenie B(ogorod)iță, hramul Glavaciocului, leat 7242 Ghenari(e).] După două decenii de la rezidire, ruina și paragina au pustiit în întregime străvechea ctitorie.”¹¹³

Acest fapt a dus la închiderea bisericii la 15 Februarie 1858, căci stătea să se dărâme din nou. Secularizarea venea peste o mănăstire distrusă, cu dependențele foarte deteriorate. Date privind situația reală, de la cea vreme, sunt furnizate de numeroase documente. Plângerile adresate Ministerului Instrucțiunii sunau astfel: „Sosind timpul în care nu mai poate fi de locuit într-o casă căreia îi lipsește uși, ferestre, dușumele și parte din învelitoare, iar mai cu seamă bisericii după ce-i lipsește ferestrele fiind căzute, apoi amenință și pericol, precum prin ordinul Sfintei Mitropolii, s-a dat voie a se închide. E trist, Domnule Ministru, a ne uita la zidurile bisericii să nu putem merge într-însa spre slujbă. Sântem aci ca să suferim lipsa ei, căci glasul ce am ridicat strigând să ni se repare mănăstirea ni s-a răgușit; nu mai avem nici unde trăi, căci au căzut uși, ferestre, tavanul, dușumelele, și au rămas numai zidurile, a căror dărâmare poate cu vreun pericol ar face să se pună la cale reparația mănăstirii”.¹¹⁴

Înainte de secularizare, obștea număra, conform ștatelor de plată a salariilor, opt viețuitori, dintre care documentele vechi îi amintesc pe: „duhovnicul Calistu, eclesiarhul Ilarionu, preotul Nica, preotul satului, care s-a strămutat din mănăstire, paracliserul Ionnu, grămăticul Mihailu Grigorescu.”¹¹⁵ Niciunul dintre aceștia nu primea integral salariul, dar nici nu erau prezenți prea adesea în lăcaș. Iată o mărturie de la fața locului pe care ne-o aduce de peste vreme Cezar Bolliac: „Grămăticul Mihailu Grigorescu [...] nu stă mai niciuădată la Mănăstire; acumu chiaru lipsesce de 4 luni, cu igumenulu la Bucuresci, încātu toată cancelaria casei stă închisă și tote trebile proprietăților Monastirii, precum cității și altele remănu uitate pentru că n-au cine să le dea cursulu trebuinciosu. Din optu călugări pentru întreținerea cărora se prevede în ștatu 2400 lei pe annu, abia suntu doi în ființă. Deși pe lângă

celelalte economii e mai otărăsce în ștatu 800 lei pe annu pentru cheltueala mesei, dar după mărturisirea celor mai mulți, hrana în monastire este cu desăvârșire prostă.”¹¹⁶

Același martor al evenimentelor, prezentând situația de la Glavacioc ministrului, spunea că „se întâmplă forte raru să vie oaspeți la această monastire și mai raru încă ca oaspeții aceștia să plece mulțumiți.”¹¹⁷ Totodată, ministrului i se consemna că „din toate obiectele cultului n-amu găsit nimic lipsă. Argintăria, sântele odore, cărțile și tote cellalte sunt în ființă și bine păstrate. Mobilele însă sunt în cea mai desăvârșită prostă stare. Din doue-trei scaune ce se mai găsesc în totu apartamentulu destinatu spre primirea oșpeților nu este unu pe care n-ar esita cineva să ședă. În biserică, în tote apartamentele, în tote chiliile plouă înuntru; tavanele jumătate căzute, ziduri întregi dărâmate, hârtii și cârpe la ferestre în locu de geamuri și o necurătenie generală mai presusu de totă scrierea.”¹¹⁸

Ca motivație adusă pentru repararea edificiului, este aceea că „Fondarea mănăstirilor de către ctitori nu s-a făcut nici ca să tragă statul folos, nici călugării ce șed într-însa să aibă casă, masă, leafă și altele, ci toate s-au făcut numai pentru biserică, în care să se facă rugăciuni către Dumnezeu pentru sufletele acelor ctitori.”¹¹⁹

Cezar Bolliac era intrigat de faptul că aceia care au zidit mănăstirea, donându-i 15 moșii spre felurite faceri de bine au fost rași de pe pereți și înlocuiți cu figura paharnicului Faca, de statură naturală, frezat, care timp de opt ani a luat profitul unui sat al mănăstirii, moșia Vatra, de 700 de case, care valora 3000 de galbeni, plus o pădure de 15 000 de galbeni pentru a construi niște case „care stau să se surpe din toate părțile.”¹²⁰ De aceea el subliniază că „Simțul cellu bunu reclamă imperiosu ca pe murii Monastirei să se zugrăvească din nou ctitorii Monastirei”.¹²¹

Obiectele de patrimoniu aflate la acea dată în lăcaș erau: un epitrahil donat de către Sfântul Constantin Brâncoveanu, o bederniță din aceeași epocă, o cruce sculptată împodobită cu mărgăritare și alta împodobită cu rubine, o cădelniță cu inscripție, un Pomelnic vechi cu toți mitropoliții, o Cazanie tipărită la Govora pe vremea lui Matei Basarab și o Evanghelie greco-română, tipărită de Mitropolia din București.¹²²

Registrul de intrarea și ieșirea hârtiilor din cancelaria mănăstirii pe anul 1855, legat în carton și piele, prevăzut cu două închizători, numărând 62 file, 28 cuprinzând înregistrarea lucrărilor, două referindu-se la expedierea corespondenței, completat cu listele de pomenire, se afla încă în lăcaș pe vremea Preotului Ilie Diaconescu, a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Acesta, un valoros document pentru perioada în care fusese redactat, cuprindea, după spusa parohului: „adrese, otroșanii, porunci și jalbe ce oglesc rezumativ viața administrativă, economică și socială a mănăstirii.”¹²³ Mai exact, catagrafii întocmite cu prilejul recensămintelor septenale cerute de către vistierie, copii după documentele de proprietăți și condica veche a mănăstirii, care se păstrau la Departamentul Credinței. Unele dintre ele atestă prezența unui privitor sau zapciu pe domeniile mai îndepărtate ale mănăstirii, care se preocupa de locuitorii și robii de acolo. Erau, totodată, semnalate nedreptățile și furturile făcute de către arendași locuitorilor din satele Fântânele sud Romanați și Cernătești sud Saac, cerându-se rezolvarea problemelor. Se menționa și capitația ȝiganilor mănăstirii, care în anul 1843 era de 5.115 lei, parale 15. Mitropolia Țării Românești era anunțată că a fost donată suma de 320 lei locuitorilor din orașul Ploiești, care fusese mistuit de incendiu.

Arendașii erau obligați, prin poruncă egumenească, să dea materiale de construcție ȝiganilor lipsiți de locuințe, făcându-se liste în acest sens. Totodată, erau întocmite și liste cu numele părinților și fraților din mănăstire, se menționa că acei clerici care au fost pedepsiți disciplinar trebuie să fie prezenți la biserică și să ia parte la ascultările din obște.

La 29 iunie 1844, urma să aibă loc sfințirea bisericii mănăstirii. Unele rapoarte se referă la Școala candidaților de preoție și la profesorului acesteia, la casa pentru adăpostirea bolnavilor din complexul mănăstirii, la construirea de case și bordeie în vetre noi, de școli satești pentru fii de clăcași și megieși.

Departamentul Credinței și Sfintei Mitropolii trimitea o adresă privind formatul hărtilor ce puteau fi folosite în cancelarie, pentru a fi la fel pretutindeni. Erau semnalate călcările și tăierea pădurilor de către locuitorii satelor Călugăreni și Uzunu sud Vlașca și Făgețelu sud Dâmbovița. Îngrijitorul moșiei Cernătești sud Saac cerea mănăstirii să taie lemne din pădurea acesteia, pentru construirea caselor a patru flăcăi din satul Plopu. Egumenia era datoare să anunțe numărul oamenilor prezenți în lăcaș și să supravegheze plata lefilor acestora.

Relevant este și înscrisul către mănăstire al lui Ioniță sin Radul Căpățână de pe moșia Siliștea-Teleorman, clăcaș pe acea moșie, care își asuma pentru totdeauna condiția sa. Departamentul Credinței, sesizat de plasa Podgoria sud Saac, cerea egumenului de la Glavacioc să restaureze cele trei poduri de pe moșia de la Cernătești, „pe care urdină comunicația călătorilor, fiind drum mare, aflându-se în proastă stare și cu totul dărăpănate.”¹²⁴ Mănăstirii îi era solicitat și ajutorul pentru o văduvă sărmană, ca să-și mărite fata.

Arhivele Naționale ale României adăpostesc numeroase alte documente din aceeași perioadă: „214 documente de proprietăți (domenii, mori, case, stupine, bălți și vii), 124 sineturi netrebnice, 1 delă pentru câte se ating de reparația mănăstirii după plan, 1836 Mai 31, 1 delă pentru contractul încheiat cu Gr. Otetelișanu pentru hotărnicia moșilor mănăstirii, 1837 Iunie 10, 3 dele pentru hotărnicii, 5 dele pentru arendări din 1838, 1 catagrafie a dajnicilor mănăstirii 1838 Sept. 17, 1 delă ce are să ia Casa Școalelor de la general(u) Manu, delă pentru clădirea din nou a mănăstirii, 1840 Apr. 29, 1 delă în pricina ce se tratează cu moștenitorii răposatului D. Chirițescu, 1843 Ghenar 1, 1 delă în pricini cu poporanii ce au vii în dealul Cernăteștilor, 1842 Sept. 22, 39 dosare atingătoare de arendări, schimburi și vânzări prin mezat a moșiilor dintre anii 1838 și 1860, 2 catagrafii de dota mănăstirii, 1842, 1843, 1 catagrafie pentru ȝiganii mănăstirii cerută de Vornicia temnițelor, sumă de 406 familii și 1450 de suflete, 1 condică șnuruită în care se văd trecute niște zapise pentru vii după pământul mănăstirii, catastih din 1844 pentru suma pogoanelor de vie din Cernătești, 1 condică pentru hrisoave legată, subscrisă de D(lui) P. Poenaru, 1 plan ridicat la 1849 de Gr. Otetelișanu în toc roșu, 1 condică legată cu piele verde trecută sub șnur și sub sigiliul domnesc, în care sunt trecute toate documentele moșiilor mănăstirii, 1 registru de intrare și ieșire de la 1843 până la 1845, 1 registru de la 1849 până la 1852, 1 jurnal de la 1856 până la 1860, 1 condică de răspunderea lefilor slujbașilor pe 1857, 1 condică albă, nescrisă.”¹²⁵

Din documentele de cancelarie de la Glavacioc reiese că *rumânia*, deși fusese, teoretic, desființată de o sută de ani, se menținea încă prin zapise de către vătafi de sălașe, și centralizat, mai apoi, la vistieria țării. Lefurile, simbriile și contractele de arendă se încheiau pe ani fiscali

care începeau la 23 aprilie, iar din iarna anului 1844 egumenii erau în drept să crediteze plata arenzii veniturilor domeniilor.

„Circulația călătorilor și transportul vitelor: cai, porci, cornute mari și mici, a carelor cu mărfuri de tot felul: sare, pește, seu, cerwiși, unt, pastramă, lână, ceară, miere, tutun, cărbuni (mangal), fier, uluci și cherestele ori zahereli necesare mahalagiilor de prin orașe și târguri, exportului din schelele carpato-dunărene sau magazilor mișcătoare împărătești prilejuite de către acțiuni militare vremelnice erau asigurate, ca și aiurea, prin întreținerea rețelei drumurilor mari de pământ spre Peninsula Balcanică și Transilvania, clădirea hanurilor, puțurilor și bordeielor de poștă ori dregerii podurilor mari și mici de către obștea cetașilor liberi și clăcași sau robilor de pe domenii. Alte știri mai amintesc toponimice duble și triple, nume și patronimice de proprietari divăniți, ori cu ranguri felurite, arendași de moșii, ingineri și boieri hotarnici, ajutorarea locuitorilor calamitați.”¹²⁶

De remarcat este și modul în care documentele erau redactate. „Fluența textului, caligrafia caracterelor româno-cirilice continui și etajate, echilibrul și proporția părților groase și subțiri, oblicitatea, închiderea și deschiderea dintre slove, rânduri și cuvinte, prezența accentului, virgulei, punctului simplu și dublu, tangența și rarele prescurtări verbale, folosirea unor slavonisme întâlnite în cancelaria vechilor divane, calitatea materialului – hârtia, pana și cerneala – vădesc, ca și aiurea, nu numai valoarea documentară istorică a manuscrisului, dar și rolul apreciabil al grămaticilor – scriitori domnești, mănăstirești și boierești – în prezentarea materială a vechiului nostru scris-logic și expresiv, neîntrecut chiar de cel evoluat și înveșmântat în noile forme de mai târziu.”¹²⁷

O catagrafie din iulie 1861 atestă aceeași stare de deteriorare a lăcașului, deja amintită.¹²⁸ În incintă exista o „casă făcătoare de bine”.¹²⁹ Între anii 1842-1863, egumenii se ocupau cu: „administrația morală și materială a mănăstirii, supravegherea asupra ținerii în bună stare a acaretelor de pe proprietățile mănăstirii, a neirosirii pădurilor, precum și a neîncălcării hotarelor moșiilor și la cazuri de încălcare a vreunei moșii, să încunoștiințeze pe minister.”¹³⁰

Catagrafiile mănăstirii din anii 1842 și 1862 amintesc de dărnicia credincioșilor ce împodobiseră străvechea icoană a Maicii Domnului aflătoare la Mănăstirea Glavacioc cu „16 șiruri de urmuz mici și mari, un lanț de alamă, 2 cruci, una de alamă și alta cu pietre mohorâte, o salbă cu 2 dodecari, 2 rubele și o mirfia; una asemănătoare cu 4 sfașii și 30 par(a)le ; o salbă în care este înșirate: 1 liră, 2 icușari de aur, 2 rubele, 1 mirfia și 1 fluture mare de aur precum și 1 mahmudea; o altă salbă cu 12 parale de argint, 2 șire de urmuz mărișor, 2 șire de urmuz, mare împeștriat cu mărgelile albastre printre dânsul, 6 șire de urmuz mărunțele, 6 șire de mărgean mărunț, fiecare șir în lungime de o palmă și patru desce (sic) foarte des dăruit acum dela 29 Septembrie anul 1862 de d-ei Catinca Bistrițeanca pentru pomenirea sa, 1 perdea atlas havaia cu vergi albe și ciucuri, 1 perdea cu zăbranic roșu, cu ciucuri verzi, 1 perdea cenușie cu vârgi roșii și albe, 1 panglică de rips albă cu flori la căpătâi d-asupra icoanei, 1 poală cusută cu beteală și 1 covor de lână cusut cu flori și ciucuri verzi de lână.”¹³¹

În decembrie 1863 a fost publicată în *Monitorul Oficial Legea secularizării averilor mănăstirești*, care a prins, ca un tăvălug, toate vetrele monahale românești, închinat sau nu. Egumenul Calinic, care ocârmuia la acea dată Mănăstirea Glavacioc a primit titulatura de „îngrijitor” sau „curatore”, putând chivernisi în continuare inventarul mobil al lăcașului; cel

*Ansamblul
Mănăstirii Glavacioc
în anul 1900*

imobil constând din moșii intrând în proprietatea Statului și, de aici în cea a țăranilor. Căci Legea Secularizării și Reforma Agrară s-au completat reciproc. Sărăcia la care ajunseseră la acea dată mănăstirile românești a atins și Glavaciocul. Inventarul întocmit la 8 noiembrie 1865, pe care îl redăm în capitolul următor atestă acest fapt.

Documentele cu privire la moșiile mănăstirii erau în continuare emise și în acest răstimp pentru a stinge litigii sau a adăuga privilegii. În 1853 Curtea Apelativă secția II, dădea sentința în pricina Mănăstirii Glavacioc pentru moșia sa dimprejurul mănăstirii cu moșnenii Vișineni.¹³² La 26 aprilie 1873, Gheorghe Caragea Voievod întărea Mănăstirii Glavacioc toate milele ce le avusese mai înainte, adăugând vinăriciul de la Cernătești sud Saac.¹³³

La 1907, Economul N. Popian, ne descrie un pelerinaj la Mănăstirea Glavacioc: „În județul Vlașca, în apropiere de întretăerea șoselelor Pitești-Giurgiu și Târgoviște-Giurgiu, la o distanță de 72 kilometri de orașul Giurgiu, călătorul privind în zare, vede de departe ruine în mijlocul cărora se distinge turla cu crucea de deasupra unei biserici. Dacă călătorul a mai străbătut aceste locuri, știe că acolo este sfânta Monastire Glavaciocul, iar dacă nu cunoaște aceste locuri, întreabă cu curiozitate pe trecători, ce sunt ruinele acelea? Și, dacă se numește cu numele lui Hristos și are adânc săpată în inima lui iubirea de neam și dorința de a vedea măcar cât [a] rămas din opera părinților, abate șoseluța la stânga și intrând în valea Glavaciocului rămâne uimit de priveliștea ce i se desfășoară înaintea privirei sale. La dreapta drumul abia croit, între satele Glavaciocul și Negrenii, se deschide o vale largă și adâncă, pe care o udă 2 râulețe, Balbanul și Glavaciocul și care se unesc împreună ceva mai departe de spatele Monastirei. Înainte de a coborî în prundișul râulețelor, călătorul privește la casele locuitorilor

*Mănăstirea
Glavacioc în anul
1937*

satului Glavaciocul, rău construite și mai rău așezate. Nici bună rânduială, nici curți îngrădite, nici pomi, și numai ici colo câte o căsuță învelită cu șindrilă, celelalte case toate acoperite cu paie. Sunt ȝigani rămași în urma secularizării averilor monastirei, împrăprietăriți la 1864 pe o bucată de teren din moșia Glavaciocului. Pe un cap în formă de unghiu se înalță triste rămășițele fostei Monastiri a Glavaciocului. În fața văei în chiar capul unghiului, se ridică fostele case ale stăreției, cu un balcon scos la o înălțime amețitoare cu privirea spre vale și mai departe spre pădure. De jur împrejur, formând ca o cetate, ziduri groase de un metru și mai bine, cu ferestre simetrice, din care ici colo a mai rămas stejarul încă trainic, iar în fața turla înaltă în care sunt clopotele monastirei.

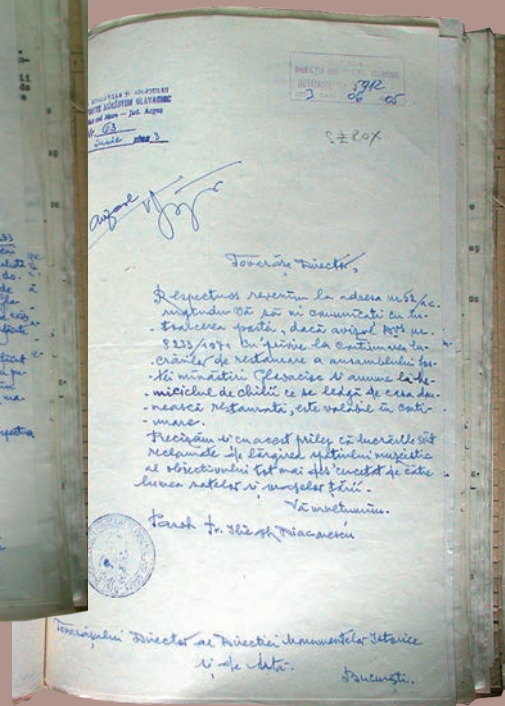
O poartă mare de stejar în 2 canaturi mari și o ușă mai mică prin care trecătorul intră în gangul turlei și de aci în curtea Monastirei. Casele sunt așezate în formă de pătrat și în mijlocul curții biserica. Încăperi mici și mari, săli spațioase, așezate pe bolți zidite, peste care bate vântul pustiirii și al nimicirii. Tăcerea mormântală și nepăsarea oamenilor, ȝi duce gândul pribeag la trecut și gândindu-te, lacrimi îți picură din ochi și jale-ȝi pătrunde în suflet când îți abați gândul la prezent și poate și la viitor.

Îți faci cruce și intri în sfânta biserică. O construcțiune solidă, peste care vitregia vremii lasă din ce în ce mai vizibile urmele sale. Biserica așa cum se găsește este refăcută pe la 1840. De asupra o turlă nesimetrică și de lemn, iar pictura ștearsă; numai zidurile și arcadele-ȝi mai impun prin înălțimea și regularitatea lor. Iată ce a mai rămas din falnica monastire a Glavaciocului al cărei prim ctitor este Vlad Vodă Țepeș.¹³⁴

« Această casă zidită a fost pe vremea de lădărie dăo-gătească și biserică, turnul, școala și chiliele din jur de către Vlad IV Călugărul negrod (1482-1493). Reparată sub Ștefan cel Mare (1512-1521) și, din nou, Turcii (1577-1583, 1585-1591) s-a prăbușit la 1707 în vremea Brâncoveanului; apoi străduindu-se din dăruie Cărmăzarii (1802, 1838) s-a refăcut pe vechile temelii între anii 1841-1843 din îndemnul și cu cheltuielile Șefului Școlii. Servind ca loc de pelerinaj și popas, într-însa se învecințau hrisoave și furci domnești și se împăcneau sătenii prăgătiți. Prin arhivă de răscăutare păstrându-se și, strângându-se, s-a restaurat precum se vede cu cheltuielile Juc. Argeș, așezându-se în lăuntrului, expozite ale victorilor preistorici locali, feudali, timpurii și târzii 1968 sept. 1. »

lei -
at
m
ici
-
m
ore

[illegible][illegible][illegible]

*Mănăstirea Glavacioc în anul 1937. Fotografii de Alex. Petit
Arhiva Institutului Național al Patrimoniului*

[...] Ca să se vadă cât a luat statul de la această mănăstire este destul să spun că moșia Glavaciocului, avea 6000 hectare și pe ea sunt împroprietăriți locuitorii satelor Glavaciocul, Șelaru, Ferbinți, Glogoveanu, Ștefan-cel-Mare și Cătunu și tot mai ia statul arenda, de la trupurile rămase, aproape 80 000 lei anual!

În biserică este de remarcat un sfânt potir de la 1717 și un altul mai nou, cărți de ritual în limba greacă, inscripțiuni pe două pietre puse una în afară și alta înăuntru d-asupra ușei dela intrare. Un epitrahil lucrat cu fir de aur și cu mărgăritare, și icoana făcătoare de minuni a Maicei Domnului, foarte frumos îmbrăcată în argint poleit cu aur. De sigur că mănăstirea a avut obiecte multe și frumoase, dar ele ca și pietrele cu inscripțiuni au fost ridicate și aduse la București.

Când nenorocirile și nevoile bat la ușa săteanului locuitor în satele dinprejurul Mănăstirii și chiar mai departe, el cu credință nestrămutată aleargă la Maica Domnului dela Glavacioc, și credința lui este auzită, și Milostiva se pleacă la lacrămile ce curg din ochii plini de mâhnire ai celui ce cu jale în inimă i se roagă.

Când Dumnezeu ceartă pământul și pe oameni cu secetă, pentru a înfrânge mândria bogaților, nedreptățile dregătorilor uitarea de datorie a păstorilor sufletești și a înlătura necredința și răutatea de la inimile săracilor; toți văzându-se certați de cel ce vede și știe toate, aleargă la „Maica Domnului” de la Glavacioc, pe care o poartă cu respect, peste câmpiile

uscate și înălțând rugăciuni, abate, mânia cea cu dreptate pornită, și ploaia de viață dătătoare, răcorește pământul și umple de veselie inimile tuturor.

Iată ce tezaur au creștinii din satele învecinate cu monastirea Glavaciocului!

Și astăzi, ruina și părăsirea domnește la Glavacioc!

Din înaltul cerului sufletele domnitorilor și boerilor Români ctitori sf. Monastiri a Glavaciocului de sigur că mâhnite privesc în ce ruine a ajuns monastirea, pe care ei o au fondat și împodobit, ca să fie exemplu de credință nestrămutată ce ei au avut-o dar pe care urmașii lor au uitat-o și au desconsiderat-o!

Dea Dumnezeu ca puternicii de astăzi să-și amintească de monastirea lui Vlad-Țepeș și a urmașilor săi de la Glavacioc și cum pentru alte îmbunătățiri găsesc fonduri în bugetul statului, să găsească și pentru acest sfânt lăcaș, pe care să-l readucă iarăși la strălucirea de odinioară, mai cu seamă că în bugetul statului intră și veniturile moșiilor luate de la Monastirea Glavaciocului, și să dovedească astfel că urmașii n-au uitat și nu uită memoria strămoșilor lor.”¹³⁵

Este extrem de interesantă această prezentare, care ne arată starea de fapt a locașului la începutul veacului al XX-lea, la cumpăna dintre secole. În următorul veac, lăcașul va trece prin aceeași luptă existențială, aflat în permanență între restaurări și noi avarii datorate vremii și vremurilor.

La 20 septembrie 1926, un incendiu avariasse clopotnița mănăstirii, pe atunci exclusiv parohie, restaurarea acesteia costând aproximativ 10.000 de lei.¹³⁶ Neexistând la acea vreme clădiri pentru școală sau pentru primărie, la fosta mănăstire se desfășurau serbările și zilele festive ori comemorativ-aniversare din comună, cum ar fi serbarea națională a Unirii Principatelor din 24 ianuarie 1927. La ceremonie au luat parte oficialitățile comunei, primarul Muțulescu, notarul Vlaicu, cei doi consilieri membri în delegația permanentă - Nicolae Stan Stancu și Constantin Belibou, preotul N. Minculescu și cântărețul C. R. Fierbințeanu. Slujba de *Te Deum* a consfințit momentul, după care elevii școlii primare, coordonați de învățătorul Marin Dorondoc au reliefat însemnătatea momentului printr-un program dinainte pregătit.¹³⁷

Din perioada 1928-1977 se păstrează în Arhiva Institutului Național al Patrimoniului numeroase documente, care punctează corespondența dintre această instituție și parohia de atunci Glavacioc. Preotul paroh cerea, împreună cu locuitorii din comună, cei mai mulți analfabeți, semnând prin amprenta digitală, un teren neexpropriat al Statului, de 18 ha., aflat lângă mănăstire. Acesta era solicitat pentru ca, prin veniturile obținute prin folosirea lui să fie reparat locașul de cult, căci „ar fi foarte rău ca să se ruineze asemenea sfânt locaș istoric.”¹³⁸ Totodată, preotul Nicolae M. Popescu, membru al Comisiei Monumentelor Istorice, făcea un referat în același sens la data de 19 iunie 1928.¹³⁹

Cinci ani mai târziu se făceau cereri pentru reacoperirea turlei bisericii cu șindrilă.¹⁴⁰ Suma care se considera necesară pentru această lucrare, fiind aprobată, era cea de 20 000 lei. Fiind întocmit un memoriu justificativ pentru înlocuirea acoperișului din șită de gard deteriorat, prin care se constata că pică ploaia în biserică, se mai adăuga la această intervenție și repararea tencuielii interioare și exterioare și văruierea bisericii. Devizul total se ridica la suma de 22 000 lei.¹⁴¹

În luna septembrie a anului 1936, proaspăt hirotonitul preotul paroh Ilie Gh. Diaconescu cerea aprobare de la președintele Comisiunii Monumentelor Istorice, Nicolae Iorga, pentru a îmbrăca turla cu tablă galvanizată.¹⁴² Pentru a obține un aviz favorabil, aducea depozițiile a doi veterani ai satului, Ghe. I. Popescu, în etate de 68 de ani și C-tin. Pr. Fierbințeanu, de 60 de ani, care scriau următoarele: „reclamăm pe conștiință și în frica lui Dumnezeu că Mănăstirea Glavacioc a fost învelită cu tablă de fier, iar în urma furtunii de la 1895, din cauza căreia furtuni a fost dezvelită complet, a fost învelită cu șifă, înveliș care nu poate dura mai mult de 5-8 ani.”¹⁴³

Cererea parohului era adresată lui Virgiliu Drăghiceanu și lui Ștefan Balș. Referentul, care constata starea de fapt a lucrurilor și propunea ce trebuie făcut, era arhitectul Horia Teodoru, care s-a ocupat îndeaproape de Mănăstirea Glavacioc.¹⁴⁴ Un al doilea referat era întocmit, 20 de zile mai târziu, de către Petre Antonescu.¹⁴⁵ După cum vedem avem de-a face cu personalități marcante ale vremii aceleia.

Deoarece biserica fostei mănăstiri Glavacioc nu găsea resursele materiale necesare demarării lucrărilor de restaurare, se fac demersuri și către Prefectura Vlaşca, obținându-se în anul 1937, suma de 15.000 de lei pentru repararea lăcașului de cult.¹⁴⁶

La 8 iulie 1937, turla din lemn de brad necesita reparații urgente, după cum confirma arhitectul Em. Costescu.¹⁴⁷ Aceasta după ce la 25 mai lucrările de la șarpantă și acoperișul din tablă galvanizată fuseseră estimate cu numai o lună în urmă la suma de 65 528 lei, pe care parohia se angaja să-i procure.¹⁴⁸ Suprafața acoperișului era de 243,78 m².¹⁴⁹

Adresa nr. 67 din 14 mai 1937, semnată de același râvnitor preot paroh, arăta că în acea primăvară fuseseră plantați salcâmi pe un teren de un hectar și jumătate, lângă mănăstire, deoarece „fiind numai coaste și surpături, amenință din zi în zi cu dărâmarea fostelor chilii și chiar a bisericii.”¹⁵⁰ Se mai menționa și că „elemente rele și anarhice au distrus o parte din plantație sub pretext că biserica n-are nici un drept.”¹⁵¹ Ca răspuns la cererea de intervenție și de stopare a celor care produceau stricăciuni, li se spune să se adreseze Ministerului Cultelor și Ministerului de Interne.¹⁵²

Un an mai târziu, prin adresa nr. 79 din 17 mai 1938, se solicita de la Ocolul Silvic Slăvești, Teleorman, ale cărui păduri erau pe moșia Vatra, fostă a mănăstirii, să doneze materialul lemnos necesar pentru grinzile podului bisericii și clopotniței, pentru strane și postamentul lor.¹⁵³ Primarului comunei Ștefan cel Mare, Aureliu Nicolescu, i se cerea la 5 mai 1938 acordarea unui ajutor din bugetul comunei.

Tot în această perioadă, preotul Ilie Diaconescu dorea să refacă tinda bisericii, deoarece amvonul care exista era foarte deteriorat. Săpăturile arheologice scosese la lumină fundația vechiului amvon, datat 1843 și chiar fragmente de colonade făcute din cărămidă și tencuite cu var, de format rotund. Se dorea refacerea amvonului, păstrându-se vechile dimensiuni. Se făcea totodată mențiunea necesității tindei, ca apărătoare împotriva ploii și a vântului.¹⁵⁴ Arhitectul Sterie Becu, ținând locul lui Em. Costescu, probabil aflat în concediu, venea la fața locului pentru constatări.¹⁵⁵

Prin adresa nr. 173 din 18 noiembrie 1938 i se cerea ajutor ministrului pentru continuarea „firului întrerupt al lucrărilor de restaurare.” Primul referat pe cerere era semnat de către Ștefan Balș, care îi solicita arhitectului Em. Costescu o listă a lucrărilor efectuate și gradul de

urgență al altor intervenții în raport cu starea monumentului. Acesta conchidea că biserica este pusă la adăpost de intemperii prin executarea învelitorii de tablă, a acoperișului din lemn și a streșinii înfundate. Prioritățile erau la acea dată întocmirea proiectelor pentru o turlă de zid și un pridvor tot de zid.¹⁵⁶

Nu a durat mult și în ziua de 30 octombrie 1939, un uragan a distrus acoperișul de la frontonul bisericii pe o lungime de 5 m. Parohul ar fi vrut să dărâme bolta de la fronton pentru a preîntâmpina alte situații omologe, însă arhitectul Em. Costescu nu a fost de acord.¹⁵⁷ Pentru reparațiile necesare de la biserică, le era aprobat un ajutor bănesc de 30 000 lei de către Victor Brătulescu.¹⁵⁸

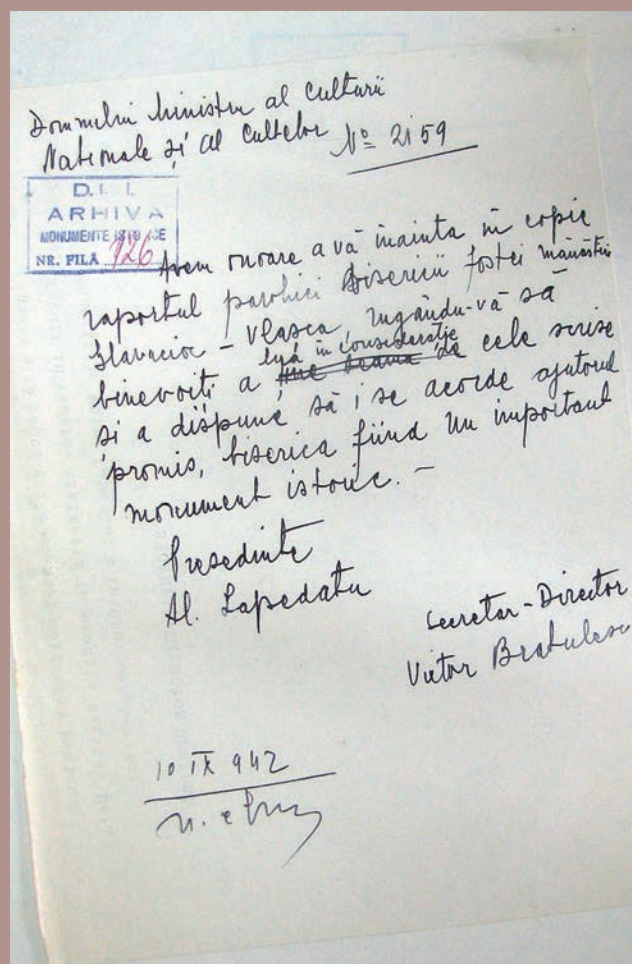
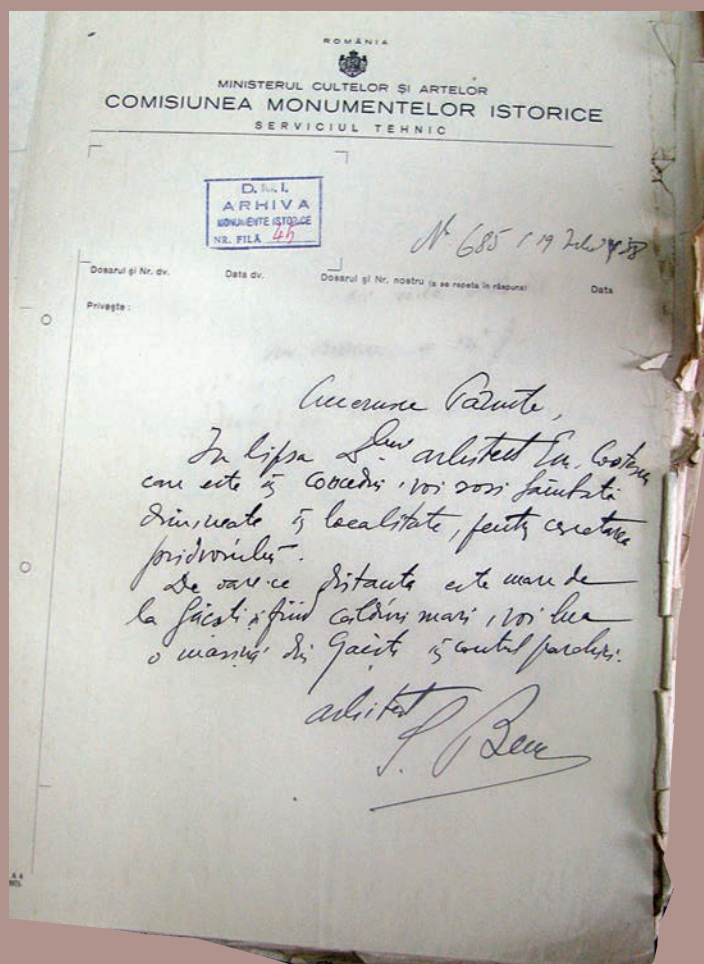
După ce în prealabil nu primiseră un răspuns favorabil, la 10 iunie 1939 cer din nou ajutor pentru a împrejmuia lăcașul cu gard de sârmă ghimpată bătută pe balamuci.¹⁵⁹ Destul de adesea cererile erau repetate la anumite intervale de timp, devizele recalculate, deoarece nu primeau de prima dată fondurile necesare. Intervenția, de această dată, trebuia să vină din partea prefecturii.

Tot la acea dată, sătenii pășunau în devălmășie terenul bisericii, „ruinând zidurile, spărgând geamurile de la biserică, scriind vorbe obscene pe ziduri și multe altele.”¹⁶⁰ Răspunsul șefului de serviciu G. Croitoru era: „A se căuta în operele lui I.L. Caragiale. Să se adreseze autorităților locale.”¹⁶¹

În aprilie 1940 solicitau o listă cu nume de antreprenori ce au mai lucrat la restaurarea de biserici monument istoric. Se dorea realizarea unei licitații pentru „meșteri recomandați de C. M. I., pentru a evita neînțelegerea și paguba.”¹⁶² Se avea în vedere restaurarea turelor și a bolții bisericii, precum și montarea unui paratrăznet la turla nouă,¹⁶³ toate acestea costând 842 000 lei. Un sfert din sumă era deținut de parohie și se cerea ajutor pentru restul, deoarece bolțile interioare amenințau cu prăbușirea și lipsa turlei Pantocrator dădea impresia că biserica este o magazie obișnuită.¹⁶⁴

După noi cereri, repetate, deoarece banii promiși, cei 30 000 lei, nu veniseră, Comisiunea Monumentelor Istorice se adresează Ministerului Educației Naționale, Cultelor și Artelor prin secretarul Victor Brătulescu.¹⁶⁵ Abia la 5 octombrie 1940 banii le erau, în sfârșit, dați.¹⁶⁶ Dar daunele cutremurului care a urmat în același an erau cu mult mai mari decât fondurile primite.¹⁶⁷ Cărămizile scoase din moluzul rezultat din dărâmarea peretelui de apus al clopotniței erau revendicate de primărie pentru a fi folosite la refacerea șoselelor locale. Preotul paroh, însă, primea aprobare să le folosească pentru drumul de acces și cel dimprejurul bisericii. Adresa nr. 294 din 9 decembrie 1940 a preotului Ilie Diaconescu îl avea ca referent pe Horia Teodoru, fiind mai apoi avizată de către Petre Antonescu, pe atunci președinte al C.M.I. și de secretarul Victor Brătulescu.¹⁶⁸

Cutremurul din noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, a fost urmat de o inspecție făcută în comună de către pretorul plasei Siliștea, pentru a constata avariile provocate. Biserica din Glavacioc suferise distrugeri, care vor fi amplificate încă și mai mult în urma seismului de la începutul anului următor, de pe 4 ianuarie 1941, când i se solicita primarului „un ajutor de cel puțin 50.000 de lei pentru consolidarea bisericii fostei mănăstiri Glavacioc, grav avariate de cutremurul din 10 noiembrie 1940”.¹⁶⁹ Suma alocată de Ministerul Lucrărilor la 11 august 1940, în valoare de 20.000 de lei devenea insuficientă și de aceea era nevoie să fie suplimentată

Documente referitoare la Mănăstirea Glavacioc din Arhiva Institutului Național al Patrimoniului, din sec. al XX-lea semnate de către arhitecții: Ștefan Balș, Em. Costescu, Horia Teodoru, Sterie Becu, Victor Brătulescu, Petre Antonescu și de către Președintele instituției, Alexandru Lapadatu

din bugetul local.¹⁷⁰ La data de 26 martie 1941 primăria trimitea o comisie pentru a constata avariile produse de cutremur și pentru a estima suma necesară pentru restaurare.¹⁷¹ Parohul solicita ca acestei sume să-i fie adăugați alți 10 000 de lei, pentru veșminte preoțești, „absolut necesare la oficierea serviciilor divine.”¹⁷²

La 24 mai 1941 se aproba de către Horia Teodoru un deviz de 190 000 lei pentru „lucrările de refacere și consolidare a clopotniței dărâmate și a bisericii crăpate de la fosta Mănăstire Glavacioc, județul Vlașca.”¹⁷³ Aprobau aceiași Petre Antonescu și Victor Brătulescu. Se fac cereri repetate pentru a primi ajutor financiar, specificându-se avariile datorate cutremurului: pereții de miazăzi și apus ai clopotniței prăbușiți până la boltă, acoperiș și șarpantă, bolta și ea cu trei crăpături, zidul de răsărit al clopotniței avea o crăpătură de sub fereastră către colț, în diagonală, tencuiala interioară neexistând, fusese afectată doar cea exterioară. Biserica avea două crăpături pe cele două colțuri ale peretelui frontal, una în dreapta, pe înălțime, de aproximativ 3 m și una la sânul din dreapta, sub streșină, până la pământ, de aproximativ 11 m. În interior crăpăturile nu erau vizibile. Tencuiala sub streșină era căzută pe mici porțiuni de 20 cm pe o lungime de 14 m. Erau necesari 842 000 lei pentru restaurare.¹⁷⁴

La 11 aprilie 1942 se cumpărau 200 kg de sârmă de la București cu un preț majorat de 53,50 lei pe kg, pentru a termina împrejmuirea bisericii. Abia în luna septembrie a anului 1942 se făcea recepția lucrărilor de împrejmuire a locașului, specificându-se că acestea începuseră în anul 1939.¹⁷⁵ Atât de greu avansau cu renovarea și restaurare, încât treceau ani buni până ce reușeau să definitiveze ceva. Tot în acel an se cereau banii promiși de Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, deoarece parohia achiziționase materialele necesare consolidării bisericii, dar nu avea fonduri pentru a tocmi mâna de lucru.¹⁷⁶ Situația lucrărilor de restaurare la acea dată avea pe listă la acea dată: tencuirea și retencuirea, punerea geamurilor, vopsirea ferestrelor, repararea streșinilor, dărâmarea turlei de lemn de pe pronaos, îndreptarea acoperișului etc..¹⁷⁷

Restaurarea datorată avariilor de la cutremurul din 1940 continua. Era necesară refacerea bolților și a turlei bisericii, care costa 1 200 000 lei.¹⁷⁸ Ștefan Balș era de părere că cei 700 000 lei pe care parohia îi deținea trebuiau, însă, folosiți pentru refacerea turnului clopotniță.¹⁷⁹ În septembrie 1943 se avea în vedere și restaurarea Pantocratorului, așa încât devizul creștea la suma de 2 000 000 lei.¹⁸⁰ O lună mai târziu, era solicitată aprobarea pentru a fi încorsetată cu o centură de beton armat biserica, la care erau necesare 600 kg de fier beton.¹⁸¹

Încă din anul 1939 cereau să fie abonată parohia la *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*¹⁸² și iată că acum li se trimitea întreaga colecție, începând din 1936 la zi.¹⁸³

La 22 februarie 1946 era solicitată retrocedarea terenului heleșteului, unde se vedeau urmele cuptoarelor unde fuseseră arse cărămizile pentru construirea Mănăstirii Glavacioc.¹⁸⁴ În iulie se făceau demersuri pentru achiziționarea a 6000 kg de ciment,¹⁸⁵ necesari la restaurarea clopotniței, care va începe trei luni mai târziu.¹⁸⁶ Lucrările aveau în vedere, pe lângă refacerea clopotniței, adăugarea unui nou pridvor la biserică, refacerea frontonului ușii din piatră de râu și punerea pisaniei din 1704 deasupra intrării. Lucrările, neterminate la finele anului 1946, necesitau fonduri adiționale.¹⁸⁷

La începutul anului următor, devizul pentru refacerea zidurilor dărâmate era prea mare pentru puterea satului, așa încât solicitau de la prim-ministrul Petru Groza un ajutor de 60

000 lei.¹⁸⁸ În aprilie se făcea mențiunea că „turnul clopotniță și pridvorul bisericii s-au lucrat în campania 1946-1947 [și] sunt gata ca arhitectură, dar trebuie scuturată și montat mobilierul (uși, ferestre, clopot).”¹⁸⁹ Cererea era terminată prin formula specifică timpului: „Trăiască Republica Populară România!”

La 4 martie 1948, 60 000 lei le erau necesari pentru plata lucrărilor de acoperire a turnului clopotniță și a pridvorului, deoarece executaseră parte din lucrări și parohia era datoare diverșilor creditori particulari.¹⁹⁰ În septembrie același an se executa pardosirea pridvorului bisericii,¹⁹¹ pentru ca la 27 ianuarie 1949 să continue „lucrările de restaurare și consolidare în curs de execuție la vestigiul de artă picturală și arhitectonică Mănăstirea Glavacioc.”¹⁹² Referatul era adnotat pe cererea preotului paroh de către șeful de birou N. Chioreanu. La 3 martie anul următor se achiziționau 8 tone de ciment și 5 m³ de cherestea pentru a fi astupate crăpăturile serioase din zidurile laterale.¹⁹³

Începând cu anul 1953, cel care se ocupă de mănăstirea Glavacioc este arhitectul Alexandru Mușescu. La 14 august, în acel an, preotul Ilie Diaconescu dorea să înlocuiască vechea catapeteasmă, nesculptată, cu una din lemn de brad, sculptată în atelierele Sfintei Patriarhii, păstrând vechile icoane.¹⁹⁴ Cererea era adresată Comitetului de Stat pentru Arhitectură și Construcții, în cadrul căruia funcționa Direcția Monumentelor Istorice.

La 28 octombrie arhitecți delegați de Direcția Monumentelor Istorice

Mănăstirea Glavacioc în ruină, anul 1937

veneau la Glavacioc pentru a evalua costul lucrărilor de restaurare.¹⁹⁵ Un an mai târziu, preotul paroh cerea cărți pentru refacere bibliotecii mănăstirii.¹⁹⁶ Pe 15 august 1955, chiar de praznicul Adormirii Maicii Domnului, Direcția Monumentelor Istorice aproba înlocuirea dalelor de piatră, fără a se umbla, însă, la mormântul ctitorului. La începerea lucrărilor trebuia anunțat Muzeul de Antichități.¹⁹⁷

În august 1956 era solicitată întocmirea unui deviz pentru restaurarea „sfatului domnesc în stare de ruină și a cărui arhitectură prezintă garanții de durabilitate încă sute de ani dacă s-ar acoperi și completa mobilierul necesar, inclusiv tencuielile interioare și exterioare,”¹⁹⁸ ceea ce se impune deoarece clădirea este datată în prima jumătate a sec. al XV-lea.

În septembrie același an se dorea restaurarea celor 10 chilii, a clădirii egumeniei și a celei a școlii de grămătică.¹⁹⁹ Răspunsul va veni la începutul anului următor, acesta sunând astfel: „Vă rugăm să vă adresați Arhiepiscopiei Bucureștilor, forul dumneavoastră tutelar, pentru a vă executa proiectul de resaturare prin serviciul tehnic, sau la S.A.S. Pitești. A se lua măsuri de conservare a ruinelor.”²⁰⁰

Chiar în ziua de prăznuire a Sfinților Împărați Constantin și Elena, pe 21 mai 1957, preotul paroh conchidea cu tristețe: „Trec ani peste ani și Glavaciocul tot în ruină a rămas!”²⁰¹ De aceea, în luna septembrie un proces-verbal al consiliului parohial stabilea ca priorități: împrejmuirea bisericii cu materialele acordate de Regiunea Pitești, repunerea stranelor vechi în biserică și completarea lipsurilor cu altele noi, refacerea tencuielilor exterioare la clădirile bisericii, clopotniței și sfatului.²⁰²

În septembrie 1960 se cerea avizul pentru împrejmuirea monumentului cu plasă,²⁰³ iar peste încă o lună se dorea obținerea avizului favorabil pentru restaurarea pereților exteriori ce leagă turnul clopotniță cu școala de grămătică și cu stăreția.²⁰⁴

La 14 august 1961 erau începute lucrările de combatere a igrasiei și de consolidare a arhitecturii.²⁰⁵ Doi ani mai târziu parohia revenea cu o cerere mai veche, aceea de fi statornicită zona de protecție a monumentului.²⁰⁶ Se cerea tot atunci aprobare pentru a se face ușă la pridvorul bisericii, pentru a se completa cele două uși de sub bolta clopotniței, nimicit la cutremurul din 1940, pentru a se vopsi tabla galvanizată de pe biserică și turnul clopotniță cu miniu de plumb, inclusiv streășina înfundată, dat de trei ori, pentru a se vărui cu lapte de var și grăsime animală suprafețele pereților bisericii de pe laturile de miazăzi și răsărit, pătate de vreme și în timpul lucrărilor de restaurare din anul 1958.²⁰⁷

Cerându-li-se lista restaurărilor efectuate, se specifica faptul că între 1946 și 1960 s-au refăcut și s-au acoperit zidurile turnului clopotniță și al camerelor din părți, avariate la cutremurul din 1940, s-au înlocuit bolțile de șipci interioare putrede cu bolți noi, armate și arcuri dublouri, iar zidurile laterale s-au consolidat prin turnarea centurii armate generale. S-a executat învelitoare nouă cu streășină dublu înfundată. S-a refăcut pridvorul din zidire nouă și învelitoarea, adăugându-i-se inscripția înfrumusețatei uși de afară, de la 1701. S-a restaurat pardoseala și pietrele de morminte din interior. S-a împrejmuit zona de protecție a monumentului, 240 m² cu prefabricate și panouri de plasă metalică.

În septembrie 1963 se dorea realizarea a 4 ferestre metalice de 14,40 m² la turnul clopotniță cu deschidere, prevăzute cu geamuri armate în locul obloanelor de brad „deteriorate de ciori și arse de soare, înlesnind depozitarea zăpezilor și ploilor pe podina bolții, pricinuindu-se

93

igrasia și slăbiciunea zidurilor. Ramele metalice se vor executa după forma și dimensiunile actuale ale celor patru deschizături ale arhitecturii.”²⁰⁸

În aprilie 1964 era cerută aprobarea lucrărilor de la incintă și acoperirea casei domnești.²⁰⁹ Primind aviz favorabil de la director, arhitectul Grigore Ionescu și de la șeful grupei de studii, Arhitectul L. Vasilescu, în august același an era întocmit proiectul.

Patru ani mai târziu, era supus cercetării și avizării experților Direcției Monumentelor Istorice textul pisaniei din piatră de Albești, cu dimensiunile de 1,30m x 0,70m x 0,10 m, marcată cu chenar marginal reliefat în motivul semipalmetei inversate care este frecvent în decorațiile din zonă și care urma a fi așezată deasupra casei domnești, transformată în adăpost pentru colecția muzeală.²¹⁰

Textul pisaniei casei domnești, cu majuscule adâncate 0,02 m era: „Această casă zidită a fost pe vetre de bordeie dacogetice, ca și biserica, turnul, școala și chiliile din jur, de către Vlad IV Călugărul voevod (1482-1495). Reparată sub Neagoe de la Argeș (1512-1521) și Mihnea Turcitul (1577-1583, 1585-1591) s-a preînoit la 1707 în vremea Brâncoveanului; apoi stricându-se din dese cutremure (1802, 1838) s-a refăcut pe vechile temelii între anii 1841-1843 din îndemnul și cu cheltuiala Eforiei Școalelor. Servind ca loc de preumblare și popas, într-însa se-nocmiau hrisoave și porunci domnești, ori se-mpăciuiu sâtenii prigonîți. prin vremi de necăutare ruinandu-se și stricându-se, s-a restaurat, precum se vede cu cheltuiala Județului Argeș, așezându-se înlăuntru ei expodate

Mănăstirea Glavacioc în sec. al XX-lea

ale vieții preistorice locale, feudale, timpurii și târzii. 1968, septembrie, 1.”

La 15 aprilie 1969 se cerea avizarea executării copertinei de lemn în două ape peste zidurile de la fațada principală a clopotniței, pentru a îndepărta eroziunea datorată ploilor și zăpezilor. Se făcea mențiunea că inițial zidurile au fost acoperite cu olane, care, însă, nu pot fi găsite pe piață.²¹¹ Tot atunci, se dorea electrificarea casei domnești.²¹² Directorul arhitect R. Bordenache semna, împreună cu șeful grupei de studii, L. Vasilescu acordul de pardosire a încăperilor de la etajul casei domnești cu dușumea.²¹³ Un an mai târziu, era anunțată finalizarea dalelor de beton dimprejurul bisericii și a clopotniței, necesare pentru depărtarea apelor de temelia clădirilor²¹⁴ și se cerea retrocedarea fragmentelor de arhitectură extrase din incintă și duse la muzeul din Pitești.²¹⁵ În anul 1972 se dorea restaurare aripilor de nord-vest și repararea acoperișului bisericii,²¹⁶ iar în 1973 se cerea restaurarea hemiclului de chilii legate de casa domnească.²¹⁷

La 10 iunie 1975 se avea în vedere restaurarea chiliilor, a fostei magazii (brutăria), a bucătăriei, a școlii de grămătică, a casei egumenești, a pivniței (beciului), într-un cuvânt a dependențelor mănăstirii.²¹⁸ La 18 decembrie 1976, după ce se efectuaseră anumite lucrări cu oameni din sat, se adresa o cerere către Comitetul Culturii și Educației Socialiste din Județul Argeș pentru a-i remunera pe aceștia.²¹⁹

Redăm mai jos lista stricăciunilor provocate de cutremurul din 18 martie 1977: prăbușirea pereților de miazăzi și apus ai fostei școli de grămătici și ai bucătăriei, prăbușirea peretelui de nord al fostei brutării și lărgirea fisurilor din zidurile casei egumenești și ale turnului de la intrare.²²⁰

La 4 mai 1977 se cerea „să se urgenteze consolidarea și plafonarea beciurilor de sub fostele chilii, ale căror goluri vecine cu corpul casei domnești, riscă echilibrul propriu și accidental al straturilor de pământ la adâncimea de 3,96 m,”²²¹ precum și să se consolideze fisurile incipiente ivite la cele două orificii de la etaj și parter de pe latura de nord a casei domnești.

Din păcate, în anul 1977 Direcția Monumentelor Istorice a fost desființată, Mănăstirea Glavacioc rămânând, ca toate celelalte edificii de valoare ale țării fără niciun sprijin de nicăieri, sortită paraginii și ruinării iminente și fără de întoarcere. Dar nu este cum vrea omul, ci cum rânduieste Domnul, așa încât monumentul nu a fost distrus de vreme și nici de vremuri...

Mănăstirea Glavacioc în zilele noastre. Arhiepiscopul Calinic și starețul Casian

În anul 1991 Înaltpreasfințitul Calinic a readus viața în bătrâna vatră monahală de la Glavacioc. Aceasta este minunea cea mare săvârșită de către Maica Domnului prin arhieru, aici, în lăcașul închinat ei; parcă o minune încă și mai mare decât aceea a reintroducerii edificiului pe lista monumentelor istorice și a renovării lui. La venirea părinților Casian Crețu și Ioanichei Vacarciuc, mănăstirea nu avea amenajată decât o cameră. Tot acolo se gătea și tot acolo se dormea. Chiliile înalte necesitau încălzire, de aceea s-au comandat sobe la Domnești. În anul 1991 s-a construit un nou corp, la nord, care cuprinde trapeza și bucătăria.

Mai apoi, în anul 2000 s-a început lucrul la biserică. S-a restaurat pictura veche, păstrată în partea de jos a edificiului de la începutul sec. al XIX-lea de către pictorul restaurator Dumitru Gorea. În partea de sus, biserica a fost repictată de către Cătălin Palamariu.

În cadrul lucrărilor întreprinse în ultimii ani sub conducerea starețului Casian s-a schimbat întru totul înfățișarea bisericii. Lăcașului de cult, i s-a construit turlă pe naos, (în anul 2001) așa cum îl gândise paharnicul Costache Faca, i s-a adosat un pridvor deschis (în anul 2004) și a fost acoperit în stil moldovenesc cu tablă de zinc vopsită în verde. Soclul a fost îmbrăcat în piatră de râu, iar tencuiala exterioară a fost făcută din frescă neagră (câlți, nisip și var), acoperită de frescă albă (câlți tocați și var). În partea de sus, a fost adăugat un brâu de cărămidă în dinți de ferăstrău.

Proiectul pentru renovarea bisericii a fost realizat de către arhitecții Alexandru și Maria Mulțescu, avizat de Direcția Monumentelor Istorice și subvenționat în tranșe de Ministerul Culturii și Cultelor și, ulterior, după scindarea celor două, de Secretariatul de Stat pentru Culte. În prezent, cafasul se află în curs de restaurare.

Turnul clopotniță la începutul sec. al XX-lea

*Starețul Casian, înconjurat de ruine,
anul 1991*

Săpăturile arheologice efectuate în anul 2005 în zona bisericii de către Directorul de atunci al Muzeului Județean Argeș, domnul Spiridon Cristoceă, au scos la iveală temeliile celei de a doua biserici, de zid, care a urmat primului lăcaș, de lemn. Prezentul edificiu este cel de al treilea construit la Glavacioc.

În comuna Ștefan cel Mare, în satul Glavacioc, la confluența râurilor Glavacioc și Balaban, pe locul unde se găsește incinta Mănăstirii Glavacioc, se mai efectuaseră săpături arheologice înainte de 1968 și în anii 1969, 1977, 1979 de către Virgil Drăghiceanu (director al Comisiunii Monumentelor Istorice), Nicolae Constantinescu, Anca Păunescu, Dinu V. Rosetti, Spiridon Cristoceă și Romeo Maschio, Laurențiu Ene, iar cele din anul 2005 au fost realizate de Spiridon Cristoceă și Marius Păduraru.

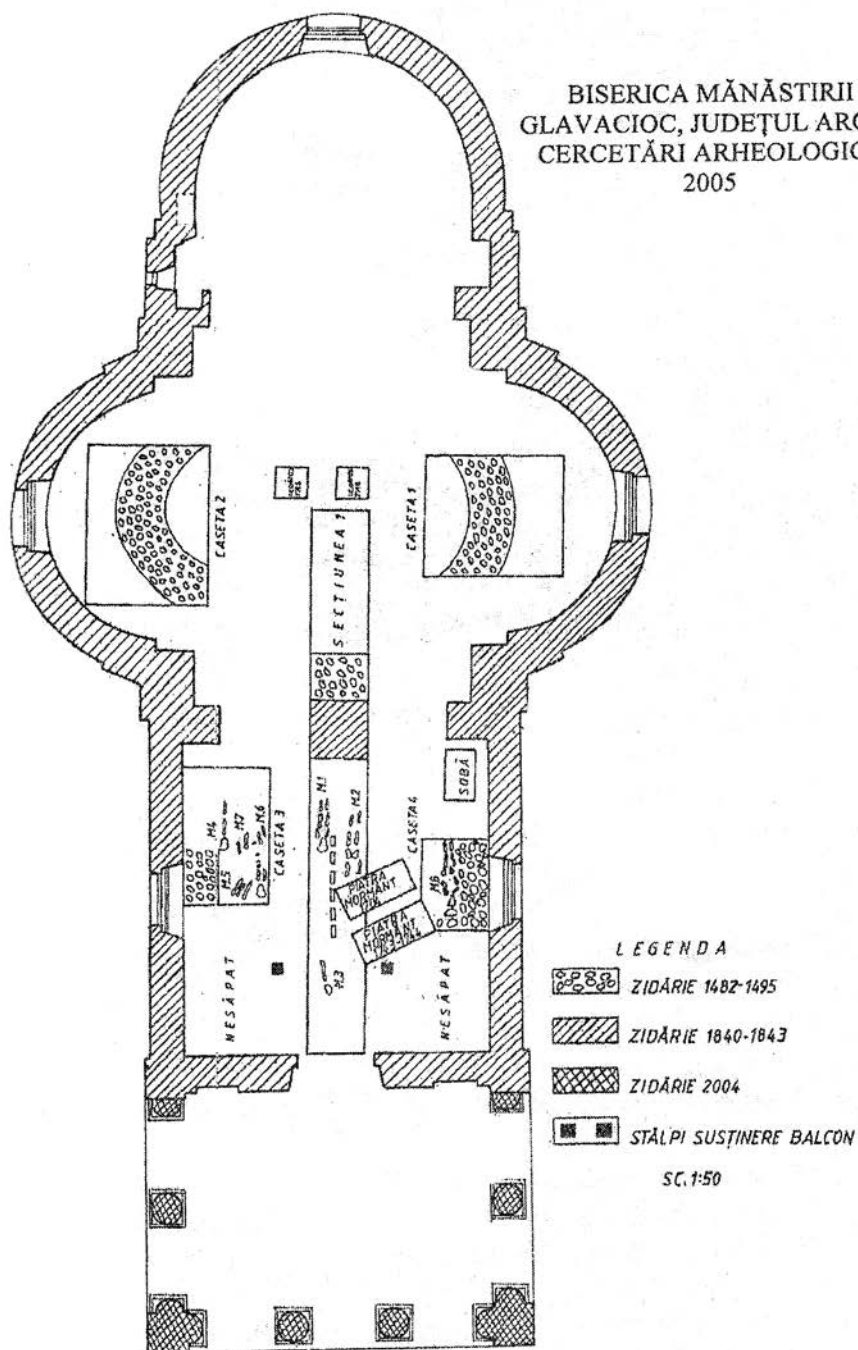
În urma acestora, s-a evidențiat o depunere arheologică din eneolitic (Gumelnița), cu o grosime ce depășește 1,7 m și trei niveluri de locuire preistorice. S-au găsit fragmente de ceramică, unelte din silex și piatră, fragmente de statuete antropomorfe din lut ars, o brățară lucrată din scoică *Spondylus*,²²² precum și numeroase oase de animale.²²³ Mănăstirea Glavacioc a fost zidită „pe înălțimea constituită în preistorie din depunerile antropice succesive ale tellului gumelnițean.”²²⁴

S-a găsit infrastructura primei biserici, ridicată de Vlad Călugărul, precum și a celei din 1840-1843, reclădită de către paharnicul Costache Făca peste fundațiile celei dintâi, care avea planul triconc, format din naos, pronaos și altar, cu abside semicirculare, sprijinindu-se pe fundațiile din bolovani de râu de mărime mijlocie, prinși cu mortar. Virgiliu Drăghiceanu spunea, referindu-se la cercetările de la Glavacioc, la 11 martie 1930: „Făcând săpături pentru cercetarea pietrei aflate în stânga naosului, în fața altarului, am dat de temeliile fostei biserici, din veacul al XV-lea, și anume de absida nordică a acelei biserici. În acel loc, fusese pusă cu prilejul refacerii pardoselii actualei biserici, o piatră, de mormânt slavonă, luată din altă parte și pusă cu fața în jos, și pe care tradiția o atribue lui Vlad Călugărul. Totuși din inscripția foarte ștearsă și stricată nu s-a putut citi decât stereotipul început: preastavise raba bojiu jupan... ca nume pare să fie Bogdan. Restul este complet stricat. În schimb s-a găsit sfârșitul pisaniei bisericii din veacul al XVIII-lea, sub pridvorul bisericii,[...]. Se poate spune din sumarele cercetări făcute, că vechea biserică cu un plan în formă de treflă, era foarte mică și se află și azi ca subconstrucție sub pardoseala actualei biserici la vreo 50 cm adâncime.”²²⁵

În anul 1977, la sud-est de biserică, spre casa domnească, a fost descoperit un mormânt al unui bărbat foarte înalt, de aproximativ 2 m, înhumat în poziție normală, cu antebrațele pe piept și capul căzut puțin spre dreapta. Sub încheietura piciorului stâng și sub bazinul defunctului s-a găsit un tezaur compus din 91 monede: 80 ducați de argint bătuți de domnitorul Mircea cel Bătrân între 1396-1418²²⁶ și 11 monede bizantine, sferturi de perper, făcând parte dintre ultimele monede emise de împărații bizantini Manuel al II-lea Paleologul (4 monede bătute între anii 1391 și 1423) și Ioan al VIII-lea Paleologul (7 monede bătute între 1423 și 1448).²²⁷

În anul 2005 s-au făcut descoperiri încă și mai revelatoare, prin două pietre de mormânt din sec. XVIII, „găsite sub pardoseală, cu fețele inscripționate în jos, poziționate într-un unghi de cca. 30 de grade față de axul bisericii. Prima, din calcar numulitic, specifică stilului brâncovenesc, a fost așezată la 2 martie 1704 peste mormântul lui Vlad Călugărul, iar cea de

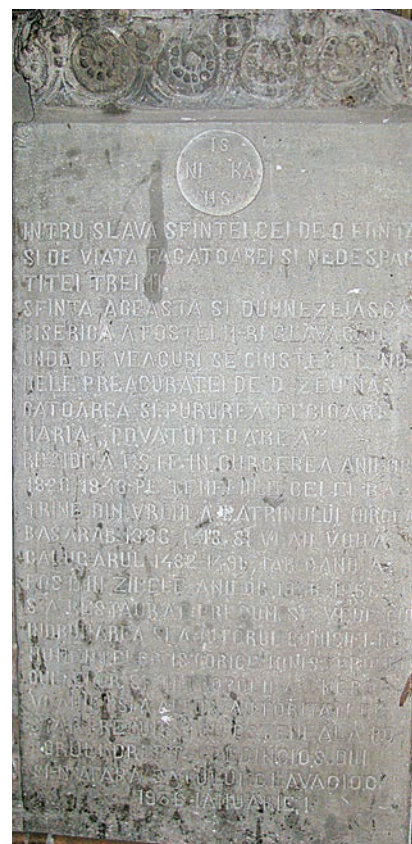
BISERICA MĂNĂSTIRII
GLAVACIOC, JUDEȚUL ARGEȘ
CERCETĂRI ARHEOLOGICE
2005

*Corpurile de chillii, Casa Domnească și biserica Mănăstirii Glavacioc
în urma restaurărilor din timpul stăpînei Protosinghelului Casian,
desfășurate sub atenta îndrumare a Arhiepiscopului Calinic al Argeșului și Muscelului*

Pietre tombale încastrate în pridvorul bisericii și lespedea comemorativă din dreapta naosului

a doua, din gresie, a acoperit mormântul postelnicului Preda Știrbei, îngropat la leatul 7252 (1743-1744).²²⁸

În pronaos existau opt morminte, dintre care cinci fuseseră deja profanate. Celelalte trei conțineau obiecte de podoabă de genul acelor de păr, inelelor și cerceilor. Primul dintre acestea era al unei fete, având capul căzut puțin spre dreapta, mâna dreaptă întinsă pe lângă corp și stânga, îndoită din cot, cu antebrațul așezat pe bazin. În zona capului existau urme de păr, iar pe bazin un inel. Al doilea mormânt era al unui adult, cu, brațul stâng pe lângă corp, iar stângul, îndoit din cot, cu antebrațul așezat pe bazin. Cel de al optulea, conținea trupul unei femei de aproximativ 1,50 m înălțime, având capul căzut spre dreapta, brațul drept pe lângă corp, cu antebrațul îndoit din cot așezat pe sânul drept și brațul stâng pe lângă corp, cu antebrațul îndoit din cot, așezat pe stern. Cerceii pe care îi purta în urechi au fost recuperați. Mai existau și urme de îmbrăcăminte, neputrezite. Fundația bisericii lui Vlad Călugăru, a fost spartă și sicriul era așezat pe bolovanii acesteia. Probabil că înhumarea s-a făcut după anul 1843.²²⁹

În anii 2000-2003 s-au definitivat corpul de nord: trapeza mare și cea mică, o cameră de oaspeți, așa numitul arhondaric, bucătăria și cămara, precum și corpul de sud, care cuprinde stăreția și camerele destinate găzduirii arhiepiscopului locului. Corpul de chilii semicircular a fost și el reconsolidat, astupându-se fisurile datorate cutremurului. Fiecare dintre cele 7 chilii a fost dotată cu o baie cu apă curentă. Casa domnească, din mijloc, renovată și ea, păstrează două sobe nemțești mai vechi. Aceasta va găzdui la etaj biblioteca mănăstirii și jos colecția

*Pisania din pronaosul
bisericii*

muzeală. Biserica Mănăstirii Glavacioc servește în continuare și drept lăcaș de închinare pentru sătenii din zonă. Preotul care slujește în această parohie este Dan Stancu.

Dintre cei care au ajutat de-a lungul anilor la restaurarea și renovarea Mănăstirii Glavacioc amintim în continuare câteva nume. Foarte adesea a fost alături de obște și preotul Aurel Dedu, fiu al comunei Ștefan cel Mare, ucenic al Părintelui Ilie Gh. Diaconescu, fost protopop și vicar administrativ al Episcopiei Argeșului și Muscelului. Și în trecut, ca și astăzi, conducerea Secrtariatului de Stat pentru Culte a sprijinit renovarea și restaurarea lăcașului de la Glavacioc, unul dintre fii comunei fiind inspector în această instituție, domnul Gheorghe Duică și devenind, astfel, un purtător de cuvânt al mănăstirii din satul său de baștină.

Tatăl stareșului Casian, domnul Constantin Crețu, după ce s-a obișnuit cu gândul că băiatul său cel mare s-a dus la mănăstire, a venit și a adăstat, mai ales ca pensionar timp îndelungat la Glavacioc. „Nea Costica” sau „tataia” cum era numit a muncit cu brațele sale cot la cot cu obștea pentru a ridica lăcașul din ruine, tocând călți pentru fresca de la biserică, tăind piatră, zidind. Îl simpatiza pe Înaltpreasfințitul Calinic și dorea să-i facă astfel o bucurie. A trecut la Domnul și, privind din cer, așteaptă astăzi resfințirea bisericii Mănăstirii Glavacioc.

Domnul Florin Petrescu, fost director al Schelei Petrol-Poeni, plecat în Țara de peste veac în anul 2006, județul Teleorman, originar din Targoviște, de mic copil a crescut în biserică, unde obișnuia să cânte la strună, dorind să devină preot. Dragostea sa de Dumnezeu și de Biserică și-a exprimat-o prin daniile făcute la Mănăstirea Glavacioc alături de domnii Aurel Iordache, Marin Dilea, plecat la Domnul, Constantin Stroiescu și alții. Oameni de bine de la Combinatul de Oțeluri Speciale-Târgoviște, domnii Ioan Chiose, Ioan Neagu, Rotaru au fost și ei alături de obștea de la Glavacioc.

Au sprijinit, de asemenea, lăcașul de la Glavacioc: familia Ghelmeci Elena și Cornel, cel din urmă fiind în trecut director de balastieră la Ionești-Dâmbovița, ne-a ajutat cu tone de pietriș și nisip; Radu Elena din Lungulețu, județul Dâmbovița, care a cumpărat cărămidă pentru isprăvirea turlei bisericii, familia Vlaicu Florentin și Lucreția din Găești, care a ctitorit

portalul de lemn sculptat de la intrare, familia Zmaranda Lucian si Elena din București, care au ajutat la pictarea unor scene din pridvorul bisericii de la Glavacioc și au ajutat multe alte lăcașuri de cult ortodoxe din țară și de peste hotare. Familiile: Blidar Valer și Ioana din București, Chiriac Ionel și Rodica, Bența Nicu și Tatiana, Vidan Niculae (actualul primar al comunei) și Vasilica, Nițu Alexandru și Mari, Pandealea Costel și Sorina din Poeni, județul Teleorman, Sandu Ioan și Ștefania din orașul Titu, Rizea Marian și Mariana, Costache Cristian și Daniela din București au ajutat, de asemenea, Mănăstirea Glavacioc, așa cum a făcut-o și domnul Gheorghe Sultana din Glavacioc. Mulți alții au fost, poate, omiși, dar Domnul le are numele înscrise în pomelnicul Său din Ceruri.

Părintele stareț recunoaște cu emoție în glas că sub omoforul Stăpânei Cerurilor s-au făcut toate. Și, desigur, sub mâna întinsă în semn de binecuvântare a Arhiepiscopului Calinic. Și acestea, mai sus zise, intră în firecul lucrurilor. Așa este rânduiala. Altcumva nici că se poate...

Patrimoniul mănăstiresc

Patrimoniul mobil

Inventare vechi și noi

În continuare, vom cita două inventare, unul din secolul al XVIII-lea și altul din veacul următor. Catagrafiile și inventarele mănăstirii, păstrate în vechile arhive și reproduse parțial la finele acestei lucrări, sunt în număr de șapte, datând din anii: 1761, 1842, 1843, 1855, 1861, 1862 și 1864. Începem prin a prezenta conținutul unui inventar întocmit de către Mitropolitul Grigorie la 20 septembrie 1761.

„Cărțile sfintei biserici: Una biblie rumânească. Doă, evanghelii. rumânești. Una evanghelie rumânească și grecească. Doă pravile rumânești, însă, una a zis că iaste la dumnealui paharnicul Iordache. Doă evanghelii sârbești. Un miniat rumânesc. Un anthologhion de Kiev. Doă octoice sârbești. Doă ciasloave de Kiev slavonești. Un testament rumânesc. Un pendicostar slavonesc. Un Chiriacodromion rumânesc. Un Chiriacodromion tiparnic de la Matei Voevod. Un triod sârbesc. Una litrughie slavonească. Una litrughie rumânească. Doăzeci și patru minee lonovnice slovenești, însă doăsprezece sânt la dumnealui Iordache Paharnicu. Un apostol rumânesc. Una carte tâlcuirea apocalipsului rumânesc. Una pravoslavnică. mărturisire. Una carte pentru urmarea lui Hristos rumânesc. Un Zlataust rumânesc. Un molitveanic rumânesc. Un prolog rumânesc moldovenesc. Una carte taina sfântului botez. Una psaltire slovenească.

Cărțile grecești: Un triod. Doă anthologhion. Una carte a lui Dositheu partriarh pentru calvini. Treisprezece minee de luni. Un paraclitichi [mângâetor]. Un tipicon. Un ermologhion. Una psaltire. Una carte a lui Nicolae Vodă: Peri Cathecondon.

Odăjdile: Una sfită de lastră galbenă cu flori de fir. Una sfită belacoasă roșie cu flori de fir. Una sfită galbenă de sarasfir, spartă. Una sfită de lăndan veche. Una bederniță, pă fringhie, hramul blagoveșteniilor. Una sfită de cutnie veche. Un stihar roșu de lastră. Un stihar de

• 8 a 112 Melap Despano uo camp 1

canavăț vechiu cu flori de fir. Un stihar de ataia cu flori de fir. Un stihar vearde de ataia cu flori de fir. Un epitafion de atlas zugrăvit. Trei dveare de canavăț roșu șchet. Un epitrahil de canavăț vearde cu flori de fir. Un epitrahil de cutnie, roșu. Un clopoțel mic. Un epitrahil de belacoasă vearde șchet. Un epitrahil de belacoasă vearde cu flori de fir. Un epitrahil canavăț cu flori de fir și fluturi de argint. Un epitrahil galben de lastră cu noă nastroi de fir i cu mărgean. Un epitrahil fringhie galben șchet. Doă orare roșii: unul de fringhie și altui de dimie. Un perizonion [cingătoare], țesut cu fir și cu paftale de argint. Una păreache procoveațe de atlas zugrăvite. Una păreache procoveațe de beldarea roșie. Una păreache rucavițe de belacoasă vearde. Una păreache rucavițe belacoasă cu flori de fir. Una rucaviță, de canavăț galbenă cu copcele de argint. Una păreache rucavițe de beleacoasă nooă. Patru candelă de argint. Una candelă de argint poleită. Una cădelnță de argint. Una cruce de argint poleită și cu mărgăritari cu trei grăunțe lipsă. Una peceate de argint a mânăstirii. Una cruce de argint poleită și cu un rubinaș. Una cupă de argint. Una punguliță cu sfinte moaște. Trei linguri de argint. Una icoană în biserică a prea sfintei de Dumnezeu Născătoare, ferecată cu argint peste tot și poleită, cu un ghiordan de mărgăritar de cel mărunț, cu șasespreze pietri verzi prin coroană, cu opt galbeni zărma cupi întregi, cu treisprezece și jumătate zărma, cu un zângeliu, cu doi ughi împărătești, cu patru jumătate funducii, i cu costande de argint. Una sfântă, icoană. Adormirea Maicăi Precistii cu Una liguriță mică de argint.

Vasele de aramă: Doă cazane de rachiu cu capac și cu țăvi. Un cazan fără de capac. Una pereche piulițe de aciuae. Una căldare de vutcă cu capac. Noă tingiri mari de bucate. Una tingire mică cu capac. Zece tingiri mici de bucate. Una tigae mare. Doă cântare stricate. Un lighean stricat cu doă ibrice. Un lighian cu ibricul lui nou. Doăsprezece tipsii de aramă noao. Doă tocuri tipsii de mijloc. Patru tocuri tipsii mici. Doă pâlpii de hier alb. Șase sahanne mari. Trei căldări cu toarte. Șase sahanne de mijloc. Doăzeci și patru capace mari i mici. Opt talere. Una tingire mică stricată cu capacul ei. Doă oale sparte. Doă cristealnițe de aramă. Una frigare de hier. Un grătar. Un vâtrai. Doă lanțuri. Cinci topoare. Una lingură, de roate. Una teslă de meșter. Una teslă la pluguri. Una daltă de meșteri. Una daltă la pluguri. Doă barde la pluguri. Un spițelnic la plug. Un sfredel la mester. Un spițelnic la meșteri. Una lingură la meșteri. Un ghin de roate la meșteri. Doă hierăstraie la meșteri. Un herăstrău mic la chelar. Una solniță mică la chelar de cositor. Șapte harare vechi și un sac de câlți. Un procov negru de lână. Doă poloage do pânză. brașovenească. Trei site i un satâru i un sfeșnic de alamă. Una pierăstrie de alamă pentru masă i o tavă. de cafea i o tavă de plăcintă.

Vasele de cositor : Doăsprezece tipsii mari. Doă tocuri tipsii de mijloc. Trei tipsii de mijloc singure. Un toc de talere mari. Un toc de talere de mijloc. Unsprezece talere. Trei clondire de scatolcă, mari de Una sabie nemtească. Doă cazmale. Un pahar de sticlă mare. Doă pahare mai mici. Un cântar mare. Opt lacăte mici și unu mare. Trei mese de pânză. mari. Un cântar mic. Doă peschire împrejuru mesii. Patruzeci seceri bune. Trei seceri stricate. Șaptesprezece sape. Șasezeci și trei coase bune și coase stricate. hiare de plug și târnăcoape. Patru bolovani de sare. Doă perne terpeg, vechi. Doă cazmale stricate. Una. chesea farfurie. Una farfurie mare. Trei perechi cuțite. Una sticlă cu gât de rachiu. Un toc de filigene. Un cortu. Un covor cu un chelim de pat. Un mindir. Una perechi de hiare. Doă perechi de obezi. Un buriu de păcură. Doăsprezece ocă in. Noăsprezece ocă cânepă.

Vasele de lemn: Un rădvan ferecat cu postavul lui de lemn. Doă perechi hamuri. Trei hârdaie. Doă herăstraie de vie. Doă coșuri de colivă. Patru hambare. Doă vedre. Patru cară. Trei putine cu oțet. Patru vedre de lemn. Cinci putine, i burie de rachiu. Șase pluguri i un ciur de hier. Doă coarne de hieru. Noă ciure. Trei dârmoane. Un car de cai. Una vadră de miere. Una căruță. Una piele de bivol mare. Trei piei de turmaci. Șase piei de mânzați. Patru piei de viței. Șaptesprezece piei de boi și de vaci. [...]

Caii: Treizeci și cinci iepe. Un armăsar vânat. Șasesprezece cai, unul roib tretin tunși, cinci tunse. Șaptesprezece mânji, i mânze.

Vacile: Treizeci și opt vaci. Unsprezece gonitori. Șase gonitoare. Optsprezece mânzați. Treisprezece mânzate. Șase viței. Treisprezece vițele. Un taur.

Boii și bivolii: Cincizeci și opt boi. Patru bivolițe fătate. Cinci gonitoare. Patru bivoli tineri. Opt bivolițe sterpe. Țirei gonitori. Doă mânzate, doi mânzați. Opt bivoli la car. 440 oi mari. 67 noateni cu coarne. 61 miele. 9 noatene. 3 ezi cu coarne. 53 berbeci. 25 capre. 3 iade.

Oile: 440 oi mari. 67 noateni cu coarne. 61 miele. 9 noatene. 3 ezi cu coarne. 53 berbeci. 25 capre. 3 iade.

Rămători: 196 scroafe. 234 grășuni. 40 mascuri. 152 grășune.

Stupi: 85 mătci. 145 stupi sau uluci, s'au făcut miere veadre 12, ocale 3.

Bucatele: 390 chile grâu. 40 chile orz. 13 chile ovăz. 81 ½ chile meiu. 900 cezvărți porumb vechiu i nou. 800 cezvărți porumb vechiu i ștuleți la Argeș. 700 cezvărți porumb nou ștuleți cu casă, i cu de dijmălari. 22 banițe ceapă. 15 funii ceapă. 56 funii usturoiu. 2 banițe bob. 3 banițe fasole. 131/2 banițe mazăre. 5 burie de rachiu. 80 clăi fân vechiu. 53 clăi fân nou. 58 clăi la Argeș. 22 clăi mici la Hom. 8 la Poeani. 10 Cară fân vechiu într-o șură. la Poeani 4 clăi de dijmă”.¹

Un alt inventar, întocmit la 8 noiembrie 1865, imediat după secularizare, arăta astfel: „Un car de doi boi, vechiu. Două hambare de scânduri. Cinci tocitori. Un lin de clacat strugurii. Nouă buți dogite. Zece butoaie de deosebite mărimi. Arămăria: Un ibric de aramă. Un căzanel mic de distilat cu tot tacâmul lui. Două cazane de aramă turcească. Două tingiri mari cu capacele lor. Patru tingiri mai mici. Una căldare la fel. Două tigăi sparte. Un cântar mare. Una frigare de fier. Una strecurătoare de fier alb, stricată. Una pereche pirostrii. Un pisălog de fier cu piua lui spartă. Un lanț de împiedicat carul. Serviciul mesei. 30 furculițe de bacfon. 17 cuțite de bacfon. 24 linguri cositor. 45 farfurii talere. 21 farfurii adânci. Cinci farfurii de mezelicuri. Un castron mare cu capacul lui. 30 farfurii lungi mari. Patru tăvi de dulceață. Două farfurii pentru hrean. Trei pahare mari de apă. 30 pahare mai mici de vin. Două zaharnițe de porcelan. Un ceainic. Patru sticle pentru apă. Una sticlă mică. Nouă păhăruțe mici de rachiu. Una cupă pentru dulceață. Trei pahare de șampanie. Trei sagliere de sticlă. Trei farfurii de sticlă mici pentru lingurițe. 30 farfurii de cești stinghere. 13 cești mici și mai mărișoare. Un serviciu de untdelemn și oțet. Una zahamiță de tinichea. Una sticlă mare împăpurată. Două lighiane cu ibricile lor de alamă sparte. Zece sfeșnice mici de alamă. Una tavă mică pentru sfeșnice. Un felinar de tinichea. 21 pahare de șampanie. 10 sticle pentru vin. 12 sticle mai proaste. Trei linguri de cositor mari pentru supă. 12 cești de cafea fără farfurii. Patru castroane mari. Patru castroane mai mici. Două felinare de tinichea. 13 stupi, 11 talere de fier alb, 11 furculițe de fier cu lingurile lor de cositor netrebnice.

18
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

23
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333

(24) $\frac{\pi}{2}$
Proctor
Q

Adelphi. 1852

ACADEMIA
MSSR
ROMANIA

11. *Herz*

Mobilele încăperilor: Patru mindire umplute cu lână, 13 perne la fel, cinci perdele rupte, una plapomă veche, una masă de damască roșie, cinci paturi ordinare de scânduri, două mese rotunde de anin, două mese cvadrate, netrebnice, trei mese lungi de lemn ordinar, albe stricate cu trei bănci, trei scaune de tei, netrebnice. Semnat: Curator P. C. Giurescu.”²

Merită amintit și ce găsea economul N. Popian în anul 1907 la Mănăstirea Glavacioc: „În biserică este de remarcat un sfânt potir de la 1717 și un altul mai nou, cărți de ritual în limba greacă, inscripțiuni pe două pietre puse una în afară și alta înăuntru d-asupra ușei de la intrare. Un epitrahil lucrat cu fir de aur și cu mărgăritare, și icoana făcătoare de minuni a Maicei Domnului, foarte frumos îmbrăcată în argint poleit cu aur. De sigur că monastirea a avut obiecte multe și frumoase, dar ele ca și pietrele cu inscripțiuni au fost ridicate și aduse la București.”³

Obiecte de patrimoniu pentru o posibilă colecție muzeală

Încă de pe vremea slujirii ca paroh a preotului Ilie Diaconescu se dorea deschiderea în cadrul casei domnești a unei colecții muzeale vizitabile, în care să fie expuse obiectele vechi, găsite în săpăturile arheologice sau păstare în lăcaș din vremuri de demult. Acesta arată că dintre *icoanele și tipăriturile vechi*, la 1843, în lăcaș la vremea aceea existau: câte două icoane cu Iisus Hristos, cu Buna Vestire și cu Maica Domnului, câte una cu Sfântul Nicolae, cu Sfântul Mucenic Gheorghe, cu Sfântul Arhidiacon Ștefan, una cu Buna Vestire veche și spartă, șaptesprezece icoane scoase din vechea catapeteasmă, zece iconițe prăznicare zugrăvite pe amândouă părțile, o Biblie veche, o Psaltire veche, patru Liturghiere, un Antologhion vechi, un Stratilat bun, un Filada cu molivele împărătești, o carte elină a fericitui Meletie veche, două psaltiri eline în manuscris.⁴

Parafrazăm, în continuare, descrierea pe care preotul erudit și iubitor de artă liturgică o face câtorva dintre acestea. Cea mai importantă este, desigur, Icoana Maicii Domnului, «Povățuitoarea», făcătoare de minuni, de factură româno-bizantină, care, după cum spune legenda, a ales locul zidirii Mănăstirii Glavacioc. Preotul paroh o descrie lipsită de ferecătură și astfel, aflăm cum arată icoana într-adevăr. Suportul este un blat din lemn de nuc. Dimensiunile sunt 0,485x0,345x0,03 m. Pe acest suport „tare și așchios s-a scobit o nișă lată în partea de sus de 0,05 m și în dreapta de 0,03m”⁵. Peste lemnul chituit, grundul este făcut dintr-o țesătură de bumbac, acoperită cu ghips.

Fondul este de culoare roșie. În centru, este reprezentată Maica Domnului cu Pruncul în brațe. „Chipul Sfintei Fecioare se arata în măsuri potrivite, fața de culoarea grâului pârguit, iar degetele mâinilor sunt lungi și grațioase. Umbrele nasului și ochilor, bine pronunțate, alcătuiesc semnul literei V, îndătinată în Canon, iar trupul se vede îmbrăcat în tunică argintie și maforion purpuriu. Un văl verzui, cu margini aurii, și o stea din ale cărei colțuri răsare crinul văilor, împodobesc fruntea, iar altă stea, umărul drept. Aureola și spațiul liber sunt poleite cu aur. Mântuitorul Iisus Hristos este închipuit prunc tânăr în brațele Maicii Sale, având tunică verzuie și mantie purpurie; cu dreapta binecuvântează, iar în stânga, rezemată pe genunchi, ține un sul. Culoarea chipului este asemenea celui al Sfintei Fecioare; umbrele ochilor și ale nasului formând semnul literei V, iar o linie ce barează fruntea, semnul unui omega. Aureola fixată cu ajutorul compasului, s-a împărțit în cinci spații în care se citesc o,

*Icoana făcătoare ce minuni a Maicii Domnului
„Povățuitoră” de la Mănăstirea Glavacioc*

*Candelă din sec. al XIX-lea, din patrimoniul
Mănăstirii Glavacioc*

Θ, Η, circumscrise în câte patru puncte roșii. Câmpul inferior al veșmintelor sfințelor chipuri a fost șters de sărutul pământenilor hărțuiți de ispite, păcate și vrăjmași. Pe spațiul superior al icoanei, de o parte și de alta s-a însemnat cu majuscule eline, prescurtatele: ΜΗ. ΘΥ. ΙΣ. ΗΣ. Η' ΟΑΗΓΗΤΡΙΑ adică: Maica lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Povățuitoarea. Data și numele zugravului sunt necunoscute. În anii de domnie a Brâncoveanului, lemnul străvechii icoane a fost îmbrăcat cu o foaie de argint, pe care s-au săpat amănuntele zugrăvelii. Un chenar marginal, alcătuit dintr-o împletitură de lalele, întreruptă la cele patru colțuri de îngeri în zbor, împodobesc cizelura. Marginile veșmintelor Povățuitoarei sunt dantelate la gât, sân și brațe, cu boabe de mărgăritar, iar șase safire dau bogăție vălului care ascunde fața.

Coroana săpată în frunze și flori de lalea ce înconjoară chipul Fecioarei se încheie în creștet cu o diademă domnească à jour, bătută cu șase pietre și trei rânduri de mărgăritare, precum și o coroniță de topaz purtată de serafimi în zbor.

Coroana și diadema Pruncului izbăvitor sunt asemenea cu cele ale Maicii Sale. În spațiul de sus al cizelurii, de o parte și de alta, s-au reprodus în cartuș inițialele de pe icoană, iar pe marginea de jos a chenarului se citește: «Această icoană s-a argintat (prin grija) arhimandritului Damian de Glavacioc, grație ieromonahului al cărui nume aparține Iolchesienilor, 30 Aprilie 1700».⁶

Icoana era susținută pe vremea preotului Ilie Diaconescu de un cadru de lemn flancat de colonete și împletituri poleite, aplicate, spatele căruia se afla următoarea însemnare: „S-a făcut prin osteneala și osârdia smeritului protosinghel Ierotei Glavacioțeanul domnind M(ăria) Sa Dimitrie Gheorghe Bibescu Vodă, păstorind prea Sfinția Sa Neofit mitropolit al Ungro-Vlahiei, leat 1847, Enuar 20 și poleit de smeritul între monahi Galoftion Nemțanul.”

Sunt amintite, de asemenea, alte două icoane de factură slavonă, din secolele al XVI-lea, al XVII-lea, zugrăvite în tempera pe lemn de brad. Una dintre ele, de 0,28x0,32 m având fond roșu-cărămiziu, reprezintă paisprezece teme liturgice, două central (sus Voscreșenia Domnului (Învierea Domnului) și jos Schimbarea la Față) și restul pe margine (dintre care inteligibile: Troița (Sfânta Treime, Cina de la Mamvri sau Filoxenia lui Avraam), Nașterea Precistei (Nașterea Maicii Domnului), Blagoveștenia (Buna Vestire), Născătoarea de Hristos (Intrarea în Biserică), Sretenia Domnului (Întâmpinarea Domnului), Botezul Domnului, Icoana Intrării Domnului (Intrarea în Ierusalim, Floriile), Vremea mesei Domnului (Cina cea de taină), Înălțarea Domnului, Ispă(șe)nia Precistei (Adormirea Maicii Domnului). Anul zugrăvirii icoanei este scris în partea dreaptă, jos: 1562.

Cealaltă icoană, cu dimensiunea blatului de 0,373x0,31x0,02 m, cuprindea într-un chenar cărămiziu reprezentarea a nouă teme liturgice: Maica Domnului, îndoliată cu Pruncu, Schimbarea la Față a Domnului, Sfântul Ierarh Nicolae, bust, Sfinții Damian și Eustațiu, Răstignirea Domnului, Sfinții Mucenici Flor și Lavru, Sfintele Dochia și Parascheva, Sfinții Mucenici Gheorghe și Dimitrie, portrete deteriorate. În stânga jos este scris anul pictării icoanei: (1)658.

Era semnalată, de asemenea, existența altor opt icoane praznicare pictate în ulei, pe suport din lemn de brad, de către Micu zugravul, care între anii 1844 și 1846 viețuia în soborul mănăstirii Glavacioc. Acestea aveau următoarele reprezentări față/verso: Nașterea Domnului/ Tăierea împrejur a Domnului, Soborul sfinților Apostoli/ Cuvioasa) Marina, Sfântul Prooroc

Ilie, Sfântu) Pantelimon, Sfânta Treime, Cel vechi de zile, Gospodar Savaoth/ Schimbarea la Față (datată 20 iunie 1845, semnată de Mincul zograu), Nașterea Maicii Domnului/ Intrarea în Biserică, Întâmpinarea Domnului/ Învierea lui Lazăr, Duminica Floriilor/ Pipăirea Tomii, Înjumătățirea praznicului⁷/ Pipăirea Tomei, Înălțarea Domnului/ Schimbarea la Față. O altă icoană, asemănătoare, „cu pervazuri poleite, [se află] la urmașii popii Ivan din Glavacioc,”⁸ și a fost pictată la 7 aprilie 1845 de același Mincul zograu

Egumenul Calinic Giurescu Râncăciovianul pare să fi pictat și el la 1858 o icoană care se găsea la Mănăstirea Glavacioc, având dimensiunile de 0,42x0,335x0,02 m, de factură realistă, în ulei, înfățișând pe o parte Nașterea Domnului, iar pe cealaltă Adormirea Maicii Domnului. Manuscrisele păstrate pe vremea Preotului Ilie Diaconescu în lăcaș erau în număr de 32 documente din sec. al XIX-lea: 30 de liste de pomenire, pomelnicul soborului mănăstirii și un registru de intrare și ieșire al cancelariei fostei mănăstiri.

Cât privește *pomelnicul ctitorilor* mănăstirii Glavacioc, acesta arăta astfel: „Vlad Voevod, Radul Voevod, Zmaranda, Catalina, Anca, Neagoe Voevod, Despina, Platonida, Stana, Theodosie Voevod, Ruxanda, Petru, Ioana, Pahomie monahu, Radu Voevod, Anca, Neacșa, Vladislav Voevod, Dumitrașcu Voevod, Anca, Pătru Voevod, Pătrașcu Voevod.”⁹

Pomelnicul Mănăstirii, care astăzi se păstrează la proscomidie, în sfântul altar, „este alcătuit dintr-o tablă de lemn de 0,26x0,223x0,01 m, rotunjită la partea superioară, pe ale cărei fețe s-au aplicat două manuscrise. Frontispiciul primului manuscris s-a împodobit cu o vigneta de tip coresian, iar marginile cu un chenar geometric.”¹⁰ Pe spațul liber, cu litere chirilice, este scris, cu cerneală roșie și neagră, următorul text: „Pomelnicul părinților sf(i)ntei m(ănăstiri) Glavaciogul. Vii : Nifon arhiereul, Calinic arhiereul, Filotei arhiereul, Climent arhiereul, Misail arhimandritul, Ierotei protosinghelul, Achepsina ieromonah, Cosma shimonah, Dorotei shimonah, Mina monah, Ioan fratele, Mihail, Ioan ereu, Nica ereu, Costache ereu, Matei”. Sub text este reprezentat un ornament vegetal, în două culori, iar mai jos apare adnotarea: „S-a scris de mine tnai jos iscălitul în sfânta mănăstire Glavaciogul la anul 1855 Iulie 2 Nechifor”.

Pe spate apare Pomelnicul morților, în care este trecut Neofit, arhiereul, fiind scris „tot de Nechifor p(e) v(erso) 1855”. Scrisul de pe aceste pomelnice este asemănător celui care făcea adnotări pe marginea Utreniei dintr-un Penticostar de la 1800, aflat la mănăstire.

Alte obiect de valoare din lăcaș erau: pistolnicele de lemn de secol XIX, veșminte de cult brâncovenești, piese de orfevrărie cum ar fi potirul cizelat cu măiestrie al arhimandritului Filaret (1776), dinari muntenesci și monede bizantine din secolul al XV-lea, monede otomane, rusești și austro-ungare din secolele al XVII-lea – al XIX-lea, un sigiliu cu mâner din bronz ovoidal al cneazului Hristea Homeanul etc.. Inscriptia săpată într-unul dintre cele două suporturile de candelă din alamă, care , spre deosebire de celelalte valori patrimoniale, se mai păstrează încă, le datează la 24 iunie 1823.

Merită amintite și *însemnările păstrate pe diferite obiecte bisericești* și cărți de cult, care le sporesc valoarea. Toate acestea au fost cercetate cu atenție de către același erudit și râvnitor preot Ilie Gh. Diaconescu.¹¹ Pe piciorul unui potir de argint apărea săpat textul: „Filaret arhimandrit Șerban, Maria 1776.” Pe două cădelnițe se regăsesc numele donatorilor: „Această cădelniță iaste a mănăstirii Glavaciogului, fiind stricată o au prefăcut egum(en) Nicod(i)

Pomelnicul
Mănăstirii Glavacioc

m lt 7241 puind și argint dram(uri) 10”, respectiv: „Această cădelnită a sfintei mănăstiri Glavaciogul; și s-au prefăcut în zilele luminatului domn I Costandin B. Voivod și a prea sfințitului părintelui mitropolitului Chir Teodosie de egum(en) Daniil G(henasie) 28 dni lt 7260.”

Cărțile de cult păstrau și ele însemnări diverse: „Prezenta ce se numeste tipic ajutor este al sfintei și binefăcătoarei lavre a mănăstirii Glavaciog. Așa dar al soborului și adunării viețuitorilor. Prin urmare, un sfânt fiind în lunarul sfinților, slujba lui se cântă rotat. Sfânta mănăstire este deci și se va găsi așezată pe linia unității. Se va îndrepta după învățătura (Mântuitorului) și a celor 12 ucenici, a celor 400 sfinți (părinți), a celor patru (evangelisti) și prin învățătura de totdeauna; în anul 1749 Noembrie 4”, „Cu mila lui Dumnezeu s-au scris toate ale casei pă aceasta. Radu ot Gorcanu? postelnic 1794”, „Să ș(t)ie cându am venit eu din porunca prea (osfințitului) părintelui mitropolitu Dositie mănăstirea Gla(vaciog) (unde se) făcu împăciu(i)re cu săteni(i) pentru prigoirea (sic) p(o)stil(ni)celui moși(ilor). Timorteos vel logofătul 1805 Hnerarie 15”. Un Penticostar slavon din anul 1698 era semnat: „Timotei log(o)f(ă)t Mart(ie) 13, 7247 (1739)”. Pe o altă carte din anul 1732 se putea citi: „Această sfântă și dumnezeiască carte carele se numește cazanie... iaste a sfintei și dumnezeștii mănăstiri Glavaciogul, iar cine ar fura-o sau ar înstreina-o dela sfânta mănăstire unul ca acela să fie proklet și afurisit de Domnul nostru Isus Hristos și de trii (sute optsprezece) sfinți părinți dela Nicheia și de toate sfintele soboară; fierul, piatrele să putrezească, iar trupul aceluia să ră(mână). Egumenul măn(ă)stirii Glavaciogul, Grigorie al M(irelor) l(eat) 1758”, „Această sfântă carte este a sfintei măn(ă)stiri Glavaciog unde să prăznuiește hramul Buneivestiri al Născătoarei Preceste de la Blagoveștenie și am scris în zilele prea luminatului domn Io: Ioan Gheorghe Caratia (sic) voivod și al domni(ei) sa(le) chir Chiriu Nectarie mitropolitul și (era) zioa sf(ă)n(tu) Andrei. Ianuarie egumen sf(ăn)te(i) măn(ă)stire Glav(aciog).”

Un minei din 1698, editat la Buzău, păstra înscris pe coperta ultimă: „Și am scris eu care mai jos mă voi iscăli ca să ști(e) căn(d) că atunce au fost foamete foarte rea; au ajuns chila de porumbu câte taler: 22 și nu se găsea porumbu și mânca oamenii coaj(ă) de ulmu și de cer și de tei și din toate cojile au ales mai bun cea de ulmu și încă au și murit oamenii de foame care n-au avut pă ce cumpăra bucat(e). De aceast(a) am scris ca să ști(e) de atunci. Matei Mitran eromonah ot Glav(a)ciog. Și afară din foamete au lovit pe robii sfint(e)l(or) măn(ă)stiri ciuma de au murit într-o săpt(ă)măn(ă) cin(c) țigan(i). De aici s-au stins 9. De tot eram să fugim și noi; și cu ajutorul lui Dumnezeu s-au oprit. Gri(gorie) Mira ot,... N(oiernbrie) 25 (17)95.”

Pe un altul, editat la Buzău cu un an mai târziu, scria: „Ace(a)stă sfânta și dumnzeiască carte ce să numește mine(i) este a(l) sfintei mănăstiri Glavaciog(u)lui sud Vlașca plasa de sus aceast(a) Ghen(arie) 9, 1781 Anton logofătul.” „De arsurzit (sic) lăstar(i) tinere de buāj(boziu) să pisezi și să storci și să o amesteci cu mie(re). Ier(o)monah Mitran ot Glavac(iog).”

Un alt minei îl amintea pe: „Damian copilul paraclisierul sfintii mănăstiri G(1)avaciogul 1(ea)t 7267 (1758), 1759.” Pe un Octoih editat la București în anul 1792 era înscris pomelnicul donatorului: „De pomană am datu această carte la m(ănăsti)rea Glavaciogul, 1793 Noemv(rie). Să pomenească aceste nume: Vii: Delcea, Ilinca cu tot neamul, morți: Grigorie arhiereul, Cosma arhiereul, Misail ieromonahul, Chira pres(vitera) cu tot neamul.”

Nu lipseau nici însemnările cu privire la anumite întâmplări ale vremii: „În 1802, octombrie

14, ziua a treia a săptămânii, ceasul al șaptelea din zi, s-a întâmplat un cutremur înfricoșător cu mare stricăciune a bisericilor, mănăstirilor și ospiciilor, atât în Vlahia (Muntenia) cât și în Bogdania (Moldova) — aici încă și mai mare după cum am auzit. La vremea aceea eram egumen la sfânta mănăstire Glavacioc. Și s-a stricat biserica cu totul, numai că n-a căzut cum s-a întâmplat cu alte multe mănăstiri. În București, a căzut jumătate din Colțea. Au suferit și alte mănăstiri. Numai Mitropolia și Sfântul Spiridon cel Nou s-au salvat neîncercate. În aceeași zi și în același ceas a fost cutremur și în împărăteasca Rusie cu și mai mare măsură. Neofit protosinghelul Glavacioceanul dascăl».

Pe un Catavasier își scria numele un tânăr care stătuse la mănăstire, poate pentru a deprinde rânduiala: „Să se știe că la leat 1855 Iulie 30 am fost cu părintele egumen Misail arhimandritu, fiind fecior eu Matei Georgescu peste alț(ii) pe la monastirile den Muscel și am zăbovit până la Septembrie 16; și spre știință am însemnat 1856 Apr(ilie) 29 Matei Georgescu.”

Pe un Liturghier era grafiat, de asemenea, un nou pomelnic: „S-au dat în har ca nicodată să nu se vândă. A să pomeni aceste nume de cei ce vor sluji: Ioanichie arhieru, Calinic ieromonah, Gavriil, Antonie, Oprina, Filoteia monahia cu tot neamul lor.”

Valorile tipografice ale vechiului edificiu erau numeroase, așa cum se poate observa, prin existența unor cărți ale ale episcopului tipograf Mitrofan apărute de sub presa tiparniței de la Buzău, a Triodului Penticostar datat 1648, tipărit de al doamna Elina pentru Balcani, a unor traduse, diortosite și prefațate de către episcopul Chesarie Râmniceanul în secolul al XVIII-lea, a Chiriadromionului mitropolitului Ștefan (1732), a multor tipărituri liturgice și dogmatice grecești de secol XVII etc.. Majoritatea acestor cărți nu se mai păstrează astăzi în mănăstire. Probabil că se găsesc în depozitul de carte veche de la Mănăstirea Văleni, unde au fost adunate pentru a fi păzite de distrugere.

Din patrimoniul mănăstirii fac parte și *crucile și pietrele tombale* aflate în lăcaș, încastrate ici și colo, presărate parcă în străvechea vatră ortodoxă. Preotul Ilie Diaconescu amintea, la vremea sa, de existența a patru pietre tombale și a două cruci de pomenire la Mănăstirea Glavacioc, rememorându-i pe aceia care au ctitorit sau au miluit lăcașul de-a lungul anilor. În partea stângă, încastrată lângă catapeteasmă, pe solee¹², în poziție verticală, se află și astăzi lespeda de mormânt a mamei lui Neagoe Basarab, având următoarea inscripție, cu slovă chirilică, mai mult ștearsă de vreme: „Preastavisa / rab(s) / Bjiu / Nieaga / Cr?aiuvsca / Ba(sarab ?) / Spoet / de / Jip(a)n / Danciul / vleat / 7000 / D(io ? / veacia (p) amiat”, adică, după interpretarea Preotului Ilie Diaconescu, „A răposat roaba lui Dumnezeu Nieaga (Cr) aiuvsca Ba(sarab?). Spoit de jupân Danciul, valeat 7000 (1493) Decembrie 10? vecinica (ei) pomenire...”¹³

O altă lespede din piatră de Albești, ca și cea dintâi, folosită ca treaptă sub strana domnească, reprezintă o parte a unei pietre tombale, ornamentată prin linii împletite și având următoarea inscripție cu majuscule reliefate: „Preastavise / robă l Bjiu / jup / Io/J Mihn(ea) voevo(d) / m(es)ița / Aprili / dni / 17 / vâleat / 7095 / S. / K. / Sot. / ot / T(ăr) g(oiște)”, adică, după interpretarea aceluiași preot paroh, „A răposat roaba lui Dumnezeu jup(ânița). Io Mihnea Voevod luna Apiilie, zile 17, vâleat 7095 (1587). S. C. So. din Târgoviște.”¹⁴

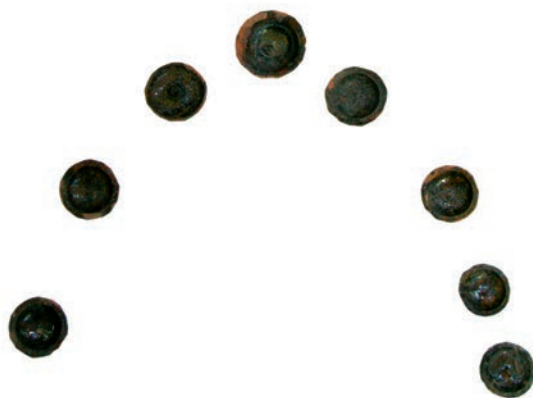

*Cruce de pomenire
de la Mănăstirea
Glavacioc*

*Iconostasul
Mănăstirii Glavacioc*

*Obiecte descoperite în săpăturile arheologice
realizate la Mănăstirea Glavacioc și aflate în
patrimoniul Muzeului Județean Argeș*

*Obiecte descoperite în
săpăturile arheologice
și aflate în patrimoniul
Mănăstirii Glavacioc*

O altă lespede de mormânt spartă poartă următoarele cuvinte săpate întru ea: „Prea(st) avisa / r(aba) Bjiu / jăp(a)nița Dos. / t / vlea(t). 7010 / M / 4/”, adică: „A răposat roaba lui Dumnezeu jupânița Dos. văleat 7010 (1502) M. 4.”¹⁵

Preotul Ilie Diaconescu, în anul 1980, descria piatra tombală a voievodului Vlad IV Călugărul, despre care spunea că este împodobită cu un chenar vegetal, cu un șir de mărgăritare, ocnițe și foi de acantă, încoronate de o diademă domnească ajurată. Pomul vieții este reprezentat la mijloc, încadrat de un alt chenar, din el ieșind Sfânta Cruce, înconjurată circular de mărgăritare cu inițialele ce prescurtează cuvintele: „Iisus Hristos, biruitor”, IS. HS. NI. KA.

Făcând această prezentare, el considera în mod eronat că piatra pusă la vest, pe iconostasul din partea de sud a naosului, o piesă extrem de valoroasă, de altfel, păstrată și în zilele noastre, este piatra funerară omagială lui Vlad Călugărul, așezată la 1704 peste vechiul mormânt de către egumenul Ștefan, fără să poată anticipa în spirit vizionar rezultatul săpăturilor arheologice din anul 2005, care au dus la găsirea sub pardoseala bisericii tocmai a acestei lespezi.¹⁶ Pe lângă piatra tombală a lui Vlad Călugărul, din 1704, s-a mai descoperit și cea a postelnicului Preda, ambele fiind puse în acel loc, probabil, de către cei care au zidit biserica târnosită în anul 1844.¹⁷

Descrierea pe care arheologii au făcut-o pietrei de mormânt voievodale sună astfel: „Lespdea prezintă pe margine un chenar ornamental cu lățimea de 4 cm, urmând apoi, spre interior, un motiv floral și ornamental, lat de 13 cm. În cele patru colțuri ale pietrei se găsește câte o figură umană stilizată (față rotundă, mongoloidă, ochii mici, pomeții proeminenți). Într-un dreptunghi (0,76 x 0,34 m) se află textul, dispus pe 13 rânduri, scris cu literă de 4 cm, în relief. În partea superioară a pietrei, deasupra dreptunghiului în care este scris textul, se afla stema Țării Românești. Într-un scut rotund dotat cu bordură, cu diametrul de 0,33-0,34 cm, se află o pasăre de pradă (acvilă?) cruciată, spre stânga, cu zborul

*Fragmente de frescă
aflate în Casa
Domnească*

deschis, capul pleșuv. Pasărea, a cărei coadă și puțin din aripa dreaptă ies din scut, este flancată de aștrii, ambii figurați, trei stele, două cu șase raze și una cu cinci raze, și o roză, în partea de jos a câmpului sunt încrucișate un buzduhan (sceptru) și un pumnal. Între vârful pumnalului și picioare le acvilei se află o figură care ar putea fi un coif.

Redăm în lectura noastră textul scris în câmpul pietrei: † *Suptu această piatră hodinescul oasele creștinului Vlad Vo<i>evod/ Călugărul, ctitorul sf<i>ntei mănăstiri, care au făcut măn/<ă>stirea den temeliia eil. Și piiatra aceasta fălcută iaste și pus<ă> precum;/ să viade de Ștefan/ iermonah egumenul, una m<a>r<tie> 2 d<ni>, l<ea>t 7212 (1704 n. n.). Roc 1704⁹⁸.*

Lângă absida exterioară din dreapta a altarului bisericii, se află o cruce de calcar cochilifer, cu reprezentarea unui acoperământ de cap arhieresc, buretele, suliza și monogramul creștin, urmate de inscripția: „Aici se odihnește: Anastase Berlescu, Alexandru fiul său 1847 Noemvrie 24”. Tot în exteriorul bisericii, spre miazăzi, se găsește încasrată în peretele pronaosului o cruce de pomenire din marmură albă cu însemnarea: „Aci se repausă corpul lui Zlatco Anton Stambolin născut la 1797 în orașul Melenicu ținutul Turciei, mort la 14 ianuarie 1649. Spre semn de recunoștință fiilor săi”.

Alte obiecte patrimoniale care ar putea fi expuse într-o viitoare colecție muzeală, dorită și de către Starețul Casian, aflate astăzi în depozitul mănăstirii sunt: topoare plate din piatră

de râu lustruite realizate în atelierele tribale, unele perforate și decorate, ca și ciocanele, percutoare din silex pentru detașarea lamelor din nuclee, unelte din piatră folosite la șlefuit, vârfuri de lance, dălți și tesle din rocă dură lustruite, strecurători fragmentare și olane din lut ars, o râșniță așchiată din gresie pe care se măcina, prin frecare cu o altă piatră, grâul sau culoarea pentru ornamentare, un vâscior și un idol de cult feminin din lut ars, un cercel din os perforat din cultura Gumelnița, făcut cu 2700 de ani înainte de Hristos, pisăloage pentru zdrobit, fusoaiele bitronconice din lut ars pentru fusul de tors, greutatea din lut ars folosite la plasa de pescuit, obiecte fragmentare diverse din ceramică, metal sau os.

Părintele Ilie Diaconescu arăta că toate acestea au fost identificate și datate de către Dinu V. Roseti, în cadrul săpăturilor arheologice din anul 1977, astfel: „fragmente de olărie prefeudală locală ce-și au originea în ceramica romană provincială 153, lucrate la roata simplă ori cu mâna, după tradiția dacică sau cea adusă de slavi 154 decorată cu motivul șuviței de frânghie reliefat, arse în cuptoare sau la soare, funduri de vase sgratate și smălțuite cu reflexe aurii și verde închis ori în nuanță brună (a doua jumătate a veacurilor XV-XVI), un picior de vas din lut cărămiziu în angolă albă și urme de decor verde (sec. XVI ?), cahle (sec. XVI-XVIII), torți de oale cu mărci de proprietate incizate cu unciale cirilo-române (sec. XVII-XVIII), discuri bitronconice și circulare smălțuite din lut ars, decorate cu reliefuri stilizate, sfeșnice din lut ars, smălțuite cu baza circulară sau crestată și purtative (sec. XV-XVI), plăci circulare din gips cu ochiuri duble de sticlă pictate (sec. XVI), porțelanuri orientale ori faianță vieneză fragmentară (sec. XVIII-XIX), brățări, fragmente din sticlă albastră translucidă (sec. XVIII), amnare de foc, lulele cu mărci de fabricație turcești și ungurești în nuanță de culori negre, roșii și cenușii ori smălțuite verzui (sec. XVII-XIX), fierărie gospodărească și menajeră, ba chiar și o săgeată de vânat (sec. XVII-XIX), osteologie fragmentară, animalieră, acvatică și aviară între care și capul unui *bovis aphricanus* gumelnițian. cărămizi rectangulare oltenesti, dințate convexe și concave, semicirculare și poligonale pentru socluri, cornișe și colonete (sec. XV, XVIII), fragmente arhitecturale din bolta și timpaneale inițiale ale lăcașului de rugă (sec. XV) marcate cu pete de frescă în culoare roșcată pe fond alburui, alte fragmente de zid masiv timbrate cu baghete unghiulare și virgulații în accent de culori negre și cafenii pe

*Imagine din vitrina
Muzeului Județean
Argeș*

straturi de frescă amintind de stilul pictural decorativ liber al maeștrilor școlii bizantine din prima jumătate a veacului al XIV-lea ori ancadramele litice din gresie sau calcar decorate în reliefuri vegetale, ove stilizate și perle (sec. XV).¹⁹

Câteva cărămizi oltenesti au înscris, cu slovă chirilică, nume, date evenimente: „Toma ie(reu), leat 7000 (adică anul 1491)”, „leatul târnosirii : 7004, mar(tie) 25 d(ni)”, „Io Ivan iozbașu, 1e(a)t 7006 (1498) i(o)ni(e)”, „Aghios (sfint) bl(a)go(sla)vit mare i vestită mă(nă) st(i)re Glav(aciog) vl(ea)t 1788 (m(esita) o(c)t(om)brie.” Trei lespezi de gresie păstrează numele unor învățați din alte timpuri : „† Albul log(ofdt) 1(ea)t, 7065 (1577) g (henarie) 26”, „Eu pan Ni(a)gt2 ot anu 1(ea)t 7112 (1603-1604)”, „Damien, l(ea)t 7230 (1721-1722) A(prilie)”. Pe o alta sunt reprezentate uneltele de tortură a Mântuitorului, crucea, sulia, ciocanul, cuiele, cleștele, buretele și trestia.

Unul dintre pereții casei egumenești, viitoare gazdă a colecției muzeale, adăpostește fragmente de frescă reprezentând Chipul Mântuitorului dintr-o scenă Deisis, o mână votivă domnească, doi ochi, fragmente decorative florale, stucaturi desprinse din aureolele de pe vechea catapeteasmă de zid, fragmente de nume de sfinți, toate păstrate din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea. Dincolo de valoarea documentară a acestora, cu durere întrevădem vestigiile unui trecut iremediabil pierdut. Un trecut pe care l-am fi vrut câștigat, pe care l-am fi vrut contemporan cu noi, cei de astăzi, prin conservarea valorilor sale...

Patrimoniul imobil

Moșiile

„Replică a fundațiilor pioase genuine de prin Țările Române, amintind rânduiei comune, lavrelor bizantino-slave ori «vizând nivelul mai curând popular și patriarhal al vieții religioase românești de dincolo și de dincoace de Carpați», străvechea schimnicie din valea Glavaciocului devenită ctitorie boierească (1409) și domnească (1487) în condițiile dezvoltării feudalismului timpuriu (sec. X--XVI) și în paralel cu organizarea statului de sine stătător, dobândise, cum se știe, imunități și mili domnești de tot felul, stăpânind bunuri funciare desprinse din pământul obștei libere prin cărți de dănie, cumpărări, zalogiri și schimburi ori părți din sate rumânite, risipite în preajmă sau aiurea în zone deluroase, în câmpuri și-n ochiuri de stepă.”²⁰

Comisul Petrache Poenaru, directorul *Școalelor Naționale*, a realizat, împreună cu 10 școlari ai colegiului *Sfântu Sava* aflați în practică agrimensurală în primăvara anului 1838, asistați de către hotarnicul Gr. Oțetelișanu măsurătoarea și planul hotarului moșiilor vetrei Glavaciocului și Homului.²¹ Cu această ocazie, erau delimitate „patru zone mari de pământ cu sate căzute în aservire : Neagra, Glavaciocul, Jrinovul și Homurile cuprinzând câmpii colinare și găvănate acoperite cu dumbrăvi bătrâne udate de izvoare pline cu bălți, lacuri mari și heleșteie, profilate în amonte și-n aval pe firul Jirnovului, Dâmbovniciului, Neagrăi și Glavaciocului mare, bogat în vânat și pescuit, mărginite de moșii megieșești și boierești.”²²

Condica Mănăstirii Glavacioc atestă ca făcând parte din inventarul lăcașului mai multe moșii.²³ Trecerea anilor, cu schimbările destul de rapide uneori de domni, aducea în numărul și întinderea moșiilor mănăstirii modificări prin cumpărări, schimburi, zalogiri, întăriri de ocine deținute și diverse hotărnicii, așa cum vom vedea în cele ce urmează.

Călugărenii de pe Neajlov și Călugărenii din Teleorman, au fost donate de către Mircea cel

Bătrân și întărite de către Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Mihnea Turcitul și Matei Basarab. Călugărenii de Teleorman apare în documente până la 14 Aprilie 1643, iar Călugărenii de pe Neajlov până la secularizare.

Între anii 1613 și 1643, această a doua moșie a ținut de Mănăstirea Cotmeana, metoc al mănăstirii Cozia, mai apoi fiindu-i dată boerului Pană Vistierul pentru „oi cu miei 100, vaci cu lapte 15, boi înjugați 10, aspri gata 5.000, un cal, o plașcă de postav grana coți 5, și încă au făgăduit să dea și două iepe”²⁴, fiind dată înapoi Mănăstirii Glavacioc în aprilie 1643 de către Matei Basarab. Moșia Călugărenii de pe Neajlov, sau Coțofenești, sau Crucea de Piatră, a avut o întindere de 4562 pogoane.²⁵

Ocina lui Berilă de la Neajlov și moșia Mircești din Teleorman fuseseră date mănăstirii prin hrisev de către Vlad Dracul în anul 1441 dar nu mai apar ulterior printre moșiile Glavaciocului..

Moșia Izvorani, jumătate de sat era dată în anul 1493 de către Vlad Vodă Călugărul, nemaipărând nici ea în documentele ulterioare. Braniștea de la Slatina era donată de către același domnitor doi ani mai târziu, fiind întărită de noi hriseave datate 1507 și 1512. Tot Vlad Călugărul, a făcut danie via din dealul Topolovenilor, măsurând 10 pogoane și care va fi schimbată în anul 1812 cu o alta a medelnicerului Ioan Socolescu din localitatea Geamăna, de lângă Pitești, ao treime din Muntele Prislopul, cumpărat de la egumenul Lazăr de la schitul Brădet din județul-Argeș pentru o mie de aspri, moșia Cernătești, întărită prin hriseavele din anii 1512 și 1635, fost sat domnesc de 2400 de pogoane, cu podgorii de vie, de unde mănăstirea lua vinăriciu, din zece vedre una și ploconul și pârparul, adică doi bani de vadră, Moșia Vatra Mănăstirii Glavacioc, având o întindere de 21.413 pogoane, moșia Crângari din județul Vlașca fostă a lui Tatul și Tocsaba, valorând o sută florinți ungurești, moșia Velea sau Ișvârta, având mori pe hotar, schimbată în 1723 cu boerul Iordache vel Portar, pentru moșia sa Homul, dar care va reveni mai apoi în posesia mănăstirii, fiind trecută în catagrafia din 1761, fiind definitiv pierdută la secularizare.

După anul 1488, pârcalabul Oancea împreună cu feciorii săi, Talapia, Saru și Manea proprietari pe jumătate din moșia Neagra, alături de logofătul domnesc Neagu, înfrățit cu Vlad și fiii acestuia pe o altă moșie de la Urlăndeștii de pe Neajlovul vecin, schimba partea lui din Neagra deținută în trecut de către Cârștian vornicul și urmașul acestuia, Vlad Hârtie spătarul, cu moșia de la Izvoare din valea Teleormanului dăruită de către Neagu, logofătul mănăstirii.

Alte danii au fost făcute Mănăstirii Glavacioc pe vremea lui Neagoe Basarab. Satul Zemnicele din județul Teleorman era donat de către Ivan Clucerul și de Neagu Logofătul zis și Grămăticul. Moșia Neagra era achiziționată de către egumenul Ilarion în anul 1513 de la Oancea Pârcalabul, pentru trei mii de aspri și moșia de la Izvor, din Satul Zemnicele. Aceasta avea să fie întărită în anii 1526, 1532, unindu-se mai târziu cu moșia Vatra Glavaciocului.

În anul 1522, egumenul Sava cumpăra în hotarul Neagra partea Radului al Mandeii pe 5000 aspri confirmată de către Vlad Vintilă voievod (1532-1535). La 1526, Radu de la Afumați (1522-1529), cel care s-a luptat cu otomanii în 20 de războaie, dintre care unul purtat chiar la Ciocănești, lângă Dobrul și Neagra, confirma stăpânirea unei alte și mult întinse ocine în hotarul Neagrăi, dăruite de către Tigănușul, fără învoirea fiilor săi. Acesta s-a călugărit și a fost înhumat

după anul 1545 în necropola Mănăstirii Glavacioc. În timpul lui Moise voievod (1529-1530) o nouă moșie din hotarul Neagrăi era alipită vetrei printr-un zălog semnat de Radu sân Văsii. Locul de la Corn pe Prahova, donat de către Dragomir Pinteii era bun de construit chilii și aparținea jumătate Mănăstirii Snagov și jumătate Mănăstirii Glavacioc. Morile de la Câmpina, danie din 1536 a Marelui Spătar Stroe către aceleași două mănăstiri.

Moșia Scăești a fost donată mănăstirii Glavacioc de către Hamza Banul și soția sa Slavna, împreună cu sălașele de țigani care se găseau pe ea. Moșia Slăveni este donată de Calotă Vornicul, fost dregător al lui Neagoe Basarab, ca și moșia Curești sau Bărăganul. Moșia Tătărești a fost donată în anul 1538 de către clucerul Trifea, unindu-se, ami târziu cu moșia Negreni și, ulterior cu moșia Vatra. Moșia Obislav sau Fundul Părului, ori Șipotele, din județul Vlașca, cu o întindere de 3.832 pogoane, a fost primită în anul 1569 de la Stanca, jupănița Stanciului a lui Benga, flica lui Hamza Banul și a rămas în posesia mănăstirii până la secularizare.

Marele Portar Harvat dona în 1574 Moșia Călinești, iar jupănița Marga, flica lui Matei Banu din Brâncoveni, cu patru ani înainte de moartea sa din 1591, când a fost înhumată la Mănăstirea Glavacioc, făcea act de danie pentru moșiile de la Comoșteni, Drâncea, Caracalu și Sadova, cu toate averile, satele și țiganii de pe acestea.

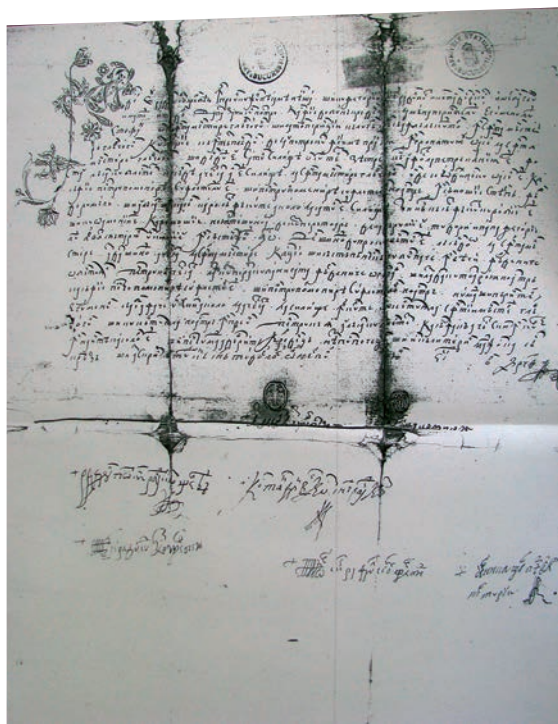
În 1577, Pătru Spătrul sân Dragomir vornicul închina mănăstirii satul Petrești din dreapta Neajlovului, vecin cu hotarul din zona Homului. La 1583, era cerut prin poruncă

domnească să fie restituită lăcașului vechea moșie Jircovul (Jirnovul) închinată de către Alexandru III voievod la 1568, vândută de către Eftimie egumenul mănăstirii, cneazului Homul și Bărăștilor vecini.

Moșia Făgețelul, cu o întindere de 1.571 pogoane era hotărnicită în anul 1637 și din porunca lui Matei Basarab va rămâne în stăpânirea mănăstirii până la secularizare. Monahul Rafail, fost comis Radu, dona moșia Conțești din județul Teleorman pentru îngroparea fratelui său, Ivan Slugerul la 30 August 1701” Fiica acestui comis, jupăniței Pracsia, dona la rândul său, post-mortem, prin testament cu blestem, moșia Siliștea în 1691, fiind îngropată la Glavacioc. În anul 1708, Tudor Știrbei, fiu al aceluiași comis călugărit, dona moșia Poenile din Teleorman egumenului Ștefan, tot pentru a fi îngropat aici.

Moșia Văleni cu Schitul Gălăteni (atestat până în anul 1792) era dată Mănăstirii Glavacioc în anul 1721 de către negustorul Avraam, soția lui, Stamata, împreună cu vărul său Nicodim și cu nepotul Costandin.

La 1723, un alt Matei Știrbei, fiu al Comisul Știrbei mai sus amintit, cheazășuia cu moșia Rumânați un împrumut de 320 taleri luați de la Mănăstirea Glavacioc, pe care nu avea să-i mai restituie.

Actul comisului Radu Știrbei, prin care închină Mănăstirii Glavacioc, moșia sa, numită Siliștea (15 iunie 1691)

Moșia Homul a fost luată la schimb, cum deja menționam, o parte de la Iordache vel Portar în 1723 și alta de la Cârstea Logofătul, fiul Cocorăi douăzeci de ani mai târziu. Moșia Tâmpeni din județul Olt a fost dată mănăstirii de către unul dintre boierii Tâmpeanu, care nu a avut urmași. Moșia Vârtoapele, având 3111 pogoane s-a păstrat până în la finele anului 1863, iar moșia Jircovul a fost și ea în stăpânirea Mănăstirii Glavacioc pentru o perioadă de timp ce se termină la jumătatea secolului al XVIII-lea.

Vama de la Prahova, care a fost dania lui Vlad Vodă Călugărul, era întărită de către Radu cel Mare la 1507, Mihnea Turcitul la 1587, Alexandru Vodă la 1593, Grigore Ghica la 1661, Mihai Racoviță la 1731 și Grigore Ghica la 1735. La 1739 domnitorul Constantin Mavrocordat a ridicat milele de la vămi ale tuturor mănăstirilor din țară.

La 1743, o altă sfoară de moșie de 1833 stâneni, a lui Iordache, ispravnicul Vlășcii, cumpărată de la Gheorghiiță pârcălabul din Ciocănești de pe Negrișoara era alipită hotărului vetrei în schimbul părții de moșie de la Velea de pe Neajlov a mănăstirii. Totodată, moșia Petreștilor era schimbată cu a logofătului Cârstea Homeanul, fiul Cocorei, nepotul popii Vlad călugărul din Hom, fiind și ea adăugată vetrei mănăstirii.

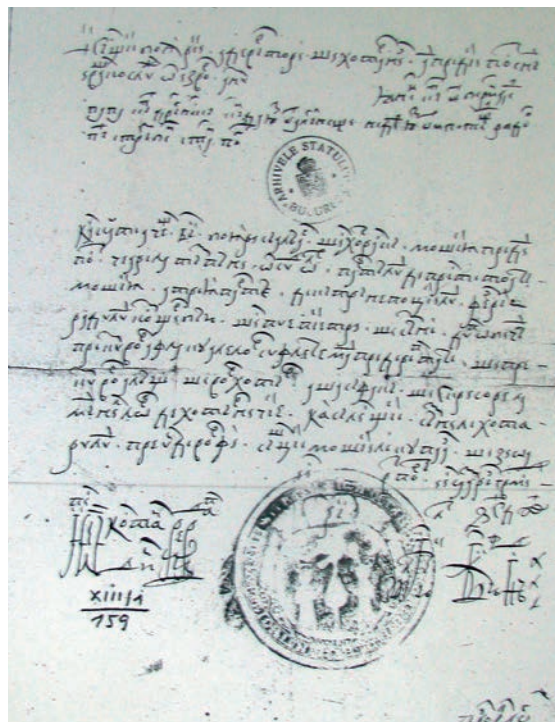
Moșia Cupele era a Mănăstirii Glavacioc în anul 1761 și va fi dată la 1848 de către egumenul Ierothei boerului Emanoil Băleanu, vel vornic pentru moșia Negreni. În 1558, o altă moșie a Glavaciocului era cea de la Groși, din județul Vlașca.

La 1739 domnitorul Constantin Mavrocordat a ridicat milele de la vămi ale tuturor mănăstirilor din țară.

Conținutul unui inventar întocmit de către Mitropolitul Grigorie la 20 septembrie 1761 amintea ca fiind în posesia mănăstirii următoarele domenii: „Moșiile: Obislav cu două roate de moară în apa Argeșului. Cupele cu două, roate de moară în apa Neajlovului. Velea cu două roate de moară, iară în Neajlov. Călugăreni. Rumânați pe apa Drâmbovnicului. Homul. Puenii cu pădure. Ciocănești. Moșia Cernătești sud Saac cu vinăriciu. Moșia Slăveni peste Olt. Moșia Scăești la Jiu. Moșia, Comișani la Târgoviște. Moșia Câmpeni (sic) sud Olt. Moșia Vârtoapele sud Teleorman. Viile: Zece pogoane de vie în deal pe Topoloveni. Trei pogoane în dealul Cernătestilor. Doă pogoane în grădina mănăstirii.”²⁶

În 1835, Eforia Școalelor solicita hotărnicia moșiilor Mănăstirii Glavacioc.²⁷ Dintre acestea, moșia Obislavul era hotărnicită împreună cu moșia Crovul a Mitropoliei cinci ani mai târziu.²⁸ Alte moșii hotărnicite erau: Vârtoapele,²⁹ (la Arhivele Naționale ale României se păstrează o copie după condica cea veche a Mănăstirii Glavacioc, cuprinzând semnele hotărului acestei moșii³⁰ din districtul Teleorman), Cernătești,³¹ Vatra Mănăstirii,³² Curești³³ etc..

Catagrafia din anul 1842 arată care erau moșiile Mănăstirii Glavacioc în pragul secularizării: Vatra mănăstirii (Vlașca) Cupele (Vlașca), Rumânați (Argeș), Obislav (Vlașca), Velea sau

*Ordinul lui
Constantin Voievod
către 12 boieri
botarnici, pentru a
alege botarele moșiei
Tâmpeni
(16 aprilie 1696)*

Nebuna (Vlașca), Călugărenii (Vlașca), Vârtoapele (Teleorman), Siliștea (Teleorman), Poenile (Teleorman), Tâmpeni (Olt), Curești (Ilfov), Fântânelele (Romanați), Făgețelul (Dâmbovița), Murta (Dolj) și Cernătești (Prahova).³⁴

În iunie 1843, moșia Făgețelu a Mănăstirii Glavacioc era călcată cu hotărnicia moșiei Șotânga,³⁵ iar la 14 noiembrie 1846 moșia Murta din Dolj era călcată de Ioan Căcalețeanu,³⁶ pentru ca în 1852 să fie dată la schimb pitarului N. Michail.³⁷ Foarte adesea aveau loc atare „călcări” de moșii de către vecini: la începutul anului 1852 Matei Cioranu călca moșia Cătunu-Negreni,³⁸ la 15 decembrie același an hotarele moșiilor Obislavu și Fundul Părului erau încălcate de către arendașul moșiei Crovul³⁹ și cel al moșiei Crucea de Piatrăera desființat de către D. Cerduz, proprietarul moșiei vecine, Urmuz;⁴⁰ la 29 aprilie 1854, moșia Osebiții Negreni din Vlașca era călcată de moșia Horezeanca,⁴¹ un an mai târziu, era călcată moșia Fântânele,⁴² în 1857 moșia Romanați,⁴³ în 1860 moșia Siliștea,⁴⁴ iar în iulie 1863, frații Hristudor și Gheorghe din Olt călcau moșia Tâmpeni.⁴⁵ Se întâmpla uneori și viceversa; la 10 iunie 1846 moșia Călugăreni a Mănăstirii Glavacioc încălca hotarele moșiilor Frasinul și Marotinu ale bisericii Udricani.⁴⁶

Desele vânzări, cumpărări, schimburi, donații pentru veșnica pomenire făceau necesară intervenția unor ingineri hotarnici, mai ales că existau în secolele XIV-XIX și ocine libere, numite enclavuri, locuri înfundate, care erau nemăsurate, formând cărări și poteci căi de trecere și de ieșire la apă.

Pentru moșiile mănăstirii erau emise numeroase documente de către domnitorii timpului. Donațiile mai sus amintite erau statornicite de hrisoave care să ateste în mod definitiv actul respectiv, păstrate și astăzi în arhivele din țară. Astfel, Vlad Voievod la 14 mai 1441 dădea un hrisov relativ la satul Mircești,⁴⁷ iar la 10 aprilie 1488 unul relativ la moșiile Neagra și Urlăudești.⁴⁸ Tot Vlad emitea un hrisov la 16 iunie 1493 prin care dăruia mănăstirii o jumătate din satul Isvorani.⁴⁹ Doi ani mai târziu el dona Braniștea de la Slatina.⁵⁰ La 21 noiembrie 1504, Radu Voievod dăruia Mănăstirii Glavacioc moșia Zimnicele,⁵¹ (donație întărită la 28 aprilie 1602 de către Simeon Movilă⁵²), la 20 iunie 1507 îi întărea stăpânirea peste jumătate din două sate omonime, Călugăreni din județele Vlașca și Teleorman,⁵³ iar la 25 aprilie 1538 îi dăruia stăpânire peste toată partea Stanei din moșia Tătărești, de pe apa Teleormanului.⁵⁴

La 1 iunie 1475 Basarab Voievod emitea un hrisov pentru moșia Făgețelele,⁵⁵ iar 24 octombrie 1513 unul pentru moșia Neagra,⁵⁶ care era reînnoit de către Radu Voievod la 7 ianuarie 1526,⁵⁷ de către Mircea Voievod la 28 mai 1545⁵⁸ și de către Alexandru Voievod la 9 ianuarie 1576,⁵⁹ când acesta dădea și o carte de hotărnicie pentru ocina din Neagra, a patra parte din moșia Negrii, stabilind vechile hotare bătrânești.⁶⁰ Tot Alexandru Voievod, cu șase ani mai înainte întărea stăpânirea mănăstirii peste o fântână cu locul ei de la Topoloveni.⁶¹

Dacă în 1535 era emisă cartea Radului Voievod prin care se întărea stăpânirea peste satul Scăiești,⁶² iar în anul 1536 același domnitor dona jumătate din morile de la Câmpina⁶³ și Muntele Prislopu⁶⁴ (donație întărită de-a lungul timpului de către mai mulți domnitori: Alexandru Voievod la 24 iunie 1568,⁶⁵ Mircea Voievod în iulie 1583,⁶⁶ Matei Basarab la 6 iulie 1642⁶⁷), la 28 mai 1545, Mircea Voievod întărea prin hrisov Mănăstirii Glavacioc jumătate din satul Călinești.⁶⁸

La 9 octombrie 1557, era emis hrisovul lui Pătrașcu Voievod, prin care întărea popii Badei stăpânire peste moșia din Groși.⁶⁹ Mihnea Voievod dădea la 23 mai 1586 carte de hotărnicie pentru moșia Crângari⁷⁰ de peste Mălinești și Vișina.⁷¹

În anul 1677 Duca Voievod întărea Mănăstirii Glavacioc stăpânirea peste satul Cernătești.⁷² La 8 noiembrie 1704, Constantin Voievod emitea o carte pentru moșiile Bunești și Poenile lui Rafail Monahu.⁷³

În continuare menționăm alte documente care atestă donații făcute Mănăstirii Glavacioc. În 1514, Basarab Voievod dona Mănăstirilor Glavacioc și Snagov locuri de chilii la Cornu, pe Prahova, pe moșia lui Dragomir Pinte, iar în anul 1526 pe 3 aprilie, Radu Voievod dădea din partea domnească 4 părți: Bolintinul, Nucetul și Strâmbul.⁷⁵

La 23 mai 1557, Pătrașcu Voievod dăruia vinăriciul Mănăstirii Glavacioc de la Topoloveni, precum și un sălaș de ȣigani.⁷⁶ La 25 martie 1564 Alexandru Voievod emitea un hrisov de donație pentru moșia Jirnov din județul Vlașca.⁷⁷ De la 6 noiembrie 1577 este păstrat la Arhivele Naționale un act de danie al Barbului Postelnicul pentru moșia Obislavul.⁷⁸

Cu data de 30 august 1587 este datat actul jupânesii Margăi, fiica lui Mateiu prin care aceasta dăruia jumătate din satele Drencea, Caracal, Comoșteni.⁷⁹ La 10 decembrie 1619 Movilă Voievod dona moșia Slăvenii de Sus.⁸⁰ Radu Știrbei îi închina moșia sa Siliștea la 15 iunie 1691, iar Matei Știrbei îi dădea cu zapis egumenului moșiile sale Rumănați și Obediți la 15 februarie 1723.⁸¹

Mulțimea de moșii era întreținută cu ajutorul robilor. Mircea cel Bătrân înzestra dintru început mănăstirea cu 41 de sălașe agricole de pe vâlceaua Netoșilor la 1409. După șapte decenii, aceleași sălașe rămăneau împrejurul vetrei noii ctitorii a lui Vlad Călugărul, fiindu-i întărite mai întâi de către fiul acestuia, Radu Voievod, iar la 1512 de către Neagoe Basarab. Pătrașcu cel Bun (1554-1557) dona și el Mănăstirii Glavacioc un nou sălaș de 5 robi.

Nu lipseau mulțimile de „jâlbi plecate la domnie, nesupunere la clacă, la darea zeciuiei și fuga, ba chiar și zurbalicuri, întreprinse de către sălașele robimii, alături de țărâimea dependentă de pe hotarul ctitoriei”⁸²

Unii robi erau lăutari ambulanți, alții știau diverse meșteșuguri. Se întâmpla ca unii să lucreze cu tocmeli și soroc de plată, constituindu-și gospodării bogate, din care puteau la începutul secolului al XIX-lea să dea în fiecare an birul de 3158 lei, trecut în catastihul stolnicului vistieriei. Sălașele de robi se vor risipi în anii 1847 și 1856, odată cu modernizarea acestora. Unii dintre ei au continuat să locuiască în sau lângă satele de clăcași, practicându-și meșteșugurile, ori fiind cărauși prin târguri.

Satele închinat mănăstirii dădeau zeciuiei din produse, dădeau găleți de grâu și orz, vinărici, văcărit, birul trienal, dăjdiile mari și mici ale domniei, făceau diferite slujbe de muncă în gospodărie, la clacă pe moșiile lăcașului.

Simeon Movilă (1600-1601) a fost cel care i-a răscumpărat pe megieșii din Homurile vetrei, contra a 13.000 aspri din rumânie și pe megieși din Mozăceni, din Dâmbovnic contra a 36.000 de bani din șerbie.

Mănăstirea a avut și câteva schituri metoc. Schitul construit pe moșia Văleni era închinat la 3 februarie 1721 Mănăstirii Glavacioc de către Avram și soția sa, Stamata.⁸³ Schitul Gălăteni

*Starețul Casian
lângă tunelul de la
Tătăraști, unde a fost
vechiul schit metoc al
Mănăstirii Glavacioc*

era confirmat ca metoc al Mănăstirii Glavacioc de către Mitropolitul Daniil Aninoșanul al Ungrovlahiei.⁸⁴

Un alt schit, de la Tătăraști se pare că a fost în posesia Glavaciocului, existând chiar un drum subpământean, printr-un tunel, care unea cele două locații, atestat prin poveștile bătrânilor, dar și de către unii istorici.

„La 25 noiembrie 1628, Alexandru Iliaș, voievod întărește lui Voicu logofăt un ȋigan, anume Șerban, cumpărat de la Dragomir din Tătăraști. Acest fapt ne dovedește că satul Tătăraști avea locuitori înstăriți, care dispuneau și de ȋigani ca robi, ce trăiau de obicei pe lângă mănăstiri sau pe lângă schiturile lor, deservind pe călugări.

În cartografia făcută sub domnia lui Constantin Mavrocordat în anul 1741, Tătăraștii de Sus sunt menționați ca sat mare și populat. În *Marele Dicționar Geografic al României* din 1902, satul Tătăraștii de Sus îngloba și Slobozia Trăznitu și Popești Palanga, pe raza căruia se afla moșia lui Ștefan Belu de 6000 ha, din care 900 ha cu pădure. Populația număra 734 locuitori la 1902.”⁸⁵

Satul Tătăraștii de Sus se află pe partea stângă a văii Teleormanului, până la confluența acestuia cu Bucovul, iar Tătăraștii de Jos dincolo de același râu. Moșnenii din zonă erau numeroși, ei deținând mare parte a pământurilor satului. În anul 1902, în satul Tătăraștii

de Sus erau 2 biserici, una a comunei, cu un preot și un cântăreț și alt de curte, întreținută de boierul Ștefan Belu, pentru conacul său, folosind-o drept necropolă și loc de rugăciune. Aceasta avea un preot și doi cântăreți.

Dărâmată la cutremurul din 1802 și reconstruită, ansamblul este asemănător unei incinte de mănăstire, biserica fiind înconjurată circular de un portic fortificat, cu ziduri groase cu turnulețe, un gen de bastion. Zidurile interioare se mai păstrează și astăzi, semețe, atingând înălțimi de 5-6 m, cu turnuri de observare la două dintre colțuri, iar cele ale curții exterioare, de 3-4 m, având în mijloc aproximativ 2 ha de teren, unde se aflau acareturile, nu se mai păstrează.

Legenda spune că acestea au fost construite de către cei care treceau prin punctul de vămuire și nu aveau cu ce plăti pentru carul cu marfă pe care îl duceau la târg sau îl aduceau acasă plin cu cereale de la șes ori cu cherestea de la munte.

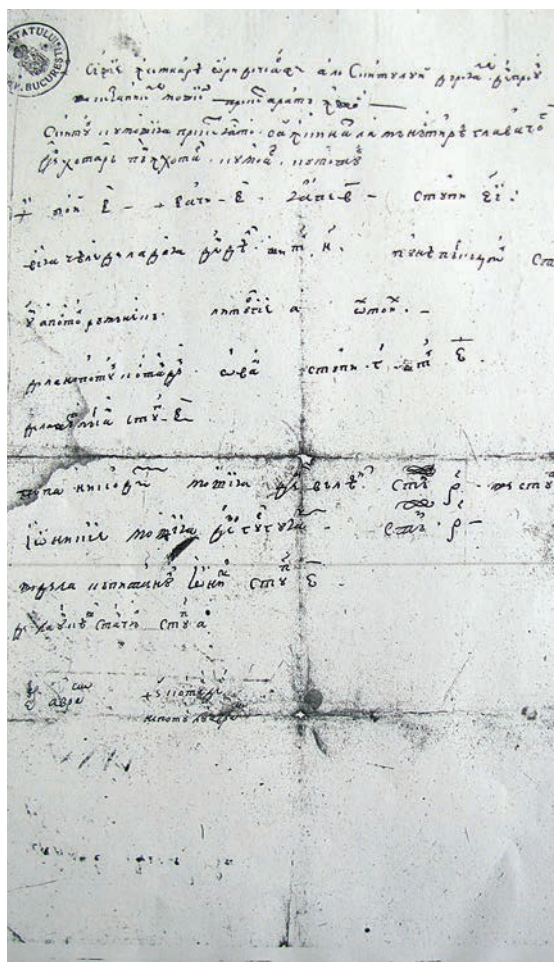
Ruinele care se văd și astăzi pe șoseaua Pitești-Alexandria-Zimnicea de par a aparține unui schit, fost metoc al mănăstirii Glavacioc, construit pe moșia jupâniței Stoica, închinată acestei mănăstiri la 1538 de către clucerul Trifa să-i fie de veșnică pomenire.

Probabil că monahii de aici, biserica nefind a sătenilor, vămuiau în județul Teleorman, despre care știm că aparținea Glavaciocului încă de la 1441, prin hrisovul lui Vlad Dracul, întărit la 1507 de Radu cel Mare și la 1512 de Neagoe Basarab.

Biserica adăpostește mai multe morminte, printre care și pe cele al boierului Anghelache Amira, grec, trecut la Domnul în anul 1798. Deducem că pe timpul domniilor fanariote lăcașul cu terenul aferent a fost luat de un grec.

Ion N. Mailat ia în calcul posibilitatea ca mănăstirea să se fi ridicat pe locul unei foste cetăți a membrilor Ordinului Cavalerilor Ioaniți, pe care regele Bela al IV-lea al Ungariei la 2 iunie 1247, prin «bullă aurea», erau trimiși să apere de migrațiile mongole și tătare Țara Severinului, cnezatele lui Ioan și Farcaș și toată Cumania, beneficiind de veniturile din zonă.

În sprijinul aceleiași idei stau și denumirile cumane din nordul județului Teleorman (localități: Tecuci, Urlui, Teleorman, Călmățui, Sii; ape: Balaci, Tătăraști, Mozăceni; nume de oameni: Hamza, Toxaba, Bezgomen, Turlui). Sătenii spun că ar exista chiar un tunel subpământean care leagă Mănăstirea Glavacioc de fostul ei schit metoc de la Tătăraști.

*Însemnare de lucrurile
Schitului și moșiei
Văleeni, dăruită
Mănăstirii Glavacioc
(3 februarie 1721)*

*Ansamblul
Mănăstirii Glavacioc*

Biserica în anul 1991

Atât schiturile metoc, cât și numeroasele ocini, sate, mori, podgorii și livezi pe care Mănăstirea Glavacioc le-a deținut ne aduc înaintea, încă o dată, importanța lăcașului de odinioară.

Este impresionant cum sub chivernisirea mai marilor obștii acestui străvechi lăcaș se administră atât de multe domenii; este impresionant cum oameni de vază ai timpurilor trecute, boierii, omologi ai miniștrilor din zilele noastre, ori chiar domnitorii făceau danii pentru a fi pomeniți sau înhumați într-o mănăstire, se preocupau de bunăstarea lăcașului și a viețuitorilor de aici. Dacă nu ar fi fost astfel, edificiile zidite din piatră și cărămidă ar fi pierit, iar zidurile lui Dumnezeu chemate să-I slujească Lui ar fi fost date uitării...

Clădirile

Biserica

În cazul Mănăstirii Glavacioc, de-a lungul perioadelor de timp scurse de la prima atestare și până astăzi, au existat mai multe biserici, zidite succesiv, unele pe ruinele altora. Se pare că prima biserică, de pe vremea lui Mircea cel Bătrân, era de lemn.

Cea mai veche descriere a bisericii lui Vlad Călugărul, cea dintâi biserică de zid, pe care doar o bănuia Preotul Ilie Gh. Diaconescu, are ca punct de pornire „imaginea arhitecturii de

ansamblu de pe sigiliul mănăstirii de la 1734, [care] dovede[ște] în parte că străvechea ctitorie ce a servit de gropniță boierească și domnească încă de la 1491 era dispusă în plan treflat, având pridvor simplu deschis cu doi stâlpi ce susțineau pisană, clădită din cărămizi subțiri – 0,24 m x 0,18 m x 0,04 m –, lespezi de gresie și bolovani de râu înecați în mortar de var gras și nisip aspru. Pe zidurile laterale, aparente, în grosime de 0,80 m și pe arcurile rezemate pe picioarele din interior cu baze de piatră, secționate în patru fețe – 0,80 m x 0,80 m – se înălțau două cupole prismatice, una pe naos și alta pe fronton cu deschizături semicirculare, purtând, ca și în rest, învelitoare în două ape. Materialul arheologic local dovedește că în decorul exterior a existat atât brâul înconjurător, cât și cornișa alcătuită din cărămizi zimțate, convexe și concave. Deasupra intrării boltite era clădit un cat luminat prin deschizături dreptunghiulare, decorat de jur împrejur cu trei rânduri de brâie profilate în zidărie deasupra căruia se înalță un foișor cu motive sud-dunărene ce domina împrejurimile. Legate de aceeași intrare, într-un poligon neregulat din jurul bisericii, străpuns pe alocuri de crenele, se profilau casele făcute bolții.”⁸⁶

Puțin mai târziu, între anii 1626 și 1639, Patriarhul Macarie al Antiohiei descria astfel lăcașul de închinare „Biserica e mare și cu o frumoasă structură arhitectonică, având două cupole, una deasupra navei, alta, alta deasupra corului. Pe cele patru arcuri, erau patru stâlpi pe care e cupola rezemată. Noi n-am mai văzut în această țară vreo biserică asemenea acesteia. Seamănă cu biserica Ada, din Terapole.”⁸⁷

Biserica a fost restaurată pe vremea egumenului Ștefan, în timpul lui Constantin Brâncoveanu, când a fost pus și iconostasul sculptat în piatră, păstrat până astăzi. Același Mare Ecleziarh al Mitropoliei Ungrovlahiei pune și piatra tombală a lui Vlad Vodă Călugărul.

Biserica a fost rezidită din temelii între anii 1841-1843 pe infrastructura celei de la 1483-1495, însă fără a se respecta arhitectura și proporțiile celei dintâi. Cu plan treflat, cu pridvor închis. Patru stâlpi prismatici așezați în colțurile naosului susțineau o turlă de lemn tencuită cu var pe interior, simplă, cu 5 ferestre mari, arcuite în interior, construită asemănător bolților de șipci cu mortar de var, care va fi dărâmată de o furtună în vara anului 1895. Între naos și pronaos nu mai exista un zid despărțitor; ci doar un arc de lemn susținut de stâlpi. Lespezi de calcar și gresie serveau drept pardoseală a lăcașului, fiind păstrate până astăzi. Ușa de la intrare era făcută din table groase de stejar, acoperite cu tablă ornamentată cu rozete, bolți și sulii încrucișate având încuietoare și zăvoare de fier, apărută printr-un foișor de lemn, închis cu patru stâlpi de lemn canelați, acoperit cu șindrilă. Streașina deschisă a fost înlocuită de cornișa larg profilată în zidărie și tencuiată, având multe rânduri de ciubuce.

Ancadrament de fereastră al primei biserici de la Glavacioc

Ctitorii, reprezentați în pronaos, sunt: Gheorghe Bibescu în dreapta, cu titulatura „Georgie Dimitrie Bibescu Voevod a toată Ungrovlahia”, Mitroploitul Neofit al II-lea Românul, ocârmuitorul de la acea vreme al Ungrovlahiei, având inscripția „D. D. Neofit și Mitropolitul a toată Ungrovlahia” și paharnicul pospașoptist Costache Faca în stânga, având alături textul „Marele Cluceru Costandin Faca”. Cel dintâi poartă o tunică albastră, pantaloni și epoleți domnești are fața descoperită, și ține în mână sabia. Mitropolitul ține cârja și binecuvântează, purtând marele ordin roșu domnesc, iar *marele ctitor*, Costache Faca, are fața descoperită, brațul drept sub frac, iar celălalt alăturat de piciorul stâng, cu două decorații pe piept, deasupra fracului ce acoperă pantalonii de culoare galbenă.

Unele icoane pictate în tempera în stil realist se mai păstrau fragmentar în secolul al XX-lea, fiind recondiționate în veacul următor de către pictorul restaurator Dumitru Gorea. Dintre acestea amintim chipurile sfinților Cuvioși Sava, Antonie, Teodosie chinoviarhul, în mărimi aproape naturale, purtând filacterii cu texte biblice; icoanele sfințelor Mucenițe Ecaterina, care ține într-o mână pământul, iar în cealaltă un paloș, Anastasia, izbăvitoarea de otrăvă, Parascheva; ale Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian în pronaos; Nașterea Maicii Domnului și Adormirea Precistii pe zidul dinspre de apus. Peretele de nord al pronaosului, avea scris cu roșu, „Vasil(e) To(mescu?), Gheorghie zo(gravu)” și mai jo, spre apus, cu galben: „Costea zugravu”.

Părintele Ilie Diaconescu rememora și alte scene vizibile înainte de anul 1946 pe bolta de lemn a pronaosului: *Capul Sfântului Ioan Botezătorul pe tipsie*, înscris într-un cerc tricolor și *Când au dus pe Hristos la Caiafa*, chipul profetului Obadia pe intradosul arcului despărțitor dintre pronaos și naos.

Stâlpii din naos au fost zugrăviți cu chipurile sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, cel dintâi cu sabia în mâna dreaptă și sfărâmând cu brațul stâng și piciorul drept gura morții și lanțul robiei, iar cel de al doilea purtând în dreapta pană de scriitor, iar în stânga filacterie cu text. Mai departe, au fost zugrăvite chipurile Sfinților Stâlpnici: Simion, Dionisie, Daniil și Iosif scriitorul de cântări, care priveghea pe timpul nopții stând în picioare.

În absida din dreapta au fost reprezentați sfinții militari; Eustatie, Teodor Tiron, Ianuarie, Gheorghe, Procopie, Mina. În stânga, sfinții: Dimitrie Izvorătorul de Mir, Nestor, Mercurie, Sfinții Împărați Costantin și Elena. Pe bolta de lemn din dreapta au fost pictate medalioane cu următoarele scene: Bunavestire, Întâmpinarea Domnului, Nașterea lui Hristos, Botezul lui Hristos, Înălțarea lui Hristos pe Muntele Măslinilor, iar în stânga: Învierea Domnului, Duminica Tomii, a Mironosișelor, a Samaritencei și a Orbului.

Pe stâlpii de la marginile catapetesmei au fost reprezentați bust Sfinții Părinți Ioachim și Ana; la proscomidiar vedenia Sfântul Petre Alexandrinul cu Mântuitorul purtând veșmântul sfâșiat, Maica Domnului îndoliată și Iisus Hristos în potir.

Pereții altarului adăpostesc, conform erminiei, chipurile Sfinților arhidiaconi Ștefan și Lavrentie, ale Sfinților Ierarhi Grigorie, Ioan Bogoslovul, Vasile și Nicolaie, iar sus, în absidă, a fost pictată Maica Domnului, flancată de heruvimi, purtând tunică roșie și maforion albastru, ținându-L într-o parte pe Fiul său, iar în cealaltă mână având sceptrul împărătesc. Mai jos a fost zugrăvit proorocul David cântând din psaltirionul pentru a potoli crizele de demonizare ale regelui Solomon, reprezentat cu un chivot pe brațul drept.

*Biserica Mănăstirii
Glavacioc astăzi*

Reprezentări din biserica Mănăstirii Glavacioc
 Pictură veche ante și post restaurare
 Pictură nouă, din ultimii ani

*Cititorii Mănăstirii
Glavacioc, repre-
zentați în pronaosul
bisericii: Mitropolitul
Neofit Românul,
Voievodul Gheorghe
Bibescu și Clucerul
Costache Făca*

Pe tâmpla de lemn cu sculptură aplicată, în motive geometrice și vegetale, erau puse icoane împărătești pictate în ulei în manieră realistă: Bunavestire, Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Nicolaie purtând în colțul de jos însemnarea: „1844 *Va(silie) To(mescu?) zo(grav)*”. Mai existau șase icoane ale unor drepti și prooroci, 12 icoane ale Sfinților Apostoli, icoana Sfintei Treimi și cele 12 icoane ale „Praznicilor Împărătești. Pe arcul de lemn de deasupra tâmplei încă se mai putea distinge pe la anul 1946, după spusa aceluiași Preot Ilie Diaconescu, „Visul patriarhului Iacob”. În dreapta jos pe ușile diaconești era scris numele pictorului: „V(asile) z(ogrov) (1)843”. Era amintită prezența în lăcaș a unei alte icoane de secol XVIII, în tempera, cu Hristos binecuvântând cu mâna dreaptă și cu cea stângă ținând cartea deschisă, pe care scrie: „Veniți către Mine toți cei ce vă trudiți și cei împovărați și eu vă voi odihni”. Un alt exemplar asemănător cu ferecătură era amintit la strana arhierască.

Multe dintre acestea s-au pierdut, iar altele s-au schimbat la restaurările din veacul al XXI-lea, din timpul Arhiepiscopului Calinic și al starețului Casian.

O piatra aflată în partea dreaptă a catapetesmei, atestând restaurările din secolul al XX-lea, poartă următoarea inscripție: „Întru slava Sfintei cei de o ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi. Sfânta aceasta și dumnezeiască biserică a sfintei Mănăstiri Glavacioc, unde de veacuri se cinstește numele Preacuratei, de Dumnezeu Născătoare și Pururea Fecioare Maria Povățuitoarea, rezidită este în curgerea anilor 1820-1843 pe temelile celei bătrâne din vremea bătrânului Mircea Basarab (1386-1418) și Vlad Vodă Călugărul (1482-1495), iar când a fost în zilele anilor 1946-1956, s-a restaurat, precum se vede cu îndrumarea și ajutorul

Comisiei Monumentelor Istorice, Ministerului Cultelor, Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei și a altor autorități de Stat, precum și cu osteneala popor[u]lui derptcredincios din și-n afara satului Glavacioc. 1956, ianuarie.”

Pridvorul, adăugat după anul 2000 a fost pictat, nu tocmai reușit, în ultimii ani de către pictorul Căpușă din Curtea de Argeș și se dorește a fi repictat pe viitor. Scenele din partea de sus a bisericii au fost pictate de către Cătălin Palamariu, doar cele de jos fiind restaurate, așa cum deja am specificat și rămânând aidoma celor descrise de către Părintele Ilie Diaconescu, adică reprezentările iconografice de pe vremea lui Costache Faca. În anul 2005 biserica a fost împodobită pe exterior cu un frumos mozaic realizat de către Vasile Moraru din Iași.

La intrare, în pridvorul nou străjuiește frontispiciul trilobat al ușii brâncovenești, alcătuit din două lespezi de Albești, ce au pe margine o linie șerpuită bătută în mărgăritare și încadrată de frunze și flori stilizate, sus simbolul heraldic al vulturului cu crucea în cioc și jos doi heruvimi, cu următoarea inscripție: „Sfânta aceasta și (vest)ita mănăstire Glavaciogul harmul Blagoveștenii făcută iaste den te(melia) ei de bunul bătrînul Vlad Vod(ă) Călugărul și fiul său Radu. V(odă), iar de z(ugrăvit) (fos)t-au zugrăvită de Neagoe Vod(ă) Basarab și cu Pătru Vod(ă), iar cându au fost acum în zilele mării sale domnu nostru Ioan Costandin B(râncoveanu) B(a)s(arab) voevod (fiindu) păstoriu Țărâi rumănești chir: Teodosie Mitropolitu, trimis-a măriia sa Vod(ă) și cu blagoslovenia sfenției sale părintelui pe Ștefan clis(ear)iu dela mitropolie care și ucenicu i-au fostu sfenției sale (ca să fie egumen, fiind fost) el m(ai) denainte la această mănăstir(e) lăcuior și lo(g)ofe(țel; de s-au apucat de(n) dragostea lui Dumnezeu cu ce au putut den venitu m(ă)năstirii și dela dănsul o a pardosit peste tot au făcut ferestrele cu stâlpi de pintră scriși, preastolul și proscomidia și treptele ce sântu suptu jețiile domnești și piatra peste Vlad Vod(ă) si olmivelnîța (sic) și-nfrumusîțata ușă de afar(ă) la anul dela zidirea lumii, ani 7212 Martie d(ni) 12, iar dela mântuirea lumii 1704; și o am zugrăvit peste tot iară eu Ștefan egum(en)”.

Pisania din pronaos, cu litere chirilice, este alcătuită din următorul text: „Sfânta aciasta și vestita mănăstire Glavaciogul hramul Blagoveștenie B(ogorodi)țe făcută iaste den temelia ei de bun și bătrînul Vlad voevod Călugărul denpreună cu fiisău Radul Vod(ă) iar dă zugrăvit cu împodobirea sfanților fost-au zugrăvită de Neagoe Vod(ă) Basarab denpreună cu Pătru Vod(ă) Cercel, iar cându au fost în zilele mării sale domnului nostru Ioan Costandin B(râncoveanu) Băsarab voevod fiindu păstoriu Chir Teodosie mitropolitul la anul dela zidirea lumii leat 7209 fost-au trimis dă Măriia Sa Vod(ă) și cu blagoslovenia mitropol pe Ștefan cliscariul mitropolii care și ucenicu i-au fostu care și mai denainte fiindu logofețel mănăstirii. Deci văzând mănăstirea stricată și de tot vechită de podoaba sfinților s-au apucat de o a zugrăvit peste tot cum să veade și o (a)pardosit peste tot cu leaspezi au făcut proscomidie și preastolul și ușa cea mare, treptele jătiurilor domnești și piatra pe Vlad Vodă și ferestrele împrejur tot săpate în piatră și case da piatră boltite, foișoare și rezimători bisearicii trei; și s-au isprăvit toate aceaste la leat 7212 m(esi)ța Jun(ie) 12”.

Ultimele restaurări au fost dublate de renovări care au dat un aspect cu totul nou bisericii, dar un aspect mai unitar și mai elegant, prin adăugarea unei turle pe naos, a unui pridvor deschis și a acoperișului în stil moldovenesc, făcut din tablă de zinc vopsită în verde. Soclul lăcașului a fost îmbrăcat în piatră de râu și sub cornișă s-a alipit un brâu de cărămidă

© Mihail Opre

*Reprezentări din bolta de la intrare și din biserica
Mănăstirii Glavacioc*

*Stăreția, chiliile, alte clădiri anexe și casa domnească
din incinta Mănăstirii Glavacioc*

în dinți de ferăstrău.

Casa domnească

Nu știm foarte sigur când a fost pusă temelia lăcașului care mai târziu va purta numele de casă domnească, dar credem că încă înainte de anul 1500. „Urme de vechi temelii aflătoare în nord-estul obiectivului, țesute din bolovani și gresie din apa Dâmboviței, var de gârlă de prin văile muscelene și nisip aspru, argilos așternute în adâncimi reduse – 0,50 m – limitate la suprafața platformei deluroase implică existența dintr-aceeași vreme (secolul al XV-lea) a caselor călugărești clădite în factură populară pe tălpi masive și pereți scunzi din blojdini de lemn semirotunde încheiate în cepi având foișoare și interioare tencuite acoperite cu în ape repezi între care se va fi cuprins și casa de adăpost a domnului ce-l întâlnim deseori zăbovind aici, dăruind ctitoriei ocine și sate sălașe de robi, bălți, vii și stupini, însemnând însuși hotarele vetrei, dând unora hrisoave de întărit stăpâniri ca dintr-o reședință domnească sau împărțind dreptatea din cel mai curat izvor al ei.”⁸⁸

Titulatura mai sus amintită a lăcașului reconstruit pe vechile fundații se păstrează de pe vremea lui Constantin Brâncoveanu, când s-au construit case noi în jurul bisericii, brutăria, chiliile, arhondarie⁸⁹ și stăreție, pivnița de la clopotnița ridicată de către Mihnea Turcitu, toate acestea împrejmuite cu ziduri în interiorul cărora se putea pătrunde prin porți duble semicirculare acoperite cu olane. Infrastructura acestora, construite din cărămizi oltenești, s-a păstrat

până târziu, fiind vizibilă cu ușurință în partea de nord-vest a incintei. Odinioară, aici se înălțau „odăi rectangulare decorate cu prispă boltită în acolade trilobate rezimate pe colonete prismatice de lemn cu interioare tencuite, străpunse de orificii înguste având uși din tablă de gorun prinse în tocuri cu căței în praguri, clante și zăvoare de fier, pardosite cu cărămizi de epocă, bine arse, purtând scaun în ape repezi din bârne de stejar bărduite prinse pe cosoroabe în cuie de lemn așternute cu învelitoare de șindrilă lămbuită, reparată între 1741–1742 de către arhimandritul Iona egumenul mănăstirii.”⁹⁰

Aici a găzduit și Neofit Cretanul (1738-1754) timp de trei zile în anul 1747, aici au stat în anul 1772, pe vremea egumenului Daniil, trimiși împărățești purtători de proclamații pentru angajări de țărani voluntari în oaste în luptele dintre ruși și turci.⁹¹ Tot aici se întrunea scaunul de judecată, se întocmeau hotărnicii și planuri, se semnau acte de cancelarie.

Eforia Școalelor va schimba aspectul noilor construcții ce se vor ridica pe locul celor vechi, avariate. Se construia la 1840 „stăreția cu pivniță boltită, tainița și săli de mese, cancelaria cu odaia grămaticului profilate în afară ca și pe zidurile brâncovenești nimicite, jimblăria, școala candidaților de preoție cu sală de predare și patru odăi ale școlarilor, bucătăria cu încăperea arendașilor, meremetisându-se și casele domnești avariate, flancate de emiciclurile celor zece chilii monahale cu galerie pe noi temelii.

Concepută și stilizată aidoma culelor din zona subcarpatică munteană, numită casă de oaspeți brâncovenească ale cărei ziduri profilate poartă pe urmele celei vechi (secolul XV.) ce: se oglindea în apa bălții mari domnești cu vedere spre drumurile deschise ale Teleormanului și Vlășcii ori spre braniștele, țarinele suhaturile și strungile așezărilor din stepă, măsoară un poligon hexagonal neregulat cu un perimetru 40 m.l., așezată pe temelii masive – 2 X 0,80 m – în trepte înfipite în sprânceana dealului, clădită din cărămizi subțiri de apă – 0,29 m X 0,13 m X 0,04 m –, var gârlă și nisip argilos peste care se profilează ziduri bine țesute, înalte și puternice, decorate cu bosagii măcinate de vreme și interioare drișcuite ce cuprind tinda hexagonală cu intrare inițială semicirculară – 2,80 m X 1.80 m – legată de coloane prismatice și de cele două cămăruțe, trapezoidale străpunse de orificii înguste – 15 m X 0,36 m, – o sală mare circulară – 6,30 m – marcată cu două firizi ogivale trebuitoare sobelor cu stâlpi, trei deschizături – 2,20 m X 1,20 m flancată de două încăperi rectangulare pentru odihnă – 3,85 m X 3,63 m – pavimentată inițial cu blăni de stejar date în joagăr.

O scară de lemn învârtită duce la nivelul împărțit într-aceiași chip decorat cu balconul brâncoveneș dispărut, iar alta mobilă cu muchii incizate așezată în cămara din stânga urcă la tainița din pod angajată într-unul din orificiile nișei de nord ale sălii circulare ca și la scaunul învelitoarei refăcute și așternută în șase ape repezi acoperite inițial cu șindrilă lămbuită purtând streășină rășfrântă peste cornișa zimțată tencuită, protejată de solbancuri și burlane.”⁹²

În noul edificiu găzduia domnitorul Gheorghe Bibescu (1843—14 iunie 1848) în vara anului 1844, mitropolitul Neofit al II-lea Românul (1840—1849) în toamna anului 1847, venit aici pentru a respira aerul curat și a savura apa limpede din zonă, zugravul Mincu în anii 1845-1846, dascălul Inochentie Chițulescu, episcopul de mai târziu al Buzăului, între 1862 și 1866, egumenul Calinic Giurăscu Râncăciovianu, amator de zugrăvie, care a și expus la etajul acestei clădiri, precum și diverse personalități pașoptiste care în jurul anului 1848 au redactat aici materiale revoluționare, diverse manifeste, scrisori și tipărituri.

*Sobă veche, din Casa
Domnească, păstrată
până astăzi*

Odată cu apropierea anului 1863 și mai ales după secularizare, administratorii și curatorii mănăstirii au lăsat și casa domnească să se distrugă. Abia după cel de-al doilea război mondial a fost restaurată, pe cât s-a putut, în etape succesive, pentru a fi salvată de la dispariție. Astăzi, lucrările de amenajare, coordonate de către Starețul Casian, sunt pe sfârșite.

Chiliile și alte clădiri din incintă

Între anii 1626 și 1639, patriarhul Macarie al Antiohiei găsea la Glavacioc chiliile construite din piatră.⁹³

Înainte de secularizare, toate clădirile din incintă erau foarte deteriorate.⁹⁴ Se pare că în interiorul celei de a doua curți a mănăstirii exista unui puț săpat pe deal, cu apă departe și o casă făcătoare de bine, „reclădită la 1861 din bârne de lemn pe temelia de cărămizi și bolovani de râu, a celei vechi, acoperită cu trestie, după devizul întocmit de M. Satache, arhitectul orașului Giurgiu, având patru odăi, dintre care una servea pentru adăpostul celor lipsiți și bolnavi.”⁹⁵

La 1862, descrierea monumentului suna astfel: „Biserica și încăperile dimprejur de și curtea din afară se aflau în cea mai proastă stare. Toate ferestrele și ușile în genere sunt putrede cu desăvârșire, încuetoarele stricate, geamurile lipsesc mai mult de jumătate. Colțul odăii din partea dreaptă a intrării pe poartă este crăpat în mici bucăți din cauză că la început nu i s-au făcut un picior rezemător după cum reclama poziția dealului. Tencuiala exterioară a bisericii, a clopotniței și a tuturor încăperilor precum și mincinosul ciubuc de șipci se află cea mai mare parte căzut. Cele patru ferestre ale bisericii lipsesc cu desăvârșire, învelitoarea bisericii, și a tuturor încăperilor în genere este putredă, încât ploaia pătrunde toate părțile, mai cu seamă pe biserică trece și prin bolți. Cea mai mare parte a pardoselilor este putredă, iar mai cu deosebire a galerii odăilor precum și tălpile de sub stâlpii dinaintea bisericii de lemn îmbrăcați cu șipci cu talpa de subt dâșii putredă și tencuiala căzută.”⁹⁶

Pătrunderea în incintă se făcea la 1907 printr-o poartă mare de stejar în 2 canaturi mari și o ușă mai mică care dădea în gangul turlei și apoi în curtea mănăstirii, unde casele formau un pătrat care închidea în mijloc biserica. Încăperile de diverse dimensiuni, cu bolți zidite erau tot deteriorate, gata să se dărâme și la acea dată.⁹⁷

Astăzi, s-a construit o nouă clădire pe latura de nord, cu arhondaric, trapeză și bucătărie, iar la sud sunt poziționate stăreția și camerele destinate găzduirii arhiepiscopului locului. S-a restaurat, de asemenea, corpul de chilii semicircular și casa domnească. Se vede bine că și incinta a arătat diferit în epoci diferite. Păcat că nu dispunem de materialul fotografic necesar, pentru a ilustra fiecare etapă din trecutul Mănăstirii Glavacioc.

Peceti ale spiritualității

Legendă și revelație

O primă atestare a Mănăstirii Glavacioc, în anul 1409, are la bază legenda icoanei Maicii Domnului, găsită de către un cioban pe locul viitoarei vetre monahale. Acesta a luat icoana, care, dispărând de la stână s-a reîntors acolo unde fusese mai întâi aflată. Întâmplarea amintită s-a repetat de câteva ori, în mod succesiv, ceea ce a determinat ridicarea Mănăstirii Glavacioc chiar în acel loc de către Mircea cel Bătrân. Icoana cu pricina este și astăzi ocrotitoarea lăcașului și a viețuitorilor de aici.

Redăm în continuare povestea întemeierii Mănăstirii Glavacioc, așa cum a prezentat-o Ieromonahul Haralambie în anul 1867, făcând mențiunea că în locul lui Mircea cel Bătrân este invocat Neagoe Basarab, ceea ce contrazice datele istorice arhivate: „Se spune din bătrâni, c-a rămas pomenire din neam în neam, despre o icoană a Maicii Domnului făcătoare de minuni. Întâia oară a găsit-o un cioban, care păscând caprele pe acolo, a găsit-o într-un lemn de corn, și luând-o a dus-o acasă; și a doua zi, când s-a sculat n-a mai văzut-o, că a pierit singură, și peste vreo șase zile, când s-a dus cu caprele ca să le pască, s-a dus și pe acolo, și a văzut icoana în locul ei de unde o luase, și viind seara acasă i-a spus preotului comunei, și ducându-se preotul a luat-o și a așezat-o în biserică, Si peste două, zile a pierit, și auzind toată lumea de minunile care făcea, auzind și Domnul Neagoe Vodă, care a făcut episcopia Argeșului, a adus-o de două ori în București și au pierit singură, și găsind-o tot acolo, au făcut biserică în locul acela, care există și astăzi.”¹

© Mihail Opre

La finele secolului al XVIII-lea, Sulzer, aflat în vizită la Mănăstirea Glavacioc, rememora aceeași veche legendă: „...mănăstirea Glavacioc a fost zidită de Voevodul Radul, lângă un mare eleșteu, pe o colină, în amintirea unei icoane făcătoare de minuni a Mariei, icoană, care ca și cea de la Loreto se zice că a venit în sbor aci.”²

Locul de zidire al unei biserici nu poate fi unul oarecare. „Fie că acest spațiu este identificat de unele popoare cu un stâlp, cu o piatră sau cu un copac, precum în religiile idolatre, fie că este un loc sfințit prin revelația Dumnezeuului Celui Adevărat, cum este Ierusalimul sau spațiul oricărei biserici la creștini, în acest perimetru se află centrul lumii pentru omul religiei respective.”³

De aceea multe mănăstiri din țara noastră și nu numai păstrează o atare poveste, despre o apariție minunată, care a determinat zidirea lăcașului acolo unde se află. Este cazul bisericii mănăstirii *Dintr-un Lemn* din județul Vâlcea, despre care se spune: „Cu vreo treizeci de ani înainte de a se zidi biserica, un cioban își avea stâna în locul acela pe coasta dealului. Într-o noapte i se înfățișe în vis Maica Mântuitorului, poruncindu-i să taie stejarul cel mare ce era lângă stână. Ciobanul însă nu socoti de cuviință a se osteni să execute porunca; dar visul se repetă în mai multe rânduri, amenințându-l cu pedepse, care-l făcură să se arate ascultător. Abia lovi de câteva ori cu securea, și copaciul ce era sec căzu. În mijlocul lui se găsi o icoană, pe care ciobanul o aduse la biserica satului; dar noaptea, aceeași visiune i se arată, poruncindu-i să facă biserică în locul unde a fost copaciul; ducându-se la acel loc, găsi iarăși icoana ce dispăruse din biserică. Atunci, ajutat de tovarășii săi, ciobanul făcu o bisericuță de lemn, ce se vede încă pe deal din susul mănăstirii; pe rădăcina stejarului este zidit altarul, și multe minuni s-au făcut atunci de către icoana aceea”.⁴

O altă legendă, privitoare la biserica *Madona Dudu* din Craiova, spune că: „În secolul al XVII-lea erau puțini ovrei în Țara Românească. În Oltenia și mai puțini. În Craiova trăia un bătrân ovrei ce era și un mic negustor cu tolba. Într-o zi a intrat în frumoasa livadă a Găianului de lângă Ududoiu cel mare. Așa admirând verdeața câmpului a ajuns la dudul sub care îi plăcea să se odihnească. Printre ramurile dudului strălucea, de data aceasta, ceva neobicinuit. Se ridică. În vârful picioarelor, dă crăcile la o parte și iacă-l în fața unei icoane mari de lemn, care îi surăde. E Maica Domnului cu dumnezeescul prunc în brațe. Ovreiul, care era un negustor priceput, a luat icoana din pom, a vârat-o sub anteriorul lui și a pornit spre casă. Peste câteva zile, icoana nicăeri. A pornit din nou cu tolba prin livadă. Aici Maica Domnului îi zâmbește cu bună voință. Ridică icoana și pornește la un hagi. Ovreiul deschide tolba. Deodată începu să tremure. Icoana se făcuse nevăzută. Amândoi se întorc în livadă, icoana era în dud, cum și bănuiau. Au dat fuga în piață și au povestit tuturor pățania. Atunci pe locul unde era dudul, Chiriac Găianul a zidit biserică de cărămidă, Maica Precista din Dud”.⁵

Povestea ridicării Mănăstirii Rohia, din Maramureș este și ea interesantă. Anuța, fica de 10 ani a preotului Nicolae Gherman, mezina dintre cei 10 copii ai familiei, moare de dizenterie. Părinții o visează, pe rând, cerându-le *o căsuță la Maica Domnului* în pădurea de pe dealul Viei. Locul ales, un platou, în care s-a înfipt o cruce, este schimbat prin mutarea repetată, pe timpul nopții a crucii înfipte într-altă parte, pe o stâncă abruptă.

Și poveștile ar putea continua la nesfârșit... Vedem din aceste câteva exemple alese exponențial cum evlavia poporului este dublată de credința nestrămutată că locul de fondare

al unui lăcaș de rugăciune este ales în mod providențial. Bisericele sunt simbol al creației pentru români. Mitul jertfei pentru creație are în centru spațiul sacru al lăcașului de cult ortodox, ca în cazul catedralei de la Curtea de Argeș, unde pentru a dăinui corpul arhitectural este nevoie de zidirea trup omenesc însuflețit.⁶

„Ceea ce timpul este pentru durată, spațiul este pentru întindere. Spațiul nu este omogen, sunt spații amorfe, haotice; există și spațiul ordonat, cel sacru.”⁷ De aceea locul unei biserici nu se alge după criterii estetice sau strategice, fiind vorba de ceva de dincolo de profan. Mircea Eliade vorbea despre „un canon geomantic sau magic.”⁸ Noi credem că este vorba despre minunea harului dumnezeiesc, care, în mod minunat, înștiințează ctitorii unde să-și fondeze ctitoria.

Nu trebuie să neglijăm faptul că bisericile sunt sfințite prin ritualul târnosirii.⁹ Este invocat prin epicleză Sfântul Duh pentru a se coborî și a transforma un loc oarecare într-unul al teofaniei. Episcopul, purtând o torță înaltă și părticele de Sfinte Moaște, ocolește biserica, trasând, cum spune Paul Evdochimov, cercul eternității. S-a făcut, astfel delimitarea între spațiul profan și suprafața ce va fi sacralizată.

De aceea, „pentru ca fiecare piatră, fiecare formă să înceapă a vorbi, pentru ca totul să devină un cântec, o liturghie, trebuie să fie surprinsă viața tainică, planul și însuși principiul spațiului organizat care contrastează cu cele din preajmă.”¹⁰ Să încercăm, dar, în cele ce urmează, să surprindem și noi cântul de taină al ansamblului de la Glavacioc, zidit pe colina cea mai înaltă a satului omonim, după cum a voit Maica Domnului, prin descoperirea făcută unui cioban credincios, reiterând parcă revelația păstorilor din noaptea sfântă a Crăciunului...

Oameni ai lui Dumnezeu

De-a lungul celor mai bine de șase veacuri de atestare documentară, Mănăstirea Glavacioc a primit ca privilegiu din partea Maicii Domnului, ocrotitoarea lăcașului, ca dar al proriei dumnezeiești, intervenția unor oameni ai lui Dumnezeu, care, într-un mod sau altul, i-au modificat destinul.

Fie că este vorba de ierarhi, egumeni, de ctitori sau donatori, ori poate chiar numai de călători osteniți care au adăstat aici câteva zile, binecuvântând, predicând și hirotonind, adnotând în scrierile lor ce au găsit la acea vreme în lăcaș, toți aceștia formează un capitol aparte din istoria bătrânei sihăstrie.

Ei pot fi priviți ca reprezentând pecetea de aur a spiritualității de la Glavacioc. Mai ales că avem de-a face cu doi domnitori sfinți, canonizați de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, Neagoe Basarab și Constantin Brâncoveanu și cu o mână de ierarhi care, deși necanonizați deocamdată, trimit din cer sau de pe pământ, clipă de clipă, solie de rugă înaintea Tronului Preasfintei Treimi.

Această reuniune de suflete, exponente ale Bisericii biruitoare și ale celei luptătoare, trebuie privită ca o sinteză a Ortodoxiei românești. Poate cu acest subcapitol ar fi trebuit să începem cartea noastră. Dar am considerat că este oportun ca în momentul în care lectorii se vor opri asupra următoarelor file, să știe deja care este legătura fiecărei persoane invocate cu Mănăstirea Glavacioc.

*Izvorul de la
Mănăstirea Glavacioc*

Două dintre persoanele descrise în acest subcapitol au fost deja prezentate, relifându-li-se portretele ca unor ctitori de seamă ai lăcașului. Pentru acestea, vom puncta în cele ce urmează exclusiv latura duhovnicească a existenței lor. Iar pentru ceilalți, care apar pentru întâia dată în această carte, vom realiza o descriere cât mai completă, care să vizeze atât evenimentele firești, cât și pe cele suprafirești, ca rezultat al pogorării harului dumnezeiesc, din viața lor.

Aceste biografii ar trebui adunate laolaltă în inima oricărui român, ele fiind exponențiale pentru neamul nostru. Studiul de față caută să aducă la lumină, din timpuri atât de îndepărtate, edificiile dărmate, evenimentele uitate, dar mai ales oamenii; pe fiecare cu povestea sa, cu măsura duhovniciei și a evlaviei lui, cu împlinirile trăite întru Hristos.

Clepsidra care măsoara timpul, lovindu-se de colțul unei inimi arhieresti, care a binecuvântat prezentul studiu monografic, s-a spart. Nisipul, inert, amestecat cu cioburile tăioase, s-a transformat în istorie, dobândind scânteieri de diamant. Din acest amestec strălucitor căutăm să clădim acum un capitol aparte, diferit de toate celelalte. Mizăm pe trăinicia edificiului ce va rezulta, pe durabilitatea pe care o dă viața însăși, aflată dincolo de exprimările academice, întrezărită în spatele slovelor, pulsând din penumbra cuvintelor.

Oameni. Nu lucruri, nu peisaje, oameni. Căci fiecare om este o idee. Și-ți place să vezi care e gestul ideii, care e vocea ei. Cum surâde ea, spunea Constantin Noica în *Jurnalul* său filosofic.

Dincolo de toate celelalte, materiale, dincolo de ancorarea în imediat și concret, trebuie să avem în vedere acel rest inexprimabil al adâncului inimii omenești. Să pășim cu teamă printre lucruri și peisaje. Cu teama de a nu strivi *corola de minuni a lumii*, dar, mai cu seamă, să luăm aminte la *corola de minuni a sufletului*. Să nu trecem cu vederea *frumusețea lumii văzute*, dar mai ales întrezărita gingășie din inima oricărui român autentic, a oricărui dreptslăvitor al lui Iisus Hristos și al Maicii Sale.

Mănăstirea înseamnă, mai presus de toate, obștea de aici, oamenii care au intrat în biserică și s-au recules, cei care și-au plecat genunchii și au ridicat ochii spre cer, implorând milă, recunoscând păcate și greșeli refulate în străfundul sufletului... *Oameni. Nu lucruri, nu peisaje, oameni.* Deși a fost trecută în revistă istoria zidirilor din piatră, cărămidă ori lemn, în centrul lucrării sunt, totuși, zidurile însuflețite ale lui Dumnezeu.

Dacă atunci când se zămislește o carte, vorbim adesea despre cultură, în cazul de față avem de-a face cu o *cultură a duhului*. Spunea cineva că există o relație firească între identitatea spirituală a ființei și locul în care ea se afirmă. Locul contribuie la realizarea structurilor de rezistență ale ființei. De aceea locul și onticul sunt atât de strâns legate între ele. Spațiul românesc este umanizat, transfigurat spiritual de familiaritatea, dragostea și statornicia celor care îl locuiesc din timpuri străvechi. Oamenii se regăsesc pe ei înșiși, prin cunoașterea strămoșilor, în dialog cu Dumnezeu. Firea românească și comuniunea cu Dumnezeu sunt una și aceeași.

Oameni. Nu lucruri, nu peisaje, oameni. Oameni, ca zidiri ale marelui Ziditor ceresc. Oameni, care doxologesc *in aeternum*, aducând slavă Atoatecreatorului. Să trecem, dar, în revistă câțiva astfel de oameni care alcătuiesc, așa cum spuneam, pecetea de aur a spiritualității Mănăstirii Glavacioc și nu numai.

*Poarta
Mănăstirii Glavacioc*

Domnitori sfinți

Voievodul sfințit și isihast Neagoe

Atunci când vorbim despre Sfântul Neagoe Basarab avem înaintea ochilor inimii cea dintâi expresie de anvergură a umanismului ortodox, exprimat, în mod oarecum atipic pentru acea vreme, prin doctrina isihastă a Sfântului Grigorie Palama, plecat din astă lume spre Împărăția Cerurilor chiar în anul 1359, când Țara Românească avea pentru întâia dată o mitropolie a ei.

În mod aparent surprinzător, Neagoe cel sfințit este isihast și umanist. Promotor al unui umanism bizantin, ancorat în dependența omului de Creator. Importanța ființei umane vine de la chemarea sa la îndumnezeire prin iubire.

Voievodul și trăirea lui autentic ortodoxă ni se revelează din paginile cărții sale, adresată, ca testament, fiului Theodosie, trecut atât de curând în veșnicie. Preocupat de suflet, de viața de dincolo de mormânt, conștient că aproapele este cel care va înclina balanța judecății celei din urmă, este animat de credința în lucrarea mântuitoare a Preasfintei Treimi și în mijlocirea Maicii Domnului și a Sfinților. Rugăciunea trebuie să fie mereu pe buze și în inimă, pe care să o curețe de orice întinăciune, căci inima este asemenea unei oglinzi și trebuie să o ocrotim. Odată spartă, nu o vom mai putea lipi. Minte și inima nu pot fi despărțite, ele formând laolaltă centrul ființei umane. Frumusețea originală a omului trebuie reiterată prin invocarea lui Iisus, care a răscumpărat neamul omenesc prin jertfa Sa.

*Coborârea de pe
cruce, icoană cu
donatori: Doamna
Despina Milița și fiul
ei, Theodosie*

Pentru Sfântul Neagoe, rugăciunea devine mobil al interrelaționării cu Dumnezeu Însuși, al îndumnezeirii omului. Isihasmul este arma sa de apărare împotriva păgânilor care îl impresurau, refugiul unic dintr-o realitate subjugată păcatului. Voievodul sfințit nu se crede altceva decât un ales al Domnului, unsul Lui pentru a-L preaslăvi pe pământ, pentru a promova cultura teologică și a zidi lăcașuri de rugăciune.

Sfânta Scriptură, Sfinții Părinți ai Bisericii, ca și operele aparținând unor autori medievali bizantini sunt citate adesea și devin modelul voievodului în viața de zi cu zi. David, Solomon, Ieroboam, Saul, Iezechia sunt, parcă, într-un fel tainic, contemporanii Sfântului Neagoe. Scrierile altor trăitori care au dobândit raiul, sfințindu-se ei înșiși, cum ar fi Sfinții Ioan Gură de Aur, Ioan Scărarul, Simeon, Eftrem Sirul, precum și alte cărți de suflet folositoare și hagiografii ca *Dioptra* lui Filip Eremitul, *Panegiricele* și *Cărțile populare* medievale, *Viața Sfinților împărați Constantin și Elena, Varlaam și Iasaf, Fiziologul, Alexandria, Aesopia, Viețile Sfinților*, devin pentru domnitor baze ale unei bogate morale creștine, care îi va ghida întreaga existență.

Se vede bine din rândurile cărții voievodului sfințit că aplica aceste reguli și canoane ale orotdoxie în fiecare dintre situațiile în care era pus, ca domnitor, la curtea sa, ceea ce ar fi dorit să înfăptuiască și urmașii lui. Cinstea cuvenită dregătorilor și servitorilor credincioși; modul

de acordare a demnităților boierești, reguli de comportare la masă; primirea solilor; strategiile militare, modul de judecare a pricinilor țării, cumpănind împăciuirea și dreapta răsplătire a celor greșiți; toate laolaltă exprimă *in vivo* doctrina ortodoxă, legea neo-testamentară adusă nouă de către Însuși Hristos, prin întruparea Sa.

Dan Zamfirescu¹ a evocat caracterul isihast al *Învățăturilor* Sfântului Neago, subliniind ca texte de referință capitolele *Pentru cinstirea icoanelor* și capitolul *Supunere și încredințare pentru frica și dragostea lui Dumnezeu*, care sunt un gen de exprimare pe scurt a trăirilor Sfântului Simeon Noul Teolog, exprimând o profesiune de credință isihastă². Cinstirea sfintelor icoane, pe care adesea le comandă spre a fi pictate și donate ulterior lăcașurilor din țară, ca și venerarea sfinților și supravenerarea Maicii lui Dumnezeu întregesc preceptele unei vieți trăite în frică de Dumnezeu.

Sfântul Neagoe, încă de tânăr fusese ucenic al Sfântului Nifon, care avea să-și sfârșească zilele în Sfântul Munte Athos, în trăire isihastă și de aceea avea înclinații de schivnic, prețuind mai abitir pe cei care trăiau în pustie, în deplină sărăcie și lepădare de sine. În *Învățăături* se aduce în mod repetat laudă schivnicilor din peșteri, este elogiată liniștea, lacrimile și tăcerea.

Patru hrisoave din vremuri de demult arată grija domnitorului față de schitul săpat în munte de la Corbii de Piatră, al monahiei Magdalena, rudă a lui Neagoe. Schitul, care nu avea nici un fel de avere sau moșie, se chivernisea din „găleata domnească”, asemenea multor altor lăcașuri din munții Buzăului de la acea vreme. Pentru cei 700 de aspri pe an donați, Sfântul Neagoe dorea să fie pomenit împreună cu ai săi, vii și adormiți, așa cum era pomenit și de către monahii de la Vișina³ și Cotmeana⁴.

Întrevedem, parcă, o reflectare a dogmei isihaste a Maicii Domnului din *Învățăături* în hramul *Adormirii Maicii Domnului* de la schiturile Cetățuia Negru Vodă și Corbii de Piatră, iar citatele din Sfântul Ioan Hrisostom, sunt oglindite în alegerea patronului schitului Agaton. Sfântul Ion Evanghelistul este și el citat și, totodată protector al schiturilor din acea vreme Nămăești din Argeș și Bogoslov din munții Buzăului. Nu trebuie să neglijăm nici icoana sfinților Varlaam, Ioasaf și Alex(i)e, de la mănăstirea Argeșului⁵, viața celor dintâi reprezentând un capitol aparte din cartea voievodului.

Ctitorirea schitului Corbii de Piatră, înscrierea lui Neagoe în pomelnicul de la schitul Agaton, dimpreună cu restaurare și zidirea altor lăcașuri rupestre isihaste în epocă, unele⁶ invocând prin hramul purtat însăși lumina necreată, dumnezeiască, reprezintă încă o dovadă explicită a spiritului său isihast. Bisericile și chiliile din munții Buzăului, populate înainte de a doua jumătate a secolului al XIV-lea de către isihăști au fost din nou deschise în vremea lui Neagoe Basarab. Unii văd în această orientare o consecință a emigrației sârbe, din Țara Românească de la începutul secolului al XVI-lea. Barbu Craiovescu, ctitorul paraclisului bolniței Bistrița a devenit monahul Pahomie, iar soția sa, Negoslava sau Negruța, nobilă sârbă, s-a călugărit cu numele de Salomia. Magdalena, ctitora mai sus amintită a schitului Corbii de Piatră, soția lui Hamza banul din Obislav, era fiica lui Neagoe Streianul de la Craiova, căsătorită a doua oară cu Vinia, din familia despoților sârbi. Hrusana (Gogoșoia, soția lui Danciu Gogoșe), cea pare să fi reorganizat schitul de la Cetățeni, mărindu-i chiliile, era fiica lui Gherghina Pârcălab, pomenit împreună cu soția la Deceani și Pcinja, ctitor al mănăstirii Lopusnia, înălțată între Timoc și Morava.⁷

Cert este că moștenirea pe care Sfântul Neagoe ne-a lăsat-o este profundă, reprezentând însăși esența spiritului poporului nostru, născut creștin. Apropiindu-ne de sufletul său, ne regăsim străfundurile naționale, rădăcinile ontologice ale neamului. Invocându-l în rugăciune, primim binecuvântarea celui aflat dinaintea Tronului Preasfintei Treimi, care neconținut Îi amintește lui Dumnezeu despre urmașii săi de la Argeș și Târgoviște.

Domnitorul Mărturisitor și Martir Constantin

Mulți dintre noi știm prea bine și destul de multe despre viața lui Constantin Brâncoveanu. Și totuși, cu drag citim și recitim cele pe care le știm. Simțim de fiecare dată bucuria de a fi români, ca și el. De aceea vom puncta în cele ce urmează atât câteva date istorice, dar mai ales coordonatele duhovnicești ale domnitorului martir, care, nu de puține ori își va fi plecat genunchii și fruntea înaintea icoanei Maicii Domnului *Povățuitoarea* de la Mănăstirea Glavacioc.

Constantin Brâncoveanu s-a născut la 15 august 1654 în satul Brâncoveni, în partea din dreapta râului Olt. Bunicul lui, Preda Brâncoveanu, era unul dintre cei mai bogați boieri ai țării din secolul al XVII-lea. Simplitatea lui era, însă, admirabilă: „la masă bea numai apă. (...) la miezul nopții se trezia ca să cetească psalmii și la biserică îndeplinea și funcția de dascăl, cântând în strană. Când poștește lume la masă, o servește însuși.”⁸

Boierii patriarhali, deși conduceau țărani, erau milostivi. La curtea boierului găsea omul necăjit alinare. Lui îi cerea cele necesare pentru o nuntă, lui îi spunea păsul în caz de boală, mergea la conac așa cum ar fi mers la un părinte.

Tatăl viitorului domn, fiul lui Preda, numit „*Papa*”, era mlădiță a familiei boierilor Brâncoveni înrudită cu neamul Basarabilor, iar mama lui, *Stanca*, era fiică a postelnicului Constantin Cantacuzino († 1663), urmaș și el al uneia din strălucitele familii imperiale din Bizanț. Din căsnicia lor s-au născut trei băieți și o fată. Vreme îndelungată însă, aceștia n-au putut să se bucure de ocrotirea tatălui, căci acesta a fost ucis la București, în anul 1655, de seimenii răsculați și atunci împotriva domnitorului lor, Constantin Vodă Șerban (1654-1658).

Îngropându-și soțul în biserica din Brâncoveni, în continuare, Stanca Brâncovanca, – stând mai mult la București în casa ce avea în «imediata vecinătate a Curții Domnești» –, a rămas singură cu grija creșterii copiilor și a chivernisirii bunurilor ce-i reveniseră la moartea năpraznică a lui Papa. Doi dintre băieți, *Matei*, mijlociul și *Barbu*, cel mare, ajuns în slujba domnului țării, au decedat de tineri. Rămânând numai cu cel mai mic, *Constantin*, postelniceasa Stanca a căutat să-i dea «o creștere cât mai aleasă, obicinându-l din anii copilăriei să iubească podoaba Casei Domnului» și dându-l să «învețe carte» grecească și latinească. Până la urmă, prin toate acestea – și stând și sub îndrumarea unchiului său, învățatul stolnic Constantin Cantacuzino († 1716), pe care întotdeauna l-a socotit ca pe «bunul său tată» –, tânărul Constantin Brâncoveanu a reușit ca, pe lângă evlavie, să deprindă și deosebită «aplecare pentru citire..., tendință de a îndemna spre lucrări literare..., gust pentru scrierile istorice... și simț pentru artă».”⁹

În anul, Constantin 1674, s-a căsătorit cu Maria, zisă și Marica, fica postelnicului Neagul-Neagoe, urmașul direct al domnitorului Antonie Vodă din Popești (1669—1672).

Din această căsnicie au rezultat 11 copii: patru băieți, *Constantin, Ștefan, Radu* și *Matei* și șapte fete: *Stanca, Maria, Ilinca, Safta, Ancuța, Bălașa* și *Smaranda*.

În 1674, Constantin primea de la Duca Vodă (1674-1678) dregătoria de postelnic și pe cea de logofăt, pentru ca unchiul său, Șerban Cantacuzino (1678- 1688), să-l facă în 1679 vel agă, un an mai târziu, vel postelnic, în 1683, ispravnic al orașului București și patru ani mai târziu, vel logofăt, cea mai înaltă din stat și din divanul domnesc.¹⁰

Îndeplinind cu succes diverse misiuni, reușea să readucă în țară boierii refugiați la Brașov în 1674. Patru ani mai târziu, mergea împreună cu Duca Vodă în campania de cucerire a Cetății Cehrin din Ucraina, apoi mergea la Mihail Apafi, principele Transilvaniei (1661-1690), pentru a-l anunța că va urca pe tron, iar în 1681 se afla la Constantinopol, unde a apărut înaintea ambasadorului Curții din Viena interesele religioase ale românilor ortodocși din Ardeal, amenințați și îngrădiți de calvinism.

A ținut piept fostului domn Gheorghe Duca, în încercarea sa de a-l întărâta pe sultan împotriva lui Șerban Vodă, a negociat cu generalul imperial Veterani, oprind trupele austriece să intre în țară. În toamna anului 1688, la 29 octombrie, Șerban Vodă Cantacuzino a trecut la Domnul pe neașteptate. Stolnic Constantin Cantacuzino și fratele său, marele spătar Mihai, unchiul lui Constantin Brâncoveanu, au decis întronizarea acestuia. Constantin Brâncoveanu a avut una dintre cele mai îndelungate domnii din istoria Țării Românești, de 25 de ani și cinci luni. A fost ales domnitor dincolo de vrerea sa, după cum arată cronica țării, obligat de boierii vremii sale: „Logofete – i-au spus boierii – noi cu toții pohtim să ne fii domn!» Brâncoveanu zise: «Dar ce ași vrea eu cu domnia? De vreme ce ca un domn sânt la casa mea, nu-mi trebuie să fiu; ear ei ziseră: Ne rugăm nu lăsa țeara să intre alți oameni, sau răi sau nebuni, să o strice, ci fil! Și-l luară de mâni și-l împingea de spate și acolo fiind și un capegiu împărătesc pentru trebi împărătești, îl dusease și pre el la Mitropolie; și duseră caftan la capegi-bașa al împăratului de au cetit molitvele de domnie și au mers de i-au sărutat mâna, zicându-i: Mulți ani!»

El a răspuns, în condițiile date, conformându-se contextului în care rea plasat pe neașteptate: „Deaca pohtiți toți, mi-e voea și mie să-mi dați un jurământ înaintea lui Hristos precum veți fi cu dreptate și de ar veni vreo primejdie domnii mele, despre vreo parte, să stați cu mine toți.» Și ziseră toți să fie așa. Și după ce, cu mâna pe Sf. Evanghelie și pe Sf. Cruce, au ascultat și aprobat textul legământului de credință citit de al doilea logofăt, «s-au suit cu toții în divanul cel mare». Aici, în timp ce noul domn, Constantin Vodă Brâncoveanu, sta pe tronul voievodal, iar afară se «slobozeau tunurile și mulțimea ovaționa, s-a isprăvit îndătinatul ceremonial al înscăunării sale. De îndată «toate gloatele», de la «mare până la cel mai mic, au mers iarăși de i-au sărutat mâna și i-au făcut urări de sănătate pașnică, strălucită și rodnică domnie.»¹¹

Tablou votiv de la Mănăstirea Mamu, al cărei ctitor este Constantin Brâncoveanu

După alegerea sa a fost trimisă o solie și la Constantinopol, spre a-i cere solicita sultanului recunoașterea, de unde avea să vină cartea de recunoaștere și caftanul. Țara era la acea vreme înconjurată de dușmani.

„După cum a existat o epocă a domniei lui Mircea cel Bătrân, a lui Ștefan cel Mare, a lui Mihai Viteazul sau a lui Matei Basarab prin amplexarea faptelor lor politice sau militare, așa a existat și o epocă domniei lui Constantin Brâncoveanu. Ea se deosebește însă de celelalte epoci prin natura metodelor politice. Cu Constantin Brâncoveanu se încheia ciclul voievozilor războinici. Ultimul voievod, al cărui instrument de politică externă era războiul, a fost Mihnea III (1658-1659). Constantin Brâncoveanu a adoptat politica negocierilor diplomatice și a stabilirii de relații personale cu toți conducătorii lumii de aci.”¹²

Bun diplomat, Vodă Brâncoveanu, *Altîn Bei*, prințul aurului, prin *pungile de aur* trimise către sultan, dar și prin pacea menținută cu toate puterile timpului, a reușit să păstreze echilibrul pe scena politică, reîmprospătând atmosfera și în ce privește domeniul cultural-artistic din Țara Românească. Preluând elemente renascentiste din Europa Occidentală, tipărind cărți de cult în limba română cu sprijinul Mitropolitului Antim Ivireanu, el grăbește trecerea de la medieval la modern.

Plin de evlavie și de credință față de Dumnezeu, Constantin Brâncoveanu ridicat și a restaurat numeroase biserici și mănăstiri, atât în țară, cât și peste hotare. Înainte de a fi urcat pe tron ctitorise bisericele de la *Potlogi*, în Dâmbovița, finalizată în septembrie 1683 și de la *Mogoșoaia*, lângă București, terminată în ziua de 20/30 septembrie 1688. După numai un an și ceva de domnie, în 1690, începe lucrările mănăstirii *Hurezi* din Vâlcea, avându-l ca ispravnic pe stolnicul Pârvu Cantacuzino și apoi, după trecerea lui la Domnul, în 1692, pe Cernica Știrbei, biv vel armaș. În 1695 începea zidirea Mănăstirii *Mamu* tot din Vâlcea, lucrările durând aproximativ un an. La *Brâncoveni* a înlocuit vechiul lăcaș printr-unul nou în anul 1699. Nici la București nu zăbovește să ctitorească lăcașuri de rugăciune, înlocuind altele mai vechi, mici și întunecoase. Aici ridică mănăstirile din acea vreme: *Sfântul Gheorghe Nou*, *Sfântul Ioan Grecesc* - pe locul unde e azi Casa de Depuneri - și *Sfântul Sava*.

A zidit o mănăstire și la *Râmnicul Sărat*, împreună cu unchiul său, Mihai Cantacuzino. Lucrările s-au desfășurat între anii 1691 și 1697, ansamblul fiind împrejmuțat de ziduri înalte de 8 metri, prevăzute la colțuri și pe două din laturi cu turnuri pătrate sau octogonale.

Și în Ardeal a ridicat biserici la *Făgăraș* (între 17/27 iunie și septembrie 1698), la *Ocna Sibiului* (1701), la *Ismail* (1698) și la *Galata* (1698).

Multe lăcașuri, printre care și Mănăstirea Glavacioc din Argeș, au fost restaurate, rezugrăvite, reparate și îmbunătățite de către sau cu purtarea de grijă a domnitorului. El a zidit o casă de popas, un fel de han, un dig și o roată de moară pe vatra satului Neagra, în apropiere de Glavacioc. În preajma războiului austro-otoman din 1691, domnitorul, fiind în drum spre Cerneți (Turnu Severin), a poposit aici, la conacul său din Ciocănești (Slobozia) de pe malul drept al râului Dâmbovnic, lângă siliștea veche a satului Neagra vecin cu drumul pe care trecea adesea Mircea vodă. Acest conac era ferit de revărsările apelor prin diguri de pământ ridicate în partea de nord-vest de către clăcașii de pe moșie. Aici poposeau diferite căpetenii de oști, iar în vremea războiului amintit, la același han a avut loc întâlnirea domnitorului

*Racla cu moaștele
Sfântului Constantin
Brâncoveanu de
la Biserica Sfântul
Gheorghe Nou din
București*

cu Scarlat Celebiul, fiul dragomanului Alexandru Mavrocordat Exaporitul, pe care l-a făcut mare paharnic și ginere pentru fica lui, Ilinca.

Aflat în zonă, Constantin Brâncoveanu a vizitat și Mănăstirea Glavacioc, pe care a găsit-o avariata de trecerea anilor. Unii susțin că singurul aport adus renovării mănăstirii vlăscene ar fi fost acela al numirii egumenului Ștefan pentru a se ocupa de lucrări. Un epitrahil donat de către domnitorul martir se regăsea printre valorile patrimoniale din lăcaș în anul 1862,¹³ ceea ce arată că implicarea voievodului a fost mai mare decât atât.

Așa cum arată Constantin C. Giurescu, „Pe când era mare spătar, în 1683, repară *Bistrița*, ctitoria Craioveștilor, rudele sale dinspre tată; pisania spune: «multe au înfrumusețat și den nou au făcut la această dumnezăiască și sfântă casă». În 1695, «au mers la mănăstirea *De un Lemn* - povestește cronica - și de acolo la mănăstirea *Argeșului*, pre care sfinte mănăstiri le-au mai adaos măriia sa și le-au întărit cu mile și cu podoabe scumpe de biserică». Târgoviștei, ca și Bucureștiului, i se acordă o atenție deosebită. Trei biserici fură reparate: în 1698, *biserica domnească*, înnoindu-i-se zugrăveala și punându-i-se pardoseală nouă, precum și *biserica Sf. Dumitru*, iar în 1708, însăși *mitropolia*. Pisania, păstrată fragmentar, dă ca dată a sfârșitului lucrărilor, pentru acest din urmă lăcaș, 27 august stil vechi. Biserica mănăstirii *Dealul* fu învelită cu «table de aramă» și înfrumusețată «pre din lăuntru cu zugrăvele și cu alte odoară» (1713). Menționăm, în sfârșit, că pomelnicul schitului din *Sâmbăta de Sus* (Făgăraș) cuprinde, printre ctitori, și pe domn cu familia lui; cum însă, înaintea acestuia, mai sunt trecute ale trei nume: «Nicolae, Mariia, Manolache», rezultă sau că voievodul a ajutat numai la întemeierea schitului, cea mai mare parte a cheltuielii fiind suportată de cei ce îl preced în pomelnic, sau că el a înlocuit vechiul lăcaș, al acestora, cu altul nou (înainte de 1701).”

Doamna *Marica*, la fel de evlavioasă, nu s-a lăsat mai prejos. În 1696-1699 ctitoria *Bolnița* de la Hurezi; apoi restaura vechea biserică a schitului de călugărițe *Viforâta*, de lângă Târgoviște, lărgindu-i ferestrele, zugrăvind-o și adăugându-i chilii și clopotniță, ridică în București, în anul 1702, biserica *Dintr-o zi*, în locul celei vechi, de lemn, iar în 1706, refăcea din temelie biserica mănăstirii de călugărițe de la *Surpatele* din Vâlcea.

.Toate aceste lăcașuri beneficiau de numeroase donații și întăriri, alături de alte lăcașuri din Ardeal, cum ar fi biserica reformată din Făgăraș, care primește 400 de florini, pentru a fi reconstruită, sau din Sfântul Munte Athos, Constantinopol, Halchi, Ierusalim, Muntele Sinai, Alexandria și din întreg Orientul creștin. Cărți bisericești, veșminte și odoare liturgice pe care se regăsește numele sau chipul lui Constantin Brâncoveanu se mai păstrează încă și astăzi în aceste vetre de credință ortodoxă.

În urma intrigilor repetate ale rudelor sale, boierii Cantacuzino, în ajunul Bunei-Vetiri a anului 1714, lui Constantin Brâncoveanu i s-a aruncat pe umăr năframa neagră, semn al mazilirii, fiind declarat hain înaintea mitropolitului *Antim Ivireanul* (1708-1716) și a dregătorilor chemați la curte. Prin firmanul sultanului Ahmed III (1703—1730), secondată de hotărârea sângerosului vizir Gin-Ali Pașa era scos din domnie și i se porunca să vină la Istanbul însoțindu-l pe Marele Imbrohor.

Ștefan Cantacuzino (1714-1716), vărul lui Constantin Brâncoveanu, a fost pus pe tronul Țării Românești, obținând, pentru puțină vreme, dorita și păruta mărire. Plecarea spre Țarigrad a familiei domnitorului mazilit a avut loc la 26 martie, zi care a coincis în acel an cu Vinerea Patimilor Domnului, trecând Dunărea chiar în noaptea de Înviere. Trei săptămâni va fi durat călătoria de la Rusciuc la Istanbul, unde pe *mazâl* îl aștepta închisoarea de la Edicule, adică de la Șapte Turnuri, cu întunecoasa «*Groapă a sângelui*». Aici avea să sufere torturi înfricoșătoare timp de peste trei luni, fără însă a se găsi dovezi în sprijinul acuzației de hainie; așa încât primea în luna iulie caftanul de iertare. Aflând, însă, Cantacuzinii de aceasta și temându-se de posibila revenire la tron a lui Constantin, au plătit cu bani grei uciderea lui și a urmașilor.

„Hotărât acest lucru, s-a fixat pentru înfăptuirea lui ziua de 15 august 1714, care în acel an a căzut într-o duminică. În această zi, aleasă, an unii, «innadins» de marele vizir, Gin-Ali-Pașă, «spre a-și arăta disprețul pentru creștini», printre care era și Brâncoveanu, căci în cursul ei, aceștia – creștinii – prăznuiau «marea sărbătoare» a Adormirii Maicii Domnului – Sântămăria Mare –, el împlinea 60 de ani, iar Domnia sa, Maria își serba onomastica. În dimineața [acelei] zile, când «în țară credincioșii înălțau rugăciuni în bisericile lui pentru mântuirea citorului și binefăcătorului tor», iar la Țarigrad, în temniță, el «și cu toată casa lui rugau fierbinte în genunchi pe Maica Domnului să-i scape de chinuri și de urgie», tot aici, în acest oraș de pe Bosfor, se făceau ultimele pregătiri pentru pieirea lor. Aproape în același timp cu ruga întemnițaților, «cu un ceas înainte de amiază», porțile grele ale închisorii s-au deschis și trimiși ai padișahului le-au cerut să-i urmeze. «Istoviți de chinuri și de suferințe», puși în lanțuri ca niște «făcători de rele», cu capetele descoperite, desculți și numai în cămăși, fostul Voievod Valah Brâncoveanu, feciorii lui, patru la număr, ginerii, nepoțelul Constantin și sfetnicul său de încredere, bătrânul vel vistier *Ianache Văcărescu*, au fost purtați pe jos, pe ulițele Țarigradului spre locul de osîndă, pregătit într-o mică piață *Ialy-Kioșc*, «Chioșcul Mării», «pe malul apei», foarte aproape de Marele Serai. Acolo se aflau mulți din «solii» curților domnești din Europa, acreditați pe lângă înalta Poartă, aduși să vadă această «jalnică priveliște», gealatul cu iataganul în mână și privitori «fără milă», câți puteau încăpea în mica piață. »¹⁴

Înainte de a fi executați, ingenunchiați unul lângă altul, cei șase au șoptit o rugăciune. Mai apoi, Voievodul și-a îmbărbătat, după spusa lui Del Chiaro, coconii: *Fiii mei, aveți curaj,*

am pierdut tot ceea ce aveam pe lumea aceasta pământească. Nu ne-au mai rămas decât sufletele : să nu le pierdem și pe ele, ci să ni le mântuim, spălând păcatele noastre cu sângele nostru.

După ce capetele ginerelui Ianache Văcărescu și al fiilor Constantin, Ștefan și Radu au fost doborâte de iataganul călăului, Mateiaș, mezinul, acesta, speriat, a promis că se va face musulman. Dar tatăl l-a muștrat și copilul însuflețit i-a zis gealatului: *Vreau să mor creștin: lovește!* În cele din urmă a fost decapitat însuși Constantin. Trupurile, după ce le-au fost târâte prin cetate, au fost aruncate în mare, urmate fiind după trei zile de capetele care mai zăboviseră ținute de porta cea mare a seraiului, ca să-i sperie pe toți aceia care s-ar fi gândit să nu fie fideli sultanului.

Pescuite din valuri, pe cât s-a putut, trupurile lor al fost înhumate în mănăstirea închinată *Maicii Domnului* de pe insula *Halchi*. „În cuprinsul Mării Marmara, nu departe de Constantinopol, înspre sud, între insulele Prinkipo și Antigona se află un al treilea ostrov, numit Halki. Numele său, în vechime Halkitis, provine de la minereul de aramă ce se află pe această insulă. Pe lângă micul orașel, se află acolo trei mănăstiri. Una dintre ele, zidită pe vârful dinspre nord al insulei, este închinată Sfintei Treimi și e ctitorită de Sfântul Fotie, vestitul patriarh al Constantinopolului, iar către finele veacului XVI-lea a fost reînnoită de către patriarhul Mitrofan.

O a doua mănăstire, închinată Sfântului Gheorghe, e mai nouă și a fost zidită prin anul 1760. Cea de-a treia mănăstire, care dăinuie din veacul al XV-lea, este una împărătească și e așezată în fața unui golf, în mijlocul insulei. Împăratul Ioan Paleologul al II-lea i-a fost ctitor, iar hramul a fost ales întru cinstirea Sfântului Ioan Botezătorul. Această mănăstire este cunoscută atât ca a Sfântului Ioan, cât și a Maicii Domnului, după hramul unuia dintre paraclisele sale. Pe insula Sozopole, aflată față în față cu Halki, același împărat a ridicat o altă mănăstire, având hramul Adormirii Maicii Domnului, însă această ctitorie a fost pustiită de invazia cazacilor din anul 1626, când toți viețuitorii s-au refugiat în mănăstirea Halki. Poate că monahii din Sozopole au voit să poarte cu ei și hramul lăcașului pe care l-au părăsit, ca prin acesta să biruie vitregia vremurilor și, astfel, mănăstirea din Halki este cunoscută ca „a Sfântului Ioan Înaintemergătorul și a Maicii Domnului.”¹⁵ Acestei mănăstiri vodă Brâncoveanu în făcea donații anual, fără să bănuiască măcar că trupul său va ajunge să fie adăpostit între zidurile bătrânului lăcaș de închinare.

De aici, cu greu le-au fost aduse osemintele în țară de către Doamna Maria și înhumate la biserica *Sfântul Gheorghe Nou* din București, unde astăzi se odihnesc,enerate de închinători, în raclă de mare preț, așa cum li se cuvine. Concluzionând, vedem bine că sfințenia le-a venit prin iertare și acceptarea suferinței, prin păstrarea îndătinăte credințe, care odrăslise rugăciunea de taină în inimile lor.

Dacă Vodă Brâncoveanu ar fi fost grațiat de sultan și trimis înapoi în țară ca domn, unde, în mod cu totul firesc, și-ar fi pedepsit rudele trădătoare, am fi vorbit astăzi doar despre un *prinț al aurului*. Dar așa, acceptând moartea jertfelnică a fiilor și a lui însuși, în mod cu totul suprafiresc, avem a vorbi despre un prinț al cerurilor, aflat în proximitatea lui Hristos, intercesor pentru neamul românesc înaintea Preasfintei Treimi. Este vădit, odată în plus, că suferința înobilează sufletele cu înclinații spre noblețe, unindu-le cu Dumnezeu.

Clerici

Mitropolitul evlavios și erudit Neofit

Grec de neam, a fost ridicat în scaunul de Mitropolit al Ungrovlahiei odată cu mutarea la Domnul a Mitropolitului Ștefan de către Constantin Mavrocordat (1735-1741). Neofit, Mitropolitul Mirelor, așa cum obișnuia să semneze, devine, deci, vlădică al Țării Românești în anul 1738.

La 27 ianuarie 1737, ieromonah fiind, se ocupa de educația beizadelei Alexandru Mavrocordat și, cu ajutorul domnitorului va fi ales Mitropolit al Mirelor. Actul de hirotonie poartă binecuvântarea Patriarhului Ecumenic Neofit (1734-1740).¹⁶ Ajutându-l uneori pe Mitropolitul Ștefan, succesiunea lui la tronul mitropolitan a fost firească, fiind recunoscută în decembrie 1738 și la Constantinopol.

Bun chivernisitor al bunurilor materiale și al moșiilor Mitropoliei ocârmuite, el primea, la 23 octombrie 1738, averea lăsată prin diată de popa Grăjdan din Trestenic. Printr-o carte de blestem adresată mahalagiilor și preoților din Dealul Cazărmii, via Mitropoliei, al cărei hotar era adesea călcat a fost hotărnicită prin crucea lui Alexandru Vodă, ridicată pe locul de demult al puțului calicilor.¹⁷ Aceasta va fi strămutată mai târziu de către Gr. Tocilescu în curtea palatului de la Mogoșoaia.

În anul 1746, Neofit, alături de boieri și de domn a protestat, semnând o Carte a Obșteștii Adunări, împotriva rumâniei. El însuși a slobozit toți rumânii Mitropoliilor din Târgoviște și București, donând din averea sa personală în schimb moșia Pătroaia din Dâmbovița, care valora 3500 de taleri.¹⁸

„Ca mitropolit, Neofit a fost veghetor la păstrarea moralității în rândul clerului și al credincioșilor, procedând foarte autoritar împotriva celor vinovați. La 15 noiembrie 1739, caterisea pe diaconul Voico din Breaza, că a făcut peceți domnești de văcărit și a imitat iscălituri boierești; la 10 decembrie 1739 lovea cu aceeași pedeapsă pe un popă Dumitru din Bălteni, Ilfov, pentru însușire de lucruri străine; la 22 august 1740 îndepărta din cler pe un diacon Filotei, căzut în fapte imorale; la 10 octombrie 1740 da o carte de blestem către mahalagii din mahalaua Brezoianului, cerându-le să mărturisească faptele săvârșite de jupânița Maria Filipeasca la 30 octombrie 1740 pedepsea pe un popa Stoica pentru că, pentru câștig, imprimase antimise dându-le pe la biserici. [...] În 1741 desfăcea căsătoria dintre o ortodoxă și soțul ei trecut la papistași.”¹⁹

Mitropolitul Neofit nu accepta hirotonirea unor candidați nepregătiți, iar pe cei care veneau deja preoțiți din altă eparhie îi pune la încercare. Multe schituri au fost închinat mitropoliei în timpul păstoririi sale: Greci, Gilmeiele din Olt, Buliga din Pitești, Peștera Padina Strungii-Dâmbovița, precum și biserici la Sfântul Nicolae Șelari din București. Așezământul și pomelnicul acestei ultime biserici, dat în numele mitropolitului Neofit Criteanul, păstrează semnătura acestuia.²⁰ Mănăstirea Cernica rămânea și ea, cu acordul Patriarhului Chiril al Constantinopolului, închinată Sfintei Mitropolii.²¹

Nici latura spirituală nu era neglijată de Vlădica Neofit. El a dat cărți cu regulile monahale, a întreprins două vizite canonice în anii 1746-1747 în cursul cărora a predicat, a botezat, a catehizat clerici și mireni și, totodată, a adunat date despre monumentele vizitate, cărora

le-a copiat și pisaniile. Toate acestea rămân ca o prețioasă crestomație documentară pentru urmași, tradusă și publicată de către arhimandritul Ghenadie Enăceanu.

Mitropolitul Neofit I Cretanul a vizitat și Mănăstirea Glavacioc între 6 și 8 august 1747, la slujind aici în două zile Sfânta Liturghie. Adnotarea sa relativ la acest lăcaș sună astfel: „Apoi am trecut apa Teleormanului... și am ajuns seara la mănăstirea Glavaciog, care iaste mănăstire vechie, făcută de Vlad Vodă Călugărul la leat 7004 (1495-1496, n.n.) cum scrie pisană în poartă.”²² La acea dată, se pare, că existau trei pisanii: una din 12 martie 1704, una din 12 iunie 1704 și cea de la „poartă”, probabil de pe turnul clopotniță, așezată aici în mod atipic.

Răspunsurile date celor care îi cereau sfaturi cu privire la credință, precum și studii asemenea aceluia despre miruit arată cultura teologică a mitropolitului; iar grija pentru instituțiile de învățământ, cum ar fi școala de învățătură românească de la Schitul Buliga, din Pitești, metoc al Mănăstirii Aninoasa din Argeș, închinat Mitropoliei²³ ori școala de copii din satul Pătroaia,²⁴ exprimă importanța pe care Neofit o dădea culturii. Tot el se preocupa de simbrile dascălilor școlii de la Sfântul Gheorghe Vechi din București.²⁵ Apariția a numeroase cărți ieșite de sub tiparul de la Școala Văcăreștilor și de sub cel de la Mitropolie subliniază aceeași formație de vlădică erudit a Întâistătătorului Bisericii din Țara Românească.

Numele Mitropolitului Neofit apare pe numeroase documente și tipărituri ale vremii. Astfel, *Pomelnicul Mitropoliei Țării Românești* conține următoarea adnotare făcută în limba greacă: „să fie blestemat și afurisit în veci cel care fără voia arhierelui care a păstorit în Ungrovlahia, a scris, a adăogat sau a tăiat vreun nume de pe această carte. Al Ungrovlahiei, Neofit, 1746, aprilie, 22.”²⁶

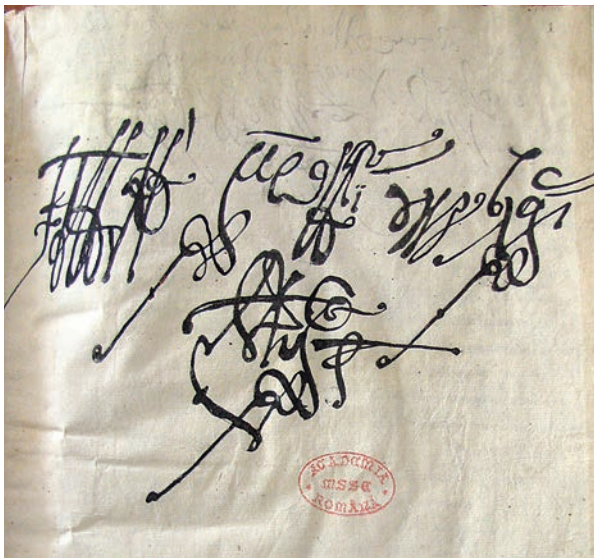
În urma unui protest la adresa birurilor puse de către Matei Ghica (1752-1753), voievodul va fi mutat în Moldova. Activ în toate îndatoririle sale de mitropolit, el a hirotonit, după cum reiese din *Condica Sfântă a Mitropoliei Ungrovlahiei* mai mulți arhieriei: pe Metodie, episcopul de Buzău (1741), pe Calinic, Mitropolitul Mirelor (1742), pe Filaret, Episcopul Buzăului (1748), pe Grigorie, Mitropolitul Mirelor (1748), pe Grigorie, Episcopul Râmnicului (1749), pe Matei al Ierapolei (1749) și pe Neofit al Cervenelor (1752). În anul 1754 Neofit lasă gol scaunul mitropolitan, pe care îl va ocupa tot un grec, Filaret.

„Despre mitropolitul Neofit a rămas în legendă ziua de 21 mai 1752, când după terminarea serviciului divin, pentru hramul mitropoliei, cu cârja în stânga și cu sfânta cruce în dreapta, urmat de floarea tineretului și de popor, înaintează până la locuința unui capegi-bașa al porții, ca să-i confirme plângerile generale împotriva jafurilor și a împilării. Acest act de mare curaj patriotic l-a plătit cu viața, căci peste un an a fost omorât prin otrăvire.”²⁷

Trupul său este înhumat în catedrala patriarhală din București, iar chipul străjuiește din tabloul votiv al bisericii Mănăstirii Valea și al bisericii din satul Bucșenești, Muscel.

Mitropolitul Neofit Cretanul, reprezentat în tabloul votiv de la Mănăstirea Valea

Semnătura Mitropolitului Neofit Cretanul, pe o Condică de documente, manuscris păstrat la Biblioteca Academiei Române

Însemnarea în limba greacă a Mitropolitului Neofit Cretanul, pe una dintre filele Pomelnicului Mitropoliei Țării Românești

Mitropolitul cărturar și gospodar Varlaam

S-a născut în jurul anului 1630,²⁸ într-un sat de lângă Pitești, probabil la Moșoaia. Părinții săi, deși nu ne sunt cunoscuți cu certitudine, se pare că erau bogați. Căci altminteri fiul lor nu și-ar fi permis să călătorească atât de mult și să ctitorească atâtea biserici. Atras de valorile spirituale ale Ortodoxie, va îmbrățișa viața monahală la Mănăstirea Cozia.

Varlaam a făcut înainte de moarte un așezământ pentru Schitul Trivale, ctitoria sa, din care aflăm câteva date autobiografice: „den tânără vârstă am pofitit chipul călugăriei, pe care l-am și luat în Sfânta Mănăstire Cozia și după rânduiala sfintei mănăstiri ne-au ajuns rândul de am și egumenit.”²⁹

De fapt, aici a fost mai întâi, pentru o vreme, *diac* al mănăstirii, păstrându-se până astăzi acte scrise de către el la această mănăstire, a învățat și limbile greacă și slavonă.³⁰ Un document din 8 iunie 1663³¹ îl atestă ca „vel d[i]ac”, titlu atașat semnăturii sale. Se pare, deci, că și ca stareț tot mai era mai marele dieilor. Adnotări care arată că știa grecește apar pe un document din 15 aprilie 1665³².

Abia mai apoi va deveni întâistătător al lăcașului, fiind atestat cu această titulatură în documentele vremii între 24 aprilie 1663 și 30 aprilie 1665³³. În vara anului 1663, pe 8 iunie, el schimba în prezența părintelui *piscup Ignatie de la Râmnic*, niște țigani cu stareța Maria de la Dintr-un Lemn.³⁴ La data de 23 iulie a aceluiași an țiganca Stana era dată pentru o alta a lui Stoian cupețul.³⁵

Pe 8 ianuarie 1664, Mănăstirea Mușătești, sau Seaca din Olt era închinată Coziei de către nepoții lui Manea Vornicul Pârșanul, Dragomir și David pentru a o scăpa de pustiire. Aceasta avea „să fie metoh la Sfânta Mănăstire Cozia împreună cu toate satele și moșiile și rumânii și țiganii, oricât se va afla.”³⁶ Grigorie Ghica întărea acest act, volnicindu-l pe egumenul de la Cozia să pună egumeni la metoc, dar numai din obștea sa și „să ia seama bucatelor și a venitului ce va fi.”³⁷

Așezământul călugăresc dat de Mihai Viteazul în anul 1596 Mănăstirii Cozia, de a-și alege stareț din obște, fără amestec din afară, era reînnoit atât de către Grigorașcu Vodă la 18 aprilie 1664, cât și de către Patriarhul Nectarie al Ierusalimului.³⁸

Dacă la 19 aprilie 1664 ieromonahul Varlaam apare în documente ca *igumenul Cozii*,³⁹ mai apoi, numele său nu mai este prezent timp de un an. La 15 aprilie 1665 re apare cu titlul de arhimandrit⁴⁰ într-un document prin care, împreună cu egumenul Anania de la Cotmeana, fiind de față și Mitropolitul Ștefan și Episcopul Ignatie al Râmnicului, dădea lui Mareș vistier Băjescul moșia Mogoșești ot sud Muscel, pe apa Argeșului, care aparținea Mănăstirii Cotmeana în schimbul moșiei Groșani din Argeș.

În anul 1663⁴¹, Varlaam se va retrage din scaunul egumenesc de la Cozia, „îndreptându-se spre Rusia, probabil din dorința de a-și îmbogăți cunoștințele, atras de faima mișcării culturale începute de Mitropolitul Petru Movilă.”⁴²

Setea sa de cultură a fost, măcar în parte, satisfăcută prin vizitarea tipografiilor din Kiev și Lwow, iar cea de sfințenie prin sărutarea moaștelor din Peșterile kievene. Chiar în acea perioadă, la Moscova era judecat și osândit patriarhul rus Nikon, fiind depus de un sobor de preoți condus de patriarhii Paisie al Alexandriei (1657-1658) și Macarie al Antiohiei (1643–1672), care nu demult vizitaseră Țările Române.

Timp de trei ani va cutreiera prin Rusia pe propria-i cheltuială, achiziționând obiecte bisericești valoroase, cărți, dintre care le amintim pe cele semnate de Arhimandritul Ioanichie Galeatovschi, *Cheia înțeleșului* și *Cerul nou*, ambele traduse în limba română și cea dintâi chiar tipărită, precum și un model de pomelnic.

Reîntors în țară și nemaifiind vacant scaunul stărețesc de la Cozia,⁴³ „a fost numit egumen la mănăstirea Glavacioc (județul Argeș). În această calitate, era chemat uneori la lucrările divanului domnesc, alături de vlădicii, boierii și egumenii celorlalte mari lăcașuri de închinare.”⁴⁴

Primul act semnat ca stareț al Glavaciocului datează de la 17 ianuarie 1669, reprezentând actul prin care Mănăstirea Câmpulung se recunoștea a nu mai fi închinată⁴⁵, revenindu-se asupra cărții dată de către Mitropolitul Ștefan, în timpul lui Radu Leon Vodă. Semnătura lui Varlaam apare după cea a stareților de la Tismana, Cozia, Bistrița, Argeș, Dealu și Câmpulung și înaintea celui de la Snagov.

De Paști, în anul 1669, *Varlaam Glavaciogeanul* era chemat la divanul cel mare de către Antonie Vodă din Popești, pentru a-l judeca pe Stroe Leurdeanu. La 18 iunie semna cartea de învinovățire *Varlaam eromonah ig[umen] Glavaciovschii*, împreună cu Mitropolitul Teodosie, Episcopul Râmnicului, Serafim, Episcopul Grigorie al Buzăului și, desigur, cu alți egumeni și boieri mari și mici ai țării.⁴⁶

La Glavacioc va egumeni timp de doi ani, din 1688 și până la 1670⁴⁷, când *prostindu-se de bună voia sa*, adică schivnicindu-se⁴⁸ episcopul Serafim al Râmnicului va fi hirotonit în locul acestuia de către Vlădica Teodosie. În luna aprilie a anului 1670, Serafim încă mai semna ca episcop un act de danie al lui Antonie Vodă către Mitropolia Ardealului,⁴⁹ deci întronizarea lui Varaam se va fi făcut spre finele aceluia an. „Arhieriei și egumenii cu porunca Mării Sal[e] domnul nostru Io, Antonie Voevod [s-au adunat în biserica mitropolitană din București] pentru ca să aleagă și să afle obraz vrednic,”⁵⁰ pe cineva care să fie chivernisitor și de folos episcopiei. Varlaam este preferat de sobor lui Gherasim de la Bistrița și lui Iosif de la Govora.

Cu ocazia întronizării sale, Vlădica Varlaam se angaja „să urmeze și să să plece învățăturilor celor bune, să pască cuvântătoarea turmă și [...] să să păzască curat de toate răotățile nedrepte și hiclene.”⁵¹

La 19 februarie 1671 cumpăra de la diaconul ghinea din Târgul Râmnicului un loc din josul Țigăniei, pentru a-l ajuta să-și plătească birul haraciului și alte năpăști.⁵² La 26 aprilie, Varlaam și oamenii episcopiei erau volniciți de către Antonie Vodă să ia dijma de pe moșia de la Plăviceani din toate, după cum era obiceiul și se cuvenea.⁵³ Alte acte îl atestă cumpărând ogrăzi, asemenea celei de lângă Cetățuia,⁵⁴ livezi, asemenea celei a popii Constantin, numită Lazul, din Voinigești⁵⁵ sau moșii asemenea celei de la Fedelesciori, cu 60 de unghi.⁵⁶ Tot la Fedelesciori aveau moșie Tudor și Ioana, copiii lui Rafail călugărul și al jupânesei Calea, pe care o închină Episcopiei de Râmnic.⁵⁷

La începutul anului 1672, la cererea expresă a Episcopului Varlaam, Antonie Vodă din Popești dădea carte de oprire a birului pentru feciorii de preot.⁵⁸ În luna iunie a aceluiași an *piscupul Varlaam* primea ca mulțumire pentru mila arătată lui Tănase diaconul, feciorul lui Constantin ot Bujoreni un loc „denjos de Bojoreni.”⁵⁹

O cruce aflată de către Grigore Tocilescu⁶⁰ la Mănăstirea Horezu datată 1672 și purtând o inscripție cu numele Arhiereului Varlaam, ca și un antimis dat la hirotonirea preotului Cândea de peste munți⁶¹ sunt documente ale perioadei de arhierie a lui Varlaam.

La 24 decembrie 1672⁶² este propus pentru a deveni mitropolit în locul lui Teodosie de către Grigorie Ghica, pentru a rezolva criza prin care trecea biserica la acea vreme. Refuză această propunere. Nu se mai poate împotrivi, însă, la moartea mitropolitului Dionisie, fost egumen al Mănăstirii Radu Vodă din București,⁶³ care îl succedase pe Varlaam, cel prihănit și trimis cu mare necinste la *zatocenie*. Astfel, Varlaam este întronizat în locul acestuia la 24 decembrie 1672.⁶⁴ Realitatea este că Teodosie a căzut pradă luptei dintre Cantacuzini și Băleni și de aceea a fost sacrificat; motiv pentru care Varlaam a refuzat la început tronul mitropolitan și nu l-a acceptat decât într-o succesiune firească, datorată morții predecesorului său. Pentru cea dintâi împotrivire, i-a fost luată de către Grigorie Ghica o parte din teritoriul episcopiei sale, pe care a înființat Episcopia Strehaei, pe la jumătatea anului 1672, iar nu în anul 1673, cum reiese din pisană de pe cerdacul caselor arhieresti de la Mănăstirea Strehai.⁶⁵

În primul act pe care l-a semnat ca mitropolit, datat 30 decembrie 1672, el lua apărarea unor preoți din Segarcea Doljului luptând împotriva haraciului și a altor dăjdii împovărătoare.⁶⁶ Răspunsul lui Grigorie Ghica este favorabil, preoții nemaitrebuind să dea decât o dată pe an, la vremea haraciului, birul lor.⁶⁷ Duca Vodă va întări la 2 martie 1764 decizia lui Grigorie Ghica, dar cu timpul ajunge să ceară din nou biruri suplimentare de la preoți. Vlădiciei, printre care și Mitropolitul Varlaam îl conving, însă, la 9 aprilie 1676 să revină la înlesnirea cea dintâi.

„În afară de aceste acte privitoare la clerul de mir, în timpul șederii sale în fruntea Bisericii din Țara Românească, Mitropolitul Varlaam se întâlnește în diferite documente, primind danii de sate, vii, mori și moșii și închinări de schituri pentru Sfânta Mitropolie, precum și unele scutiri pentru parte din locuitorii de pe proprietățile ei; cumpărând bunuri sau primind pe cele hărăzite de unii credincioși, ori întărite de domni ctitoriilor sale; veghind ca zestrea unor sfinte lăcașuri să nu se irosească, purtând grijă ca viața monahală din mănăstirile noastre să se ducă potrivit *tocmelelor* bisericești ale Bisericii Răsăritului, semnând ca martor în unele acte, judecând uneori, alături de alți boieri, felurite neînțelegeri iscate între diferite persoane; împrumutând cu bani sau ajutând pe cei aflați în nevoi, vânzând sau schimbând proprietăți și, în sfârșit, făcând danii pe la mănăstiri din țară și de peste hotare.”⁶⁸

Stanciul logofătul din Budișteni îi dădea Vlădiciei Varlaam la 1 iunie 1673 mai multe proprietăți pentru a construi un schit împreună cu fiul donatorului, monahul Inochentie.⁶⁹ Nu mult după aceea, schimba un rumân pentru un țigan cu vel vornicul Neagoie Săcuianul⁷⁰ și era prezent cu toți arhieriei și boierii divăniți la închinarea Mănăstirii Călușul din Romanai către Patriarhia Ierusalimului, iar în 1677 va fi martor la diata clucerului Tudoran Vlădescu, ctitorul Mănăstirii Aninoasa.⁷¹

Cumpără moșii la Slătioare, în Argeș,⁷² o parte de moară în vadul morii pitarului de la Dima din Pitești,⁷³ un loc de casă cu pomi și grădină,⁷⁴ precum și moșia lui Rafail Călugărul de la Fedeleșoiu,⁷⁵ pe care o donează ctitoriei sale de aici. Donează și altor mănăstiri numeroase moșii pe care le cumpără special în acest sens: Mănăstirii Trivale, moșii la Săpata, Groși și Slătioarele,⁷⁶ un vad de moară la Pitești, în iezerul numit Anini, primit de la Silvestru

monahul, fostul vornic Stroe din Golești,⁷⁷ moșia Sămara, metocul de la Liipia, un loc de vie la Valea Popii, livada dintre iazuri, precum și alte bunuri, provenind de la Dionisie monahul, fost Duminică iuzbașa din Lipia,⁷⁸ iar Schitului Fedeleșoiu, îi donează moșii la Întorsătura de Sus,⁷⁹ în satul Voinigești,⁸⁰ în satul Sâmbotin,⁸¹ la Ulmet,⁸² Țuțuroi, Băduleasca,⁸³ un vad de moară pe râul Râmnicului⁸⁴ și altele. De la Stan spătarul ot Obilești achiziționează 100 de stânjeni de moșie în satul Frăsinet-Ilfov,⁸⁵ iar de la marele vornic Socol și nepotul său Dragnea primea 100 de stânjeni de moșie în Crăsani, pentru Mitropolie. Alexandru vel stolnic, fost mare ban, feciorul Ghiormeii, dona tot pentru Mirtopolie niște livezi de lângă viile ei din dealul Târgoviștei,⁸⁶ iar vornicul Neagoe Săcuianul, toată averea sa, pentru a fi plătiți dascăli buni, ca să învețe feciorii săraci.⁸⁷ În ultimul său an de păstorire, Varlaam cumpăra pentru Mitropolie satul Cireășov.⁸⁸

Atent cu odoarele bisericii și cu avutul Sfintelor lăcașuri, în anul 1673, îl puna pe egumenul Teodosie de la Snagov să facă un chivot de argint aurit de 600 de dramuri, al cărui capac inscripționat stă drept dovadă a faptului că starețul irosise argintul lăcașului și pentru aceasta era pedepsit.⁸⁹

Mitropolitul Varlaam a fost cel care a fondat cea dintâi tipografie din București, unde va avea timp să imprime doar cartea deja amintită a lui Ioanichie Gheatovschi. În prefața acestui volum, mitropolitul scria: „Și această socoteală și chibzuială viind întru inema mia, cu ajutoriul aceluia ce petrece mai pe deasupra ceriurilor întru mărirea veacinică, Părintele, făcătoriulu veaciloru, și a tuturor faptelor, apucatu-m-amu și cu multă usrădie amu nevoitu și dascăli de typografie amu adus în sfânta și de Dumnezeu păzita Mitropolie a Scaunului Bucureștiloru și i-amu așezatu și de iznoavă tipografie, adecă typaru de tipăritu cărțiloru amu ridicatu și cu toate meșteșugurile câte au trebuit.”⁹⁰

Va completa și pomelnicul instituției pe care o păstorea. Apare în acest manuscris cu titulatura de *Varlaam de la Glavacioc*. Mai exact, Pomelnicul Mitropoliei Țării Românești din Târgoviște amintește despre o „altă predislovia a săbornicului, adecă cum s-ar zice a Pomelnicului acestuia, care o au adus *Părintele Varlaam de la Glavacioc*, mitropolitul de la numita cetate a Moscovei, izvodită dă pă pomelnicele dă acolo, când au fost sfinția sa însuși în Țara Moscvei, în zilele Împăratului Alexei Mihailovici, domnind într-acea vreme în Țara Românească bunul creștin Radul Voevod Leon, când au fost cursul anilor de-nceputul lumii 7175 (1667).”⁹¹ De fapt, au fost adăugate două molitfe pentru vii și adormiți, cu titlul de prefețe, care vor intra mai târziu în *Rânduiala Proscomidiei*, fiind prezente și în *Liturghiile* de astăzi.

Varlaam a avut și vocația ctitoririi de lăcașuri sfinte, ridicând Mănăstirile Trivale și Turnu și schiturile Fedeleșoiu din Argeș și Strihareț de lângă Slatina, pe toate înzestrându-le cu toate cele de trebuință, după cum am arătat mai înainte.

Mănăstirea Trivale a fost ridicată pe o măgură⁹² din apropierea unui fost schit de lemn inundat, la marginea nord-estică a orașului Pitești. Închinat în 1702 de către ctitor însuși Mănăstirii Cozia,⁹³ va depinde mai târziu de Mănăstirea Cotmeana și mai apoi de schitul Fedeleșoiu.⁹⁴ Distrusă de mai multe ori, a fost restaurată de fiecare dată.

Mănăstirea Turnu a fost așezată de către Varlaam pe malul stâng al Oltului, la poalele Muntelui Turnu. „Se pare că înainte vreme, în peșterile din apropierea mănăstirii [Turnu]

locuiau călugări sihaștri. O tradiție spune că aici a trăit la bătrânețe și mama sa, schimonahia Xenia.”⁹⁵ Tocmai pentru monahii de la Cozia care doreau să pustnicească aici a fost înălțat schitul. Rezugrăvit, a fost restaurat în urma unui nemilos incendiu care în anul 1932 îi adusesese grave avarii.

Schitul Fedeleșoiu (Fedeleșciori), pe care, la îndemnul mitropolitului îl începuse Doamna Maria Ghica în 1673, îl va definitiva Varlaam în condițiile în care Grigorie Ghica va fi mazilit la finele aceluiași an. Fresca acestuia îi reprezintă în tabloul votiv pe Grigorie Ghica, Constantin Brâncoveanu și desigur, pe Mitropolitul Varlaam.⁹⁶ La 1878, după un incendiu devastator, schitul a rămas fără viețuitori, care au plecat, devenind biserică de mir a satului omonim.

Schitul Strihareț a fost construit la nord de Slatina, pe panta unui deal, spre Valea Oltului, de către Varlaam împreună cu Episcopul Serafim al Râmnicului, care s-a schivnicit aici. Ambii sunt pictați în tabloul votiv. Închinat Mitropoliei până la secularizare, va fi reînființat de către Episcopul Nichita Duma al Argeșului.

Odată cu urcarea pe tronul Țării Românești a lui Șerban Cantacuzino în 1678, acesta îl va chema pe Teodosie de la Tismana, pe care, în urma întrunirii unui sobor de judecată cu reprezentanți ai Patriarhiei din Țarigrad, îl va declara nevinovat și îi va reda scaunul, depunându-l pe Varlaam. Acesta nu se opune nicidecum, ci, fiind de acord cu lipsa de vină a lui Teodosie, așezând cărja pe masă, se retrage la 26 aprilie 1679, de pe un tron pe care îl primise fără a-l fi dorit sau cerut. Iată depoziția sa din sala de judecată: „nici înculpător sunt și nici scriu marturi pentru acesta și nici nu cunosc culpabil în astu feliu de culpe pre D. Teodosie; aceasta numai știu, că D. Teodosie a fost scos din tron cu sâla și eu, fiind atunci episcopu de Râmnic, am fost influențat de domnitorul de atunci ca să mă strămut în tronul Ungro-vlachiei și m-am opus înfricoșărilor domnitorului ca să nu fac o arbitraritate ca aceasta, duple cum e cunoscut tututror și s-a chirotonisit metropolit la Metropolia aceasta un Dionisie, egumen al monăstirei S-tei Treimi; apoi după moartea acestuia iarăși fiind silit de către Domnitor, și am fost judecat că nu va fi greșeala aceasta ca cea dentâiu, am primitu strămutarea aceasa la tron și fiind acum la judecată mă supun la tot ce se va găsi de cuviință.”⁹⁷

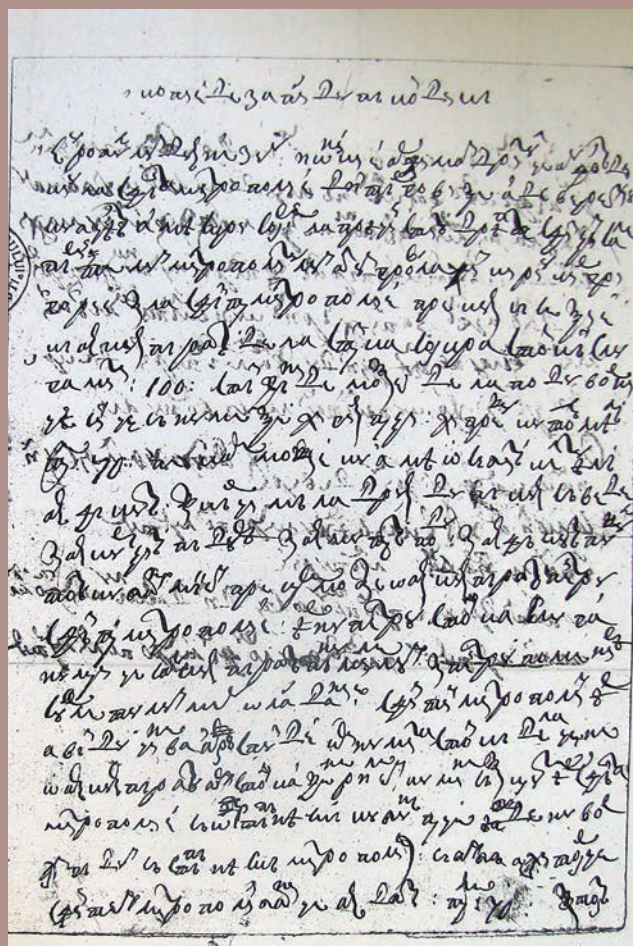
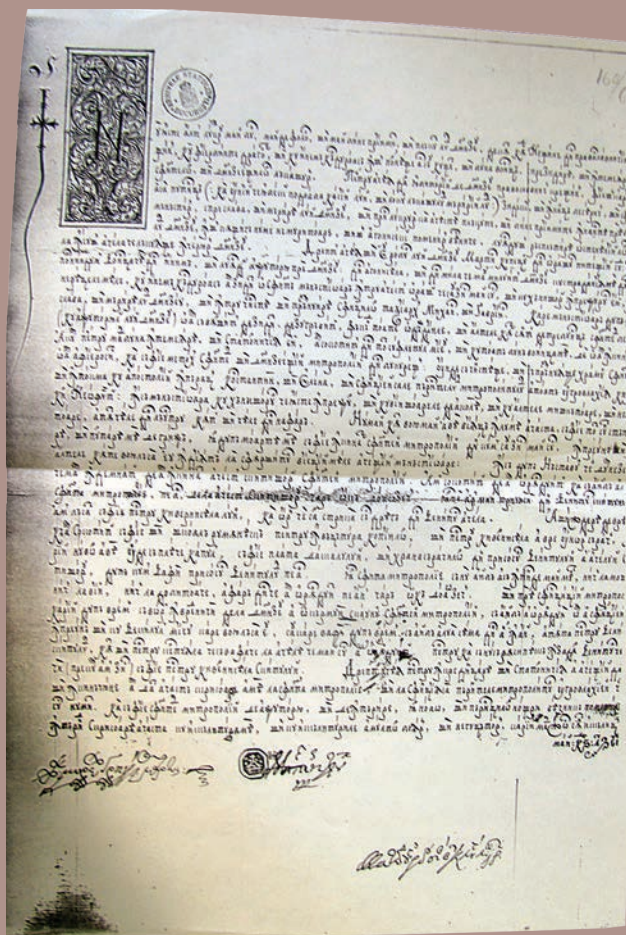
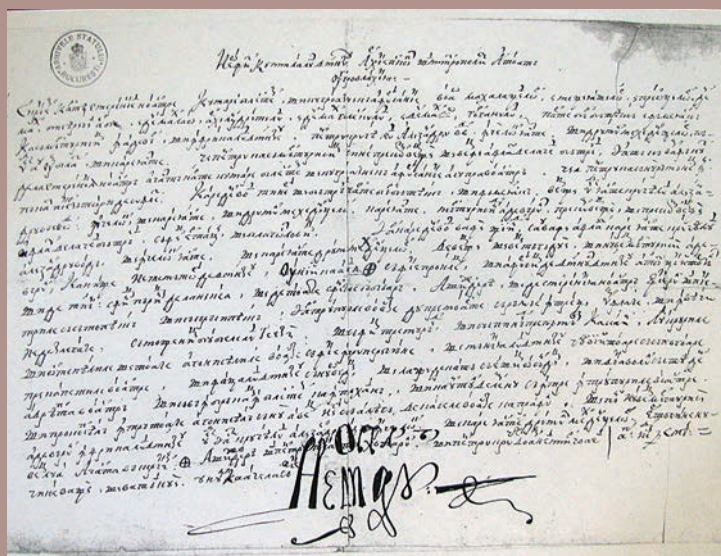
„Curând după aceasta, de frica lui Șerban Vodă, Varlaam fuge în Ardeal, ajungând înainte de 21 august 1679 la Făgăraș. De aici merge la Bălgrad, la craiul Mihail Apaffy, trece apoi pe la Sibiu și zăbovește până în anul 1681 la Brașov. Din acest oraș trece în Moldova lui Duca Vodă, aflându-se la 20 martie 1682 la Iași, unde primea o danie de la Zaharia clucerul.”⁹⁸

Reîntors pentru scurtă vreme în țară, va pleca mai apoi la Ierusalim și Sinai, unde o va întâlni pe mama lui Șerban Cantacuzino, Doamna Stanca. De la jumătatea anului 1685 revine la Schitul Trivale, unde va viețui ca proin mitropolit până în vara anului 1702, când bolnav, se afla la Schitul Fedeleșoiu. De aici, el cere să fie dus la Mănăstirea Cozia, unde va trece la Domnul la 18 noiembrie 1702, fiind înhumat în tinda bisericii, spre strana cea mare.

Chipul său se păstrează în frescele de la Fedeleșoiu, Strihareț, Trivale și Turnu. Ultimele două sunt reproduceri târzii, în timp ce primele conservă portretele realizate în epocă.

[illegible][illegible]

Documente de la Arhivile Naționale ale României care îl amintesc pe
Mitropolitul Varlaam al Ungrovlahiei-

Mitropolitul înțelept și cumpătat Grigorie

Succesor la tronul Mitropoliei Ungrovlahiei după Filaret Mihalitzis (1754-1760), a fost Grigorie II, sau Grigorie, Mitropolitul Mirelor, care va păstori și el Mănăstirea Glavacioc timp de trei ani. Român de neam, fost egumen al Mănăstirii Colțea din București, apoi eclesiarh al Sfintei Mitropolii, a fost hirotonit Episcop al Mirelor la 7 aprilie 1748, pe timpul Mitropolitului Neofit Cretanul.⁹⁹

Duhovnic al lui Constantin Nicolae Voievod, primește în aprilie 1758 de la acesta în grijă Mănăstirea Glavacioc, afaltă în stare rea deoarece egumenii nu o îngrijiseră cum ar fi trebuit. La 28 iulie 1760, cu *ecdosis patriarchicesc*,¹⁰⁰ la cererea voievodului Scarlat Ghica (1758-1761), cu acordul clerului și al boierilor, a fost întronizat ca Mitropolit al Ungrovlahiei. Viața sa duhovnicească, îmbunătățită, îl făcea pe Mitropolitul Iosif Nănescu al Moldovei să îl descrie astfel: „întru înțelepciune încercat, în petrecere cuvios, în viață laudat și de toți iubit, în grele vremi cărma țării a purtat și în solie, ca deputat al obștii, cu cinste și bună ispravă a umblat.”¹⁰¹

Chivernisind cu grijă toate cele ale Mitropoliei, apreciat de însuși Alexandru Ipsilanti (1774-1782), el a mărit numărul moșilor. Irina monahia, fata lui Badea Berindei a închinat Mitropoliei biserica și moșia Merișani din Teleorman.¹⁰² În luna iunie a anului următor popa Constantin împreună cu Gheorghe logofătul, ginerele doctorului Spirea, închina și el aceiași instituții bisericești Schitul Spirea din Deal, devenit mai târziu biserica Spirea Veche (de pe Strada Uranus).¹⁰³

Când în 1769 începe un nou război ruso-turc, românii se decalară de partea celor dintâi, depun omagiu țarinei și trimit la Petersburg o delegație din Țara Românească și din Moldova, care să-i spună acesteia doleanțele și să-i ceară protecția. Alături de vistiernicul Mihail Cantacuzino și de vel logofătul Nicolae Brâncoveanu, de arhimandriții Filaret și Chesarie, din delegația muntenească făcea parte și Mitropolitul Grigorie. Chiar el a adresat cuvântul Ecaterinei II, la 8 aprilie 1770, în duminica Floriilor, spunându-i: ca și pruncii care L-au întâmpinat pe Hristos la intrarea Sa în Ierusalim, „în loc de stâlpi și odrasle înflorite toate puterile cele sufletești cu osârdie le înălțăm, biruință ție cântând, [iar în loc de] haine sub picioarele Mării Tale sub semn de supunerea noastră cea smerită, inimile noastre cu mulțumită așternem pre pământ.”¹⁰⁴

Pe timpul cât Mitropolitul Grigorie era în Rusia, turcii îl pun în Țara Românească domn pe aliatul lor, Emanuel (Manolache) Giani Ruset, pentru a opri astfel înaintarea rușilor. La 26 iulie 1770 este numit mitropolit fostul episcop de Râmnic Grigorie Socoteanu, retras la Craiova. Un an mai târziu, când rușii intră în București, noul domnitor și pseudo-vlădica se retrag în Oltenia fără a se împotrivi și lucrurile revin pe făgașul lor firesc, Grigorie al II-lea reluându-și păstoria Bisericii din Ungrovlahia. Deoarece Patriarhia Ecumenică, prin Teodosie, îl recunoscuse pe Grigorie Socoteanu, mitropolitul solicită reabilitarea sa, care se realizează la 18 decembrie 1774 prin Patriarhul Samuil (1773-1774).

Redăm în continuare gramata de iertăciune a acestuia din urmă: „Prea Sântite Mitropolit al Ungro-Vlachiei, pre onorate și ecsarch al laturilor, în S. Duch iubite și coliturgisitor al smareniei noastre, D. Grigorie. Char și pace să fie cu prea sântia voastră de la D-zeu și mai înainte am scris prea sfântiei voastre cele spre răspuns la epistola voastră cea trimisă noi și ce trebuia de făcut.

Și acum prin prezenta n-am lipsit cu mai multe amărănțimi a-ți arăta, pentru ca să ai cunoștință de cele ce trebuie să cunoști în privința aceasta. Îți este cunoscut prea sînției tale că în anomalia timpurilor de pre urmă prea sînția ta ai fost atras ore-cum în curentul unei stări nenorocite, după cum este cunoscut tuturor că adeca biserica cea mare a lui Christos cunoscuse pre un altul în locul prea sînției voastre de stăpân al turmei cei cuventătoare de acolo.

Deci era necesar pentru păstrarea caracterului bisericeii sau a trebuit ca prin chotărare sinodala precum și prin gramată sinodală să fie restabilită preasînția voastră în pozițiunea cea veke pentru ca biserica să urmeze prescripțiunilor, privitoare la interesele acestui tron apostolic și din două trebeue să se facă una. Dar din nenorocirea voastră, nu s-a întâmplat niciuna din aceste și zicând nenorocire înțelegem cele pentru prea Înălțatul Domnitor.

Fiindcă și Înălțimea sa în timpul ce s-au petrecut aceste ilegalități, a fost cu totul desgustat și luând frânele s-a purtat creștinesce și a rătăcit către prea (sînția) voastră respectul firesc în urmarea santei mijlociri și stăruiri a fraților, pentru ca să se dea uitărei tote cele făcute în contra voastră și să se facă cu totul uitate și să se considere ca ne-ntâmpate. De aceea am crezut drept să nu fie trecute cu vedere unele ca aceste, ca cele ce sunt forte necesare a se cunoște, pentru ca și sînția voastră să aveți linisce și nesupărare, precum și liniscea cea mai mare și pentru ca să păstrați respectul firesc datorit din parte-vă înălțimei sale și în fine să nu perdem și noi de a fi bine-voitorii voștri, iar charul lui D-zeu să fie cu sînția ta.”¹⁰⁵

Mitropolitul Grigorie a fost cel care a primit la 13 iulie 1774 moaștele Sfântului Dimitrie Basarabov de la generalul rus Petru Saltăcov, așezându-le într-o raclă de lemn ferecată cu argint și stabilind ca prăznuirea acestuia să fie la data de 27 octombrie, în fiecare an.

La cererea lui Alexandru Ipsilanti, pe 10 octombrie 1776, Patriarhul Ecumenic Sofronie (1774-1780) îi acordă Mitropolitului Grigorie și tuturor mitropoliților Ungrovlahiei titlul de *locțiitor al scaunului Cezareei Capadociei*, păstrat până astăzi. Mai înainte ei aveau scaunul Anghirei. Dar scaunul din Cezareea Capadociei era cel de al doilea, după tronul patriarhal, așa încât mitropolii Ungrovlahiei aveau un astfel de însemnat rang, ocupând loc de frunte la toate sinoadele întrunite la Constantinopol.

Mitropolitul Grigorie a corespondat cu Patriarhul Avramie al Ierusalimului, cu privire

*Lacul de la
Mănăstirea Glavacioc*

*Binecuvântări arhi-
erești la Mănăstirea
Glavacioc*

la bunurile provenind de la Sfântul Mormânt din Țara Românească, primindu-l chiar într-o vizită pe care i-a făcut-o acesta.

Voievodul Alexandru Ipsilanti era foarte apropiat de mitropolit, pe care îl și trimite să-i aducă înapoi pe cei doi fii ai săi, Constantin și Dumitru, fugiți în Ardeal.

Mitropolitul Grigorie a ctitorit la 1768 Biserica *Oborul Vechi* din Strada Traian, din București. Acest edificiu are în altar crucea lui Mogoș serdarul, pe care a vrut să o protejeze astfel de profanare. O altă ctitorie a mitropolitului a fost dăruită la finele sec. al XIX-lea; este vorba despre Biserica *Sfântul Niculae din Țigănie* sau *Sfântul Niculae Vlădica*.

Mitropolitul Grigorie apare zugrăvit în tabloul votiv al câtorva biserici din vremea sa, ca Vlădică al acelei perioade: La Biserica *Sfântul Ștefan* din Calea Călărașilor, ctitorie din anul 1764 a domnitorului Ștefan Racoviță și la Biserica din Satul Călugăru, aparținând fostului Județ Ilfov.

Cultura religioasă a înflorit în timpul păstoririi lui Grigorie prin tipărirea a numeroase cărți bisericești, slujbe ale unor sfinți sau minee traduse de către însuși mitropolit în limba română. Episcopul Chesarie de la Râmnic se ocupa de această laborioasă și trudnică activitate, el fiind unul dintre ucenicii cărturari ai Vlădicii Grigorie.

Pe 18 septembrie 1787 a trecut la Domnul Mitropolitul Grigorie al Ungrovlahiei, fiind

îngropat în curtea Sfintei Mitropolii. Ulterior, piatra tombală de pe mormântul său a ajuns în Muzeul Patriarhiei Române.

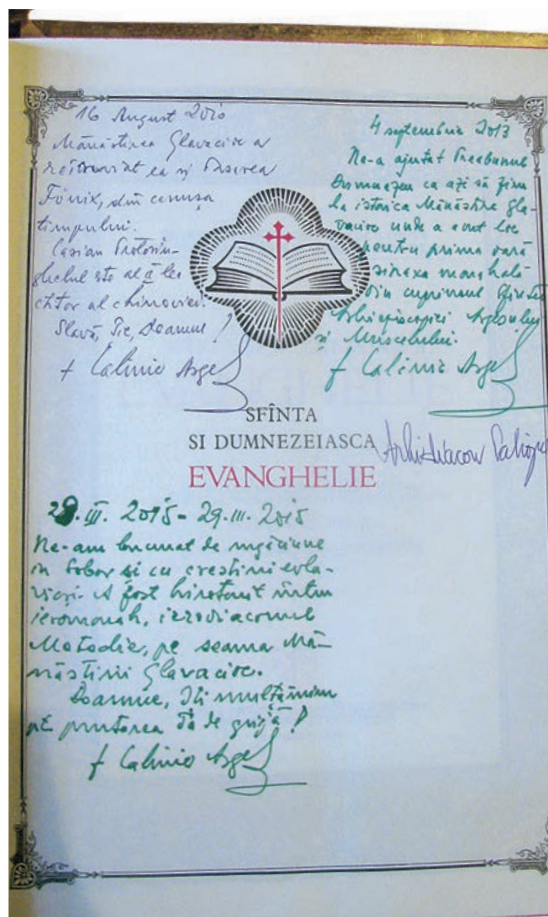
Arhiepiscopul nobil și jovial Calinic

Arhiepiscopul Calinic, om al lui Dumnezeu, ales al Maicii Domnului, slujitor de taină în proximitatea Tronului Preasfintei Treimi, este darul pe care argeșenii l-au primit de la Părintele Luminilor. Un dar pe care nu toți îl înțeleg și învață să-l prețuiască la adevărata valoare. Nu atât experiența acumulată, care o depășește cu mult pe a majorității oamenilor, nici lecturile cât pentru două-trei vieți adunate în mintea și inima sa, dar mai ales noblețea pe care singur harul Sfântului Duh o poate da, îl caracterizează pe Arhiepiscop și despre aceasta vom scrie în continuare. Noblețea, *boieria* cum ar numi-o N. Steinhardt, se identifică, desigur, cu o cumsecădenie încetățenită, cu îngăduința față de celălalt, așa cum este el, aflat în contextul în care viața l-a plasat la un moment dat.

Unui slujbaș neimportant, venit să ia ce i se cuvine, un nobil îi va spune: „luați loc, domnule, și vă voi plăti deîndată suma ce vă datorez. Acest *luați loc domnule* e dovada boieriei, iar nu plata în sine. E o luare la cunoștință a posibilității omului de a se transfigura.”¹⁰⁶

Înaltpreasfințitul Calinic se încadrează fără doar și poate în preceptele steinhardtiene despre creștinism, acestea neînsemnând nici mai mult, nici mai puțin, decât bunătate, în fața căreia toate celelalte pălesc: „Degeaba le-am avea pe toate: inteligența, cultura, istețimea, supracultura, doctoratele, supradoctoratele [...] dacă suntem răi, haini, mojici și vulgari, proști și nerozi, doi bani nu facem, se duc pe apa sâmbetei și inteligența, și erudiția, și supradoctoratele, și toate congresele internaționale la care luăm parte, și toate bursele pentru studii pe care le câștigăm prin concursuri severe. Nimic nu poate înlocui și suplini nițică bunătate sufletească, nițică bunăvoință, toleranță, înțelegere. Nițică susținută bună cuviință. Bunătatea sufletească nu-i o virtute subtilă și rafinată, e un atribut de bază al ființei omenești și totodată un atribut al culturii.”¹⁰⁷

Bunătatea este cu atât mai valoroasă, cu cât vine de la o persoană aflată pe poziția de a lua decizii, de a hotărî ce se va întâmpla cu păstoriții săi. Să ai înaintea situații în care ar trebui să pedepsești și să știi să ierți, să știi să te așezi deasupra chiupului, asemenea Arvei cel sfințit din *Pateric*, adus cu forța în chilia unui frate pătimaș, pentru a-i acoperi greșeala, să fugi de aceia care te cheamă la judecata aproapelui, spre a-ți păstra așezarea pe care ai câștigat-o cu greu,

*Insemnări făcute pe o
Evanghelie de la
Mănăstirea Glavacioc*

în ani de nevoință duhovnicească.¹⁰⁸ Arhiepiscopul știe să poarte slăbiciunile semenilor cu putere, dar, mai presus de toate, cu milă. Modul în care Dumnezeu ne renaște este iubirea. Iată ce ni se cere și nouă: a ști să ierți, a ști să dăruiești, a ști să uiți.

Arhiepiscopul Calinic este liber, încrezător, lipsit de bănuieli, cel puțin până la proba contrarie, împăciuitoare, fără meschinărie și ținere de minte a răului; ca orice aristocrat, este întotdeauna onest. Se face toate tuturor pentru a-i odihni. Îi respectă pe cei împovărați și osteniți, care privesc spre cer cu mâinile împreunate.

Alunecă adesea în ludic și le tratează pe cele serioase cu jovialitate. Îi place să se bucure de orice lucru aparent mic, îi place să râdă pe săturate și să-i ferească pe ceilalți prin poveștile și glumele sale. În viață, a văzut multe și destul de adesea nu dintre cele mai odihnitoare. De aceea a învățat să facă haz ba de una, ba de cealaltă, pentru a estompa urmele pe care i le-au lăsat în suflet diversele experiențe.

Discreția îl caracterizează și poate de aceea nu este mereu înțeles. Să-i ajuți pe ceilalți, fără ca ei să știe. Și dacă se întâmplă ca vreunul să bănuiască, să aluneci deîndată în ludic, doar pentru a-l face să-și uite gândul ce se înfiripase în mintea sa. Arhiepiscopul nu face decât să așeze pe grumajii păstoriților jugul bun și povara tămăduitoare a Ortodoxiei. Îi place să dăruiască și să se dăruiască. Are simțul și vocația dărniceii. Dă pentru că are de unde să dea. Dar, mai presus de toate, pentru că are înscrise în codul existenței sale preceptele neo-testamentare de întâistătător în ariergarda lui Hristos, un soi de aristocrație a spiritului și absoluta disponibilitate pentru bine. Dăruiește cu bonomie celor care sunt dispuși să primească, vorba aceluiași Părinte de la Rohia, „nu dă cu țărâita și cu zgârcenie. Nu dă meschin, ci boierește, conform obiceiului său,”¹⁰⁹ moștenit de la Părintele Ceresc.

Înaltpreasfințitul știe că de-a lungul vieții oamenii se poziționează fie deasupra, fie dedesubtul valurilor mării înspumate a existenței. Și că este esențial cum se raportează fiecare la aproapele din punctul în care se află. Acesta este etalonul Judecății de Apoi. Cum ne-am raportat la cel de lângă noi. Când suntem pe val, să nu-l înecăm pe cel care a fost acoperit de apă; când suntem sub val, să nu-l învinovățim pe cel care încă mai plutește de scufundarea noastră. Situațiile se vor inversa, mai devreme sau mai târziu și purtarea anterioară a fiecăruia se va întoarce, prin ceilalți, chiar asupra sa.

De aceea Arhiepiscopul de Argeș atunci când *împarte și se împarte* pe sine celorlalți nu risipește, ci adună în traista pe care o va lua în veșnicie. Mulți dintre păstoriți simt față de arhieru o iubire filială, care le inundă sufletul, o pace binecuvântată de care li se pătrunde ființa în proximitatea sa.

Este iubit și admirat de către argeșeni și nu numai. Este iubit și admirat pentru că știe să iubească și să admire. Este respectat pentru că știe să respecte. Se adevărește spusa apostolică, aceea că iubim pentru că mai înainte fost-am iubiți. Trăirea întru Hristos a vlădiciei se răsfrânge asupra celorlalți, îi împresoară, îi împlinește și apoi se reîntoarce, asemenea unui bumerang, înapoi, în inima sa de Părinte.

Redăm, în cele ce urmează, ca o notă finală, descrierea făcută Arhierului de către unul dintre preoții săi: „Tunet și foc într-o inimă milostivă. O privire în cuprinderea căreia și se înmoaie oasele. N-a prigonit niciodată pe nimeni, a dojenit fără voie din destul. Un suflet

mare cât creștetul unui munte văzut prin cerul senin al câmpiei.

Meșter în grai, vindecător în slovă, iubitor de istorie, arhivar al așteptărilor, rafinat în a potrivi zidirile și gândurile, și cuvintele, și darurile pentru fiecare. S-a răstignit de grijă ispitind cărările vremii spre a nu lăsa nicio piatră de temelie din cale să se miște fără a sa voie și știre. Îndemnător discret, dar și năvalnic, a stins cu mâna goală cărbunii aprinși ai mâniei și rătăcirii multora. Când greșea, știa totdeauna mai înainte să ți se arate.

Cu timbrul și rostirea în tâlcuri cuprinde desăvârșit firea vorbirii, deși n-ar avea nevoie de cuvinte ca să te lămurească. Te întâmpină tăcut, te ascultă în timp ce vorbește, te iscodește râzând, năpădește în gânduri spunându-ți dinainte ce vrei și cine ești, fără să știi să te aștepți la aceasta. Te lasă să pleci ca și cum ar dori să mai rămâi, te petrece ca și cum te-ar primi cu zăbava vorbeii, ca să nu înțelegi că te-ai dus. Înalt la fire, nobil la mers, cu mintea în cer, cu lumea la picioare, voios, dar și trist, știe că este prietenul lui Dumnezeu.

Un prieten prea adesea înduioșat de neputințele lumii, apăsător de suferință pentru ea. Entuziast cu propriile amintiri, cu propriile vise, cucerit uneori de visele celorlalți, dar și dezamăgit de neîmplinirile lor, caută cu nestăpânire formula salvatoare a vieții și a morții. În fața vieții se simte cotropit de dureri și de poveri; în fața morții nu are întristări sau regrete; topește în suflet un vulcan de lumină; lucrează și trăiește intens fără milă de sine.

A scris despre lumină, despre bucurie și despre lume. *Frumusețea lumii văzute* îl duce spre lumina și bucuria unei dorințe mai bune: să vadă frumusețea lumii de dincolo de crugul cerurilor firești. Îl află când lângă izvoare, când lângă foc, cu sfeșnicul aprins așteptând clipa unei revelații totale. Crede că Dumnezeu știe și rabdă prea mult. Vrea să-L ajute pe Dumnezeu răbdând. Ascultă de la îngeri tănuite rostiri, le înțelege și le păzește tăcut în odaia de sus a sufletului și toate acestea sub bolta palatină a unui singur cuvânt: Bucurie! O fascinantă Bucurie a Vieții sprijinită parcă și ea, de atâta sfărmare de zi cu zi, pe sceptorul arhieresc pe care-l ține în Liturghie într-armat precum ar ține, după toată măsura, Crucea Zilei de Apoi de pe cerul învierii din morți a lumii.”¹¹⁰

Vatră de cultură și artă

Având ca bază experiența unor cursuri asemenea celor de la Mănăstirea Glavacioc, atestate încă dinaintea anului 1500, în veacul al XVIII-lea, învățământul românesc se îmbogățea cu școli în care se învăța scrisul, cititul și socotitul, în care se deprindeau cunoștințe de istorie națională și de religie, cum ar fi școala de slovenie de la biserica Sfântul Gheorghe Vechi din București, care pregătea viitorii preoți de mir și călugări din oraș și nu numai,¹ prin predarea a șapte discipline *filosoficești* obligatoriu în limba greacă de profesori eminenți, atrași în capitala Țării Românești poate și de faima lui Constantin Brâncoveanu, spre a școli odraslele de boieri.²

Vedem în instituția străveche din vatra monahală vlăsceană, pe care o vom prezenta în cele ce urmează, cu dascălii ei, protosinghelul Ieortei sau viitorul Episcop de Buzău Inochentie Chițulescu un punct de pornire pentru dezvoltarea învățământului românesc din anii următori.³

Nu putem neglija nici exercițiile de orfevrărie, zugrăvia, caligrafie și miniatură care s-au desfășurat pe perioade scurte unele dintre ele, în cadrul obștii de la Glavacioc. Aici a fost atestată o școală de zugrăvie la jumătatea secolului al XIX-lea, numeroase icoane fiind pictate pentru lăcaș de către dascălul acesteia, Mincu.

Este drept că „Trecutul nostru n-a cunoscut școli de zugravi în sensul școlilor de *belle arte* de astăzi, așa de prețioase.”⁴ Însă zugravii hăruiți de valoarea unui Pârvu Mutu ori

Constantinos adunau pe lângă ei ucenici pe care îi formau, pe baza erminiilor grecești traduse în românește. Erminia scrisă între anii 1701 și 1733 de către Dionisie de Furna, a fost tradusă în românește mai întâi de către zugravul Mihai din Târgoviște, tatăl zugravului Radu.

Avem, însă, un manuscris păstrat de Biblioteca Academiei din Kiev, semnat de către Sfântul Antim Ivireanul, în care sunt cuprinse cinci sute treisprezece portrete și trei schițe, adică o genealogie în chipuri a tuturor oamenilor mari de la Adam la Hristos, reprezentând un studiu diferit de cele bizantine, prima carte de zugrăveală pe care o cunoaștem, redactată în manieră autentic românească.

În 1891, Ghenadie al Râmnicului și Noului Severin a realizat traducerea românească a unei erminii după un manuscris găsit în țară, care este un document important și valoros prin informațiile despre vechii zugravi medievali români pe care le oferă: „Materiile prime utilizate [...] erau procurate din mediul înconjurător, din comerțul epocii sau erau realizate artizanal în atelierele proprii, cu tehnologii care se regăsesc în practica multiseculară a omenirii. Aceste tehnologii, însă, purtau amprenta unei originale și interesante tradiții tehnice autohtone.”⁵

Paleta pentru combinarea culorilor, era foarte adesea cochilia unei scoici, sau putea fi confecționată dintr-o bucată de scândură de lemn dintr-o esență mai densă, de formă ovoidală, mai lungă, cam cât antebrațul pictorului. Încălzită, era frecată cu ceară de albine, astfel devenind impermeabilă. Pensulele erau făcute din păr natural de animale, de către zugravi înșiși, perii fiind fixați pe cozi de lemn sau pe pana unor păsări mari.

Alături de erminiile grecești, circulau în epocă și cele rusești, numite *podlinniki*. Câteva erminii românești păstrează recomandarea ca pictorii debutanți să studieze lucrări ale unor dascăli învățați de Sfetagora sau Rosiia.⁶

Când deja cunoștințele de zugrăvie se consolidaseră în țara noastră, după aproape două secole de acumulări, între 1844-1845 este atestată școala de zugrăvie a dascălului Mincu de la Grădești, Vâlcea, care se va integra la bătrânețe obștii de la Glavacioc, asemenea lui Pârnu Mutu celei de la Mărgineni (Prahova) și ulterior celei de la Schitul de atunci Robaia (Argeș).

Toate acestea, pe care le vom detalia în cele ce urmează, reprezintă o pecete a spiritului românesc, pe care înaintașii noștri, viețuitori ai vetrei monahale de la Glavacioc o aveau încrustată în sufletele lor, dar o și exprimau în viața de zi cu zi prin preocupările pe care le aveau.

Școala de grămătică

Încă din secolul al XV-lea, la Mănăstirea Glavacioc erau școliți dascăli ai unor biserici, fii de preoți, de boiari sau de clăcași, așa cum reiese din documente. În anul 1486 Neagu logofătul, tâlmăcitor de hrisoave, zapise și porunci domnești, dăruia străvechiului lăcaș ocina sa din Izvorul pentru că aici învățase carte, iar „o scrijelitură de la 1491-1492, descoperită de curând în zidul de incintă dispărut, demonstrează că Toma iereul, slujitor în mănăstire, promova învățătura soloveniei folosind tipăriturile lăcașului de rugă – rare și scumpe, încercând să tâlmăcească evangheliile duminicale și porunci domnești sau poate să-ntoarcă pe românește texte de rugăciuni începătoare și cântări liturgice slave mai puțin ori deloc înțelese de către lumea închinătorilor locali și de aiurea.”⁷

În vara anului 1653, Patriarhul Macarie al Antiohiei hirotonea preoți pentru satele învecinate, dintre tinerii școliți în mănăstire.⁸ Egumeni erudiți de genul lui Varlaam, viitorul

mitropolit al Ungrovlahiei au promovat cultura în străvechea vatră monahală. Merită amintiți dascălii Dinu și Călin care, împreună cu soborul mănăstirii au școlit numeroși tineri, dintre care vom aminti câteva nume în cele ce urmează. La 1688, Stan logofătul care studiasse la Glavacioc redacta și semna în zapise domnești, iar între anii 1700 și 1776, Matei și Stoian, logofeții și caligrafi, alături de Radu grămaticul, fiul popii Mihailă, din Mănăstirea Glavacioc, preoțit el însuși mai târziu, precum și diaconul Mihail din Neagra, intrat în slujba Sfintei Mitropolii, ori diaconul Cârstea de la Recea, Mincă și Matei, fiii căpitanului Mareș din Zlotești, erau absolvenți ai cursurilor de la aceeași mănăstire.

După anul 1700 biblioteca lăcașului număra multe exemplare elinești de cărți bisericești. Pe unele chiar s-au păstrat însemnări în greacă, asemenea aceleia notată de către dascălul Neofit, protosinghelul de la Glavacioc, despre cutremurul din toamna anului 1802 arată că aici se studia și această limbă. Este clar că datorită existenței unei tradiții încetățenite de a se învăța rânduiala bisericească, scrisul și cititul la Mănăstirea Glavacioc, a fost zidită aici o școală.

În trecut, în Țara Românească, preoții slujeau ajutați de doi grămatici, aceștia având îndatoririle de dascăl și paracliser, urmând a fi hirotoniți preoți după mutarea la Domnul a celui pe lângă care își făceau ucenicia.⁹ Pe atunci nu existau seminarii și viitorii preoți studiau în școli catehetice de doi ani înființate în apropierea episcopioarelor, numite și *școli de grămatici*, dintre care făcea parte în prima jumătate a secolului al XIX-lea și școala candidaților de preoție de la Mănăstirea Glavacioc. Paharnicul Costache Făca a ridicat clădirea acestei școli, cu patru odăi și o sală mare de predare.

Mai târziu, parohul Ilie Diaconescu descria astfel clădirea dărăpănată de vreme: Fosta școală, în stare de ruină: „se află așezată în curtea mănăstirii, cu vedere spre marele heleșteu domnesc de odinioară, legată de turnul clopotniței și de celelalte încăperi prin ziduri înalte și puternice. Zidită de meșteri locali, în două cărămizi și jumătate, zidurile măsoară un dreptunghi de 22/0,50 m, cu înălțimea de 3,40 m, dintre care sala de predare 9,50/9,50 m, cele patru odăi ale școlarilor 9,50/9,50 m, coridorul 9/3 m, cu lumina interioară de 2,40 m, tencuite interior și exterior cu var și nisip aspru, având pe vremuri tavanele tencuite pe șipci, pardoselile așternute cu cărămizi, iar învelitoarea în patru ape, clădită din lemnărie de stejar și șindrilă de brad, prevăzută jur împrejur cu jghiaburi și burlane de tinichea. Ușa de la intrare de 2,75/1,65 m, alte șase uși de 2,10/1,60 m de la sala predare, și cele patru încăperi, cu fierăria lor prinsă în tocuri de stejar necăptușite, sobele pentru încălzire, precum și mobilierul didactic necesar, alcătuiau zestrea fostei școli.”¹⁰

Școala era condusă de către vestitul dascăl Ierotei (1843-1845), protosinghelul hirotesit ca egumen în vara anului 1843. „Râvnind evlavia celor de demult, noul egumen înnoiește viața străvechei mănăstiri, sporind numărul viețuitorilor de obște, reînviind pravila și înzestrând biserica cu cărți de slujbă și odoare sfinte. Aceleași spornice silințe a dovedit el și la conducerea cursurilor pregătitoare de preoți până la sfârșitul egumeniei sale.”¹¹ Un alt dascăl al aceleiași instituții a fost și Episcopul de Buzău Inochentie Chițulescu (1819-1893), după cinci ani de studii la Pesta, reîntors în țară, a fost numit profesor la școala candidaților de preoți din Mănăstirea Glavacioc, apoi la Seminarul din București, fiind un timp și director. Din 1873 a îndeplinit slujba de egumen al mănăstirii Dealu.” În 1872 a fost întronizat ca arhiepiscop, cu titlul de *Sotiriupoles*, pentru ca la 24 ianuarie 1873 să devină episcop de Buzău (1873-1893).¹²

Regulamentul Organic (1831-1837), prevedea ca atare școli să fie urmate inclusiv de către grămăticii care stăpâneau „cetirea slobodă pe-nțeles, scrierea regulată și citeață și cele patru lucrări ale aritmeticii, iar în vremea celor 5 luni de școală urmau să învețe catehismul rostit bine din tablă în tablă, rânduiala Vecerniei și Liturghiei, citirea Apostolului, Evangheliei și Liturghiei cu glas cuviincios, așezarea slujbelor după tipic, semnele psaltichiei, învățătura celor opt glasuri, Heruvicul, Priceasna, Axioanele de peste an și Aghioasele.”¹³

Drept manuale erau folosite *Catihisul* lui Dionisie Romano, *Anastasimatarul* și *Teoreticul* lui Anton Pann și *Istoria Bisericească pe scurt* a lui A. Geanoglu Lesvioudax,¹⁴ învățăceii scriind după dictarea profesorilor și folosindu-se, totodată, de cărțile de cult existente.

Începutul anului 1844 a coincis cu cel al cursurilor școlii de la Glavacioc, care era susținută din veniturile mănăstirii. Preotul Ilie Diaconescu amintește câteva documente care se aflau pe vremea cât el a fost paroh la Glavacioc în cancelaria fostei mănăstiri, cum ar fi: raportul nr. 45 din 20 iunie 1844, prin care părintele Ierotei, profesorul candidaților de preoție, cerea să i se dea leafa hotărâtă, o cerere din luna noiembrie a aceluiași an, adresată de cancelaria Mănăstirii Glavacioc Sfintei Mitropolii pentru a i se da suma de 300 de lei, necesari pentru încălzirea odăilor candidaților și a învățătorului lor, căci școala a funcționat cu internat între 1844 și 1852 și numărul candidaților absolvenți în anul 1844 era de 155, veniți din diferite localități ale țării, un raport prin care se cereau 1500 lei, ce reprezentau leafă profesorală pentru învățăturile

candidaților de preoție pe cinci luni, un act din 13 decembrie 1844, prin care se trimitea răspuns la *otnoșenia Cârmuirii de Ilfov*, emițându-se dorita dovadă de urmare în școală a candidatului Gheorghe sin popa Ion din satul Gherghița Ungureni, raportul nr. 90 din 17 decembrie al aceluiași an, cu anexa atestatului nr.155 prin care era recomandat candidatul Gheorghe preot Bus(u)ioc din sat(u1) Valea Rumâneș(ti)lor, spre a să fi hirotonit preot, o jalbă din 17 mai 1853, adresată Departamentului Credinței, de către preotul Nica din satul Fundu Părului-Vlașca, susținut de dascălul Ierotei Glavacișteanu, pentru a fi hierotonisit *pă obrazul bisericii satului Obâslav*, ca absolvent al școlii etc..¹⁵

Pe spatele icoanei diaconești a Sfântului Ioan Botezătorul de pe catapeteasma bisericii de la Glavacioc apare următoarea însemnare: „Paracliseru Ștefan Mihiescu în vremea egumenului Calinic protos(i)ng(he)lui. Anul 1864 Mai 8 în mănăstirea Glavaciogului am făcut î(n) școala în vremea egumenului Ierotei protosingheru pe la anul 1852”. Unul dintre cântăreții mănăstirii, Nichifor ieromonahul, se ocupa de copierea de manuscrise completând paginile care lipseau din cărțile de cult și scriind pomelnice și pisanii cu numele viețuitorilor obștii, pe care le decorata cu ornamente și vigniete.

Dacă în anul 1852 școala se vede că încă mai funcționa, doi ani mai târziu, egumenul Ierotei, îl recomanda pe tânărul Costache grămăticul, feciorul preotului Nica din satul

Icoană veche, făcând parte din patrimoniul Mănăstirii Glavacioc

Glavacioc, intra la școala Sfintei Mitropolii spre a să face la vreme preot. La acea vreme urmau a fi hirotoniți exclusiv absolvenții Seseminarului Sfintei Episcopii. Dascălului Ierotei a părăsit Glavaciocul în primăvara anului 1855, lăcașul școalei transformându-se în stăreție.

Aici se școlea preotul grămatic al satelor clăcașe de altădată, „rămas Teofil cu ceaslovul lui a cărui mână se ridica spre binecuvântare largă asupra capului ce-i săruta dreapta,”¹⁶ și tot aici se puneau bazele învățământului teologic românesc de mai târziu. Școlala de la Glavacioc s-a transformat în anul 1872 în școală a comunei, fiind condusă șapte ani mai târziu de către preotul Ion Ionescu Mirodot, iubitor de psaltichie, îngrijitor al mănăstirii la acea dată.

Dascălul Mincu zugravul și ucenicii săi

Centru de cultură și artă încă din vremuri de demult, Mănăstirea Glavacioc a promovat orfevrăria, zugrăvia, caligrafia și miniatura. „La 1700, un Damian arhimandritul și un ieromonah, ucenic al său, poate român misionar din Iolkis (Volo) ori Iona egumenul (1743-1745) de Rumele cizelau icoane rare și scumpe, între care și celebra Povățuitoare după izvoade aduse din Sfântul Munte.”¹⁷

Între anii 1844 și 1845 este atestată școala de zugravi a dascălului Mincu de la Grădești, Vâlcea. În anul 1800, acesta era scutit de dări de către Alexandru Moruzzi, la intervenția Mitropolitului Dositei Filiti, deoarece îi învățase pe copii meșteșugul zugrăviei și slujise Sfintei Mitropolii și Episcopiei Argeșului și Buzăului.¹⁸ Se păstrează un act prin care era cerut grâu sau mălai de la părintele Isaia, semnat de către Ioan zugravul, care, se pare că era dascălul lui Mincu, deoarece el spune: „Din porunca dum[itale], dascăle, am mers și văzând răvașul dumitale mi s-au dat. [Semnat:] Mincu ucenic Gârdescul”.¹⁹

Cei doi zugravi reprezentau pe table de lemn imagini de lăcașuri sfinte, coloane și porticuri în tonuri brun-roșcate și argintii, iar chipurile sfinților pictați împrumutau ceva din cele ale țăranilor obidiți „folosind blicurile și virgulațiile suculente, petele de culoare și veșmântația plină de mișcare.”²⁰

Mincu zugrăvise icoane pentru Mitropolia din București, Episcopia Argeșului și cea a Buzăului, fiind scutit de dări de către domnitorul Al. Moruzi (1792-1793, 1802-1806, 1806-1807) și primind de la mitropolitul Grigorie IV (1823-1834) în anul 1832 100 de taleri pentru măritișul fiicei sale.

La biserica Sfântul Ilie din Calea Rahovei se păstrează icoane purtând semnătura sa. Printre prăznicarele portative de aici amintim icoana reprezentând Învierea Domnului, cu o compoziția bine echilibrată, purtând jos, în partea stângă, inscripția arătând anul 1816, iar în dreapta, numele autorului, Mincu zugravu. Tot el este amintit²¹ pe icoana Sfintei Treimi adusă de Mitropolitul Ghenadie de la Curtea de Argeș la Mănăstirea Căldărușani: „Această sfântă icoană dimpreună cu cele 11 praznice ale tâmplei, s-au făcut cu cheltuiala Prea Sfântului Părinte Episcop Kiriu Kir Iosif Argeșiu, de ucenicul dascălului Ioan zograful, Mincul ticălosul, la leat 1796”.²²

Cele unsprezece icoane menționate reprezintă icoanele praznicare de pe catapeteasma bisericii din Valea Danului, unde zugravul semnează alături de ucenicul său, Matei.

Într-o jalbă din 1845, zugravul, bătrân de pe acum, îi cerea mitropolitului Neofit II Românul (1840-1849) să i se permită a se retrage la Mănăstirea Glavacioc, unde era primit cu

mare mulțumire de către Părintele egumen, iar mahalagii bisericii Măgureanu din București, Gheorghe duhovnicul, Gheorghe Tonea (sic) și Mihai zugravul îi dădeau încredințări scrise că soția lui a răposat «de sunt acum mai mult de 20 ani» și fetele și le-a căpătuیت dându-le după bărbați. Toate acestea făcând-l vrednic de a rămâne în lăcașul monahal, în urma Anaforalei dată de Mitropolie, avea să se mute la Glavacioc.²³

Multe icoane purtând semnătura lui *Mincu zograv* se păstrează în colecția mănăstirii Glavacioc, așa cum se poate vedea în subcapitolul referitor la obiectele de patrimoniu care ar putea alcătui o colecție muzeală în cel mai apropiat viitor. Dintre acestea, amintim opt icoane praznicare pictate în ulei, pe suport din lemn de brad între anii 1844 și 1846, când acesta făcea parte din soborul mănăstirii Glavacioc. O altă icoană, asemănătoare, „cu pervazuri poleite, [se află] la urmașii popii Ivan din Glavacioc,”²⁴ și a fost pictată la 7 aprilie 1845 de același Mincul zograv

Egumenul Calinic Giurescu Râncăciovianul pare să fi pictat și el la 1858 o icoană care se găsește la Mănăstirea Glavacioc, având dimensiunile de 0,42x0,335x0,02 m, de factură realistă, în ulei, înfățișând pe o parte Nașterea Domnului, iar pe cealaltă Adormirea Maicii Domnului. Proin stareț al Mănăstirii Râncăciov, din toamna anului 1862 devine egumen al Glavaciocului. Timp de patru ani a pictat icoane. În chilia sa din casa donmenscă, la etajul I, camera III, s-au găsit, după cum atestă vechile documente arhivate: „1 cutie cu mai multe măruntae de zugrăvire, 25 bucăți tipar slave, 34 tăblițe de alamă galbenă care (au) tăiate într-însele cifre numerice, o cutie cu vâpsele de zugrăvit, o cutie de mucava cu bilete scrise de alamă scurt căptușit cu piele, trei hârtii de poleitură galbenă, puțin praf de poleială bună într-o hârtie, 50 hârtii cu desenuri pe dânsle, 43 gazete streine cu desen pe dânsle, 1 cutiuță (cu) cinci bucăți compasă, 1 tinichea cu panglică de măsurat stânenii, 1 pecete a răposatului. Obiectele găsite în a V a odae : 2 cadre mari cu pervazurile poleite însă vechi cu Patimile Mântuitorului, 2 cadre mici dintre cari 1 a lui Calistrat fostul vicar, 1 portret mare al imaginii părintelui Mitropolit poleit.”²⁵

Toate aceste preocupări ale simplilor monahi sau chiar ale egumenilor de la Glavacioc, fie că era vorba despre școli de slovenie, fie că era vorba de dascăli zugravi inițiindu-și ucenicii, reprezintă o altă formă de slujire alui dumnezeu. Căci cultura și arta liturgică, ca slujire în cadrul Bisericii, devine *diaconie*²⁶, mobil al mântuirii sufletului.

Icoanele, cărțile și obiectele de cult participă la înduhovnicirea și îndumnezeirea sufletelor care intră în bisericile ortodoxe. Arta liturgică, pe care o regăsim printre preocupările obștii de la Glavacioc din cele mai vechi timpuri, este întruchipare a tradiției vii, mijloc de spiritualizare a creatorului și a celor care o privesc, dar și simbol, având însemnătate cultică, mai mult decât artistică.

Obștea de ieri și de azi

Subcapitolul dedicat persoanelor a căror existență s-a intersectat cu cea a Mănăstirii Glavacioc, pe niște coordonate rânduite de providența dumnezeiască, ne-a pus înaintea preocupărilor duhovnicești ale monahilor de aici. Se simțea nevoia unei atare precizări pentru că, altminteri, studiul prea stufos al documentelor referitoare la moșii ori la construcții și reconstrucții de clădiri, ar fi lăsat loc interpretării pripite și superficiale că în vechea sihăstriei importanța materiei prelua asupra spiritului. Ceea ce nu este deloc adevărat. Rugăciunea și rucodelia, cea de a doua fiind subordonată primei, au coexistat dintotdeauna în mănăstirile ortodoxe. Cu atât mai mult într-o mănăstire ctitorită și înzestrată de suflete sfinte și sfințite ale neamului nostru.

Ca și atunci, și astăzi obștea, chiar dacă nu mai este la fel de numeroasă ca în trecut, încearcă să păstreze rânduiala monahală, cu slujirea zilnică a Sfintei Liturghii, cu împlinirea Sfintelor Laude și cu rugăciunea neîncetată prin care inima se alipește de Iisus în fiecare clipă. Ascultările sunt canalizate spre întreținerea viețuitorilor, dar și spre renovarea și conservarea valorilor trecutului, câte s-au mai păstrat, în vechiul edificiu de la Glavacioc. În cele ce urmează, vom trece în revistă numele egumenilor, al preoților de mir din perioada în care aici era doar parohie și ale viețuitorilor obștii de astăzi, punctând câteva dintre preocupările și îndatoririle celor din urmă.

Egumenii și viețuitorii cei de demult

Preotul Ioan Mușțeanu în teza sa de doctorat a transliterat *Condica Mănăstirii Glavacioc*, cuprinsă în manuscrisul românesc cu slovă chirilică numărul 1449 de la Biblioteca Academiei Române, Secția *Manuscrise. Carte rară*, extrăgând din acesta o listă cronologică a egumenilor lăcașului în secolele al XV-lea – al XIX-lea, împreună cu data la care apar ei în documentele vremii. Cităm și noi în continuare această listă de mare valoare.

„Secolul al XV-lea: *Sava*, 16 Iunie 1493. *Visarion*, 4 Septembrie 1495

Secolul al XVI-lea: *Ilarion*, 30 Iulie 1512, 24 Octombrie 1513. *Sava Ieromonahul*, 7 Ianuarie 1526, 24 Octombrie 1531, 28 Mai 1545. *Anania*, 18 Mai 1563, 31 Martie 1564. *Mihail*, 1571. *Zaharia*, 12 Aprilie 1574. *Vasile*, 9 Ianuarie 1576, 1580. *Eftimie*, fără an. *Mitrofan*, 25 Martie 1583. *Vasile*, 23 Mai 1586.

Placă așezată la sud,
pe biserica Mănăstirii
Glavacioc, în aminti-
rea Preotului Ilie Gb.
Diaconescu

Secolul al XVII-lea: *Visarion*, 13 Aprilie 1601. *Hariton*, 23 Octombrie 1618, 12 Februarie 1623, 28 Mai 1624. *Ioanichie*, 28 Aprilie 1635, 26 Octombrie 1635. *Avramie*, 6 Mai 1638. *Venedict Episcopul*, 5 Iulie 1642, 14 Aprilie 1643. *Antim*, 20 Iulie 1647, 1650. *Nichifor*, 8 Mai 1654, 29 Iunie 1654, 18 Aprilie 1655, 10 Noembrie 1656. *Dionisie*, 2 August 1662. *Varlaam*, 1666-1670. *Vasile*, 8 Ianuarie 1671. *Ioan*, 30 Mai 1677. *Gavriil* în zilele lui Șerban Vodă. *Serafim*, 14 Martie 1686, 31 Mai 1688. *Ștefan*, 15 Iunie 1691, 1693. *Daniil*, 6 Ianuarie 1695, 22 Aprilie 1696, 28 Ianuarie 1698.

Secolul al XVIII-lea: *Ștefan*, 30 August 1701, 1 Aprilie 1702, 12 Martie 1704, 12 Iunie 1704, 15 Iunie 1708. *Ghenadie*, 28 Mai 1716. *Nectarie*, 8 Mai 1717. *Nicodim*, 3 Februarie 1721, 15 Aprilie 1721, 10 Mai 1721, 30 Noembrie 1722), 4 Ianuarie 1723, 1 Iunie 1726, 16 Februarie 1731, 18 Ianuarie 1733. *Rafael*, 7 Iulie 1734, 30 Aprilie 1735. *Iona Arhimandritul*, 1 Aprilie 1743), 10 Iunie 1743), 28 Aprilie 1746. *Ilarion*, 26 Noembrie 1752, 20 Februarie 1754. *Vlădica Grigorie Mireon*, 9 Aprilie 1758, 31 August

1761. *Vlădica de Cerven*, 1770-1783. *Visarion*, 26 Ianuarie 1780. *Eremia*, 7 și 10 Februarie 1792. *Neofit*, 2 Decembrie 1792, 2 Mai 1793. *Serafim*, 17 Martie 1794.

Secolul al XIX-lea: *Neofit Protosinghelul*, 22 Aprilie 1803, 9 August 1803, 1810, 18 Decembrie 1812, 1813. *Ianuarie Arhimandritul*, 1813, 26 Aprilie 1814, 25 Februarie 1815. *Daniil Protosinghelul*, 21 August 1842-10 Iulie 1843. *Ierotei*, *Protosinghelul*, 10 Iulie 1843 Martie 1855. *Misail Arhimandritul*, 23 Martie 1855-7 Mai 1861). *Calistrat Sevastias*, 23 Iunie 1861-1 Octombrie 1862. *Calinic Protosinghelul*, 1 Octombrie 1862-13 Decembrie 1863.”¹

Analizând numele înscrise mai sus, observăm că Mănăstirea Glavacioc a avut doi egumeni mitropoliți, Varlaam și Grigorie II, și trei egumeni arhieriei, Venedict, Vlădica de Cerven și Calistrat Sevastias. Primii doi, au fost prezentați *in extenso* într-un subcapitol anterior, iar despre Vlădica de Cerven, nu știm mai mult, nu-i cunoaștem nici măcar numele. Episcopia Cervenului avea scaunul la sud de orașul Rusciuk, în Bulgaria. Sulzer amintește că la Mănăstirea Glavacioc din Vlașca egumenul era proinmitropolit din Bulgaria.

“Într-un hrisov dat de domnitorul Radu Bădica, fiul lui Radu cel Mare (1523-1524), din 8 noiembrie 1523, [prin care i se dăruiau „perperii de la Aninoasa și de la oraș și de la toți oamenii care au vie pe locul părintelui vlădică la Aninoasa, ca să fie pentru întărirea Sfintei Mitropolii”] era pomenit un nou mitropolit cu numele Ilarion. În anii anteriori, [mai exact la

16 august 1518] întâlnim la Glavacioc un egumen cu acest nume, care ar putea să fie identic cu mitropolitul nostru. Ca și înaintașul său, a păstorit foarte puțin, până în 1526, fiind poate înlăturat în timpul luptelor pentru tron și a deselor schimbări de domni.”²

Apare menționat în câteva documente ale vremii. În timpul uneia dintre domniile lui Radu de la Afumați (ianuarie-iunie 1524; septembrie 1524-aprilie 1525; vara anului 1525-2 ianuarie 1529, când a trecut la Domnul) „vlădica Ilarion, de a lui bună voie, dă satul Brănești al Sfintei Mitropolii lui Radu al lui Mandrea, primind în schimb satul Vălsănești, precum se arată într-un hrisov al lui Vlad Înecatul din 2 februarie 1533.”³

Având o păstorire atât de scurtă, ca și predecesorul său, Teodor, nu este menționat în pomelnicul Sfintei Mitropolii.

Pomelnicul din vremea egumenului Ioil, scris la 1742 de către ieromonahul Serafim este și el relevant atât pentru enumerarea numelor conducătorilor obștii, cât și pentru citorii și donatorii trecuți în el. De aceea a fost anexat prezentei lucrări.⁴

Merită subliniat și numele egumenului Ierotei, care era din satul Lancrăm de lângă Sibiu⁵ și care a venit în Țara Românească pe la 1821, ca director al școlii de candidați la preoție și egumen al Mănăstirii Glavacioc. Mai apoi, el a devenit revizor și președinte al Consistoriului eparhial al Episcopiei Argeșului, funcție pe care o avea și la 31 Decembrie 1870, când a trecut la Domnul.

Din păcate nu știm foarte multe despre numărul de viețuitori pe care obște i-a numărat de-a lungul timpului, dar deducem din mulțimea moșiilor deținute că erau destul de mulți. Formația lor cărturărească și artistică se împletea, desigur, cu cea duhovnicească, încetățenită în sufletele acelor acare au răspuns afirmativ chemării la viață *postnicească*, o viață de asceză și neconținută rugăciune.

*Preotul Dan Stancu,
actualul paroh al
Satului Glavacioc*

Preoții de mir

Preoții care au slujit la parohia Glavacioc pot fi nominalizați doar în parte, analizând catagrafiile vechi ale lăcașului, care se păstrează din sec. al XIX-lea. Catagrafia din 1838 amintește următorii preoți: Gheorghe, de 30 de ani, căsătorit cu Vica, Dumitru sin Isaia, de 68 de ani, căsătorit cu Ioana, Ioniță popa Radu, de 60 de ani, căsătorit cu Joița, un cântăreț, Mihai sin Cârstea, de 45 de ani, căsătorit cu Stanca și un diacon, Mărgărit, de 60 de ani, văduv. De asemenea, mai este menționată o preoteasă, Stoica, de 70 de ani, văduvă.⁶

În septembrie 1842 la Glavacioc slujea preotul Dimitrică posesor a trei stupi,⁷ în aceeași lună fiind numit egumen protosinghelul Daniil, care la 10 iulie 1843 era înlocuit de către părintele Ierodei, succedat în 1855 de arhimandritul Misail, trecut la Domnul în iulie 1861 și urmat în egumenie de către Callistrat Sevastis pentru numai un an. La 1 octombrie 1862 protosinghelul Calinic primea inventarul Mănăstirii Glavacioc și hirotesia întru egumen.⁸

Din rememorările făcute de către vârstnicii satului, putem reda câteva file biografice ale

*Părintele Stareț,
Protosinghelul Casian
Crețu și Părintele
Iconom, Ieromonahul
Metodie Bilghiru*

unora dintre parohii de la Glavacioc. Radu Fierbințeanu, de fel din satul vecin, Fierbinți, a fost unul dintre cei 400 de cetățeni care au primit pământ în Ștefan cel Mare, ca urmare a aplicării Legii Însurăților.

Preotul Nicolae Minculescu, născut în Vișina, în 1864, a absolvit Seminarul „Nifon” din București, fiind hirotonit ca preot la biserica mănăstirii Glavacioc, unde a funcționat până la 29 iunie, când a trecut la Domnul. A avut trei băieți și patru fete, dintre care Elena s-a căsătorit cu preotul Ilie Diaconescu, un paroh însemnat al satului Glavacioc. Acesta s-a născut la 13 iulie 1911 la Mănicești, comuna Băiculești, județul Argeș. A absolvit Seminarul din Curtea de Argeș (1922-1930) și Facultatea de Teologie din București (1932-1936) și a slujit la Glavacioc între anii 1936 și 1983.

Filip Pompiliu, născut la 18 iulie 1958 la Gibești, comuna Golești, județul Vâlcea, a absolvit Seminarul Teologic din Craiova (1974-1979), Școala de Ofițeri de Rezervă la Vânu Mare, jud. Mehedinți (1979-1980) și mai târziu a urmat Facultatea de Teologie „Sfânta Filoteia”, Universitatea din Pitești.

Hirotonit pe seama bisericii de la Mănăstirea Glavacioc, a slujit aici între 1 octombrie 1980 și 23 aprilie 1991, mai apoi slujind la Sălătrucu, Robaia, și la biserica Piatra, comunei Ciofrângenii, județul Argeș.

Stancu Dan, fiu al satului Glavacioc, născut la 17 iunie 1978, a absolvit Seminarul Teologic din Pitești în anul 1997 și Facultatea de Teologie Ortodoxă *Sfânta Filoteia* din același oraș în anul 2002, când a fost și hirotonit preot de către Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, la Biserica *Sfânta Vineri* din Pitești, pe seama parohiei Glavacioc. A obținut definitivatul în anul 2007 și gradul II patru ani mai târziu. De când a fost numit ca paroh la Glavacioc, participă zilnic, cu excepția unor situații neprevăzute, la Sfânta Liturghie, care are loc aici începând cu ora 6 în fiecare dimineață, dar și la activitățile gospodărești mai însemnate ale obștii. Este veșnic prezent, ca un membru al obștii, alături de Părintele Stareț Casian și de părintele iconom Metodie, la toate treburile din ograda mănăstirii. Soția Florina Oana și fiul Daniel Florin se simt ca fiind familia unui preot pe jumătate călugăr, căci viața Părintelui este petrecută cam tot atât de mult la mănăstire, cât și acasă.

Starețul Casian și obștea din zilele noastre

Părintele Stareț Casian

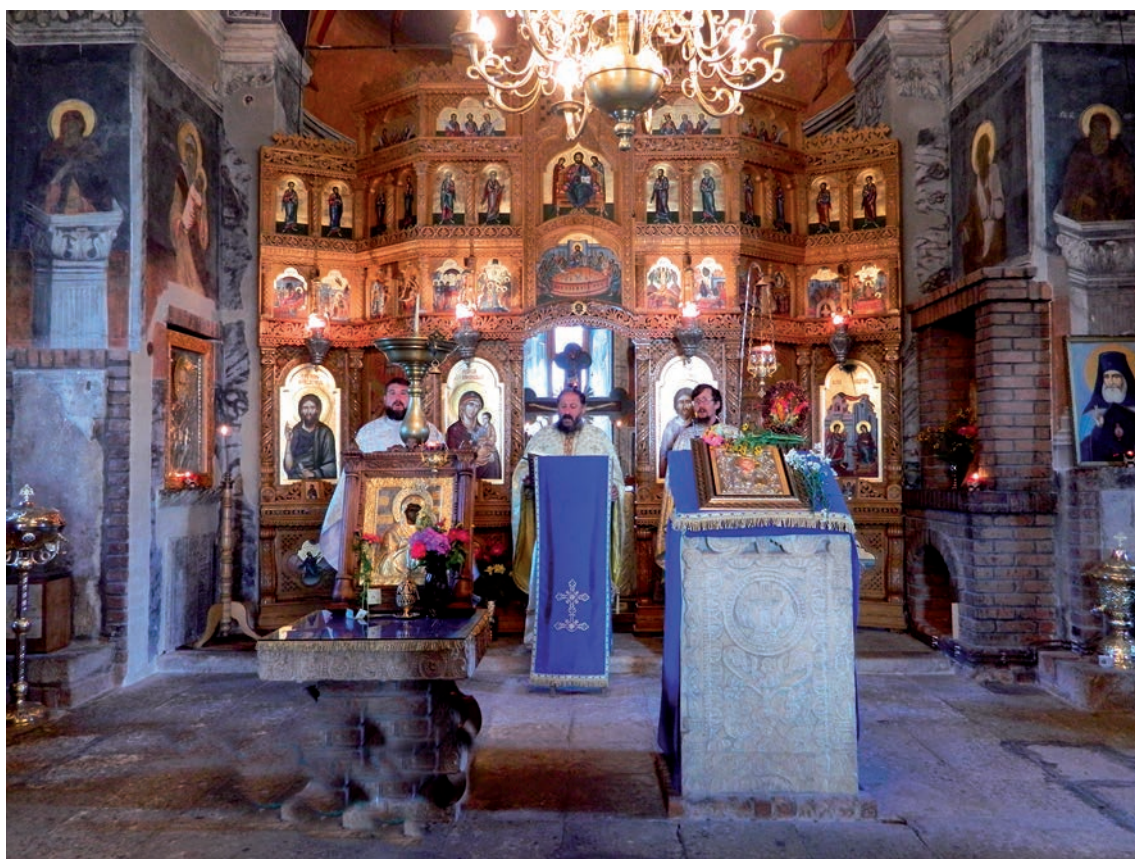
Părintele Stareț Casian Crețu s-a născut la Piatra Neamț pe 8 aprilie 1966, primind la botez numele de Constantin-Claudiu. De cum a făcut primii pași, a început să meargă împreună cu bunica din partea tatălui la mănăstirile și bisericile moldovenești, vetre străvechi ale Ortodoxiei românești. Mănăstirea Bistrița din Neamț se afla la doar 8 km de casa în care viitorul stareț a deschis ochii. Părinți îmbunătățiți ca Ioanichie Bălan sau Iustin Pârvu i-au binecuvântat din fragedă pruncie creștetul.

Toate acestea au prins rădăcini adânci în sufletul copilului și aveau să se reflecte mai târziu în răspunsul afirmativ dat chemării dumnezeiești de a îmbrățișa viața monahală. În anul 1983, hotărârea de a-I sluji numai lui Dumnezeu, părăsind propria voie și făcând ascultare într-o mănăstire, era definitiv ancorată în inima adolescentului de 17 ani. Acesta dorea să se închinovieze la Mănăstirea Cernica de lângă București, unde la acea vreme era stareț

*Obștea Mănăstirii Glavacioc săvârșind Sfintele
Taine ale Ortodoxiei*

*Sinaxa stareților din
Arhiepiscopia Arge-
șului și Muscelului,
ținută la Mănăstirea
Glavacioc, în data de
4 septembrie 2013*

Arhimandritul Calinic Argatu, care l-a îndemnat să revină abia după ce va fi terminat stagiul militar.

Cu oarecare tristețe, dar și cu credința sinceră că Dumnezeu vorbise prin stareț, tânărul Constantin a ascultat povața celui care avea să-l primească, patru ani mai târziu, la Mănăstirea din Curtea de Argeș. Tuns în monahism de către Arhiepiscopul Calinic, avându-l ca naș de călugărie pe Părintele Vichentie Punguță, care, pe vremea aceea slujea tot la Catedrala din Curtea de Argeș, fratele Constantin a primit în anul 1988 numele de Casian, fiind, la scurt timp, hirotesit întru ierodiacon la Biserica *Maica Domnului* din Pitești de către Arhiepiscopul Gherasim de la Vâlcea.

Ierarhul Calinic, cel care îl luase pe novice sub aripa sa ocrotitoare, l-a îndemnat și susținut să urmeze cursurile Seminarului de la Craiova, pe care Părintele Casian le-a terminat în anul 1994. După absolvirea seminarului, a studiat la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Sfânta Muceniță Filotea* din Pitești, unde a terminat masterul în anul 2001.

Ca diacon, a slujit în proximitatea Episcopului Vicar Calinic Argeșeanu timp de patru ani, din 1987 până în 1991, când a fost hirotesit stareț al Mănăstirii Glavacioc. În același an a fost hirotonit întru preot și a început slujirea în lăcașul argeșean, alături de Părintele Ioanichie Vacarciuc, actualul stareț al Mănăstirii Râncăiov.

În anul 2002, pe 3 martie, a fost ridicat la treapta de protosinghel de către Arhiepiscopul Calinic, ca o recunoaștere a eforturilor făcute, a ascultării necondiționate și a slujirii râvnitoare.

O slujire ale cărei roade pot fi culesse acum, după un sfert de veac de trudă asiduă, de rezolvare a unor probleme ce țin de organizare, dar și de muncă fizică efectivă, prin care obștea a supliniit foarte adesea lipsa fondurilor necesare.

Faptul că părinții au pus umărul la ridicarea construcțiilor mai noi și la renovarea celor mai vechi, faptul că au cărat sacii cu ciment, că au tencuit, au zidit, au plămădit frescă sau au tăiat piatră pentru alei este mobilul dăinuirii acestui lăcaș de rugăciune, a continuității slujirii liturgice aici, la Glavacioc.

Căci numai obștile care participă activ la zidirea și restaurarea mănăstirilor în care viețuiesc au statornicie. Clădirile înălțate de ctitori din afara obștii sunt cel mai adesea sortite părăsirii și ruinării, după spusa Sfinților Părinți.

Părintele Stareț Casian a fost și continuă sa fie sufletul tuturor activităților spirituale și materiale de la Mănăstirea Glavacioc, prin eforturile sale lăcașul ajungând să fie ceea ce este astăzi. Aici, Părintele Stareț se simte acasă, căci aici a petrecut cei mai mulți ani din viață. Căci aici și-a consolidat cel mai temeinic relația cu Hristos. Și tot aici a știut mai mult ca oriunde în altă parte siguranța dată de Acoperământul ocrotitor al Maicii Domnului, Stăpâna lumii și a Mănăstirii Glavacioc.

Slavoslovie de taină în biserica de la Glavacioc

*Ascultări și ascultători la
Mănăstirea Glavacioc*

Părintele Econom Metodie

Născut la 16 ianuarie 1976, la Văleni de Munte, în Prahova, având o copilărie încercată de greutăți familiale, Bilghiru Mihail-Georgel absolvea școala generală la Casa de copii din Bușteni. Dumnezeu l-a pregătit încă de mic pentru o slujire mai presus de fire, care se va materializa la vârsta majoratului în vocația monahală. În 1994 s-a închinoviat la Mănăstirea

Cheia și peste numai trei ani avea să vină la Glavacioc, unde a rămas până astăzi, alături de Starețul Casian, căruia îi este aproape la bine și la greu. Aici a fost tuns în monahism de către Părintele Vichentie Punguță, primind, pe 12 decembrie 1999, de praznicul Sfântului Spiridon, numele de Metodie.

Pe Părintele Casian îl simte ca pe propriul tată, după a cărui dragoste a tânjit atâta amar de vreme. Starețul a fost cel care l-a trimis la seminar și mai apoi la facultate, pe care a absolvit-o în anul 2010. Starețul a fost cel care l-a recomandat pentru a fi hirotonit ierodiacon în anul 2003 și ieromonah doisprezece ani mai târziu. Același Părinte îl are drept sfetnic de taină în orice problemă a mănăstirii.

Împreună le-au făcut pe toate, umăr lângă umăr, încurajându-se reciproc, sprijinindu-se, formându-se unul prin altul, învățând din exemplul și greșeala celuilalt. Împreună au dărâmat ziduri vechi și au înălțat altele noi. Împreună s-au rugat, au zâmbit și au suspinat, au ridicat ochii spre cer și au îngenunchiat adesea înaintea iconostasului săpat în piatră și a icoanei celei de demult a Maicii Domnului, despre care spune legenda că a ales acest loc pentru a-i fi înălțat lăcaș de

închinare. Și care poate că i-a ales și pe cei doi părinți pentru a sluji împreună în mănăstirea ridicată în cinstea ei.

Programul obștii, stabilit de către cei doi părinți mai sus amintiți, este relativ stabil, cu mici schimbări contextuale, care, de obicei, nu afectează slujbele ținute aici. Începând cu ora 6, în fiecare dimineață, timp de aproximativ două ore se săvârșește Utrenia și Sfânta Liturghie, iar seara, la ora 17, are loc slujba Vecerniei. La acestea iau parte membrii obștii, precum și preotul paroh ori de câte ori îi este cu putință.

Restul timpului se desfășoară între ascultările din gospodărie, îngrijirea păsărilor, a porcilor și a vacii, la fân, la prășit, precum și la întreținerea florilor și a curățeniei în lăcaș. La bucătărie, întotdeauna cel care gătește este Părintele Stareț. Prânzul se ia la ora 13, fiind urmat de o oră-două de pauză.

Mulți preoți trimiși la Mănăstirea Glavacioc de către Părintele Arhiepiscop Calinic pentru a efectua practica au fost uimiți de buna gospodărire a lăcașului. Rică Florescu, astăzi preot la parohia Șuici nu poate uita că de la Starețul Glavaciocului a învățat să mânuiască betoniera. Părintele Ionuț Ludmil Uță, care în 2015 se afla aici pentru a deprinde buna rânduială a liturghisirii, a fost, de asemenea, impresionat de organizarea activităților din mănăstire, înțelegând că, pe lângă rugăciune, o obște monahală se ocupă de multe alte lucruri.

*Starețul Casian,
bucătar neobosit al
obștii și al vizitatorilor
de la Mănăstirea
Glavacioc*

Biruit-au gândul...

Ca și la cronicar, în trecut, și la noi, astăzi, *biruit-au gândul* de a redacta această lucrare, de a aduna laolaltă biografii de ctitori, egumeni și donatori, de a adnota istorii de demult, de a descrie zidiri care nu mai sunt ori de a atașa fotografii ale celor care se mai păstrează încă.

Biruit-au gândul de a sistematiza, fără a avea pretenția unei cercetări exhaustive, o parte dintre atât de numeroasele documente adăpostite de arhive; de a realiza un studiu, care este necesar și binevenit totodată, cu privire la Mănăstirea Glavacioc, a cărei biserică va să fie în curând resfințită. Numai că gândul care *ne-au biruit* pe noi, în mod diferit de cronicar, nu era al nostru, ci al Întâistătorului Arhiepiscopiei Argeșului. Căci prezentul album monografic s-a redactat pentru a împlini ascultarea pe care Înaltpreasfințitul Calinic a dat-o obștii de la Glavacioc. Ar fi multe altele de spus; ani în șir ar putea dura transliterarea și ordonarea zapiselor și a hrisoavelor de danie, a hotărnicilor și a catafrafilor, a condicilor arhivate. Alți ani ar putea să îi ia unui cercetător râvnitor interconexiunile ce se pot face între istoria acestui lăcaș și cea a unor oameni de stat sau clerici ai țării, ori a altor câtorva mănăstiri românești.

Lăsăm, deci, loc pentru noi studii, care, chiar dacă nu vor epuiza, la rândul-le, problematica trecutului acestei mănăstiri, măcar să adauge alte informații, pe care autorii prezentei lucrări nu le-au notat în filele anterioare. Noi am încrustat doar câteva peceți ale istoriei și ale spiritualității românești, câteva reflexe ce străbat peste vreme, ale sufletului neamului nostru, ale sufletelor celor care au ținut viu lăcașul de rugăciune ridicat pe o colină din apropierea râului Glavacioc, la loc sfințit de Împărăteasa Cerurilor, în proximitatea unui izvor, din care, pe lângă apa cea trebuitoare legilor firești ale existenței, a curs, se pare și apa de viață dătătoare a harului dumnezeiesc.

În încheiere, nădăduim ca același Duh Sfânt să reverse binecuvântare asupra tuturor cititorilor care vor răsfoi filele acestei cărți scrisă spre lauda lui Dumnezeu și a sfinților Săi din cer și de pe pământ.

Listă de abrevieri

Arhiva Institutului Național al Patrimoniului - A. I.N.P.
Arhivele Naționale ale României - A.N.
Biblioteca Academiei Române - B.A.R.
Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale - D.A.N.I.C.
Documenta Romaniae Historica - D.R.H.
Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale - S.J.A.A.N.

Note

Predoslovie

1. *Diakonia* în limba greacă înseamnă slujire.

Coordonate

1. Ion BOLDESCU, *Județul Vlașca din punct de vedere istoric și economic*, Tipografia C. Petrescu Conduratu, Giurgiu, 1887.
2. „Harta Stolnicului Cantacuzino” în *Revista Istorică Română*, anul 1943, p. 16.
3. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII, nr. 9-10, 1980, p. 1052.

4. Preot Ioan MUȘETEANU, *Mănăstirea Glavacioc*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, p. 7.
5. Spiridon CRISTOCEA, Dragoș MĂNDESCU, Ionel DOBRE, *Comuna Ștefan cel Mare, Județul Argeș, file de istorie*, Editura Ordessos, Pitești, 2012, p. 17-23.
6. *Ibidem*, p. 17.

Portrete de ctitori:

1. Țepeluș (Basarab cel Tânăr) era fiul lui Basarab voievod, fiul lui Dan al II-lea, fiul lui Dan I, fratele de tată (Radu) al lui Mircea cel Bătrân.
2. Florin CONSTANTINIU,

O istorie sinceră a poporului român, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002, p.90.

3. Dinu C. GIURESCU, *Istoria ilustrată a românilor*, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 127.

4. Constantin C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol I, Editura All, Educațional, București, 2000, p. 363.

5. Acest cuvânt înseamnă chelul.

6. Supranumele de *Dracul* i s-a dat datorită distincției pe care o primise de la împăratul german Sigismund de Luxemburg în anul 1431 pentru vitejia în luptele contra păgânilor, ordinul balaurului (Dragonului), în latinește *draco*, doborât de cruce. Fiului său, Vlad Țepeș, i se mai zicea și *Drăculea*, adică *fiul lui Dracul*.

7. Relațiile cu Moldova au fost bune și sub Roman, dar odată cu urcarea pe tron a lui Ștefan, ostil polonilor, care va fi prins și închis de aceștia, apropierea lui Mircea de Moldova s-a micșorat. Abia după suirea pe tron a lui Alexandru cel Bun, se va reveni la cordialitatea din trecut. În aceste condiții a fost reînnoit la Giurgiu tratatul încheiat în 1389 cu Vladislav Iagello.

8. Petre P. PANAITESCU, *Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București,

1990, p.91.

9. Cuvântul înseamnă „șanțuri” și se pare că desemna un loc de lângă Craiova, sau de pe apa Ialomiței, ori, mai degrabă unul dintre Turnu și Curtea de Argeș, deci pe Călmățui, pe Vedea, pe Teleorman sau pe Argeș.

10. Constantin C. GIURESCU, *Istoria ...*, vol I, p. 374.

11. La fel obținea și Alexandru cel Bun în anul 1401 pentru Moldova.

12. Coord. Andrei OȚETEA, *Istoria poporului român*, Editura Științifică, București, 1970, p. 202.

13. Constantin C. GIURESCU, *Istoria ...*, vol I, p. 378.

14. *Ibidem*.

15. Se folosea la acea vreme numele de *Nucet*, de la pădurea de nuci care înconjură, pe atunci biserica zidită de Radu, alternativ cu cel de *Cozia*.

16. Constantin C. GIURESCU, *Istoria ...*, vol I, pp. 378, 379.

17. *Ibidem*, p. 379.

18. Alexandru LEPĂDATU, *Vlad Vodă Călugărul*, Atelierul Grafic I.V. Socescu, București, 1903, pp. 47,48.

19. *Ibidem*, p. 48.

20. A. N., *Condica Mitropoliei*, IX, f. 424.

21. Alexandru LEPĂDATU, *Vlad Vodă...*, p. 48.

22. Constantin C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol II, Editura All, Educațional,

București, 2000, p. 90.

23. *Ibidem*, p. 36.

24. Alexandru LEPĂDATU, *Vlad Vodă...*, pp. 13,14.

25. *Ibidem*, p. 19.

26. Fiind al III-lea, după alți doi domnitori cu numele de Vlad: Vlad Dracul și Vlad Țepeș.

27. Alexandru LEPĂDATU, *Vlad Vodă...*, p. 35.

28. *Ibidem*, p. 36.

29. Constantin C. GIURESCU, *Istoria...*, pp. 55,56.

30. *Ibidem*, p. 85.

31. *Ibidem*, p. 89.

32. Radu a avut o soră: pe jupânița Caplea, îngropată la Mănăstirea Dealu și trei frați: pe Mircea, care a fost doar asociat la domnie, atestat de pisania schitului Babele și de documentul de fundație al Mănăstirii Bistrița; pe Vlad, pomenit într-un hrisov pentru mănăstirea Snagov din 31 iulie 1487 și pe Vlăduță, care a fost numit domn la numai 16 ani de către Mehmed-beg, sangeacul de Nicopole. Acesta a domnit 1 an și 9 luni și apoi a murit, lăsând ca urmaș pe Vlad Vodă V Înecatul.

33. Manole NEAGOE, *Neagoe Basarab*, Editura Științifică, București, 1971, p. 27.

34. *Ibidem*.

35. *Ibidem*, p. 37.

36. Vlad Țepeș a fost unul dintre cei doi fii legitimi, căci cu totul au fost patru, existând alți doi nelegitimi, ai lui Vlad

Dracul (1436-1447), Basarab ca nepot al lui Mircea cel Bătrân și Mușatin după mama sa, fiică a lui Alexandru cel Bun.

37. Ramura Drăculeștilor, rivala Dăneștilor, se desparte la rândul ei, încă de la începutul secolului al XVI-lea în două: urmașii lui Vlad Țepeș, aflați în opoziție cu cei ai lui Vlad Călugărul. Avem de-a face, deci, cu trei fracțiuni rivale: Dăneștii, Drăculeștii și Vlădeștii, urmași ai lui Vlad Călugărul.

38. De-a lungul istoriei, aceste lupte au fost susținute și nu au ținut cont de nimic. Dan al II-lea răsturna cu ajutorul sultanului pe Mihail, fiul lui Mircea cel Bătrân, pentru a fi ulterior detronat pentru o vreme de Radu Prasnaglava, un alt fiu al lui Mircea și apoi definitiv înlăturat de Alexandru Aldea, un treilea fiu, nelegitim, al lui Mircea cel Bătrân. Vlad Dracul, al patrulea fiu al lui Mircea cel Bătrân, îl va ucide pe Alexandru Aldea. Ioan de Hunedoara, după ce l-a omorât pe Vlad Dracul în decembrie 1447, l-a orbit pe fiul său mai mare, Mircea, pentru a nu mai putea domni. Apoi l-a însăunat pe Danciul (Vladislav II). În timp ce acesta lupta la Cossovo, Vlad Țepeș ocupă Țara Românească, doar

temporar. Abia în 1456, cu ajutorul regelui Matei, Țepeș ocupă Țara Românească și îl execută pe Vladislav ucigașul tatălui și fratelui său, Vlad Dracul și Mircea. Lupta dintre adversari atinge uneori și ctitoriile acestora, biserici și mănăstiri. „Puținele știri pe care le avem din secolul al XV-lea ne aduc la cunoștință că Albul cel Mare - omonim cu boierul care împarte domnia cu dănescul Alexandru Aldea - dărmă biserica lui Vlad Dracul de la Govora, căreia Țepeș îi făcuse danii. Mihnea spulberă biserica Sfinților Apostoli, pe care o ridică dănescul Neagoe pentru mormintele familiei sale, și mănăstirea Bistrița, ctitoria Craioveștilor. Nu știm în ce împrejurări a fost ruinată biserica de la Argeș, pe care o reconstruiește Neagoe, dar succesorii lui Vlad Călugărul, Radu cel Mare și Vlăduț nu vădesc intenția să o reconstruiască. [...] Singura explicație poate fi că această biserică a aparținut unei familii, adversară atât Dăneștilor cât și Vlădeștilor, unui Drăculesc așadar. Lupta între fracțiunile voievodale se stinge oarecum cu victoria Dăneștilor. Noi cunoaștem cronica țării cu corectivul ei dănesc din vremea lui Matei Basarab, cu «titulușul» în locul corbului. Episcopul

Ilarion care șterge chipul lui Vlad (Dracul sau Țepeș) din biserica lui Neagoe — pe care îl identifică cu ajutorul cronicii țării, aceeași care a ajutat desigur pe Alexandru II Mircea să hotărască locul acestui «Vlad» între Mircea (cel Bătrân) și Radu (cel Mare) — servește într-un fel interesele Dăneștilor, eliminând pe ctitorul adevărat al primei biserici a Argeșului. [...] Prin urmare, stema lui Vlad Dracul este înlăturată de Neagoe Basarab, corbul din cronica Țării Românești din 1525 nu mai apare în cronica din vremea lui Matei, celălalt Basarab, iar chipul lui Vlad (Dracul sau Tepeș) din mănăstirea de la Argeș dispare și el din cauza unei descrieri defavorabile lui Țepeș din aceeași cronică a vlădescului Radu de la Afumați, redactată în spirit antidrăculesc.” (Pavel CHIHAIA, „Portrete de ctitori din Țara Românească oglindite în cronici și documente artistice”, în *Glasul Bisericii*, nr.1-2, anul 1974, pp.98-109)

39. Radu Ștefan VERGATI, „Neagoe Basarab – om al Bisericii, cărturar și domn”, în *Sfântul Voievod Neagoe Basarab – ctitor de biserici și cultură românească*, Editura Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2012, pp. 13,14.

40. Pr. Dr. Mihail-Simion SĂSĂUJAN, „Actul de ctitorie al domnului Neagoe Basarab”, în *Ibidem*, p. 75.

41. Dr. Florin MARINESCU, „Sfântul Neagoe Basarab și ajutorul său către biserici din Răsăritul Ortodox”, în *Ibidem*, pp. 88-90.

42. Constantin C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol. II, Editura All Educațional, București, 2000, pp.61, 162.

43. *Ibidem*, pp.61, 162.

44. Coord. Andrei OȚETEA, *Istoria poporului român*, Editura Științifică, București, 1970, p. 224.

45. Petre P. PANAITESCU, *Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990, p. 158.

46. Florin CONSTANTINIU, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002, p.114.

47. Preot Ioan MUȘETEANU, *Mănăstirea...*, p. 11.

48. *Ibidem*, pp. 54,55.

49. *Ibidem*, p. 12.

50. Numele lui Costache Faca, născut prin 1801, se regăsește în *Obșteasca catagrafie a Țării Românești* din 1831, unde figura cu următoarele averi: moșia Cociovenii în satul Înghimpați din județul Ilfov, stăpânită împreună cu Manolache Faca din jud. Muscel, 239 familii, 40 feciori de muncă,

împreună cu Grigore Băleanu și cu paharnicul Grigore Izvoranu; moșia Slătineanca în județul Muscel, moșia Cepari, satul Cepari, jud. Romanați, familii 318, feciori de muncă 39, moșia megieșească, proprietari: moșii cu postelnicul Costache Faca de-a valma; moșia Luceanca, satul Măgura, jud. Vlașca, 224 familii, 28 feciori de muncă. Costache Faca mai avea o vie mică paragină în Dealul Greaca, scoasă în vânzare la mezat la Judecătoria de comerț din București, în 1850. De asemeni, în 1835, un loc pe Podul Mogoșoaiei vecin cu baronul Hrisoverghi Sachelarie, pe care îl vânduse desfăcând apoi contractul. Luase în arendă și moșia Glavaciocul, județul Vlașca. (George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1988, p. 195.)

51. care, la rândul său, este trecută în aceeași catagrafie cu următoarele moșii: Luceanca în județul Vlașca; moșia Gurueni cu 113 familii și 16 feciori de muncă și moșia Grasu, împreună cu Episcopia Argeșului, cu 771 familii și 32 feciori de muncă, ambele în județul Vlașca, moșia Leurdeni în județul Muscel; moșia Dobrești în satul Dobrești, jud. Muscel,

77 familii, 13 feciori de muncă, proprietarul, clucerul Alexandru Racoviță, familia cluceresei Zoița Conduratu, Safta Castrișoiaia și moșia megieșească stăpânită de patru moșii și de schitul Dobrești, dintre care Costache Faca primea o parte din moșia Botenii-Pământeni din județul Muscel. (George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1988, p. 196.)

52. B. A. R. , ms. rom. 2505.

53. George CĂLINESCU, *Istoria literaturii...*, p. 195.

54. Date biografice preluate din *Calinic, ierarhul faptelor*, Editura Dacpress, Curtea de Argeș, 2004.

Etape istorice:

1. Loc de scurgere a apei.
2. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII, nr. 9-10, 1980, pp. 1073.
3. Nicolae CONSTANTINESCU, *Mircea cel Bătrân*, Editura Militară, București, 1981, p. 62.
4. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 317.
5. Preot Ioan MUȘETEANU,

Mănăstirea Glavacioc,
Tipografia Cărților Bisericești,
București, 1933, pp. 43,44.
6. B.A.R., ms. rom. 1449, f.
253.
7. *D. R. H.*, B, Țara
românească, VIII, nr. 276, p.
446.
8. *Ibidem*, XXX, nr. 319, p.
353.
9. *Ibidem*, VIII, nr. 3, pp. 5-6.
10. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU,
„Vatra Mănăstirii Glavacioc
în secolele XV-XIX”, în
Biserica Ortodoxă Română,
XCVIII, nr. 9-10, 1980, pp.
1048,1049.
11. Preot Ioan MUȘȚEANU,
Mănăstirea..., p. 3.
12. Spiridon CRISTOCEA,
Marius PĂDURARU, „Domnul
Vlad Călugărul, ctitor la
Mănăstirea Glavacioc, Jud.
Argeș”, în *Izvoare istorice, artă,
cultură și societate. În memoria
lui Constantin Bălan (1928-
2005)*, Edirura Speteanu,
București, 2010, p.130.
13. *D. R. H.*, B, Țara
românească, I, p. 76.
14. Pr. Ilie DIACONESCU,
„Vatra Mănăstirii Glavacioc
în secolele XV-XIX”, în
Biserica Ortodoxă Română,
anul XCVIII, nr. 9-10, 1980,
p.1047-1077.
15. *Ibidem*, pp. 1053-1054.
16. Această biserică, deși
neterminată, a fost târnosită
(sfințită) în primăvara anului
1496, poate chiar de către
mitropolitul Macarie.

17. A se vedea și FOTINO,
*Istoria generală a Daciei sau a
Transilvaniei, Țerei Muntenesci
și a Moldovei*, București,
Imprimeria Națională a lui
Iosef Romanov et Companie,
1859, p. 33. De asemenea,
faptul că Radu este cel care a
terminat de zidit mănăstirea,
în urma morții tatălui său,
este consemnat de către Mihai
Cantacuzino în *Cronologia
critică a Țării Românești*,
de către Gh. Șincai în
Cronica românilor și de către
Mitropolitul Neofit Cretanul,
care a văzut și a copiat pisania
veche, de la 1496.
18. Prof. Dr. Mircea
PĂCURARIU, *Istoria Bisericii...*,
vol. I, p. 373.
19. Nicolae IORGA, *Istoria
românilor în chipuri și icoane*,
Editura Humanitas, București,
1992, p. 30.
20. Preot Ioan MUȘȚEANU,
Mănăstirea..., pp. 46,47.
21. Preot Ioan MUȘȚEANU,
Mănăstirea..., pp.44-46.
22. Constantin C. GIURESCU,
Istoria românilor, vol. I,
Editura All, București, 2003,
p. 380.
23. *Ibidem*, vol. II, p. 94.
24. B. A. R., ms. rom. 1449,
f. 253 (*D.R.H.*, B, Țara
Românească, II, nr. 108, p.
222-223.).
25. *Ibidem*, doc. 6.
26. B. A. R., ms. rom. 1449,
f. 288.
27. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU,

„Noi observări asupra pietrei
mormântale Craiovești de
la Mănăstirea Glavacioc”, în
Glasul Bisericii, anul XXXIII,
nr. 11-12, noiembrie-
decembrie 1974, p. 1201.
28. A.N., Mănăstirea
Glavacioc, pachet XXXIV,
doc. 5.
29. Grigore NANDRIȘ,
*Documente românești în
limba slavă din mănăstirile
Muntelui Athos*, (1372-1658),
București, Fundația Regele
Carol I, 1937, pp. 125-127.
30. Preot Ioan MUȘȚEANU,
Mănăstirea..., p. 18.
31. De fapt Neagoe Basarab
doar a restaurat pictura
lăcașului.
32. Emilia CIORAN, *Călătoriile
Patriarhului Macarie de
Antochia în Țările Române
(1653-1658)*, Stabilimentul
Grafic I. V. Socecu, București,
1900, pp. 204, 205.
33. A.N., Mănăstirea
Glavacioc, doc. 22.
34. *Ibidem*, doc. 25.
35. *Ibidem*, doc. 27.
36. *Ibidem*, doc. 30.
37. *Ibidem*, doc. 38.
38. *Ibidem*, pachet XIV, doc. 5.
39. *Ibidem*, pachet IV, doc. 42.
40. *Ibidem*, doc. 43.
41. *Ibidem*, doc. 45.
42. *Ibidem*, pachet X, doc. 2.
43. *Ibidem*, pachet XVII,
doc. 11.
44. Preot Ioan MUȘȚEANU,
Mănăstirea..., p. 11.
45. *Ibidem*, pp. 54,55.

46. *Ibidem*, p. 12.
47. Ion RĂUȚESCU, *Topoloveni, monografie istorică*, Bucovina I. E. Toroușiu, București, 1939, p. 45.
48. A. N., Mănăstirea Nucet, pachet XX, doc. 41.
49. Nicolae IORGA, *Studii și documnete cu privire la istoria românilor*, vol. VI, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1904, p. 603.
50. A. N., Mănăstirea Glavacioc , pachet III, doc. 1.
51. *Ibidem*, pachet II, doc. 4.
52. *Ibidem*, pachet XXXI, doc. 2.
53. *Ibidem*, pachet XXXI, doc. 3.
54. *Ibidem*, pachet XVII, doc. 15.
55. Brutărie.
56. A. SACERDOȚEANU, „Pomelnicul Mănăstirii Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXVI, nr. 3-4, martie-aprilie 1967, p.370.
57. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachet XII, doc. 4.
58. *Ibidem*, doc. 75.
59. *Ibidem*, doc. 77.
60. B. A. R., ms. rom. 1660, f. 18.
61. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachet CCCLXXVI (376), doc.2.
62. *Ibidem*, doc. 78.
63. *Ibidem*, pachet XXXIV, doc. 69.
64. *Ibidem*, doc. 73.
65. V. A. URECHIA, *Istoria Școalelor*, vol. I, București, 1982, pp. 29, 30.
66. *Ibidem*, pp. 30,32.
67. *Ibidem*, p. 34.
68. Idem, *Istoria românilor*, tom X (A), Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1900, p. 369.
69. A. N., Mitropolia București, pachet CXXXVIII (138), doc.1.
70. *Ibidem*, doc.2.
71. B. A. R., ms. rom. 1457, 779v.-780v..
72. A.N., Mănăstirea Glavacioc, doc. 90.
73. *Ibidem*, doc. 91.
74. *Ibidem*, doc. 92.
75. *Ibidem*, doc. 93.
76. V. A. URECHIA, *Istoria românilor*, tom VI, Litotipografia Carol Göbl, 1859, București, pp. 214-215.
77. *Ibidem*, doc. 94.
78. *Ibidem*, doc. 97.
79. A.N., Mănăstirea Glavacioc, doc. 102.
80. *Ibidem*, doc. 103.
81. *Ibidem*, doc. 105.
82. V. A. URECHIA, *Istoria românilor*, tom VII, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1894, p. 369.
83. A.N., Mitropolia București, Pachet CXXXVIII, doc. 2.
84. V. A. URECHIA, *Istoria românilor*, tom X (A), Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1900, p. 15.
85. *Ibidem*.
86. *Ibidem*.
87. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachet XXXII, doc. 2.
88. V. A. URECHIA, *Istoria ...*, tom X (A), p. 191.
89. *Ibidem*.
90. V. A. URECHIA, *Istoria ...*, tom X (A), p.369.
91. Ion RĂUȚESCU, *Topoloveni, monografie...*, p. 46.
92. A. N., Mănăstirea Nucet, pachet 17, doc. 41.
93. Idem, Mănăstirea Glavacioc, pachet VII, doc. 19.
94. Arhivele Naționale Giurgiu, Subcârm. Plășii Izvor, dos. 6383-6394/1835, ff. 208-209.
95. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Date statistice bisericești în fostul județ Vlașca, la anii 1833-1838”, în *Glasul Bisericii*, nr. 7-8, anul 1966, p.678.
96. *Buletin Gazeta Oficială*, anul 1835, nr. 2, p. 7.
97. *Analele Parlamentare ale României*, tom XI (1841-1842), Imprimeria Statului, București, 1900, p. 326.
98. *Ibidem*, tom XVI (1905), Imprimeria Statului, București, 1905, p. 673.
99. *Buletin Gazeta...*, anul 1840, nr. 84, p. 344.
100. Preot Ioan MUȘETEȘTEANU, *Mănăstirea...*, p. 22.
101. B.A.R., ms. rom. 3965, „Proect pentru

- organizarea mănăstirilor”, din *Regulamentul Organic*, pp. 3,4.
102. V. A. URECHIA, *Istoria...*, vol. I, p. 112.
103. B. A. R., ms. rom. 722, f. 76.
104. Este reprezentat într-o frescă din partea de nord a pronaosului.
105. B. A. R., ms. rom. 722, f. 76 v..
106. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachet II, doc. 12.
107. Preot Ioan MUȘEȚEANU, *Mănăstirea...*, p. 13.
108. *Buletin Gazeta...*, anul 1843, nr. 35, p. 139.
109. *Ibidem*.
110. Preot Ioan MUȘEȚEANU, *Mănăstirea...*, pp. 68,69.
111. A. N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 4440/1856, f.43,44,44v..
112. Ion POPESCU-CILIENI *Învelișurile vechilor noastre biserici*, Craiova, 1945, p.71.
113. Pr. Ilie DIACONESCU, „Icoane vechi, manuscrise și pietre de morminte la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XX, nr. 7-8 , anul 1961, p. 657.
114. A. N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 4440/1856, f. 152.
115. Cezar BOLLIAC, *Monastirile din România. Monastirile închinat*e, Tipografia lui Stephan Rassidescu, București, 1862, pp. 431-432.
116. *Ibidem*, p. 432.
117. *Ibidem*, p. 434.
118. *Ibidem*.
119. A. N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 4440/1856, f. 197.
120. Cezar BOLLIAC, *Monastirile din...*, p. 433.
121. *Ibidem*.
122. *Ibidem*.
123. *Ibidem*.
124. *Ibidem*, p. 666.
125. A. N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosarul 924/1862, ff. 7,8.
126. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Un manuscris de cancelarie de la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXX, nr. 3-4, martie-aprilie 1971, p. 349.
127. *Ibidem*, p. 344.
128. A se vedea Anexa....
129. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găiești, regiunea Argeș”, în *Glasul Bisericii*, anul XXIV, nr. 3-4, martie-aprilie 1965, p.270.
130. A. N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 578/1861, f. 53.
131. *Ibidem*, dosar 2906/1842, dosar 924/1842.
132. Idem, Mănăstirea Glavacioc, pachet VII, doc. 2.
133. *Ibidem*, pachet XXXIV, doc. 109.
134. De fapt este vorba despre Vlad Călugărul, tatăl lui Radu, așa cum se va specifica în continuare.
135. Econom N. POPIAN, „Monastirea Glavaciocul”, în *Amvonul*, X, nr. 5, august 1907, pp. 147-149.
136. S.J.A.A.N., fond Primăria comunei Glavacioc, dosar 1/1926, f. 111.
137. *Ibidem*, dosar 4/1927, f. 23.
138. A. I. N. P., fond C. M. I., Dosar 1792, f. 1.
139. *Ibidem*, f. 2.
140. *Ibidem*, f. 4.
141. *Ibidem*, f. 8.
142. *Ibidem*, f. 15.
143. *Ibidem*, f. 17.
144. *Ibidem*, f. 18.
145. *Ibidem*, f. 20.
146. S.J.A.A.N., fond Primăria comunei Glavacioc, dosar 3/1937, f. 356.
147. A. I. N. P., fond C. M. I., Dosar 1792, f. 25.
148. *Ibidem*, f. 29.
149. *Ibidem*, f. 31.
150. *Ibidem*, f. 39.
151. *Ibidem*.
152. *Ibidem*, f. 39v..
153. *Ibidem*, f. 40.
154. *Ibidem*, f. 42.
155. *Ibidem*, f. 45.
156. *Ibidem*, f. 52.
157. *Ibidem*, f. 67.
158. *Ibidem*, f. 68.
159. *Ibidem*, f. 70.
160. *Ibidem*.
161. *Ibidem*, f. 70v..

162. *Ibidem*, f. 81.
163. *Ibidem*, f. 93.
164. *Ibidem*, f. 87.
165. *Ibidem*, f. 75.
166. *Ibidem*, f. 76.
167. *Ibidem*, f. 77.
168. *Ibidem*, ff. 77, 77 v..
169. S.J.A.A.N., fond Primăria comunei Glavacioc, dosar 4/1941, f. 4.
170. *Ibidem*, dosar 64/4/1940, f. 546.
171. *Ibidem*, dosar 7/1940, f. 34.
172. *Ibidem*, dosar 4/1941, f. 42.
173. A. I. N. P., fond C. M. I., Dosar 1792, f. 103.
174. *Ibidem*, ff. 107, 108.
175. *Ibidem*, f. 116 v..
176. *Ibidem*, f. 122.
177. *Ibidem*, f. 130.
178. *Ibidem*, f. 142.
179. *Ibidem*, f. 143.
180. *Ibidem*, f. 180.
181. *Ibidem*, f. 185.
182. *Ibidem*, f. 72.
183. *Ibidem*, f. 197.
184. *Ibidem*, f. 238.
185. *Ibidem*, f. 235.
186. *Ibidem*, f. 228.
187. *Ibidem*, f. 226.
188. *Ibidem*, f. 268.
189. *Ibidem*, f. 264.
190. *Ibidem*, f. 254.
191. *Ibidem*, f. 256.
192. *Ibidem*, f. 288.
193. *Ibidem*, f. 292.
194. Idem, fond D.M.I., Dosar 5059, Adresa nr. 59/14 august 1953.
195. *Ibidem*, Adresa din 28 octombrie 1954.
196. *Ibidem*, Adresa din 16 martie 1955.
197. *Ibidem*, Adresa din 15 august 1955.
198. *Ibidem*, Adresa din 16 august 1956.
199. *Ibidem*, Adresa din 23 septembrie 1956.
200. *Ibidem*, Adresa din 26 februarie 1957.
201. *Ibidem*, Adresa din 21 mai 1957.
202. *Ibidem*, Proces Verbal din 25 septembrie 1957.
203. *Ibidem*, Adresa din 10 septembrie 1960.
204. *Ibidem*, Adresa din 10 octombrie 1960.
205. *Ibidem*, Adresa din 14 august 1961.
206. *Ibidem*, Adresa din 6 iunie 1963.
207. *Ibidem*, Adresa din 24 iunie 1963.
208. *Ibidem*, Adresa din 14 septembrie 1963.
209. *Ibidem*, Adresa din 6 aprilie 1964.
210. *Ibidem*, Dosar 5094, Adresa din 10 iunie 1968.
211. *Ibidem*, Adresa din 15 aprilie 1969.
212. *Ibidem*, Adresa din 23 aprilie 1969.
213. *Ibidem*, Adresa din 19 mai 1969.
214. *Ibidem*, Adresa din 20 februarie 1970.
215. *Ibidem*, Adresa din 17 iunie 1970.
216. *Ibidem*, Adresa din 9 mai 1972.
217. *Ibidem*, Adresa din 3 iunie 1973.
218. *Ibidem*, Adresa din 10 iunie 1975.
219. *Ibidem*, Adresa din 18 decembrie 1976.
220. *Ibidem*, Adresa nr. 17 din 18 martie 1977.
221. *Ibidem*, Adresa din 4 mai 1977.
222. Pavel MIREA, Alin FRÂNCULEASA, „Locuirea eneolitică gumelnițeană de la Mănăstirea Glavacioc, Județul Argeș”, în *Argesis. Studii și comunicări*, Seria Istorie, tom XIV, Pitești, 2005, p. 61.
223. Sergiu HAIMOVICI, „Studiul materialului arheozoologic din nivelul gumelnițean de la Mănăstirea Glavacioc (Jud. Argeș)”, în *Ibidem*, p. 75.
224. Dragoș MĂNDESCU, *Repertoriul arheologic al județului Argeș*, Editura Istros, Brăila, 2014, p. 97.
225. Preot Ioan MUȘEȚEANU, *Mănăstirea Glavacioc*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, p. 84.
226. Descrierea ducaților, care se încadrează în tipul 2 de monede conform categorisirii făcută de Pavel Chihaia, este următoarea: „Pe aversul acestui tip de monede, datate 1396—1400, Mircea cel Bătrân ne apare cu barbă și mustați, înveșmântat într-o «surcotă», ajustată pe

trup în partea superioară și terminată cu o jupă cu pliseuri în partea inferioară, prinsă cu nasturi (dintre care trei vizibili), purtând pe șolduri o centură cavalerască. Deasupra «surcotei» remarcăm o mantie lungă îmblănită cu hermină, închisă în față cu o agrafă, de-asupra șirului de nasturi. Pe cap el poartă o coroană în mâna stângă ține globul cruciger, iar în cea dreaptă o spadă cu vârful în sus. Pe reversul acestui tip de monede constatăm chipul lui Iisus, înfățișat bust, care binecuvântează cu dreapta, având în față o carte. «Surcota», care reprezenta pe la mijlocul secolului al XIV-lea un veșmânt A modă, succede «cotei îndrăznețe», primul costum de avangardă al eleganților epocii, încheindu-se ca și aceasta, cu un șir de nasturi în față. «Surcota» apare ajustată pe mijloc, fie că de aci în jos prezintă o jupă plisată, fie că se mulează în continuare pe trup. «Surcota» cu jupa plisată pare mai arhaică, deoarece: constatăm – este adevărat, cu o jupă mai lungă, depășind cu mult genunchii – la mijlocul secolului al XIV-lea, la reprezentările cavalerilor Konrad von Neumam și Ludvic von Kohenlohe⁹¹ de pe pietrele lor de mormânt. La câțiva vreme după această epocă, monumente din

Franța, Germania, Italia, precum și Transilvania, ne prezintă «surcote» ale căror jupe sunt scurte.” (Pavel CHIHAI, “Efigii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân”, în *Glasul Bisericii*, anul XXVII, nr. 5-6, mai-iunie 1968, p. 736.)

227. Romeo MASCHIO, Spiridon CRISTOCEA, „Tezaurul de monede medievale românești și bizantine din sec. XIV-XV descoperit la ansamblul feudal Glavacioc, jud. Argeș”, în *Muzeul Național de Istorie. Cercetări numismatice*, București, 1983, p.69.

228. *Ibidem*, p. 98.

229. Spiridon CRISTOCEA Romeo MASCHIO, Marius PĂDURARU, „Cercetări arheologice în biserica Mănăstirii Glavacioc, Județul Argeș”, în *Argesis. Studii și comunicări*, Serai Istorie, tom XIV, 2005, p.240.

Patrimoniul mănăstiresc

1. B. A. R., ms. rom. 617, ff. 363-388.

2. A.N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 578/1861, ff. 122,123.

3. Econom N. POPIAN, „Monastirea Glavaciocul”, în *Amvonul*, X, nr. 5, august 1907, pp. 147-149.

4. Pr. Ilie DIACONESCU, „Icoane vechi, manuscrise

și pietre de morminte la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, nr. 7-8 , anul 1961, p. 657.

5. *Ibidem*, p. 658.

6. *Ibidem*, p. 664.

7. Reprezentare mai rar întâlnită, care conține următoarele detalii: În templu, mai mulți învățați, avându-l în centru pe Hristos, șezând pe tron. Cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în stânga ține o carte deschisă. Jos, Sfântul Evanghelist Ioan stă la o masă, rezemându-și fruntea pe brațul stâng, iar mâna dreaptă pe o carte deschisă. În partea stângă, un învățat poartă tocul unei cărți pe brațul stâng, iar un alt învățat, rezemându-și mâna pe cotorul altei cărți, se întreabă: „Cum știe acesta carte, neînvățându-se?” La ușa templului, Sfânta Fecioară și dreptul Iosif, se miră de înțelepciunea Fiului lor.

8. Pr. Ilie DIACONESCU, „Icoane vechi...”, pp. 658,659.

9. Preot Ioan MUȘETEANU, *Mănăstirea Glavacioc*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, p. 82.

10. Pr. Ilie DIACONESCU, „Icoane vechi...”, p. 665.

11. Idem, „Documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găiești, regiunea Argeș”, în

- Glasul Bisericii*, anul XXIV, nr. 3-4, martie-aprilie 1965, pp.274-276.
12. Treapta care face trecerea din naos spre altar.
13. Pr. Ilie DIACONESCU, „Icoane vechi, manuscrise și pietre de morminte la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, nr. 7-8 , anul 1961, p. 667.
14. *Ibidem*.
15. *Ibidem*.
16. Spiridon CRISTOCEA, Marius PĂDURARU, „Domnul Vlad Călugărul, ctitor la Mănăstirea Glavacioc, Jud. Argeș”, în *Izvoare istorice, artă, cultură și societate. În memoria lui Constantin Bălan (1928-2005)*, Editura Speteanu, București, 2010, p.137.
17. Doi stâlpi de lemn fără fundație care susțin balconul ridicat de Preotul Ilie Diaconescu, în partea de vest a pronaosului au dus la imposibilitatea realizării unor cercetări arheologice exhaustive pe această zonă. Pentru a se realiza acestea, ar fi necesară dispariția balconului, ceea ce ar putea face să fie descoperit inclusiv mormântul lui Vlad Călugărul. Totodată, cele două iconostase din piatră din naos au împiedicat, de asemenea, cercetările arheologice din aria respectivă.
18. Spiridon CRISTOCEA, Marius PĂDURARU, „Domnul Vlad Călugărul...”, pp. 138-139.
19. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII, nr. 9-10, 1980, p. 1075.
20. *Ibidem*, p. 1047.
21. B. A. R., ms. rom. 4516, f. 58.
22. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc...”, pp. 1054,1055.
23. Preot Ioan MUȘETEANU, *Mănăstirea Glavacioc*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, pp. 29-42.
24. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachet XXXIV, doc. 15.
25. Preot Ioan MUȘETEANU, *Mănăstirea ...*, p. 30.
26. B.A.R., ms. rom. 617, ff. 387.
27. A. N., Mănăstirea Glavacioc, Dosarul nr. 9/ 1835.
28. *Ibidem*, Dosarul nr. 31/1840.
29. *Ibidem*, Dosarul nr. 9/1842.
30. *Ibidem*, pachet XXXIII, doc. 1.
31. *Ibidem*, Dosarul nr. 12/1842.
32. *Ibidem*, Dosarul nr. 13/1842.
33. *Ibidem*, Dosarul nr. 5/1854.
34. B. A. R., ms. rom. 722, f. 80.
35. A. N., Mănăstirea Glavacioc, Dosarul nr. 10/1843.
36. *Ibidem*, Dosarul nr. 122/1846.
37. *Ibidem*, Dosarul nr. 24/1852.
38. *Ibidem*, Dosarul nr. 63/1852.
39. *Ibidem*, Dosarul nr. 131/1852.
40. *Ibidem*, Dosarul nr. 20/1852.
41. *Ibidem*, Dosarul nr. 83/1854.
42. *Ibidem*, Dosarul nr. 2/1855.
43. *Ibidem*, Dosarul nr. 10/1857.
44. *Ibidem*, Dosarul nr. 55/1860.
45. *Ibidem*, Dosarul nr. 105/1863.
46. *Ibidem*, Dosarul nr. 18/1846.
47. *Ibidem*, pachet I, doc. 1.
48. *Ibidem*, pachet IV, doc. 1.
49. *Ibidem*, pachet XXI, doc. 1.
50. *Ibidem*, pachet XXII, doc. 1.
51. *Ibidem*, pachet XXIII, doc. 1.
52. *Ibidem*, pachet XXIII, doc. 2.
53. *Ibidem*, pachet XX, doc. 1.
54. *Ibidem*, pachet XXVI, doc. 1.
55. *Ibidem*, pachet XV, doc. 1.
56. *Ibidem*, pachet IV, doc. 2.
57. *Ibidem*, pachet IV, doc. 3.
58. *Ibidem*, pachet IV, doc. 5.
59. *Ibidem*, pachet IV, doc. 7.
60. *Ibidem*, pachet II, doc. 9.
61. *Ibidem*, pachet XXVII, doc. 1.
62. *Ibidem*, pachet XVIII, doc. 1.
63. *Ibidem*, pachet XXIV,

- doc. 1.
64. *Ibidem*, pachet XXV, doc. 1.
65. *Ibidem*, pachet XXV, doc. 2.
66. *Ibidem*, pachet XXV, doc. 3.
67. *Ibidem*, pachet XXV, doc. 4.
68. *Ibidem*, pachet VIII, doc. 1.
69. *Ibidem*, pachet V, doc. 1.
70. *Ibidem*, pachet II, doc. 10.
71. *Ibidem*, pachet VI, doc. 1.
72. *Ibidem*, pachet XVII, doc. 9.
73. *Ibidem*, pachet XIV, doc. 5.
74. *Ibidem*, pachet XXX, doc. 1.
75. *Ibidem*, pachet XXXIV, doc. 2.
76. *Ibidem*, pachet XXXIV, doc. 3.
77. *Ibidem*, pachet XXVIII, doc. 1.
78. *Ibidem*, pachet IX, doc. 1.
79. *Ibidem*, pachet XXIX, doc. 1.
80. *Ibidem*, pachet XIX, doc. 3.
81. *Ibidem*, pachet XI, doc. 2.
82. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII, nr. 9-10, 1980, p. 1066.
83. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachet XXXI, doc. 1.
84. A. N., pachet XXXI, doc. 3.
85. Ion N. MAILAT, „Schit metoh al mănăstirii Glavacioc la Tătăraști pe Teleorman?”, în *Glasul Bisericii*, anul XXXIII, nr. 5-6, mai-iunie 1974, p. 466.
86. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găiești, regiunea Argeș”, în *Glasul Bisericii*, anul XXIV, nr. 3-4, martie-aprilie 1965, p. 268.
87. Emilia CIORAN, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antochia în Țările Române (1653-1658)*, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1900, pp. 204, 205.
88. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „O casă de popas domnesc la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXXIII, nr. 5-6, mai-iunie 1974, p. 546.
89. Camere pentru oaspeți.
90. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „O casă de popas domnesc...”, p. 547.
91. A. N., Mănăstirea Glavacioc, pachetul XXXIV, doc. 12.
92. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „O casă de popas domnesc...”, pp. 548, 549.
93. Emilia CIORAN, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antochia în Țările Române (1653-1658)*, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1900, pp. 204, 205.
94. A se vedea Anexa....
95. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găiești, regiunea Argeș”, în *Glasul Bisericii*, anul XXIV, nr. 3-4, martie-aprilie 1965, p. 270.
96. A.N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 924/1862, ff. 1,2.
97. Econom N. POPIAN, „Monastirea Glavaciocul”, în *Amvonul*, X, nr. 5, august 1907, pp. 147-149.

Legendă și revelație

1. A. N., Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 938/1867, f. 86.
2. Franz Ioseph SULZER, *Geschichte des Transapinischen Daciens*, Wien, 1781, vol. I, p. 327, apud Preot Ioan MUȘEȘTEANU, *Mănăstirea Glavacioc*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, p. 8.
3. Virgiliu GHEORGHE, *Revrăjirea lumii sau de ce nu mai vrem să ne desprindem de televizor*, Editura Prodomos, București, 2006, p. 71.
4. Gr. Alexandrescu, *Scrieri în Versuri și Prosă*, Editura Librăriei Socecu, București, 1893, pp. 402-403.
5. M. TEODORIAN CARADA, *Cățiva sfinți*, București, 1920, pp. 201-206.
6. Mircea ELIADE, *De la Zamolxis la Gingis Han*, Editura Științifică și

Enciclopedic”, București, 1980, pp. 171-200.

7. Paul EVDOCHIMOV, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1993, p.122.

8. Mircea ELIADE, *Meșterul Manole*, Editura Junimea, Iași, 1992, p.92.

9. Sfințirea de la inaugurarea bisericii, realizată de către arhieru, cu aloe, smirnă, tămâie fierte în ceară după un anume ritual;

10. Paul EVDOCHIMOV, *Arta* ..., pp. 133,155.

Oameni ai lui Dumnezeu

1. Dan ZAMFIRESCU, *Studii și articole de literatură română veche*, București, 1967, p. 113—119.

2. *Ibidem*.

3. D.I.R., B, XVI, I, nr. 89, p. 90-92.

4.D.I.R., B, XVI, I, nr. 137, p. 136-137.

5.Emil LĂZĂRESCU, „O icoană puțin cunoscută din sec. al XVI-lea”, în *Studii de Cultură, Istorie și Artă, Seria Artă plastică*, t. 14 (1967), nr. 1, pp. 187-201.

6. Schitul bolniței Bistriței, locul refugiului banului Barbu și soției sale, ca și schitul Fundătura din munții Buzăului, este închinat sărbătorii isihaste „Schimbarea la Față”.

7. Pavel CHIHAI, *De la Negru*

Vodă la Neagoe Basarab, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976, p. 251.

8. Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călătorii*, vol. I, Editura Casei Școalelor, București, 1928,, p. 347

9. Preotul Niculae ȘERBĂNESCU, „Constantin Vodă Brâncoveanu, domnitorul Țării Românești” *Biserica Ortodoxă Română*, anul CII, nr. 8-10 august-octombrie 1984, p.660.

10. Un soi de cancelar al țării.

11. Preotul Niculae ȘERBĂNESCU, „Constantin Vodă ..., pp.662,663.

12. Preotul Ion IONESCU, „Constantin Brâncoveanu, 270 de ani de la mucenicia sa”, în *Glasul Bisericii*, anul XLII, nr. 7-9 iulie-septembrie 1984, p. 593.

13. Cezar BOLLIAC, *Monastirile din România. Monastirile închinare*, Tipografia lui Stephan Rassidescu, București, 1862, p. 433.

14. Pr. prof. Niculae Șerbănescu, „Mormântul Voievodului martir Constantin Brâncoveanu”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul XCVIII, nr. 1-2, ianuarie 1980, p. 114.

15. *Doamna Maria Brâncoveanu, tainica biruință a lacrimilor*, Fundația Sfinții Martiri Brâncoveni,

Constanța, 2008, p.30.

16. Ghenadie CRAIOVEANU (ENĂCEANU), *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica Sfântă*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1886, p. 126-127.

17. *Ibidem*, pach. I, doc. 4.

18. Costul rumânilor sloboziți era mult mai mic, de aproximativ 1500 de taleri. (Cf. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropolii Ungrovlahiei”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 7-10, iulie-octombrie, anul LXXVII (1959), p. 791.)

19. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropolii..., p. 791.

20. B. A. R., Ms. rom. 5378, f. 3.

21. A. N., Mitropolia Țării Românești, pach. DXXXIII, doc. 16.

22. *Călători străini despre Țările Române*, vol. IX, Editura Academiei Române, București, 1997, p. 346.

23. A. N., Mitropolia Țării Românești, pach. CLX, doc. 6.

24. *Ibidem*, pach. LVI, doc. 129.

25. Magistrand Nicolae C. TURCU, „Activitatea Mitropolitului Neofit I al Ungrovlahiei (1738-1753)”, în *Biserica Ortodoxă română*, anul LXXXIV, nr. 5-6, mai-iunie 1966, p. 541.

26. Academia Română, ms. rom. 2101, fl liminară v..

27. Diacon George DINCĂ, „Figuri de ierarhi și preoți din trecutul Bisericii Ortodoxe Române”, în *Glasul Bisericii*, nr. 1-2, anul 1969, pp. 164, 165.
28. Știm că în anul 1670 a fost ales episcop. Vârsta canonică minimă pentru aceasta era de 40 de ani. (cf. Nicodem MILAȘ, *Dreptul Bisericesc Oriental*, București, 1915, p.215).
29. A. N., Mănăstirea Trivalea, pach I, doc. 1.
30. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropoliții Ungrovlahiei”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 7-10, iulie-octombrie, anul LXXVII (1959), pp. 781,782.
31. A.N. Mănăstirea Dintr-un Lemn, pach. XLIV, doc. 12.
32. Idem, Mănăstirea Câmpulung, pach. LXII, doc. 40.
33. La 13 februarie 1663 încă mai era stareț la Cozia Anania (A.N., Mănăstirea Cozia, Condica nr. 712, f. 282), iar la 13 februarie același an îl regăsim în documente pe „părintele egumen Varlaam” (A.N., Mănăstirea Cozia, Condica nr. 209, f. 316), care era volnicit împreună cu oamenii Coziei de Grigorie Ghica să ia dijmă de pe moșiile mănăstirii din orice bucate s-ar face pe ele și din *suhaturi*, după obicei.
34. A.N., Mănăstirea Dintr-un Lemn, pach. XLIV, doc. 12.
35. Idem, Mănăstirea Cozia, pach. XLVIII, doc. 17.
36. Idem, condica nr. 209, f. 390 și Condica nr. 712, ff. 545, 546.
37. Idem, Mănăstirea Seaca, pach. I, doc. 1.
38. Idem, Condica nr. 209, ff. 9-20.
39. Idem, Condica nr. 712, f. 410.
40. Idem, Mănăstirea Câmpulung, pach. LXII, doc. 40.
41. La 15 februarie 1666 documentele Mănăstirii Cozia erau semnate de egumenul Anania (A.N., Condica nr. 712, f. 545).
42. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe...*, vol. II, p. 128.
43. Egumenul de atunci al Coziei era ieromonahul Teodor (A.N., Condicele 209, ff. 19, 43, 178, 184 ș.a.).
44. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe...*, vol. II, p. 128.
45. A.N., Mănăstirea Câmpulung, pach. III, doc. 45.
46. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Varlaam, Mitropolitul Țării Românești, părintele tipografiei bucureștene (1672-1679)”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 12, decembrie, anul LXXVI (1958), p. 1127.
47. Cu certitudine era egumen aici la 17 ianuarie 1669 (cf. *Anuarului Institutului de Istorie Națională din Cluj*, III, 1924-1925, Cluj, 1926, pp.742,743), făcând parte dintre stareții și arhieriei care l-au secondat pe Mitropolitul Teodosie la judecarea lui Stroie Leurdeanu, la 18 iunie 1669 (B.A.R., doc. CCI/30).
48. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropoliții...”, p. 782.
49. Idem, „Varlaam, Mitropolitul Țării...”, p. 1128.
50. Ghenadie CRAIOVEANU (ENĂCEANU), *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica Sfântă*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1886, p. 35.
51. *Ibidem*, pp. 37,38.
52. A.N., Episcopia Râmnic, pach. XXXIX, doc. 17.
53. B.A.R., ms. rom. 2082, f. 171.
54. A.N., Episcopia Râmnic, pach. XXXIX, doc. 20.
55. *Ibidem*, pach. LII, doc. 20.
56. Idem, Condica nr. 721, f. 811.
57. *Ibidem*, f. 813.
58. B. A. R., ms. rom. 2528, f. 922.
59. A.N., Episcopia Râmnic, pach. XL, doc. 5.
60. Grigore TOCILESCU, *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri și biserici dn țară prezentate Ministerului Cultelor și Învățământului Public*, București, 1887, p. 33.

61. Nicolae IORGA, *Studii și documente*, vol. XVI, Editura Ministerului de Instrucție, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București, București, 1909, p. 125.
62. B. A. R., ms. rom. 2101, f. 12.
63. Ghenadie CRAIOVEANU (ENĂCEANU), *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica Sfântă*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1886, p. 44.
64. Să nu-l confundăm, deci, cu Mitropolitul Varlaam al Moldovei, nici cu primul Mitropolit al Țării Românești care avea același nume și a păstorit la Târgoviște la mijlocul celui de al XVI-lea veac (întâlnit în acte între 28 iulie 1536 și finele anului 1544, momentul morții sale). Această confuzie se poate clarifica studiind pomelnicele vechi: B.A.R., ms.r.nr. 2101 (Pomelnicul Sfintei Mitropolii din Târgoviște, leat 7205), f.12v., ms.r. 3722 (Pomelnicul Mănăstirii Câmpulung, 1710),f.7v..
65. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Varlaam, Mitropolitul...”, pp. 1132,1133.
66. A. N., Condica nr. 725, f. 111.
67. B.A.R., Ms. rom. 2082, ff. 4,5.
68. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Varlaam, Mitropolitul...”, p. 1134.
69. A. N., Mănăstirea Trivalea, pach. XIII, doc. 1.
70. Idem, Condicele nr. 127 (Mitropolia București), f. 152.
71. Idem, Condica 137 (Condica Mănăstirii Aninoasa, metoh al Mitropoliei din București), f. 157 v..
72. Idem, Condicele nr. 370 (Schitul Trivalea, metohul Mănăstirii Cozia), f. 8.
73. Idem, Condicele nr. 371, f. 132.
74. Idem, Condica 721, f. 885.
75. *Ibidem*, ff. 811,812.
76. Idem, Condicele nr. 370, ff. 2, 4.
77. Idem, Condicele nr. 371, f. 132.
78. Idem, Mănăstirea Trivalea, pach. IV, doc. 37.
79. Idem, Condica 721, ff. 840, 841.
80. *Ibidem*, f. 887.
81. *Ibidem*, f. 861.
82. *Ibidem*, ff. 811,812.
83. Idem, Condica 477, ff. 126,127.
84. Idem, Condica 721, ff. 813,814.
85. Idem, Mitropolia București, pach. XIX, doc. 5.
86. Idem, Condica 187, f. 281.
87. Idem, Condica 127, ff. 158,159.
88. Idem, Mitropolia București, pach. CXLIX, doc. 23.
89. Alexandru ODOBESCU, „Câteva ore la Snagov”, în *Revista Română pentru Științe, Littere și Arte*, nr. II, anul 1862, pp. 400,401.
90. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Varlaam, Mitropolitul...”, pp. 1140.
91. B.A.R., Ms. rom. 748, f. 3v..
92. De aceea apare și cu numele de *Măguricea* (A. N., Mănăstirea Trivalea, pach. XX, doc. 7).
93. A. N., Mănăstirea Trivalea, pach. I, doc. 1.
94. *Ibidem*, pach. XX, doc. 15.
95. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe...*, vol. II, p. 129.
96. A. N., Condica 721, f. 867.
97. Ghenadie CRAIOVEANU (ENĂCEANU), *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica...*, p. 50.
98. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropolii...”, p. 783.
99. Ghenadie CRAIOVEANU (ENĂCEANU), *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica...*, pp. 145-148.
100. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropolii Ungrovlahiei”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 7-10, iulie-octombrie, anul LXXVII (1959), p. 793.
101. Ierod. Iosif NAINESCU, „Cuvânt funebru pentru răposatul întru fericire Chesarie, Episcopul Buzăului”, în *Biserica ortodoxă*

Română, XVI (1892-1893), p. 20.

102. A. N., Mitropolia Țării Românești, pach. CXXXVI, doc. 10.

103. *Ibidem*, pach. CCCXL, doc. 3.

104. Ghenadie CRAIOVEANU (ENĂCEANU), *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica...*, pp. 202-203.

105. *Ibidem*, pp. 207-209.

106. N. Steinhardt, *Jurnalul fericii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 129.

107. Idem, *Primejdia mărturisirii*, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 41.

108. „Un sihastru s-a făcut episcop. Acesta pentru evlavie și liniște nu certa pe nimeni, suferind cu îndelungă răbdare greșelile fiecăruia. Dar iconomul lui nu ocârmuia lucrurile bisericești cum se cădea. Și i-au zis unii episcopului: pentru ce nu-l cerți pe iconom căci se poartă cu așa defăimare? Iar acela a lăsat certarea pe a doua zi. În ziua următoare au venit la dânsul cei ce l-au prihănit pe iconom. Iar episcopul aflând, s-a ascuns într-un loc. După ce l-au căutat mult, abia l-au aflat și i-au zis: pentru ce te-ai ascuns de noi? Iar el a zis: pentru că cele ce am săvârșit în șaiszeci de ani, rugându-mă lui Dumnezeu, voi voiți să le

jefuiți în două zile.” (*Patericul egiptean*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române Alba Iulia, Alba Iulia, 1994, p.378.)

109. N. Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmăruului, Baia Mare, 1992, p. 145.

110. Pr. Lect. Univ. Lucian GRIGORE, „Tunet și foc într-o inimă milostivă”, în *Calinic, ierarhul faptelor*, Editura Dacpress, Curtea de Argeș, 2004, pp. 63-64.

Vatră de cultură și artă

1. George POTRA, *Din Bucureștii de ieri*, vol.

II, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1990, p. 8

2. Alexandru M. IONIȚĂ, „Mănăstirile bucureștene – importante centre de cultură în veacul al XVIII-lea”, în *Biserica Ortodoxă Română - Buletinul Oficial al Patriarhiei Române*, anul XCVIII, 1980, nr. 7 – 8 , iulie - august, București, pp. 810 – 811.

3. Cea dintâi instituție de cultură și școală românească, după cum reiese din *Legenda Sancti Gerhardi Episcopi*, a fost atestată în secolul al X-lea la mănăstirea din Cenad. Prima formă de învățământ la români au fost școlile de citeți sau

anagnoști. Cel dintâi sistem de învățământ de durată la noi a fost învățământul oral prin predica din biserică. Prima școală românească pe care o cunoaștem a fost cea de la biserica din Șcheii Brașovului. Primul artist român atestat putem conchide că este monahul Gavril Uric de la Neamț. Prima atestare a contactului dintre cultura noastră și filosofie ne-o aduce pictura murală exterioară din nordul Moldovei, unde apar reprezentați Pitagora, Socrate, Platon și Aristotel. Prima carte și primul tipograf din istoria literaturii române ne aduce înaintea *Liturghierul* tipărit de monahul Macarie la 1508 la Târgoviște. Primul nostru scriitor tipărit în Occident a fost Filotei Monahul, autor de muzică bisericească. Primul povestitor moldovean este Mitropolitul Varlaam și primul poet Mitropolitul Dosoftei. Prima teorie despre limbă apare la Mitropolitul Simeon Ștefan, în prefața Noului Testament de la 1648 și primul orator bisericesc în limba română este Mitropolitul Antim Ivireanu. (Pentru mai multe informații legate de această idee a se vedea Ștefan BÂRSĂNESCU, *Pagini nescrise din istoria culturii românești*, Editura Academiei, București, 1971, pp. 182-188).

4. Ștefan METEȘ, „Zugravii bisericilor române”, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice*, Secția pentru Transilvania, 1926-1928, Cluj 1929, p. 5.
5. Mihail MIHALCU, *Valori medieval românești*, Editura Sport – Turism, București, 1984, p. 26.
6. *Ibidem*, p. 13.
7. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII, nr. 9-10, 1980, p. 1071.
8. Emilia CIORAN, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antochia în Țările Române (1653-1658)*, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1900, p. 205.
9. V. A. URECHIA, *Istoria românilor*, tom X (A), Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1900, p. 54.
10. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Școala candidaților de preoție din Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XIX, nr. 7-8, iulie-august 1960, p. 663.
11. *Ibidem*, pp. 663-664.
12. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 155.
13. N. IORGA, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, vol. II, Editura Ministerului de Culte, București, 1932, p. 244.
14. *Ibidem*, p. 257.
15. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Școala candidaților...”, pp. 164-165.
16. Pr N. M. POPESCU, *Preoți de mir adormiți în Domnul*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1942, p. 155.
17. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII, nr. 9-10, 1980, p. 1073.
18. Prof. Victor BRĂTULESCU, „Zugravi din București” în *Glasul Bisericii*, anul XVII, nr. 10, octombrie 1958, p. 961.
19. Pr. Ion POPESCU-CILIENI, „Școala de zugravi a dascălului Mincu de la Grădești, Vâlcea”, în *Revista de istorie bisericească*, anul I (1943), nr. 3, p. 120.
20. Pr. Ilie Gh. DIACONESCU, „Vatra Mănăstirii...”, p. 1073.
21. Ștefan METEȘ, „Zugravii bisericilor...”, p. 10.
22. Victor BRĂTULESCU, „Inscripțiile de pe icoanele aduse de la Curtea de Argeș de Mitropolitul Ghenadie”, în *Studii Teologice*, an VI (1953) nr. 1-2, p. 156.
23. Pr. Ilie DIACONESCU, „Icoane vechi, manuscrise și pietre de morminte la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XX, nr. 7-8, anul 1961, p. 661.
24. *Ibidem*, pp. 658, 659.
25. A. N., Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, dosar 434/1867.
26. Slujire.

Obștea de ieri și de azi

1. Preot Ioan MUȘEȚEANU, *Mănăstirea Glavacioc*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, pp. 23-27.
2. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 447.
3. Preot Dr. Niculae ȘERBĂNESCU, „Mitropolii Ungrovlahiei”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 7-10, iulie-octombrie, anul LXXVII (1959), p. 754.
4. A se vedea Anexa 1.
5. B.A.R., ms. rom. 729, f. 154.
6. D.A.N.I.C., Catagrafi 501, 67/1838, partea I, sat Glavacioc.
7. B.A.R., ms. rom. 722, ff. 75-80.
8. *Ibidem*, ff. 75-80, 137-142, 146-153.

Bibliografie

IZVOARE INEDITE

Arhiva Institutului Național al Patrimoniului

Arhivele Naționale ale României

Biblioteca Academiei Române, secția Manuscrise, carte rară

Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale

Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale

IZVOARE EDITE

IORGA, Nicolae, *Studii și documente*, vol. XVI, Editura Ministerului de Instrucție, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București, București, 1909.

IORGA, Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. VI, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1904.

NANDRIȘ, Grigore, *Documente românești în limba slavă din mănăstirile Muntelui Athos*, (1372-1658), București, Fundația Regele Carol I, 1937.

LUCRĂRI

ALEXANDRESCU, Gr., *Scrieri în Versuri și Prosă*, Editura Librăriei Socecu, București, 1893.

BOLDESCU, Ion, *Județul Vlașca din punct de vedere istoric și economic*, Tipografia C. Petrescu Conduratu, Giurgiu, 1887.

BOLLIAC, Cezar, *Monastirile din România. Monastirile închinete*, Tipografia lui Stephan Rassidescu, București, 1862.

Călători străini despre Țările Române, vol. IX, Editura Academiei Române, București, 1997.

CĂLINESCU, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1988.

CHIHAIA, Pavel, *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.

CIORAN, Emilia, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antochia în Țările Române (1653-1658)*, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1900.

CONSTANTINESCU, Nicolae, *Mircea cel Bătrân*, Editura Militară, București, 1981.

CONSTANTINIU, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

Doamna Maria Brâncoveanu, tainica biruință a lacrimilor, Fundația Sfinții Martiri Brâncoveni, Constanța, 2008.

ELIADE, Mircea, *De la Zamolxis la Gingis Han*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

ELIADE, Mircea, *Meșterul Manole*, Editura Junimea, Iași, 1992.

ENĂCEANU (CRAIOVEANU), Ghenadie, *Mitropolia Ungrovlahiei. Condica Sfântă*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1886.

EVDOCHIMOV, Paul, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1993.

FOTINO, *Istoria generală a Daciei sau a Transilvaniei, Țerei Muntenesci și a Moldovei*, București, Imprimeria Națională a lui Iosef Romanov et Companie, 1859.

GHEORGHE, Virgiliu, *Revrăjirea lumii sau de ce nu mai vrem să ne desprindem de televizor*, Editura Prodromos, București, 2006.

GIURESCU, Constantin C., *Istoria românilor*, vol I, Editura All, Educațional, București, 2000.

GIURESCU, Dinu C., *Istoria ilustrată a românilor*, Editura Sport-Turism, București, 1981.

IORGA, N., *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, vol. II, Editura Ministerului de Culte, București, 1932.

IORGA, Nicolae, *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Editura Humanitas, București, 1992.

IORGA, Nicolae, *Istoria românilor prin călătorii*, vol. I, Editura Casei Școalelor, București, 1928.

LEPĂDATU, Alexandru, *Vlad Vodă Călugărul*, Atelierul Grafic I.V. Socecu, București, 1903.

MĂNDESCU, Dragoș, *Repertoriul arheologic al județului Argeș*, Editura Istros, Brăila, 2014.

MIHALCU, Mihail, *Valori medieval românești*, Editura Sport – Turism, București, 1984.

MILAȘ, Nicodem, *Dreptul Bisericesc Oriental*, București, 1915.

NEAGOE, Manole, *Neagoe Basarab*, Editura Științifică, București, 1971.

OȚETEA, Coord. Andrei, *Istoria poporului român*, Editura Științifică, București, 1970.

PANAITESCU, Petre P., *Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990.

PĂCURARIU, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.

POPESCU, Pr. N. M., *Preoți de mir adormiți în Domnul*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1942.

POPESCU-CILIEI, Ion, *Învelișurile vechilor noastre biserici*, Craiova, 1945.

POTRA, George, *Din Bucureștii de ieri*, vol. II, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1990.

RĂUȚESCU, Ion, *Topoloveni, monografie istorică*, Bucovina I. E. Toroușiu, București, 1939.

STEINHARDT, N., *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.

STEINHARDT, N., *Dăruind vei dobândi*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmăruului, Baia Mare, 1992.

STEINHARDT, N., *Primejdia mărturisirii*, Editura Polirom, Iași, 2009.

TEODORIAN CARADA, M., *Câțiva sfinți*, București, 1920.

TOCILESCU, Grigore, *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri și biserici dn țară*

prezentate Ministerului Cultelor și Învățământului Public, București, 1887.

URECHIA, V. A., *Istoria românilor*, tom X (A), Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1900.

ZAMFIRESCU, Dan, *Studii și articole de literatură română veche*, București, 1967.

STUDII ȘI ARTICOLE

Analele Parlamentare ale României, tom XI (1841-1842), Imprimeria Statului, București, 1900.

BRĂTULESCU, Prof. Victor, „Zugravi din București” în *Glasul Bisericii*, anul XVII, nr. 10, octombrie 1958.

BRĂTULESCU, Victor, „Inscripțiile de pe icoanele aduse de la Curtea de Argeș de Mitropolitul Ghenadie”, în *Studii Teologice*, an VI (1953) nr. 1-2.

Buletin Gazeta Oficială, anul 1835, nr. 2.

CRISTOCEA, Spiridon, MĂNDESCU, Dragoș, DOBRE, Ionel, *Comuna Ștefan cel Mare, Județul Argeș, file de istorie*, Editura Ordessos, Pitești, 2012.

CRISTOCEA, Spiridon, MASCHIO, Romeo, PĂDURARU, Marius, „Cercetări arheologice în biserica Mănăstirii Glavacioc, Județul Argeș”, în *Argesis. Studii și comunicări*, Serai Istorie, tom XIV, 2005.

CRISTOCEA, Spiridon, PĂDURARU, Marius, „Domnul Vlad Călugărul, ctitor la Mănăstirea Glavacioc, Jud. Argeș”, în *Izvoare istorice, artă, cultură și societate. În memoria lui Constantin Bălan (1928-2005)*, Editura Speteanu, București, 2010.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Date statistice bisericesti în fostul județ Vlașca, la anii 1833-1838”, în *Glasul Bisericii*, nr. 7-8, anul 1966.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găiești, regiunea Argeș”, în *Glasul Bisericii*, anul XXIV, nr. 3-4, martie-aprilie 1965.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Icoane vechi, manuscrise și pietre de morminte la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XX, nr. 7-8, anul 1961.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Noi observări asupra pietrei mormântale Craiovești de la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXXIII, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1974.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „O casă de popas domnesc la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXXIII, nr. 5-6, mai-iunie 1974.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Școala candidaților de preoție din Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XIX, nr. 7-8, iulie-august 1960.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Un manuscris de cancelarie de la Mănăstirea Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXX, nr. 3-4, martie-aprilie 1971.

DIACONESCU, Pr. Ilie, „Vatra Mănăstirii Glavacioc în secolele XV-XIX”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul XCVIII, nr. 9-10, 1980.

DINCĂ, Diacon George, „Figuri de ierarhi și preoți din trecutul Bisericii Ortodoxe Române”, în *Glasul Bisericii*, nr. 1-2, anul 1969.

GRIGORE, Pr. Lect. Univ. Lucian, „Tunet și foc într-o inimă milostivă”, în *Calinic, ierarhul faptelor*, Editura Dacpress, Curtea de Argeș, 2004.

„Harta Stolnicului Cantacuzino” în *Revista Istorică Română*, anul 1943.

IONESCU, Preotul Ion, „Constantin Brâncoveanu, 270 de ani de la mucenicia sa”, în *Glasul Bisericii*, anul XLII, nr. 7-9 iulie-septembrie 1984.

IONIȚĂ, Alexandru M., „Mănăstirile bucureștene – importante centre de cultură în veacul al XVIII-lea”, în *Biserica Ortodoxă Română - Buletinul Oficial al Patriarhiei Române*, anul XCVIII, 1980, nr. 7 – 8 , iulie - august, București.

LĂZĂRESCU, Emil, „O icoană puțin cunoscută din sec. al XVI-lea”, în *Studii de Cultură, Istorie și Artă, Seria Artă plastică*, t. 14 (1967), nr. 1.

MAILAT, Ion N., „Schit metoh al mănăstirii Glavacioc la Tătăraști pe Teleorman?”, în *Glasul Bisericii*, anul XXXIII, nr. 5-6, mai-iunie 1974.

METEȘ, Ștefan, „Zugravii bisericilor române”, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice*, Secția pentru Transilvania, 1926-1928, Cluj 1929.

MIREA, Pavel, FRÂNCULEASA, Alin, „Locuirea eneolitică gumelnițeană de la Mănăstirea Glavacioc, Județul Argeș”, în *Argesis. Studii și comunicări*, Seria Istorie, tom XIV, Pitești, 2005.

MOISESCU, Diac. Prof. Gheorghe I., „240 de ani de la mucenicia dreptcredinciosului voevod Constantin Brâncoveanu”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 2 anul 1988.

NAINESCU, Ierod. Iosif, „Cuvânt funebru pentru răposatul întru fericire Chesarie, Episcopul Buzăului”, în *Biserica ortodoxă Română*, XVI (1892-1893).

ODOBESCU, Alexandru, „Câteva ore la Snagov”, în *Revista Română pentru Științe, Littere și Arte*, nr. II, anul 1862.

POPESCU-CILIEI, Pr. Ion, „Școala de zugravi a dascălului Mincu de la Grădești, Vâlcea”, în *Revista de istorie bisericească*, anul I (1943).

SACERDOȚEANU, A., „Pomelnicul Mănăstirii Glavacioc”, în *Glasul Bisericii*, anul XXVI, nr. 3-4, martie-aprilie 1967.

ȘERBĂNESCU, Pr. Prof. Niculae, „Constantin Vodă Brâncoveanu, domnitorul Țării Românești” *Biserica Ortodoxă Română*, anul CII, nr. 8-10 august-octombrie 1984.

ȘERBĂNESCU, Pr. prof. Niculae, „Mitropoliții Ungrovlahiei”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 7-10, iulie-octombrie, anul LXXVII (1959).

ȘERBĂNESCU, Pr. prof. Niculae, „Mormântul Voievodului martir Constantin Brâncoveanu”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul XCVIII, nr. 1-2, ianuarie 1980.

ȘERBĂNESCU, Pr. prof. Niculae, „Varlaam, Mitropolitul Țării Românești, părintele tipografiei bucureștene (1672-1679)”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 12, decembrie, anul LXXVI (1958).

TURCU, Magistrand Nicolae C., „Activitatea Mitropolitului Neofit I al Ungrovlahiei (1738-1753)”, în *Biserica Ortodoxă română*, anul LXXXIV, nr. 5-6, mai-iunie 1966.

Anexe

Anexa 1

Pomelnic¹

Predoslovie: Acestu sfântu și dumnezeescu proscomisarion, adecă pomelnicu s-au scris în zilele de Dumnezeu luminatului și înălțatului domnu Io Mihai Racoviță voevod, fiind mitropolitu Țării Rumânești chir Neofitu, din cinstită porunca slinții Sale părintelui egumen Ionil Iermonah arhimandritul, fiind egumen la mănăstirea Glavacioc, prin ost<en>eala a celui mai mic și prea plecatul tuturor din ieromonași Serafim, leat 7250 <1742> iunie 13.

Predoslovie pomelnicului: pentru sufletele răposăților robilor lui Dumnezeu arhieriei și domnii și boiarii. Pomeniște doamne sufletele răposăților robilor și roabelor tale carii mai nainte s-au pristăvit, carii cu dumnezeiasca ta mână pre cel zidit dintâiu, pre strămoșul nostru Adamu și pre soția lui strămoașa noastră Eva și tot neamul ce s-au născut dintru ei, și te-au născut pre tine făcătorule și ziditorule, cea ce ești adevărat Hs. Dumnezeuul nostru, după voia ta în lege și cu credință au slujit și au mărit numele tău cel sfânt, ce iaste una troiță, pre toți căți s-au prăstăvit întru buna credință, cei ce purure sântu pomeniți robii tăi. Pomeniște doamne suflete<le> sfinților patriarși, pomeniște doamne sufletele sfinților mitropoliți și ale iubitorilor de Dumnezeu episcopi. Pomeniște doamne <sufletele> pravoslavnicii ei împărați și împărătese și ale coconilor lor și ale bunilor credincioși domni și doamne și ale coconilor lor. Pomeniște doamne sufletele celora ce au iubit sfintele tale biserici și au făcut pomenire pentru sufletele celor morți și adap<ar>ă pre slujitorii bisericii și pre săraci și hrănire și milostenie deteră pentru părinții lor.

Pomeniște doamne sufletele căroră deteră sfintele bisericilor tale scule și alte odoare veri în ce chipu, ce trebuescu sau altu ceva de ajutoru și de hrană celora ce-ți slujescu. Pomeniște doamne sufletele celor ce s-au nevoitu pentru sfintele tale biserici și pentru pravoslavnică credință sângele lor vărsară și suflete<le> sale pusără la războe și în tabere uciși și răniți, pre cei uciși prin cetăți cu arme și în sate pre cei arși cu focu și pre cei înnecați în ape și pre cei ce au peritu în tot chipul și pre cei ce sânt robiți și în temnițe închiși și întru amărăciunea robii de foame, săte și de golăciune muriră și pre cei ce n-au priimitu ispovădaniia, nici s-au, împreunatu cu prea curatele tale taini. Pomeniște doamne cu nespusele tocmele sufletele căroră i-au răpit apa și mulțimea grindinei și zăpada și gerul cumplitu și vântul și pământul i-au impresuratu și cu rouă purtătoare de moarte și de cutremurul pământului s-au prăpădit marea înfurtunându-se i-au înnecatu și pre cei arși de fulger și de tunete uciși. Pomeniște doamne sufletele celora ce au călătorit pre mare și în ape s-au, înnecatu și în pustii au rătăcit,

în munți și în peștere și în prăpastiile pământului de sus și de la vrăjmași au căzut și din răpe și din copaci. Pomănește doamne sufletele celor ce fiind cuprinși de frică cu mâinile sale s-au junghiat cu armă sau cu sugrumare sau cu gustare și a celor ce s-au îmbătat cu beția și a celor adăpați cu otravă sau uciși de cai sau de pizmă sau de mozavirie² sântu uciși. Pomănește doamne sufletele celor ce întru clevetire sântu și în urgie și legături și în temnițe închiși de mai marii lor și s-au întâmplat moarte. Pomănește doamne sufletele celor osândiți la roartă ce au luat după lucrarea lor. Pomănește doamne sufletele celor uciși pre drumuri de tâlhari și de păgâni și de gadene și de pasări și de hiară mâncați și de șarpi răniți. Pomenește Doamne sufletele tinerilor celor nebotezați care s-au născutu din păranți pravoslavniți (sic) creștini. Pomenește doamne sufletele celor ce zac în vase de lutu ale părtntiilor și ale fraților noștri, ale săraților și ale mișailor care n-au nici ei pomăni. Pomănește doamne sufletele tuturor pravoslavniților creștini, ale călugărilor și ale mirănilor, parte bărbătească și muerească, pre cei bătrâni și pre tineri coconii, pre cei slobozi și nevolnici și de toate scărbele și nevoile și de dureri cuprinși, pen cei morți cu moarte năpraznică, pe pravoslavniți, tu știi doamne numele lor, cu trâmbița cea de apoi să-i înviezi și stării [din] dreapta ta să-i învrednicești și să[la]șile drăpților să-i sălășluești. Odihnește doamne sufletele celor ce au ișitu din viața aciasta și cu tot felul s-au săvârșit în tot locul stăpânirii tale, că tu ești înviarea și viața și odihna celor ce s-au mutat din lumea aciasta cu dumnezeieștile tocmăle a tuturor pravoslavnicilor creștini, Hristoase Dumnezeuul nostru și ție mărire înălțăm părintelui și fiului și sfântului duhu, acum și pururea și în vecii vecilor, amin.

Aice să pomenesc arhiepiscopii Țării Rumânești. Anthimu arhiepiscop. Athanasie arhiepiscopu Theodoru arhiepiscop. Maximu arhiepiscop / Macarie arhiepiscop. Varlaamu arhiepiscop. /Ananie arhiepiscopoe Simeonu arhiepiscop Efremu arhiepiscop. Mitrofan arhiepiscop / Daniil arhiepiscop. Evfimie arhiepiscop Serafim arhiepiscop. Mihail arhiepiscop/ Evfirimie arhiepiscop. Erimiia arhiepiscop / Luca arhiepiscop. Grigorie arhiepiscop / Anahatnsie arhiepiscop. Theofil arhiepiscop / Stefan arhiepiscop. Meletie arhiepiscop Pathenie arhiepiscop. Ignatie arhiepiscop / Theodosie arhiepiscop. Sofronie arhiepiscop Sava arhiepiscop. Varlaam arhiepiscop/ Anthimu arhiepiscopu. Daniilu arhiepiscopu / Stefan arhiepiscop. Neofitu arhiepiscop.

Aici să pomenese domnii ctitorii mănăstirii. Io Vladul voevod; acestu milostivu domnu au făcut mănăstirea Glavacie Io Radul voevod, Samoneda, Catalina, Anca, Io Neagoe voevod. Despina Platonida. Stana. Io Theodosie voevoda. Io Marco voevod, Roxandra. Pătru. Iona. Neagoslava. Pahomi monahu. Io Radul voeved. Anca. Neacșa. Io Vadislav (sic) voevod. Io Moise voevad. Io Vlad voevod. Io Dimitrașco voevod i gospodja ego Anca. Io Pătru voevod. Io Pătrașco voevod. Io Alixandru voevod. Io Vintilă voevod. Rada. Catrina. văleat 7016 <1508>. Io Vlad voevod. Io Mircea Voevod. Io Vladu voevod. Io Mihai vodă Io Pătrașco voevod. Io Radul voevod. Io Alixandru voevod. Io Matei voevod.

Aici să pomenesc domnii Țării Rumânești. Io Radul voevod. Io Dan voevod. Io Mihai voevod. Io Vintilă voevod. Io Dimitrie voevod. Io Mihail voevod. Io Necula voievod. Io Șarban voevod. Io Simeon voevod. Io Radul voevod. Io Alixandru voevod.

Io Leon voevod. Io Mathei voevoda i gospodja ego Elena. Acest milostiv domnu au dat Cernăteștii, vinăriciul. Io Costandin voevod. Io Ghica voevod. Io Grigorie voevod. Io Radul

voevod. Io Antoni voevod. Io Duca voevod. Io Șarban voevod. Io Costandin voevod. Io Ștefan voevod. Io Ioan voevod. Io Nicolae voevod. Alixandru vodă.

Leat 7250 <1741> dichemvrie 20 m-au făcut și pă mine egumenu la mănăstire, la mănăstire la Glavaciog, Iona arhimandritul de la Rumele. Și cînd am venit amu găsit mănăstirea slabă fiind neînvălită și apucându-mă am învălit casele cele mari de la cloponiță până la magopie³ și am făcut și grajdu nou și l-am învălitu și du<pă> grajd slomnu și am dres și foișorul cel mare fiind stricat și lămnele putrede, și l-am pardosit și am învălit și casele ce sînt la Cernătești și altele multe care au fostu stricate, și amu ferecatu pe maica precista cu argintu și poliitu cu aur.

Aici să se pomenească boiarii ctitori ce au miluit mănăstirea. Buzeștii și Calofireștii,

Calota. Neacșa. Oncea. Voica. Semca, Stanca, Părvul. Badea. Maria. Dragomir. Elena. Badea. Marga. Cărstiaan. Caple. Voica. Stoica. Lucaci. Neacșa. Dumitru. Marta. Paraschivă. Marina. Stanca. Neagu. Bratul. Calea, Maria monahia. Burlan. Mica. Talapie. Păuna. Gherghina. Hera. Badea. Manea. Tudora. Marcea. Dieniși. Manea. Radul. Trifa. Radul. Vlădislav. Mircea. Albul. Gurban. Papalet. Vișa. Pătru. Oprea. Onisim. Viădislav. Zoica. Dobra. Stan. Hărsa. Marica papadiia. Șarbu. Vlada. Anca. Milea. Stana. Udriște. Nictarie. Anca. Dragomir. Palaghie. Maria. Radul. Neofita. Cărstiaan. Preda. Gherghe. Draghia. Stana. Lațco. Badea. Stana. Stroe. Radul. Vladul. Bogdan. Paraschiv. Pătru. Mihnea. Pătru. Costea. Bădia. Cărstian. Voica. Badea. Vălcu. Stanciul. Hamza. Slavna. Stanciul. Stanca. Anca. Luca. Șarban. Cărstian. Danciul. Vladul. Vlădislav. Drăghiti. Pătru. Neagoe. Neaga. Calia. Stanca. Barbul. Barbul. Stana. Cazan. Văsiu. Marina. Badea. Stanca. Frîntea. Anca. Neagoe. Anca. Drăghiti. Bogdan. Stoican. Stepan. Vucu. Marina. Stanciul. Voica. Stanciu. Latco. Șarbu. Dara. Drăgan. Nica. Drăgana. Slamna. Gherghina. Neacsa. Drăghiti. Nan. Dobra. Arvat. Talapie. Ivan. Stoian. Voica. Ralco. Mihai. Ioniche. Nedelco. Theodor. Paraschiv. Boba. Vlasie. Dragostin. Neacșul. Voica. Radomir. Anca. Stan. Negoita. Dumitru. Vișan. Oprea. Caplea. Radul. Anca. Negoe. Dragomir. Radu. Stanca. Necula. Ghinea ierei. Nistor. Anca. Armeanca. Radul. Iona. Moga. Neaga. Calahna. Neacșa. Radul.

Igumenii mănăstirii să să pomenească aicea. Vasile iermonah. Savva iermonah / Ilarion iermonah. Macarie erm. Serafim ermonah Visarion. Calavit monah. Efremu/ Damaschin. Iacov ermonah. / Methodie. Hariton / Dorothei iermonah. Ioilu / Visarianu. Gavriil Theofan schimon. Nicodimu iermonah I Serafimu ermonah. Stefan ermonah / Dan.iil ermonah. Stefan er-monah / Nicodimu ermonah. Rafailu ermonah. Iona iermonah arhimandritul. [9. Fol. 37 r.] Aici să pamenesc călugări săborul mănăstirii Glavaciog. Antonie iermonah. Athanasie monah I Ștefan iermonah. Serghie monah Mi-sailu iermonah. Visarion monah / Rafailu iermonah. Silăvestru monah f Spiridonu iermonah. Gherasimu monah / Rafailu iermonah. Ionichie monah Cozma iermonah. Iosifu monah Timothei iermonah. Rafailu monah / Nectarie iermonah. An-thimu monah / Serafimu iermonah. Nicodimu monah / Efremu monah. Serafimu monah/ Spiridon monah. Cozma monah Daniilu monah. Mathei monah / Stefan monah. Macarie monah / Varlaamu monah Leontie monah Nicodimu monah. Ionichie monah.

Boerii care au miluit mănăstirea cu moșii. Pentru moșia Obislav; Hamza, jupanita Stanca fata lui. Pentru moșia Petreștii: Pătru. Dragomiru. Pentru moșia Scăeștilor: Amza, jupănița

Slamna. Pentru moșlia Slăvenii: Calotă, Gherghe, Păuna, Dumitru, Iane, Gherghe, Bărbutu, Văsii, Ana. Pentru moșii de la Siliște: jupănita Praxia Pentru moșila Conțești: Ivan, Dochița, Păuna, Iane, Stanca, Maria, Papa. Pentru moșlia Tâmpenii dată de dumneai jupăneasa Dospina Știr<bei>, fata Predii post. Știrbei: Dospina, Bălașa, Zoița, Iordache, Neacșul, Rada, Iana, Bălașa, Ivașco, Preda, Bălașa, Mateiu, Martha monahia. Izvoranii: Dospina, Tudor, Vlădaia, Avram, Anca, Ivașco, Viiana, Cernica, Maria, Drăghită, Ilinca, Costandin, Mariia, Ilie, Radul, Iacov schimonah. Neacșa.

Acești numiți mai jos au dat țigani, o candelă de argintu, un tocu de tipsii de aramă, oi 40: Preda post. Știr<bei>, Bălașa, Stanca, Mateiu, Manul, Tatul, Ilinca, Marga, Caplea, Stanciu, Stana, Bran, Oprea, Barbul, Stana, Sora.

Prejvenii: aceste au dat la mănăstire trei sălașe de țigani și oi 20. Theodoru. Stana. Radul. Barbul. Sima. Draghiia. Mihai. Barbul. Sima. Dragomir. Drăghitu. Gherghe. Gherghina. Draghiia. Voislav. Mihai. Nedelco. Marușca, Balașea. Stanca. Stanclul, Stana. Branu. Oprea. Mihai, Paraschiva.

Popa Bratul protopopul: acesta au dat oi 50, stupi 25, boi 4, 2 vael, 15 rămătoare, 2 iape, un cal: Radul logofăt. Stana, ierei Bratul, Maria prez<vitera>, Tudor. Ion.

Pentru satul Cureștii: Cantacuzin: Costandin, Safta, Zmaranda, Mihai, Costandin, Mihai, Casandra, Radul, Elena, Ilinca.

Aceste au dat sfită de canavătu și petrafir frumosu cu fluturi de argintu: Cantacuzinești: Șarban, Andriiana.

Pentru că au dat Oataia și case în București și boi 10 și o stupină: Neagul, Zamfira, Nan, Mariia.

Pentru că au dat oi 36 cu mei și un cal bun: Sora, Albul, Șarbu, Manea, Coară, Stanciul, Maria, Solomon, Maria, Neacșa, Bucur.

Pentru că au dat oi 30 și bivolițe 2 și boi 10: Magdalina monah. Stanciul, Stoică, Barbul, Stana, Barbul, Draghiina. Stoica, Mira, Stan, Sora, Bârsan, Pătrana, Mara, Ursul.

Pomeni gospodi: Andrei. Cărstina. Pătru. Mica. Galeș. Stana. Stana. Băjana. Lațco. Ona. Ion. Bârsan. Marin. Ioan. Pătrana. Draghiia. Rada. Neacșul. Mara. Ana. Neacșul. Stoica. Balea. Bratul. Ursul. Stan. Stoica. Oprea ierei. Sora. Dragomira. Dobromir Taudor (sic). Vlada. Mihăilă ierei. Maria. Pătru. Mara. Acești pomeniți mai sus au dat moșia Motomeni, 3 vaci, stupi 10, doao iape, rămătoare 40. Triod mare la biserică.

Pomini gospodi. Ioan erii. Alba. Stana. Radul. Tudor. Pomeni gospodi. Badea. Mușă. Pomeni gospodi: Pătrul. Stana. Nan. Stanciul. Stana, Neacșa. Pomeni gospodi: Badea. Dorotheia monah. Micul. Bârsana. Gligorașco. Pomeni. gospodi: Costandin. Stanciul. Dragomir. Vladul. Preda. Răduta. Ivan. Șarban. Șarbu. Manea.

Pentru moșia Poenilor din Teleorman și o sfită de lastră: Tudor, Stanea, State, Ilinca, Ilinca. Mariia, Stroe. Costandin.

Pentru că au dat un răndu de odăjdii, stupi 36 și o candelă de argintu: Athanasie monah, Stefan ieromonah, Varlaam monah. Vasilie iermonah, Stolea, Neaga, Voica, Stana, Alexandru, Sima ierei, Vilaia prezvitera.

Pomeni gospodi: Dobre ierei, Stana prezvitera, Toma, Dospina i snovi ihu (Dat 7 oi cu mei).

Pomeni gospodi: Lupul, Ion, Pătru, cu mei 8 și un berbeți.

Preda, Nedelea, Radul, Marica, Preda, Neacșa, Iordache, Safta, State, Mihaiu, Albul, Sima, Păuna, Cărstina. Dat oi 80, vaci 2 și 5 rămătoare.

Pătru, Radul, Lațco, Ioan, Stan pentru că a dat un ponon (sic) de vie și 2 boi. Dionisie ermonah, Dobre ierei, Catrina, Gherghe, Dumitrașco, Sin, Stana, Maria, Voica, Dumitru, Seman, nah, Sora prezvitera, Vălsan, Vladul ierei, Dana.

Pentru că au dat tal. 13 și oi cu miei 10: Dima hagi, Milca și Raico, Taico, Mihul.

Pomeni gospodi: Mateiu, Petco.

Pomeni gospodi: Iscro, Voica, Nihul, Neda.

Pentru că au dat oi 30 și bani 15: Petco, Călina, Nedelco, Tona, Stoian.

Pomeni gospodi: Mateiu, Tveta i snovi ih.

Pomeni gospodi: Ivan, Doina i snovi ih.

Pomeni gospodi: Mihul, Rada i snov.

Pentru că au dat tal. 21, oi cu miei 2: Raico Rada i snovi ihu Cărstea Vucu, Ivan, Dobre, Doicio isnov ih.

Pentru tal. 5: Iscro, Rada i snov ih.

Pentru tal. 5, oi cu mei 3: Petco, Chito i snov ih Concea, Tudora, Neaniu, Maria, Lupul, Maria, Stan, Mara.

Pentru că au dat tal. 8: Obreatin, Mara i snov ih.

Pomeni gospodi: Dobre, Vlada i snov ih.

Pomeni gospodi: Vălciul, Voico i snov ih.

Pentru tal. 13: Semco i Ghina snovu ih.

Pomdni gospodi: Stanciul, Raina i snov ih.

Pomdni gospodi: Sinco. 1431 Dragul, Marica, Ilinea, Costandin.

Anexa 2

1842 septembrie 13

Catagrafie pentru toată zestrea sf. mănăstirii Glavaciocul, din sud Vlașca, mișcătoare și nemișcătoare, precum înlăuntru să arată, 1842 sep<tem>vr<ie>⁴

Sfânta mănăstire, numită Glavaciocul, din sud Vlașca, ce au fost zidită din temelie de răposatul întru fericire cel bătrân Vlad voivod Călugărul și de fii-său, Radul voivod, desăvârșită de zugrăvit de Neagoi-Vodă Basarab și de Pătrul vv., în zilele Piasfinții Sale răposatului mitropolit Theodosiie, în leat 1704 mart. 12, cu hramul Bunei Vestiri. Aflându-să în proastă stare, din pricina vechimi și a multor cutremure, s-au dat jos și s-au început din anu 1841 din noă clădire, tot pe temelie cea veche, și au venit cu zidirea până la ferestre, grosimea zidului, însă, din temelie și până la ferestre, în patru cărămizi și un alic, iar în sus urmează în trei cărămizi și un alic.

Această clădire să află date de stăpânire, prin contractul C<institei> Eforii a Școalelor, la anul 1840, dumnealui paharnicului Costandin Faca ca să le clădească din nou și pentru care i s-au lăsat Vatra mănăstirii, moșia numită Glavacioc, pe un curs de opt ani, începători de la anu 1841 apr. 23 și până la anu 1849 apr. 23, socotită drept lei patruzeci și trei de mii pe anu

și care încăperi ce să coprind în contract cu îndatorire ca în soroc de trei ani să le dea gata.

3 binale înprejurul bisericii, clădite din nou, însă: l-iu. Casa igumenii, despre amiazănoapte, cu opt odăi, săliță îngustă pân mijloc, păreții pă dinafară în doo cărămizi, iar dăspărțirile înlăuntru dă șipci dă brad și tencuite cu var, în toate aceste odăi, sobe muscălești, cu câte un rând dă ferestre în toate odăile, cu heară dreaptă în muchi, fără cercevele, toate acestea pardosite cu scânduri dă brad, tavanurile tencuite cu var, stâlpii la toate ușile necăptușiți și fără dă uși.

Supt această bina, pivniță cu doă dăspărțiri, părețile aceștii dăspărțiri în dooă cărămizi, iar arcalile în trei cărămizi și jumătate, dăspărțirea din fund cu dooă uși slobode, în care a primi poate ca la șase buți, și în cea de afară, asemenea, tavanul dă grinzi de stejar în grosime de o palmă și tăvănit cu scânduri, iarăși dă stejar.

Al 2-lea. Un șir dă odăi, despre răsărit, însă o cuhnie de zid, cu cuptor de pâine, nepardosită până acum, tavanul tencuit cu var, alături o odaie cu sobă muscălească, pardosită cu scânduri de brad, tavan asemenea tencuit cu var, cu câte o fereastră și cu fiară drepte, fără cercevele. Zece odăi în rând, pentru lăcuința părinților, în figura imicercului, însă în cinci odăi sobe muscălești, pardosite cu scânduri dă brad, tavanurile tencuite cu var, cu câte o fereastră cu fiară drepte, fără cercevele, iar în celelalte cinci odăi numai tavanurile tencuite cu var, fără pardoseli, sobe și uși. În mijloc acestor zece odăi, nedăspărțită casă dă mosafiri, cu dooă caturi, trei odăi jos și trei dasupra, în toate odăile de jos sobe muscălești, ferestrele cu fiară drepte, fără cercevele, pardosite cu scânduri de brad, tavanurile tencuite cu var și toate fără uși. La înt<rar>rea acestor odăi, o mică săliță, cu dooă mici odăițe în stânga, numită umblătoare, și în dreapta cămăruță. Dasupra, în odaia cea mare, sobă nemțească cu stâlpi, iar în celelalte dooă sobe muscălești, tavanurile tencuite cu var, pă jos nepardosite, ferestrele cu fiară drepte, fără cercevele și uși. În săliță alte doă încăperi, una pentru cămară și alta umblătoare, această săliță fără tavan ca să dăspărțească sălița încăperilor dă sus dă cele dă jos și fără scară. Acest imicerc dă odăi denainte, cu gălăriie pă stâlpi dă stejar necăptușiți, cu tavan tencuit cu var. Alătura cu șirul acestor odăi, tot supt o învelitoare și nedăspărțite, o cuhnie, cu odaia ei, și umblătoare, tot ca cele dintâi, însă nepardosite și fără dă sobe.

A 3-lea. O încăpere pentru școală, cu patru odăi, sală mare pentru predare și prin mijloc săliță dă un stângen și jumătate. Această încăpere să află în lucru zidită numai dă roș, la tavanuri bătute numai șipcile. Toate aceste mai sus însemnate încăperi învălite cu șindrila dă brad noă, nedăsăvârșite, aflându-să în lucru.

Afară din curtea mănăstirii, o casă cu păreții de gard, tencuită cu pământ și spoită cu var, cu patru odăi și cu sală prin mijloc, în odaia cea mare pardoseala dă scânduri dă brad, iar în celelalte de cărămidă, tavanurile dă ulucă cu grinzi, câte o sobă muscălească în doă odăi, sala cu doo uși, iar celelalte patru odăi cu șase uși. În fața casii, gălăriie, pă șase stâlpi, înfundată, parte cu ulucă și pă jos cărămizi, învelitoarea șindrila dă stejar.

O cuhnie alătura cu odaia ei, păreții dă blăni, învelită cu fân.

Una, idem bordeiu, cu gârliciul dă gard și învelită asemenea.

Un hanbar, cu trei dăspărțituri, dă blăni dă stejar, în lungime dă cinci stin<ini> și în lărgime dă doi și jumătate, învelitoarea dă trestie veche.

Un grajd dă gard, vechiu, și învelit cu fân.

4 pătule însă: l-iu, pătul pă patruzeci și opt de furci de gratiie, căpriorit, învălitoare de coceni și fân stricat; Al 2-lea idem, pă 32 de furci, asemenea învelitoare bună; Al 3-lea idem, pă 40 furci, învălitoare coceni stricată; Al 4-lea idem, pă 8 furci, asemenea.

O ogradă înprejmuță cu gard, cu o întindere ca de o jumătate pogon, pentru așezat fânului și paie.

O viie lucrătoare, dă cinci pogoane, despărțită în două, cu haraci dăspicați buni, cu obrațiie, ca dă trei pogoane, și pă care se află sădiți pruni.

Un teasc dă ștejar, cu scândurile lui.

Un șopron, pă patru furci, învelitoare stricată de șovar și supt care să află un lin vechiu.

Lucrurile mișcătoare ce s-au mai găsit ale mănăstirii. 3 stupi, aflați în păstrarea preotului Dimitrică; 1 iapă, murgă; 1 căzănel, mic, de aramă, cu capacul și țevile lui, tot dă aramă, de ocă șase; 1 cântar de her, care ține în ușor până la ocă patruzeci; 1 lanțu de her, pentru car; 1 idem, mai mic; 1 pivă dă cafea, cu pisălugul ei dă fier, mare; 1 lighiian cu ibricul lui, dă aramă, lighean fără flore și ibric, fără capac și mânuși.

Lucrurile ce au fost înlăuntru bisericii. Cele după sf. masă; 1 sf. antimis, tipărit, pă atlas, cu sfinte moaște, căptușala de pânză, sfințit dă Preaosfinția Sa părintele Mitropolit Ignatie; 3 cruci însă: 1 săpată în lemn, ferecată cu argint și fără scaun, lemn fârâmat, cu toc dă piele, stricat, 1 idem de Irusalim, fățuită cu sidef; 1 idem, săpată în lemn și așezată cruce dă aramă; o cutie dă lemn, pentru păstrarea sfântului agniț; două sfetnice, mici, muscălești, dă alamă, spoite; un aghiazmatar de aramă, costorit.

Cele de la proscomidie. 3 sfinte potire, însă: 1 dă argint, săpat sus și la scaun, și teasul poliit cu aur, 2 de cositor; 2 discuri, însă: 1 de alamă, zvezda și lingurița de argint, 1 idem, cu zvezda lui dă plumb, lingurița de alamă poleită; 1 copiie dă fier, cu munuchiu dă cimișir; 1 aer de tulpă, cusut cu beteală, căptușala de marțolin albu, pervazurile asemenea verzi; 1 idem, de stofa roșie, cu fir căptușit cu astar, pervazurile chembrică galbenă; 1 idem, dă atlas roșu, tipărit, cu icoana epitafului și la colțuri cu evangheliști, căptușala dă mătăsărie albastră; 2 idem, de cit prost, căptușite cu astar, și pervazurile tot asemenea; 1 procoveț al discului tipărit pă atlas, icoana Răsticnirii și a Învierii; 2 idem dă stambă, pervazurile de mătăsărie albastră-aceste dă mai sus, și dă să află vechi, dar sânt în stare dă a să mai întrebuința.

1 aer, dă stofa roșie cu fir, căptușala dă astar, pervazurile stofă albă, 1 idem, de stofă verde cu puțin fir, căptușala dă șamalagea, pervazurile atlas galben, 1 idem, tipărit pă atlas, icoana Pogorări după Cruce, 1 idem, de stofa albu, căptușala de ghermesit verde, pervazurile asemenea, 1 idem, de stofa cu fir căptușit, 1 idem, de stambă, 1 procoveț de șamalagea-acestea să află rupte cu totul și în neputință dă a să mai întrebuința.

1 sfeșnic de fier; 1 ibric dă tinichea, pentru untudălemn; 1 tiplotă de tinichea; 1 taler dă cositor.

Odăjdii preoțești. 1 sfită dă stofa, cu fir galben, 1 epetrafir de stofă roșie, 1 stihar dă stofa roșie, cu flori.

Tot odăjdii preoțești. 1 sfită dă belacoasă albastră, 1 stihar, asemenea, 1 sfită dă cit prost, 1 stihar roșie, 1 stihar cit albastru, cu flori, 1 epetrafir dă stofa, prin mijloc cu noă nasturi de fir și în vârful lor câte o mărgelușe, verde, 1 urar dă stofă dă mătase, 1 sfită, cu stiharul ei, și epitrafirul de stambă; 1 poias de stofa cu paftalile de argint; 1 epetrafir dă atlas roș tipărit,

1 pereche rucavițe dă stofă cu fir cu 19 belciugele dă argint, 1 pereche idem dă stofa - acestea de mai sus rupte cu totul și de nicio trebuință.

1 poală dă prastol, dă pânză muscălească, 1 idem, de belicoasă albastră, 1 idem, pentru proscomidie, de pânză muscălească, 1 idem, dă iconostas, la un căpătâiu dă cit și celălalt trup de mătăsărie verde, 1 idem, de belicoasă, cu flori tipărite, verde, 1 idem, pentru îmbrăcăminte sf. preastol - aceste dă mai sus rupte cu totul și de nicio trebuință.

3 perdele, la ușile împărătești, de stofă dă mătase, cu flori, pervazurile de atlas galben, 3 idem poale dă cit prost, roș, 1 idem, dă cit albastru, 1 respetiie dă pânză albă, 1 poală dă cit roșie, 1 masă, dă pânză muscălească, 3 perdele pentru icoana Maici Domnului - aceste de mai sus, și dă să afle învechite, dar tot dar să mai pot întrebuința.

3 vergele dă fier, pentru perdelele de la ușile împărătești, 1 cădelniță, dă aramă, 1 colintră, dă aramă, pentru botez copiilor, 4 candelă dă argint - care cântărindu-să au venit dramuri 270.

2 clopote, un ca de ocă 150 și altul ca dă 50.

10 icoane împărătești, însă: 2 Domnul Hs., 2 Maica Domnului, 1 Sf. Nicolaie, 2 Buna Vestire, 1 Sf. Mucenic Gheorghe, 1 Arhidiacon Ștefan - aceste icoane să afle vechi. I Buna Vestire, însă veche și spartă; 1 Maica Domnului, înbrăcată în argint peste tot, cu pervazurile săpate și coronile poleite, cu deosibită coroniță de topaz, la gât 16 șiruri dă urmuz, cu lanț dă alamă și dooă cruci proaste, o salbă cu doi dodicari dooă rubiele și onisfia, una idem cu patru sfași și 30 dă parale, cu o perdea dă zăbranic cu ciucuri dă fir prost și trei palatinuri.

17 bucăți icoane, ce au fost la tâmplă vechi; 10 iconițe prăznicare, zugrăvite pă amândoa părțile, cu toc lor bune.

Cărțile biserici, rumânești. 1 Bliiie veche, ruptă; 3 Evanghelii, vechi: Penticostare; 12 Mineie, vechi; 1 Psaltiriie, idem; 4 Leturghii, dăzlegate, rupte și lipsă: Ceaslov, bun; 1 Anthologhion, vechiu; 1 Ohtoih, bun; 2 Cazanii, din care una ruptă 5 dăzlegată; 1 Strastie, bună; 1 Triod, vechiu; 1 Filadră, cu copriinderea molebinilor împărătești; 1 pomelnic ctitoricesc, cu manuscript.

Cărțile, cele sârbești. 10 bucăți Minee, rupte; 1 Triod și Penticostar, legate la un loc, vechiu; 1 Evangheliie ruptă și, parte dintrînsa, lipsă.

Tot cărți sârbești. 2 Ohtoice, vechi; 1 Triod, înpreunat cu alte slujbe vechi; o carte dăzlegată, ruptă; 1 Ceaslov mic, rupt; 1 Leturghie, asemenea.

Cărțile, cele grecești. 1 cartea numită Simion Thesalonicheanul, vechiu; 1 Anthologhion, idem; 1 Mineiu septvr., idem; 1 carte a fericitului Meletii Siritul, idem; 1 Tipic, idem; 1 Molitfelnic, idem; 1 Apostol, idem; 1 Molitfelnic, dezlegat, rupt; 2 Psaltichii, manuscripte.

Moșiile mănăstirii. 1. Vatra Glavaciogului, jumătate în județu Vlașca și jumătate în județu Argeș, venitul aceștii moșii, socotit pă an drept lei 43.000, s-au lăsat de la anu 1842, pă un curs dă opt ani, pentru clădirea mănăstirii din nou și a încăperilor ei.

Județul Argeș: 2. Romanaii - 4.700 lei; *Vlașca*: 3. Cupele - 3.500 lei, 4. Obislaw, ce-i zice și Fundul Părului - 21.350 lei, 5. Nebuna, ce-i zice și Velea - 8.350 lei, 6. Călugărenii - 4.140 lei, *Teleormanul*: 7. Vărtoapile - 11.000 lei, 8. Siliștea - 6.610 lei, 9. Poenile - 2.600 lei, *Oltul*: 10. Tâmpenii - 3.950 lei, *Ilfovul*: 11. Cureștii, 6.000 lei, *Romanați*: 12. Fântânelile - 4.400 lei, *Dâmbovița*: 13. Făgețelul - 4.025 lei, *Doljul*: 14. Murta - 3.800 lei, *Saacul*: 15. Cernăteștii,

ce-i zice și Valea Popii - 17.010 lei - 101.425 lei. După arenduirea urmată la anul 1841.

12 pogoane dă pământ ohavnic aproape dă Pitești, pe care au fost sădită viie și dinnaintea zaveri au rămas în păraginire această viie, după arătarea d. iconom Gheorghe Moiescu și a altor robi ai mănăstiri să zice că ar fi luat-o schimb, dând o altă viie ce au avut mănăstirea la Cărcinov, în județ Mușcel.

În predarea lucrurilor mănăstiri, mișcătoare și nemișcătoare, urmată dă cătră orânduital din partea C<institei> Eforii a Școalilor, d. Gheorghe Moiescu, în ființa supt iscălișilor la mănăstire s-au urmat facerea aceștii catagrafii, numai pentru câte să arată mai sus, rămâind a să mai trece sineturile moșiilor mănăstiri, documenturi și alte hârti, precum și robi mănăstiri, pentru că pomenitul orânduital au arătat că cât pentru aceste sineturi și alte hârtii ducumentare să vor face cerere a să priimi da drept de la C<instita> Eforiie, neaflându-să la numit.

Iar pentru robi, fiind împărțiți cu lăcuința pe la mai multe trupuri dă moșiie ale mănăstiri, și după trebuință urmând a să trece cu dăslușire, anume fiecare cu numile și porocla lor câți să află astăzi în ființă, s-au îndatorat, ca în soroc dă dooă săptămâni, să aducă o asemenea știință. Și așa, pentru aceste dooă articole, pentru cuvintile dă mai sus, rămâne a să trece în urmă într-această catagrafie, tot supt iscălitura tuturor aci iscăliși Iar acum, spre știință dă cele lucrate, facându-să asemenea trei catagrafii și iscălindu-să, atât dă Precuvioșia Sa părintele protosinghel Daniil, înființatul igumen, și dă d<umnealui> Gheorghie Moiescu, cât și dă noi orânduși din partea Sf. Mitr<opolii> și a C<institului> Departament, una s-au lăsat în mâna sfinții sale părintelui igumen, una s-au dat Sf. Mitr<opolii> și cea de al treilea la C<institul> Departament Bisericesc, 1842 septvr. 13.

Protosinghelu Daniil, igumenul Glavaciocanu.

Vistierul Thoma Popescu, orânduital din partea Sf. Mitropolii.

Sărdar Gheorghe Penescu, orânduital din partea Departamentului Credinți.

Gheorghe Moiescu, orânduital din partea C<institei> Eforii a Școalelor Naționale.

1855 martie 23

Catagrafie de toată averea mișcătoare și nemișcătoare a sfintei mănăstiri glavaciocul, din județul vlașca, făcută acumu la ocărmuirea sfinții salle părintelui arhimandritu Misail în igumenia acestei sf<inte> monastiri, anul 1855.⁵

Starea sfintei biserici. Sfânta biserică de zidu, făcută în anul 1843, cu o turlă de lemn, pă dinlăuntru tencuită cu varu, cu cinci ferestre mari și una mică, cu giurgiuvelile cu un rând de geamuri și fiarele lor pă deplin. Înelitoarea de șindrilă de bradu învechită, cu trei cruci de fier, fără bășici, puse una pe oltar, alta pe turlă și cea de a trea pă anvon. De jur înprejur cu zghiaburi de tinichea albă, iar învelitoarea, fiind rău făcută, când ploă pică pe alocurea și mai cu osebite în sfântul oltar. Pe dinlăuntru, această sf. biserică este zugrăvită peste totu nou, ciucubucul de la doă cercuri ale boitelor pe alocurea căzutu. Tâmpla de lemn fără sculpturi, cu lustru albu și poleită, cu crucea ei asemenea zugrăvită Răstignirea, în dreapta cu icoana Maica Domnului și în stânga Sf. Ioan, având și toate icoanele, adică Prooroci, Apostoli și Prăsnicarile ei.

Pardoseala bisericii cu lespezi de piatră peste totu, ușile de lemn înbrăcate cu fier, cu

broasca lor bună. Deasupra acestor uși, înlăuntru biserici, să afllă o pisanie de piatră crăpată, iar cea de afară, în anvon, este neașezată încă, dar se găsește în ființă, pusă într-o odae.

Anvonul cu stâlpi de zidu, pardositu iarăși cu lespezi de piatră și învălitu cu șindrilă de bradu, cu zghiaburi de tinichea înprejur, nezugrăvitu înăuntru.

Starea încăperilor dinlăuntru curții monastiri. La spatele altarului bisericii să afllă casele domnești, cu două etajuri, în care se coprinde patru încăperi, două saloane și trei cămăruțe, două sus și două jos, cu o scară de lemn de stejar, făcută rontu, ce duce în apartamentul de sus, cu parapetul de lemn datu în strungu și vâpsitu cafeniu. În dreapta și în stânga acestui apartamentu să afllă un rând de zece odăi, cu câte un etaj, cu galerie pe dinaintea, făcută pe stâlpi de lemn și temelie de stejar, pardosită cu scânduri de bradu, iar ciubucul aceștii galerii este făcutu de scânduri și tencuitu cu varu. Totu în rândul acestor odăi, din dreapta și din stânga, se mai afllă și alte încăperi, cu câte două odăi, fără galerie, din care două, ce se găsesc în dreapta, slujesc astăzi de bucătărie și pentru șederea servitorilor, iar cele din stânga, împreună cu odae, ce servea de jimblărie, sântu aproape de a se ruina. În rând cu aceste odăi este iarăși un apartamentu ziditu pe pivniță, fără boltă, în care se coprinde opt odăi și o sală. Acestu apartament, pe cât se atinge de uși, ferestre, sobe și alte comodități, s-ar putea locui, dar, fiindcă grinzile pivniței sântu putrede, din care parte au și căzutu, nu se găsesc în stare de lăcuitu de ani. După o mică despărțire de zidu, ce face parte din înprejmuirea curții, se afllă clopotnița de zidu bună, dar pe alocurea tencuiala stricată, cu patru ferestre mari ale cărora zălojei lipsesc înlăuntru, cu două opote, unu mare și unu micu, cu scara ei bună, învelitoarea de șindrilă de bradu învechită și dasupra cu o cruce de fier mică, fără bășică. Dedeșuptu cu o odae pentru portaru, cu ușa și fereastra cu geamurile ei. Această clopotniță să împreună printr-un zidu cu casele egumenești, înlăuntru cărora se numără patru încăperi și o sală, toate cu gergelele și geamurile lor, cu ușile și încuetoarele lor, sobele lor, asemenea și pardosite toate cu scânduri de bradu. Salonul acestor încăperi însă să afllă foarte rău crăpatu, în partea despre curtea de afară și spre grădină, încât este amerințatu să cază. Jos lângă această clopotniță este așezatu un clopoțel pentru deșteptare și suptu clopotniță să afllă părțile curții de lemn de stejar, vâpsite cafeniu, cu toate fiarile lor.

Toate aceste încăperi, deosebitu de cele ce se arātu că sântu ruinate, se găsesc cu ușile și încuetoarele lor, cu gergelele lucrate prostu, cu un rând de geamuri, din care lipsesc câteva, cu sobele lor și pardoselile lor, toate de scânduri de bradu, însă ușile și ferestrele toate vâpsite, iar la casele domnești toate ferestrele își au zălozelile lor, dar stricate. Învelitoarea tuturilor acestor încăperi este de șindrilă de bradu învechită, prin care pică pân mai multe locuri, de jur înprejur cu zghiaburi de tinichea albă, parte din ele stricate.

Cele din a doa curte. Curtea înprejmută cu parmaci, înlăuntru ei se afllă un sopronu de zidu pentru patru trăsuri, la spațiile căruia, și totu suptu un acoperișu, este un grajd de zece cai, cu eslea și grătarile ei, pardositu cu podină, însă stricată, și învelitu cu șindrilă de bradu, iar porțile șopronului lipsesc cu totul.

O casă de nuele și tencuită cu pământu, învelitoarea de fân și coceni, pentru servitori.

Cele din afară de curte. Afară din curtea monastirii să afllă o casă în care lăcuește d-lui arendașul Vetri monastirei, cu pereți de gardu, tencuită cu pământu și spoită cu varu, cu patru

odăi și o sală prin mijlocu, în trei odăi pardoseala este de scânduri de bradu, iar sala și odaia pardosite cu cărămizi, tavanurile de ulucă cu grinzi, în trei odăi sobele muscălești, sala cu două uși. În fața casii galerie, pă șase furci, învelitoarea de șindrila de stejar, veche și stricată. La spatile aceștii case se găsește acumu făcută cămăruță de scânduri, învelită cu șifă.

O cuhnie cu pereți de gardu, tencuită cu pământu, pentru bucătărie și șederea servitorilor.

O pivniță încăpătoare, ca de zece buți, făcută în pământu, cu pereți de bulumaci, tăvănită cu gratie de nuele și învălită cu trestie și coceni.

Unu hambaru de blăni de stejar, cu trei despărțituri, în lungime de cinci stâneni și în lățime de doi și jumătate, învelitoarea de trestie.

Unu grajdiiu de gardu vechiu, învălitu cu fân.

Doă hambare de lemn, mari, vechi - acestea se găsește în curtea mănăstirii.

Unu pățul în curtea conacului arendașiu, pă 21 furci, învelitu cu coceni.

Unu, idem, pe 22 furci, învelitu cu coceni, avându trebuință de reparație, căci de ia un căpătâi este pornitu a cădea.

Unu, idem, pă 13 furci, învălitu cu coceni.

O vie lucrătoare, ca de cinci pogoane, avându trebuință de araci, cu obrația ei ca de trei pogoane, cu puțini pruni și alte feluri de pomi, înprejmuirea căria este de gardu vechiu, stricatu.

O grădină înprejurul monastirei. înprejmuită cu gardu vechiu, pruni și alte feluri de pomi. în această grădină au fostu un heleșteu, care acumu să găsește înpomatu.

Cele din sf. oltaru. 1 Sfântul prastolu de piatră bunu, așezatu pe unu picioru de zidu; 1 masă de pânză albă, 1 idem de damască de ață spindocată, 1 idem de stambă - vechi, puse pe sf. masă; 1 ibricu de alamă, pus în perete, pentru spălare; 2 sfeșnice de alamă, pă sf. masă; 2 ibrice de sticlă, pentru vin și apă - 9 noă.

Cele din biserică. 5 icoane înpărătești noi, adică: Mântuitorul, Maica Domnului, Sf. Ioan și Sf. Nicolae și Buna Vestire, iar la icoana Maica Domnului se află o perdea de atlas civitu - 5 suma din urmă. 1 icoană Maica Domnului Făcătoare de Minuni, îmbrăcată peste totu cu argintu și p-alocurea suflată cu aur, înpodobită cu o salbă de treizeci și cinci sfașiihi, doi dodecari, trei pubele, două piciorușe de argintu - această icoană să află pusă într-un tocu de lemn, cu pervazurile săpate și poleite, și cu o coroană deasupra, asemenea; 52 străni, așezate pă trotoar, lăcutu de scânduri de bradu, toate vâpsite cafeniu, într-aceste străni se numără celu domnescu și celu egumenscu. care este înbrăcatu cu damască de ață, la amândouă aceste jețuri este câte unu postavu josu, unu roșu, altu civitu; 1 iconostas de nucu lustru; 1 masă colivaru; 2 tetrapode vâpsite; 3 sfeșnice, mici, de lemn, purtărețe; 1 clește lungu, pentru stinsul lumânărilor, 1 analogu, cu un picioru datu în strungu și vâpsitu; 1 sfeșnicu purtărețu, pentru analogu - 67 șazezi și șapte.

Odăjdiile bisericii. 1 sfită de stofa roșie, cu flori galben, căptușala de dimicatonu albastru, cu șiretu de fir galben, bunu; 1 idem, de stofa de mătase civită, cu flori de fir galben și albu, cu căptușala idem, șiretu de fir galben, bunu; 1 idem, de stofa de mătase roșie, cu flori de fir galben și albu, căptușala de dimicatonu roșu, cu șiretu de fir galben, bunu; 1 idem, de damască de mătase galbenă, cu flori verzi, căptușala de dimicatonu roșu, cu șiretu de fir galben, bunu;

1 idem, de plisă pătlăginiie, căptușala de dimicaton la felu, cu șiretu de panglică civită; 1 idem, de damască de bumbac verde, cu flori roșie de mătase, căptușala de dimicatonu civitu, cu șiretu de fir galben, bunu, veche; 1 idem de damască, cu bumbacu civită, cu flori de mătase albe, căptușala de dimicatonu civitu, cu șiretu de firu bunu, veche - 7.

7 suma din urmă. 1 sfită de damască de ață havaie, cu vârgi albe, căptușala de dimicaton civitu, pă poale cu șiretu de fir galbenu, bunu, veche; 1 idem, de damască de ață roșie, cu flori albe, căptușala de dimicaton civitu, veche; 1 stiharu de stofa de mătase civită, cu vârgi albe, căptușala de dimicatonu civitu, pe poale cu șiretu de firu galbenu, bunu; 1 idem, de stofa verde de mătase, căptușitu cu dimicatonu civitu, cu șiretu de firu galbenu, bunu; 1 idem, de damască de mătase, cu flori cenușiu, cu vârgi civite, căptușala de dimicatonu roșu, cu șiretu pe poale de șiretu de firu galbenu, bunu; 1 idem roșu. căptușala de dimicatonu civitu, pă poale cu șiretu de firu galbenu. bunu; 1 idem, de plisă neagră, căptușala de dimicatonu negru, pă poale cu panglică civită, vechi; 1 idem, dieconescu, de stofa de mătase roșie, cu flori de firu galbenu, căptușala de dimicatonu civitu, cu șiretu de firu galbenu, bunu; 1 idem, de damască roșie de bumbacu, căptușala de dimicatonu civitu, pă poale cu panglică de catifea neagră, ponositu; 1 idem, de plisă pătlăginie, căptușala de dimicatonu la felu, pe poale de panglică de mătase civită, vechiu; 1 idem de damască de ață havaie, cu flori albe, căptușala de dimicatonu cenușie, pe poale cu panglică de mătase havaie, vechiu - 18 optusprezece.

Epetrahile. 2 epetrahile de stofă de mătase roșie, cu flori de firu galbenu, cu șiretu de firu galbenu bunu și cu unu rându de ciucuri de firu mărunți; 1 idem, de stofa de mătase havaiu, cu flori de firu galbenu și albe, cu șiretu de firu galbenu bunu, cu ciucuri, asemenea; 1 idem de stofa de mătase roșie, cu flori de firu galben și albu, cu șiretu și ciucuri asemenea; 1 idem, de plisă pătlăginie, cu panglică civită vechiu; 1 idem, de damască verde de bumbacu, cu șiretu de firu albu bunu, vechiu și ruptu - 6.

6 suma din urmă. 1 epetrahil de damască de bumbacu, civitu cu flori albe, cu șiretu de firu albu bunu, vechiu; 1 idem, de catifea conabie, cusutu greu cu firu galbenu, bunu, cu optu nasturi totu de firu, cu mărgăritaru și cu ciucuri de mătase josu (ctitoricescu); 1 uraru dieconescu, de stofa de bumbacu roșie, cu flori de firu galbenu, cu șiretu de firu bunu, și ciucuri mărunți, asemenea; 1 idem de stofă de mătase cu vârgi, cu cruci și ciucuri de firu bunu, mărunți; 1 idem, de damască albastră de lână, vechiu; 1 idem, de plisă pătlăginie, vechiu - 12 doăsprezece.

Rucavițe. 1 pereche rucavițe de stofă de mătase roșie, cu flori de fir, și cu șiretu de fir, bunu; 1 idem, de stofă de mătase civită, idem, idem; 1 idem, de stofă de mătase roșie, idem, idem; 1 idem, idem, purtate vechi; 2 idem, de stofă civită, rupte; 1 idem, de catifea pătlăginiu, fără fir, rupte - 7 șapte

Aere, procovețe și antimise. 1 aer, 1 procovețu, 1 antimis-toate de catifea ghiuvezu cusute greu, cu firu galbenu și albu, bunu, căptușala de lustru de mătase verde; 1 aeru, 1 procovețu, 1 antimis - de stofă albă, cu flori de firu albu, bun, căptușala de chembrică, vechi; 1 dveră de stofă de mătase, cu flori de fir galben și albu; 1 idem de stofă de mătase vârgată, veche; 1 bedemiță de catifea conabie, cusută greu cu firu galbenu și albu, bunu; 1 idem de cutnie roșie, cusută cu firu, idem Buna Vestire și patru Evangheliști; 2 colane de lână negre, verzi, cu paftalele loru de argintu, însă o pereche cu fețile de sidefu, săpate - 12.

12 suma din urmă. 1 colan de lână negru-verde, cu paftalile lui de cositoru; 2 lăzi mari de Braşovu, pentru păstratul odăjdiilor -15 cincisprezece.

Argintăria bisericii. 4 candel, cu lanţurile lor de argintu, săpate cu flori şi cu vulturi la lanţuri; 2 idemu mai mici, una în oltar şi alta la icoana Maica Domnului Făcătoare de Minuni; 1 idem, mare, cu lanţurile ei, cu vulturi şi câte unu clopoţel, la Răstignire; 2 idem mici, cu lanţurile lor, fără vulturi; 1 idemu mică, fără lanţuri, stricată; 1 idemu mică de pamfon, idem; 2 cădelniţe de argintu, una însă poleită; 1 sf. potiru mare de argintu, lucratu cu săpături şi poleitu pă din lăuntru şi jumătate pe din afară, cu discosul asemenea, cu scaunu şi poleitu numai faţa, steoa, copia şi linguriţa de argintu; 1 idem, mai micu, cu discosul şi steoa asemenea, iar copia de fieru; 2 teplote de argintu; 1 cruce de lemnu înbrăcată cu argintu, cu scaunul ei, veche şi stricată, cu douăzeci pietre robinuri şi pă alocurea se vede cu smalţu; 1 idem, poleită şi cu zmalţu, cu treizeci şi trei grăunţe mărgăritar, pusă într-un tocu de piele; 1 idem de lemnu, înbrăcată cu argintu, cu o coroană în vârful şi cu doi nasturi la două cornuri, cu razele şi scaunul ei; 1 idem de parfonu albu cu scaunu, rusească; 1 idem, idem galbenă, fără scaunu; 1 miruitoru de argintu; 1 Evanghelie, jumătate românească şi jumătate grecească, înbrăcată cu catifea verde şi ferecată cu argintu, cu copăile ei asemenea, pe o parte cu patru evanghelişti şi învierea, iar pe cealaltă cu Răstignirea şi patru bolduri, veche; 1 idem, românească, înbrăcată în catifea stacojie şi ferecată cu argintu, cu copăile ei asemenea, pe o parte cu patru evanghelişti şi învierea, iar pe cealaltă cu Răstignirea, patru bolduri şi trei îngeraşi, sculptatu în argintu, 1844 - 25.

25 suma din urmă. 1 cutie de bacfonu, rusească, pentru păstrarea sf. taine, făcută cu o turlă în vârful căria este un engolpionu cu raze, zugrăvit, în faţă învierea şi Cina cea de Taină, în faţa aceştii cutii este făcutu totu de acestu metal doi îngeri şi doi evanghelişti; 1 clopoţel pă sf. masă; 2 sfeşnice împărăteşti de alamă galbenă, cu făcliile lor de lemnu zugrăvite şi poleite, cu bucelile lor de alamă; 2 idemu, mici, la iconostas, cu făcliile lor; 1 policandru de alamă, cu optusprezece sfeşnice, toate bune; 1 idemu, micu, cu noă sfeşnice, idemu; 1 cădelniţă de alamă, veche; 1 colinvitră de aramă, pentru botezul copiilor; 23 belciugele de argintu, pentru rucaviţe; 1 castronu de porţelanu cu flori, pentru sfinţitu apă; 1 aghiasmataru de aramă cositoritu; 1 toacă de acioae, ruptă jumătate - **61 şaizeci şi unu.**

Icoanele bisericii. 1 epitafonu nou, zugrăvit pe muşama; 6 icoane mici, cu 12 praznice, zugrăvite pe amândoa feţile; 2 idemu; 6 idemu, mai mari; 2 idemu - 17 **şaptesprezece.**

Cărţile bisericii. 1 Biblie veche, deslegată; 2 Evanghelii, vechi; 1 Pendistar, idemu; 12 Minee, în şase bucăţi vechi, din care trei dezlegate; 4 idemu în două bucăţi, pă martie, aprilie, septvr. şi octomvrie; 1 Ceasslovu mare - 21.

21 suma din urmă. 2 Cazanii; 1 Stratie; 11 Minee de Râmnicu, legate cu piele; 12 idem de Moldova, noi; 12 idem, noi, dăruite de Preasfinţia Sa părintele mitropolitu Nifon; 1 Evanghelie, legată cu piele; 1 Apostol, idem; 2 Pendicostare, idemu; 2 Ohtoice mari, idemu; 2 Trioade, din care unu bunu şi altul ruptu; 1 Tipic mare, deslegatu; 3 Ceasloave, unu mare şi două mici; 1 Leturghie, legată cu piele; 1 Psaltirie, idemu; 1 Panahidă; 2 Ohtoice mici, deslegate; 1 Cazanie; 1 pomelnicu ctitoricescu; 1 Filadă, cu molebiile împărăteşti; 1 Molitfelnicu - **80 optuzeci.**

Tacâmurile mesii şi ale dulceţii. 34 tacâmuri de masă, cuţite, furculiţe şi linguri de

bacfon, purtate; 62 farfurii talere de porțelanu; 36 idem, adânci; 26 idem, mici pentru mezele; 1 castron mare, cu capacul lui; 33 farfurii lungi, mari; 4 tăvi de dulceță, din care două mici; 6 farfurii, pentru hreanu; 3 pahare mari de cleștar, pentru apă; 2 lingurițe de argintu, pentru dulceță - **207**.

207 suma din urmă. 2 zaharnițe, de porțelanu; 1 ceainicu, idem; 36 sticle mari de cleștar, pentru vin și apă; 37 pahare de câte o litră, din care 12 proaste; 1 sticlă mică de cleștar; 17 păhăruțe mici, pentru rachiu; 3 focale, pentru dulceță; 3 pahare, pentru șampanie; 2 donicioare de porțelan, pentru apă; 3 solnițe de cleștaru; 3 farfurii, idem, pentru lingurițe; 34 farfurii, pentru cești; 13 cești, mari și mici; 1 serviciu de sticlă, pentru oțetu și untulemnu; 1 zaharniță de tinichea; 1 sticlă mare, înbrăcată cu nuele, pentru untulemnu; 2 ligheane de alamă galbenă, rusești, și ibricile lor; 10 sfeșnice mici, de alamă; 2 tăvi mici, pentru sfeșnice; 10 șervete de americană; 2 mese, idem; 1 idem de fabrică; 1 felinar micu de tinichea, cu geamuri; 1 taler de cositoru, spartu - **394 trei sute noăzeci și patru**.

Arămărie și fierărie. 1 ibricu de aramă, pentru încălzitu apă; 1 cazan de aramă micu, cu capacul și țevile lui, nemțescu; 2 idem de aramă mari, turcești; 2 tingiri mari, cu capacile lor; 4 idem mijlocii, din care numai două cu capace; 1 căldare de aramă - **11**.

11 suma din urmă. 2 tigăi de aramă, cu coadă; 1 cântaru mare; 1 dulapu, pentru prăjitu cafea, însă stricatu; 2 oale de tuciu, din care una mai mică; 4 cratițe idem, din care două cu picioare; 2 frigări; 1 strecurătoare mare, de tinichea; 1 pereche pirostriei; 1 pioă de lemn, pentru cafea; 1 pisălogu de fieru, pentru pisatu cafea; 4 târnăcoape; 7 rânțele, pentru dulgherie, însă numai două cu fiarele lor; 1 lanțu mare de fieru, pentru caru - **39 treizeci și noă**.

Mobilile încăperilor. 6 mindire umplute cu lână; 18 perne idemu, cu fețele lor de damască de ață, vechi; 5 macaturi de damască de ață, vechi; 1 perdea lungă de lustra de lână, roșie și civită; 1 transparentu, de mușama verde; 5 perdele de stambă, vechi; 1 plapă de stambă, cu cearșaful ei, veche; 2 mese de damască de ață roșii, cu flori albe; 5 paturi de lemn, proaste; 2 mese rontu de lemn de anine, cu lustru; 4 idem mici, cvadrate; 3 mese lungi de lemn albe, cu trei băngi asemenea; 1 dulapu de scânduri, pentru păstrarea tacămurilor mesii; 1 jețu de lemn de nucu cu lustru, înbrăcatu cu damască de lână havaie, cu roțițe; 26 scăune de teiu cu lustru, înbrăcate cu damască de ață neagră, vechi - 81 optzeci și una.

Vitele casii. 1 cal murgu, bătrânu; 1 idem, roibu; 1 idem, bălanu; 2 boi de jugu, bătrâni; 2 bivolițe; 2 turmace; 3 vaci, cu viței lor - 12 douăsprezece.

Moșiile monastirei. 1 moșia Vatra mănăstirei, din *judelui Vlaşca*; 1 idemu, Negreanca, ce s-au luat în schimbu pentru moșia Cupele, *idem*; 1 idemu, Nebuna, ce-i zice Velea, *idem*; 1 idemu, Călugăreni, *idem*; 1 idemu, Obeslavu, ce-i zice și Fundul Părului, *idem*; 1 idemu, Romanaii, din *județul Argeșu*; 1 idemu, Vârtoapele, 1 idemu Siliștea, 1 idemu, Poenile, din *județul Teleorman*; 1 idemu, Tâmpenii, din *județul Oltu*; 1 idemu, Curești, din *județul Ilfov*; 1 idemu, Fântânele, din *județul Romanai*; 1 idemu, Făgețelul, din *județul Dâmbovița*; 1 idemu, Murta, din *județul Dolju*; 1 idemu, Cemăteștii, ce-i zice și Valea Popi, din *județul Prahova* - 15 cincisprezece. [...]

Arătatele dintr-această catagrafie, obiecte mișcătoare și nemișcătoare, avere sfintei monastiri Glavaciocul, din județul Vlaşca, ce s-au găsit în ființă la așezarea sfinții sale părintelui arhimandriții Misail în egumenia acestii monastiri, luându-se dela sfinția sa părintelui protosinghelu Erofitei,

proin egumenu, s-au datu în primirea actualului celui de acum egumenu prin catagrafi făcute în numără întreitu, care iscăindu-se, atât de către sfinția sa p<ă>r<intele> arhimandritu Misail, orânduitul din partea sf. Mitropolii și alu cinstitului Departamentu Bisericescu, una s-au lăsatu la Monastire, cea de a doua s-au lăsatu la Sf. Mitropolie și cea de a treia la C<institul> Departamentu Bisericescu, anul 1855 luna martie 23.

Misail arhim.

Pit<a>r C. Penescu, orânduitul din partea Sf. Mitropolii.

Pit<a>r I. Văcărescu, orânduitul din partea C<institului> Departament al Credinței.

Odăjdiiile și alte obiecte ce s-au făcut dupe înaltă deslegare pe seama și trebuința acestei mă<ănăsti>ri în anul 1857. 1 sfită, 1 epetrafir, 1 pereche rucavițe - de stofa albă, cu flori de fir și șiret de jur înprejur, de fir bun, căpt<ușala> demicaton; 1 sriharu preoțescu de stofă albă, cu șiret pe poale, de fir bun, și căptușit cu demicaton; 2 sfite, 2 epetrafire, 2 perechi rucavițe - de damască de mătase havaie, căptușala cu dimicaton și cu șiret de fir galben, de jur înprejur; 2 stihare preoțești de stofită roșie, cu flori, căptușite cu dimicaton și cu șiret de firu galbenu; 1 idem, diaconescu; 1 urări, idem diaconescu; 1 pereche rucavițe de damască de mătase havaie, căptușit cu dimicaton și pe poale de jur înprejur cu firu bunu; 2 procovețe, din care unu de catifea moric și altul de mătăsărie, căptușite cu mătăsărie; 1 poală pe sfântu prastolu, de damască de mătase havaie, căpt<ușit> cu dimicatonu; 1 idemu, la proscomidie, asemenea; 1 perdea la ușile împărătești, de damască de mătase galbenă, căptușită cu demicaton și cu ciucuri de firu albu; 1 poală pe masa de epitafion, de damască de mătase, căptușită cu demicaton; 1 idem pe iconostasu, de damască de mătase havaie, căptușită cu demicatonu și pe poale cu ciucuri de firu galbenu; 2 sfeșnice pentru vahod, de nucu cu lustru; 2 idemu felinare, pentru osfeștanie afară; 1 steag cu ciucuri poleiți, de jur înprejur; 1 iezmătareți; 1 cearșafu de americană pe sf. prastolu; 1 Apostol; 1 Triodu; 1 Penticostaru.

Toate aceste lucruri, de mai sus arătate, s-au trecut în catagrafia ce se păstrează în cancelaria sf. Mitropolii i a C<institului> Departament Bisericescu, precum și a m-ri Glavaciocu.

1857 dechev.

Note

1. Pomelnicul Mănăstirii Glavacioc a fost copiat în jurul anului 1800, după o altă copie de pe vremea egumenului Ioil, făcută la 1742 de către ieromonahul Serafim. Trecând cu vederea omisiunile de litere, numele scrise greșit acest pomelnic ne oferă multe informații privind ctitorii și donatorii lăcașului. Textul citat îi aparține lui Aurelian Sacerdoțeanu. (A. SACERDOȚEANU, "Pomelnicul Mănăstirii Glavacioc", în *Glasul Bisericii*, anul XXVI, nr. 3-4, martie-aprilie 1967, pp. 367-372.)

2. Calomnie.

3. Brutărie.

4. BAR, Ms. rom. 722, ff. 75-80, apud Spiridon CRISTOCEA, *Catagrafii din secolele XVIII/XIX ale unor mănăstiri și schituri din actualul județ Argeș*, Pitești, Editura Ordessos, 2013, pp. 163-167.

5. BAR, Ms. 722, f. 145 r-153 r., apud Spiridon CRISTOCEA, *Catagrafii din secolele XVIII/XIX ale unor mănăstiri și schituri din actualul județ Argeș*, Pitești, Editura Ordessos, 2013, pp. 163-167, pp. 172-180.

